ELLIE MIDWOOD

Fata care a evadat de la Auschwitz

A evadat ca să găsească iubirea
și a salvat viețile a milioane de oameni.

LITERA

buzz BOOKS

ELLIE MIDWOOD

Fata care a evadat de la Auschwitz

A evadat ca să găsească iubirea
și a salvat viețile a milioane de oameni.

LITERA

buzz BOOKS

buzz
BOOKS

Cărțile despre care toată lumea vorbește!

O colecție cosmopolită, locul de întâlnire a celor mai noi
opere de ficțiune contemporană – romane aflate în topurile
internaționale, premiate, ecranizate sau în curs de ecranizare,
traduse în zeci de limbi – cărți provocatoare,
pe care abia aștepți să le citești

ELLIE MIDWOOD

Fata care a evadat de la Auschwitz

Traducere din limba engleză și note
ADINA și GABRIEL RAȚIU

LITERA
București

The Girl Who Escaped from Auschwitz
Ellie Midwood
Copyright © 2021 Ellie Midwood
Ediție publicată pentru prima dată în Marea Britanie în 2021 de Bookouture, un imprint al Storyfire Ltd

Editura Litera
tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro

Fata care a evadat de la Auschwitz
Ellie Midwood

Copyright © 2022 Grup Media Litera
pentru ediţia în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidraşcu şi fiii
Redactor: Mona Apa-Slujenco
Corector: Cătălina Călinescu
Copertă: Flori Zahiu-Popescu
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman

Seria de ficţiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidraşcu Sturza.

ISBN 978-606-33-8649-7
ISBN EPUB 978-606-33-8864-4

Dedicată tuturor luptătorilor pentru libertate, de astăzi și dintotdeauna; tuturor celor care au condamnat opresiunea, persecuția și nedreptatea.

Continuați să spuneți adevărul și să luptați.

Curajul vostru nu va fi uitat.

PROLOG. *Munții Żywiec, Polonia. 6 iulie 1944*

Drumul din față, mărginit de munți înalți și văi de smarald, se întindea nesfârșit și pustiu în lumina zorilor. Sub cupola azurie a cerului, aerul proaspăt aducea cu sine promisiunea libertății. În salopeta albastră, prăfuită și boțită după încă o noapte petrecută în pădure, Mala molfăia bucuroasă firul de iarba-zimbrului, fără să se sinchisească de chiorăiturile stomacului. Alături, Edek fluiera un cântec vesel, cu brațul pe umerii ei, în tunica cu însemnele SS descheiată și mirosind vag a fum și mușchi.

– Ți-e foame, Mally?

Se opri brusc din fluierat în momentul în care chiorăiturile stomacului ei se întețiră.

Curajoasă și îndrăgostită, Mala lăsă capul pe spate și se uită cu infinită tandrețe la obrajii lui nebărbieriți și bronzați.

– Putem să ne abatem de la drum și să căutăm niște ciuperci, propuse el, căutându-i privirea.

Cu mult înainte să fugă de la Auschwitz, îi făgăduise că va avea grijă de ea, că o va apăra cu prețul vieții, că va face tot ce-i stă în putință s-o ajute să uite ororile trăite în lagăr, dar când colo, o târa pe tot felul de drumuri lăturalnice, o hrănea cu ciuperci și fructe de pădure și o punea să doarmă sub cerul liber, ocrotită doar de brațele lui.

Nici prin gând nu-i trecea că asta era tot ce-i trebuia Malei: îmbrățișarea lui și aer care să nu duhnească a crematoriu. Foamea era ultima ei grijă – Auschwitz-ul o învățase să supraviețuiască doar cu o coajă de pâine.

– Nu vreau să ne oprim încă, răspunse Mala. Hai să mergem mai departe. Cu cât ajungem mai repede în sat, cu atât mai bine. Cumpărăm acolo ceva de mâncare și haine civile pentru tine, adăugă, aruncându-i iubitului său o ocheadă poznașă. Te împușcă partizanii pe loc, dacă te văd îmbrăcat așa.

Cu mâna pe dinții de aur topiți din buzunar – un cadou macabru din partea Sonderkommandoului, deținuții care lucrau la cuptoare, ca să le fie de ajutor în libertate –, Edek încuviință din cap și iuți pasul, îmboldit parcă de vocile lor mute, dar puternice: *Mergeți la adăpost, spuneți-le partizanilor de unde veniți, conduceți-i, împreună cu Armata Roșie victorioasă, până în locul ăsta*

blestemat și răzbunați sufletele nevinovate pe care bestiile SS-iste ne-au obligat să le ardem.

Bestiile SS, a căror uniformă o purta acum.

Trecându-și degetele peste stofa groasă, verde-cenușie, Edek își imaginează clipa în care va dezbrăca în sfârșit hainele odioase și le va arde până se vor face scrum.

Mala se opri să-și lege șireturile bocancilor. La câțiva pași înaintea ei, Edek se uita melancolic la munți.

Cufundat în gânduri, nu sesiză tremurul din glasul Malei, când îl strigă.

– Edek.

Veni din spate, o șoaptă gâtuită de spaimă.

Edek se întoarse zâmbitor – *Ce e, dragostea mea?* –, dar zâmbetul îi pieri când văzu chipul ei galben ca ceara și ochii ațintiți în față. Întreaga durere a lumii părea să se oglindească în irisurile lor aurii, din care dispăruse orice fărâmă de strălucire.

Încremenit, Edek îi urmă privirea și simți că se cască pământul sub picioarele lui la vederea celor două siluete în uniformă, care veneau hotărâte spre ei.

Apăruseră, probabil, de după cotitură și doar Dumnezeu știa ce căutau acolo, căci, din informațiile lor, nemții nu patrulau aproape niciodată prin zona aceea. Așa le spuseseră prizonierii de război sovietici, care organizaseră câteva evadări reușite, dar și civilii polonezi care lucrau în lagăr și care abia așteptau să le râdă în nas naziștilor ajutând încă o pereche de deținuți să evadeze.

Un fior de groază îi ridică părul pe ceafă. Edek aruncă o privire tristă spre pădurea din dreapta, apoi își reîndreptă atenția spre patrula de frontieră care se apropia cu repeziciune de ei. Gurile pistoalelor-mitralieră scânteiau în soarele arzător de iulie. Edek se uită deznădăjduit la arme și simți că îl podidesc lacrimi de furie. Văzuse prea mulți camarazi seceraţi de acele pistoale-mitralieră ca să-și facă iluzii că se pot adăposti pădure, că soldații ar putea rata ținta de la așa mică distanță, că măcar Mala ar putea scăpa de rafala de gloanțe…

Parcă ghicindu-i gândurile, fata îi strânse mâna și legănă din cap, cu un zâmbet timid.

Edek fusese mereu un visător. Mala fusese mereu vocea realităţii, iar acum realitatea se uita în sufletul ei prin gurile acelor pistoale-mitralieră și nu mai

exista cale de scăpare.

– Iartă-mă, Mala… Te iubesc.

Fură ultimele cuvinte pe care le rosti înainte ca nemţii să ajungă în dreptul lor, să salute şi să spună respectuos:

– Documentele la control, vă rugăm, Herr Unterscharführer[1].

Grad paramilitar în timpul nazismului, în cadrul trupelor SS, echivalent cu cel de sergent

1. *Auschwitz, toamna anului 1943*

Edek era sătul. Revelația sumbră apăru odată cu primele raze de soare care-și revărsau lumina roșie peste acoperișurile barăcilor, în timp ce Edek se uita cum ofițerul SS Brück strivea fără milă capul unui deținut sub crampoanele de oțel ale cizmei. Deși victima încetase de mult să mai miște, gardianul era foarte perseverent și continua să-l calce în picioare cu aversiunea fermierului care zdrobește un șoarece cu lopata.

În definitiv, asta erau deținuții în ochii SS-ului – niște paraziți. Încă din prima zi, naziștii își exprimaseră deschis sentimentele față de nou-sosiți. Edek se număra printre primii deținuți politici întâmpinați cu acest „discurs de bun venit“, imediat ce coborâseră din tren, buimaci și orbiți de lumină, pe temuta rampă de la Auschwitz, în iunie 1940. Șapte sute douăzeci și opt de oameni s-au instalat în ziua aceea în fostele barăci poloneze. Tot în ziua aceea, Edward Galiński, cadet la marină, încetase să mai existe. Din momentul acela, devenise *Häftling* – deținutul – 531, condamnat la muncă silnică pentru…

De ce-l acuzase mai exact secția poloneză a Gestapoului? Trecuse atât de mult timp de când îl forțaseră să semneze mărturisirea, încât Edek nu mai ținea minte detaliile. Un neamț ochelarist și mieros la vorbă îi explicase politicos că, pentru a ieși din beciul Gestapoului, Herr Galiński trebuia să-și pună semnătura sub textul indescifrabil, în limba germană, și să admită că a complotat împotriva Reichului, împreună cu alți membri ai inteligheției poloneze. Edek încercase să-i explice că e fiu de instalator și nici măcar n-a visat vreodată că ar putea face parte dintre elitele intelectuale, darămite să participe la comploturile lor. Neamțul încuviințase înțelegător din cap, îi trăsese câțiva pumni sănătoși în tâmple, apoi se ștersese bine cu batista și îl sfătuise să se mai gândească.

Până la finalul săptămânii, Edek semnase mărturisirea.

Toată lumea a făcut asta, până la urmă, îi explicase amabil ofițerul de la Gestapo, vârând dosarul lui Edek între multe alte dosare gri, cu svastica pe copertă, care stăteau înșirate pe lângă pereții noului său birou de la penitenciarul din Tarnov. Dincolo de ferestrele cu zăbrele, în locul steagurilor poloneze, înlăturate după invazia germană din 1939, fluturau pe fațade

drapelele purpurii cu *Hakenkreuz*[2]. În curte, pe lângă zidul ciuruit de gloanțe, se întindeau bălți roșii de sânge. Aici erau împușcați inamicii Reichului – jurnaliști și liberali, în marea lor parte, care ațâțau populația de rând și o zăpăceau cu idei împotriva propagandei oficiale de stat. Pe agitatori, Gestapoul îi lichida primii. Erau mult prea recalcitranți pentru gustul naziștilor.

Nazistul nu mințise, după cum a aflat Edek de la unul dintre bărbații încărcați în același tren de Auschwitz. Toți erau acuzați de aceleași fapte.

– Singura noastră vină e că suntem oameni tineri și sănătoși, capabili să pună mâna pe arme și să cheme lumea la revoltă împotriva scârbelor de naziști, i-a zis unul dintre ei, trăgând din țigară cu ochii pierduți în gol.

La picioare, avea o bocceluță cu lucrurile pe care fiecare deținut le putea lua cu sine la noua destinație, al cărei nume paznicii lor îl țineau ascuns ca pe un secret sinistru. Vorbea în șoaptă, căci *scârbele de naziști* mai sus menționați luaseră locul polițiștilor polonezi la gară și stăteau pe o bancă în același vagon, fixându-i pe polonezi cu ochii lor mici și dușmănoși și răstindu-se de câte ori vreunul îndrăznea să ridice privirea spre fereastră.

–E de ajuns ca să ne trimită undeva, departe de lume, sub acuzația de complot, a continuat bărbatul. Femeile, copiii și bătrânii nu reprezintă o amenințare. De-asta i-au lăsat în pace. Deocamdată, cel puțin.

Tânărul se numea Wiesław.

Acum, trei ani și jumătate mai târziu, stătea lângă Edek și se uita la gardianul care strivea capul deținutului. O singură ocheadă aruncată la chipul prietenului său îl convinse pe Edek că și acesta era sătul.

– Trebuie să scăpăm de-aici, murmură Edek în poloneză.

Spre marele lui ghinion, gardianul SS Brück îl auzise. Se răsuci imediat, uitând de victima îngropată în noroi.

– Iar vorbiți în limba aia scârboasă a voastră?

Gâfâia. Vena de la gât i se umflase sub gulerul strâmt, cu însemne naziste.

– Vrei să petreci câteva zile în Strafblock ca să-ți bagi mințile-n cap?

Edek lăsă ochii în pământ și își ceru numaidecât scuze. Îi ajungea câte zile petrecuse deja la carceră. Strâmtă ca un coteț de câine, carcera era o cutie de ciment, fără ferestre și unde nu aveai nici măcar suficient spațiu cât să poți sta în picioare; doar o găleată în colț, în care să-ți faci nevoile, și un blid cu mâncare pe care-l primeai o dată pe zi. Dar nu disconfortul fizic era pedeapsa, ci singurătatea într-o beznă totală, care, încet, dar sigur, îți fura

minţile. După doar câteva ore, te cuprindea senzaţia înfiorătoare că eşti îngropat de viu şi oricât ai fi ţipat, nu-ţi era de nici un folos. Cel care crease aceste blestemăţii se asigurase că invenţiile lui sunt perfect izolate fonic. Puteai să urli până leşinai; doar cei patru pereți și ecoul propriei voci răgușite răspundeau rugilor tale deznădăjduite.

Prin urmare, Edek nu avea nici un chef să se întoarcă acolo.

Gardianul SS se apropie de cei doi, cu mâinile în buzunare. Era tânăr ca ei, nu părea să aibă mai mult de douăzeci şi cinci de ani. Tot ca ei, avea chipul neted şi ochi strălucitori, dar era vânjos şi nu era ras pe cap, ci tuns după ultima vogă – scurt pe laturi şi în spate, cu un zuluf moale care-i cădea pe un ochi. Arianul stăpânitor al lumii, doar datorită sângelui său. Avea un zâmbet maliţios pe buze.

– Ce ți-a zis?

Stătea nas în nas cu Wiesław şi-l fixa cu ochii lui albaştri şi palizi, fără să clipească.

Dar prietenul lui Edek nu se lăsă păcălit de tonul amical.

– Vă admira ceasul, Herr Scharführer, îi răspunse serios, într-o germană poticnită. A zis că n-a mai văzut unul atât de frumos.

Lui Edek îi veni inima la loc. Se putea bizui pe Wiesław în astfel de situaţii – calmul şi promptitudinea reacţiilor sale îl făcuseră celebru printre deţinuţii din lagăr.

Gardianul ridică leneş mâna. Lumina roşie a apusului scânteia pe faţa aurie a ceasului. *Furat de la un evreu*, se gândi Edek, dar nu zise nimic, ci doar îşi mai ceru o dată iertare că a vorbit în limba maternă.

Scharführer[3] Brück observă numărul scurt de pe pieptul lui Edek, îşi dădu seama că e deţinut cu vechime şi flutură din mână indiferent.

Nu era prima oară când numărul de deţinut, sau triunghiul roşu de prizonier politic, îl salva de la bătaie sau de la moarte. De când naziştii aduseseră primii evrei la Auschwitz, hotărâseră de comun acord ca toată ura ideologică să fie îndreptată împotriva lor. Polonezii se treziseră deodată avansaţi în funcţii de Kapo – deţinuţi cu funcţii administrative şi de comandă – împreună cu infractorii germani, care-şi purtau mândri hainele civile, cu triunghiuri verzi cusute în piept. Edek aprecia, firește, schimbarea binevenită, dar nu putea să nu-i fie milă de bieții oameni care erau omorâți doar pentru că aparţineau rasei greşite.

– Unde mergeți? îi întrebă ofițerul.

– La Birkenau, Herr Scharführer, răspunse numaidecât Edek. La ordinele Rottenführerului[4] Lubusch.

– Lubusch? Kommandoführerul de la atelierul de lăcătuşerie?

– *Jawohl*[5], Herr Scharführer. Le dăm o mână de ajutor tâmplarilor de câte ori primim ordin.

Edek se pregătea să-i dea mai multe lămuriri, dar Brück se plictisise deja.

– Duceţi hoitul ăsta împuţit la cărucior, zise Brück, arătând cu indiferenţă spre ceea ce deţinuţii numeau „căruciorul morţii“, aşezat lângă peretele barăcii, cu un morman de cadavre pe el. Pe urmă, valea! V-au trimis aici să munciţi, nu să vă zgâiţi la ceasurile oamenilor.

În ciuda bombănelilor şi rânjetului ofiţerului, se vedea că e mândru de complimentul primit. Probabil că era un ceas scump. Edek se gândi la bărbatul care-şi luase adio de la el înainte de a-şi lua adio de la viaţă şi i se întoarse stomacul pe dos.

Trebuie să scăpăm de-aici, îi spusese lui Wiesław şi nu glumea. Se săturase de SS-iştii care îşi ucideau victimele nevinovate, călcându-le în picioarele; se săturase să-i vadă cum pun mâna pe bogăţiile celor ucişi. Dar, mai presus de orice, se săturase să fie respectuos cu toţi nemernicii în uniformă, să-şi ceară scuze că vorbeşte poloneză, să-şi scoată şapca în faţa lor, să fie numit fiinţă inferioară şi să trebuiască să se comporte ca atare.

Svastică
Grad paramilitar în trupele SS, echivalent cu cel de sergent-major
Grad paramilitar în timpul nazismului, în cadrul trupelor SS, echivalent cu cel de caporal
„Da, să trăiți“ (în limba germană în original)

2. *Birkenau, lagărul de femei*

Era agitaţie mare în Blocul de Prelucrare a Deţinuţilor, ca întotdeauna când grupurile de nou-venite erau mânate de la o secţie la alta, în pocnete de cravaşă şi jigniri grosolane. Pe rampă, multe dintre femeile naive aveau încă speranţe. Dar, odată ajunse în blocul acesta, îşi luau adio de la orice iluzii, cu ajutorul loviturilor primite de la Kapo şi al răcnetelor gardienilor SS.

Chinuită de amintirea propriei experienţe trăite în Blocul de Prelucrare a Deţinuţilor, Mala stătea lângă biroul gardiencei-şefe, aşteptând răbdătoare ca aceasta să termine de completat documentele, şi se uita tulburată la mulţimea speriată din faţa ei.

Mesageră însărcinată să transmită ordinele SS-ului şi documente oficiale de la un bloc la altul, când n-o ajuta pe şefa lagărului de femei, Maria Mandl, la diverse treburi administrative, Mala nu mai avea de ce se teme nici de gardieni, nici de Kapo. Banderola cu însemnele de *Läuferin*[6] pe braţ, hainele civile şi părul blond-închis, prins în coc, o deosebeau de restul populaţiei lagărului. Cu toate astea, cel mai mult detesta Blocul de Prelucrare; era locul unde ultimele fărâme de speranţă erau strivite sub lovituri de bastoane, unde fostele vieţi erau curmate şi aruncate la gunoi împreună cu grămezi de păr ras, unde numele erau anulate şi înlocuite cu numere, imprimate pe veci pe antebraţele femeilor, cu o ustensilă rudimentară de tatuat.

– Toate hainele jos, scroafe împuţite! *Schnell, schnell, schnell!* Mai repede! Haideţi odată! Daţi totul jos de pe voi. Da, şi lenjeria murdară, purceluşii mei cuminţi.

Pocnetul cravaşei fu urmat de un ţipăt speriat.

– Nu mai trageţi de timp şi mişcaţi-vă odată, până nu-mi ies din fire.

Cu toate astea, cineva protestă; de regulă, erau mamele din familiile ortodoxe. Nu pentru ele cereau îngăduinţă, ci pentru pudoarea fiicelor lor: *Faceţi ce vreţi cu mine, Frau Aufseherin*[7]*, dar cruţaţi-le pe fete!* Fetele încremenite, buimace şi ocrotite, tremurând în braţele mamelor, înainte de a fi smulse din îmbrăţişarea tandră. Fetele fură îmbrâncite până la primul deţinut de serviciu, care le întrebă „dacă doresc să se dezbrace singure sau au nevoie de ajutor. Pentru că el abia aşteaptă să le fie de folos“.

Tovarăşii deţinutului cu funcţii administrative izbucniră în hohote de râs. Lucrau la secţia vecină – o sală mare, unde erau aranjate scaune în obişnuitul stil nemţesc, ordonat, şi unde fetele goale şi umilite erau rase pe cap cu nişte maşini industriale.

Rasul pe cap avea să rămână cea mai urâtă amintire a Malei din prima ei zi la Auschwitz. Trecuse un an şi jumătate de când un Triunghi Roşu îşi trecuse degetele bătătorite printre cârlionţii ei blond-închis – *Ca aurul! Mare păcat!* – ţâţâind nemulţumit în timp ce părul ei frumos îi cădea grămăjoare pe umeri, în poală şi în palmele desfăcute.

În semn de sfidare, sau din dorinţa de a păstra o amintire a celei care a fost altădată, Mala prinsese un cârlionţ şi nu-i dăduse drumul din palmă, deşi erau fugărite prin Blocul de Dezinfecţie. Nu i-a dat drumul când le-au băgat într-o cadă plină cu o soluţie verde şi oribil mirositoare; nu i-a dat drumul când i-au aruncat pudră pe pielea zgâriată şi usturătoare a capului, la subraţ şi în zona pubiană; nu i-a dat drumul nici când le-au înghesuit în camera sordidă din tavanul căreia le priveau ameninţătoare capetele de duş. Abia mai târziu a aflat Mala că exact la fel arăta şi camera de gazare. Spre norocul ei, doctorul de la rampă căuta persoane care ştiau limbi străine, iar ea vorbea cursiv şase. În loc de gazare, scăpase doar cu un duş normal în ziua aceea. Deţinuţii esenţiali erau greu de găsit, după cum avea să afle în scurt timp.

Fetele ortodoxe se despărţiseră de părul lor cu un soi de resemnare apatică. Oricum ar fi trebuit să renunţe la el în curând; tradiţia cerea ca mireasa evreică să se radă pe cap în noaptea nunţii şi rasă să rămână toată viaţa, acoperindu-şi capul în public cu un turban sau o perucă, cheală până la moarte, aşa cum şi venise pe lume. Dar Mala nu crescuse într-o familie religioasă. Tatăl ei respingea vehement ideea de comunitate religioasă, ideea că unicul rol al femeii era acela de mamă şi gospodină, obligaţia de a-i consulta pe liderii religioşi în aproape toate deciziile importante. Din acest motiv, părăsiseră oraşul polonez Brzesko şi se mutaseră în mult mai cosmopolitul Anvers, în Belgia, unde îşi educase fiica să devină o femeie puternică şi independentă.

Contrar rânduielilor ortodoxe, Pinkus Zimetbaum i-a oferit Malei cea mai bună educaţie cu putinţă, iar când a început să-şi piardă vederea, iar afacerea familiei a intrat în criză, nu a ştiut cum să-i mai mulţumească Malei că a preluat rolul de întreţinător al familiei. Rabinii din fosta lor comunitate poloneză conservatoare n-ar fi acceptat niciodată ca o tânără să lucreze la

celebrul magazin de modă Maison Lilian, dar Pinkus nu numai că accepta, ci îşi încuraja călduros fiica să-şi câştige singură existenţa, ca să nu depindă de bunăvoinţa altora.

– În felul ăsta, dacă eu pățesc ceva, o să te poți întreține singură, Mally. Te-am adus la Anvers ca să-ți poți trăi viața așa cum dorești, nu după cum consideră de cuviință mai-marii comunității. Ca să descoperi singură dragostea şi nu să te căsătoreşti cu un bărbat pe care ți l-a găsit peţitoarea. N-aş suporta să ştiu că eşti nefericită. Vreau să fii liberă şi să te bucuri de tot ce-ți oferă viaţa. Eşti atât de inteligentă, Mally. Eşti o fată inteligentă şi un spirit liber şi sunt nespus de mândru de tine. Să nu laşi niciodată pe nimeni să-ţi răpească libertatea.

Dar naziştii au năvălit în Belgia, după ce-au înghiţit la fel de uşor alte state europene, şi, spre deosebire de tatăl Malei, puţin le-a păsat dacă e ortodoxă sau asimilată. Evreul era evreu şi singurul evreu bun era evreul mort, sau măcar cel care muncea pentru prosperitatea Reichului – aceasta era cea mai nouă concepţie care circula printre nemţi. Au urmat evenimentele bine cunoscute – lagărul de detenţie de la Malines, trenul de vite, Auschwitz, numărul 19880 tatuat pe pielea ei.

Mai întâi i-au luat libertatea. Apoi i-au luat părul. Pe acesta din urmă, Mala reuşise să-l recupereze. Într-o bună zi, avea s-o recupereze şi pe cea dintâi; îşi jurase acest lucru.

Acum, deja veterană, se uita compătimitoare la fetele noi, tunse precum oile, şi nu se putu abţine să nu-şi treacă degetele prin păr, ca pentru a se asigura că e încă la locul lui, că a biruit greutăţile, că a urcat până în vârful scării ierarhice şi a scăpat de abuzuri şi moarte. Cu toate astea, nu se despărţea nici acum de şuviţa de păr, păstrată într-un săculeţ de cârpă, în buzunarul fustei. Îi reamintea de libertatea pierdută şi de promisiunea că o va recâştiga într-o zi.

– E o încălcare flagrantă a drepturilor omului, strigă una dintre femei. Nu suntem infractoare. Ce motiv aveţi să ne ţineţi aici şi să ne trataţi astfel?

Speriată, Mala îi aruncă o privire tăioasă femeii care îndrăznea să-şi exprime nemulţumirea. Era încă îmbrăcată, elegant chiar, într-un costum de tweed, şi purta pantofi din piele lăcuită. Mala observă că una dintre deţinutele cu funcţii administrative îi privea cu ochi lacomi.

Mala se dezlipi de peretele de care se rezema şi se apropie de femeia cu gura mare care nu părea să fi înţeles că, în această fabrică a morţii, nu exista

noțiunea de „drepturi ale omului“.

Fără să se lase înduplecată de mulțimea îngrozită din jurul ei, femeia continuă cu glas mai puternic și mai vehement:

– Am studiat dreptul internațional. Nu există nici un astfel de precedent în istoria statelor civilizate, ca oamenii să fie adunați în lagăre, împotriva voinței lor, precum oile la tăiere. Vreau să discut cu reprezentanții forurilor interna…

Bastonul Kapoului îi curmă vorbele. O lovise în creștetul capului, cu brutalitatea rece a măcelarului deprins cu meseria lui, pe care o executa mecanic și ireproșabil. Precum o păpușă cu sforile tăiate, femeia căzu grămadă la picioarele Kapoului.

– A crăpat scandalagioaica? întrebă gardianca SS, de la biroul ei.

Nu-și ridicase nici măcar o dată capul frumos coafat din foile pe care nota nume și numere.

Kapoul izbi cu piciorul în mijlocul femeii căzute. Tot blocul auzi cum îi iese aerul din plămâni; însă ultima victimă a Kapoului nu se clintise.

– *Jawohl*, Frau Aufseherin, răspunse Kapoul netulburat. Ocupați-vă de ea, adăugă, făcând semn celor doi subalterni.

Nu avea nevoie să primească ordine de la femeia în uniformă. Era o mașinărie bine unsă, cu un baston de lemn la brâu, semn că SS-ul îl împuternicea să reducă numărul indezirabililor, și cu ochi goi, lipsiți de orice emoție.

Numaidecât, cadavrul fu dezbrăcat fără menajamente de haine. În colț, lângă sacii înalți, deja plini cu haine aruncate, două femei din sectorul Kanada – Kommandoul de sortare unde erau confiscate și redistribuite obiectele prizonierilor – se certau pe sacoul moartei. Mala privea cum alt deținut se apucase deja să radă părul cârlionțat al fostei avocate, în vreme ce tovarășul său de Kommando îi verifica orificiile, ca nu cumva să fi ascuns obiecte de valoare în ele.

– Doar două plombe de aur, anunță, după ce încheie căutările.

Un deținut dentist aștepta deja în apropiere, cu cleștele pregătit.

– Vacă nenorocită! exclamă pe neașteptate gardianca. Știe cineva cum o cheamă?

– Helga Schwarz, răspunse Kapoul, după ce verifică actele lăsate pe podea de femeile din Kanada – pe ele le interesau doar hainele, nicidecum actele de identitate ale încă unui evreu mort.

– *Doctor* Helga Schwarz, îl corectă cu blândețe Mala. Era doctor în Drept.

Simți o mulțumire ciudată să vadă că gardianca a adăugat „doctor“ înaintea numelui femeii, pe lista pe care i-o înmână Malei, redându-i moartei o ultimă fărâmă de demnitate.

În vreme ce ducea documentele de la Blocul de Prelucrare spre a fi depuse la biroul administrativ, Mala repeta în șoaptă numele doamnei doctor Schwarz, ca să și-l întipărească în minte. Naziștii și subalternii lor o uciseseră și o dăduseră deja uitării – una dintre victimele lor fără număr –, dar Mala nu avea de gând s-o uite. Avea să-i poarte amintirea dincolo de porțile lagărului și să spună lumii că doamna doctor Schwarz murise eroic, luptând până în ultima clipă pentru drepturile tovarășelor ei de suferință.

Aici, „mesageră, curieră“ (în limba germană în original)
Supraveghetoare SS în lagărele naziste

3. *Auschwitz*

Ca întotdeauna în mijlocul după-amiezii, activitatea era în toi la lăcătuşerie. Maşinăriile duduiau şi zumzăiau; din când în când, scânteile cădeau pe podeaua de ciment, într-o ploaie strălucitoare. Pilitura trosnea sub bocancii deţinuţilor Kapo, care se plimbau ţanţoşi de colo colo, mângâind mânerele bastoanelor cu degetele lor aspre, în vreme ce ochii severi şi pătrunzători căutau cel mai mic motiv să pună ciomegele pe spinarea cuiva. Aerul mirosea a fier şi a vaselină.

După o verificare destul de sumară, Edek azvârli piesa metalică pe care o confecţionase într-o cutie de lemn. Era a două suta şaptezeci şi şaptea pe ziua de azi, îşi zise el în gând, profund dezgustat. Nu-l deranjase să confecţioneze broaşte, până când, într-o zi, Karl, unul dintre Kapo – un neamţ mărunt şi nesuferit, cu un zâmbet răutăcios veşnic întipărit pe buze – îi informase la ce serveau obiectele produse de ei. Brusc, simţiseră cu toţii că li se întorsese stomacul pe dos la gândul că îşi aduc contribuţia la buna funcţionare a sângeroasei maşinării naziste.

– Închisorile Gestapoului, mieluşeii mei, le declarase Karl, pe un ton vesel.

Se citea în rânjetul lui duşmănos plăcerea diabolică pe care i-o provocau figurile lor încremenite de uluire.

– Îi ajutaţi să vă întemniţeze semenii. O să vă mulţumească, sunt sigur, când ajung aici. *Dacă* ajung aici.

Karl era ucigaş de meserie, trimis la Auschwitz pentru reeducare. Edek nu reuşea să înţeleagă cum putea sistemul de justiţie german să-i pună pe criminali, violatori şi hoţi mai presus de ei, nişte oameni simpli, care nu încălcaseră niciodată legea, doar din motive genetice. Potrivit logicii naziste absurde, infractorii *Reichsdeutsche* puteau fi reeducaţi, pe când cetăţenii polonezi, prizonierii de război sovietici şi evreii trebuiau închişi în lagăre de concentrare.

Noaptea, în liniştea din baracă, Edek stătea deseori treaz şi căuta în memorie ziua exactă în care lumea se întorsese pe dos, când criminalii începuseră să fie aclamaţi ca eroi, când presa liberă se transformase într-o maşină de propagandă, când un dictator narcisist şi hain începuse să fie

venerat ca salvator al naţiei – dar nu reuşea. În scurt timp, încetă cu desăvârşire să se mai gândească la asta. Era o insultă la adresa principiilor sale morale; îl făcea să tremure de legitimă indignare, iar la Auschwitz, cine-şi consuma nervii pe iluzii deşarte sfârşea în camera de gazare.

– De ce te frământi atât? îl întrebă Wiesław într-o seară, cu glasul toropit de somn.

Dormeau în acelaşi pat şi pesemne că foiala lui Edek îl trezise într-un final.

– Îţi iroseşti de pomană energia. Crezi că, dacă le explici logic care-ar trebui să fie ordinea lumii, îi convingi pe nazişti să te elibereze? Slabe şanse. Aşa că termină cu foiala şi cu oftatul şi culcă-te odată. Aici e mai bine să uiţi de astfel de lucruri, dacă vrei să scapi cu viaţă. Ce trebuie să ţii minte e cine de la bucătărie îţi dă pâine în schimbul ţigărilor şi care Kapo nu-ţi sparge ţeasta dacă întârzii un minut în latrină. Astea-s lucrurile esenţiale. Restul sunt neimportante.

Două sute şaptezeci şi opt. Edek trecu numărul pe foaie şi se gândi la raţia suplimentară de supă de napi pe care avea s-o primească dacă producea cinci sute de astfel de elemente – răsplata oferită celor care-şi depăşeau norma zilnică, potrivit ultimelor ordine ale comandantului. Cel dinainte avea alte reguli: îi trimitea la crematoriu pe deţinuţii care nu-şi îndeplineau sarcinile.

Două sute şaptezeci şi opt de elemente ca să producă două sute şaptezeci şi opt de încuietori care să întemniţeze două sute şaptezeci şi opt de oameni în celulele mizere ale Gestapoului, duhnind a sânge şi a moarte. Era inimaginabil că existau asemenea numere, că existau atât de mulţi oameni pe care să-i încarcereze naziştii. Apoi, însă, Edek aruncă o privire în jur şi îşi dădu seama că numerele erau cât de poate de plauzibile. Crematoriile de la Auschwitz înghiţiseră sute de mii – milioane, probabil – până în momentul acela, iar Edek nu se îndoia că Auschwitz-ul nu era singurul loc unde oamenii erau ucişi sub unica acuzaţie a unei naţionalităţi greşite.

Strigătul unui mesager – „Poşta pentru Rottenführer Lubusch!“ – îl trezi pe Edek din reveria sumbră. Îşi şterse mâinile unsuroase pe o cârpă şi luă scrisoarea de la băiat, aproape recunoscător că s-a ivit ceva care să-i distragă atenţia.

– Poţi să pleci. I-o dau eu, îi promise băiatului. Herr Rottenführer e în birou. Chiar acolo mergeam şi eu.

La intrarea în biroul Kommandoführerului, fumau doi Kapo. Când văzură că apare cineva după colţ, înlemniră de groază, dar observând că e un deţinut,

se relaxară şi îşi continuară discuţia despre ultimele întâmplări de la Auschwitz.

Edek se opri în faţa uşii, îşi scoase şapca vărgată de pe capul ras, îşi aranjă uniforma şi bătu.

– Intră.

Rottenführer Lubusch, şeful direct al serviciului lor, scria ceva la birou. Era tânăr, dar părea mai bătrân decât în realitate, din cauza privirii abătute din ochii săi spălăciţi; genul de om pe care ţi-l imaginai în biblioteca prăfoasă a unei universităţi, nicidecum în lăcătuşeria slinoasă de la Auschwitz. Toate trăsăturile sale – mâinile delicate, cu degete lungi şi subţiri, rafinamentul discret, care nu părea a fi deprins sau cultivat, ci mai degrabă moştenit, până şi cărarea pe partea dreaptă, ireproşabilă de parcă ar fi fost tăiată cu lama – discordau izbitor cu uniforma SS pe care o purta. Era bine croită şi elegantă, dar îi stătea la fel de prost ca uniformele dungate pe intelectualii polonezi. Poate de-asta Lubusch trăgea frecvent de guler şi se strâmba nemulţumit de materialul aspru ori de săpunul folosit la spălătoria comandoului. Până şi pielea lui se revolta sau, cel puţin, aşa credea Edek.

Edek salută respectuos – nu-l deranja să-l salute pe acest ofiţer SS – şi se apropie de biroul lui Lubusch.

– Aţi primit o scrisoare, Herr Rottenführer. Poftiţi şi cifrele de producţie pentru prima jumătate a zilei. Azi sunt responsabil de împărţirea prânzului…

Dar Lubusch nu-l mai asculta. Recunoscând scrisul mărunt şi ordonat de pe plic, îl smulse din mâna lui Edek şi îl deschise, cu chipul luminat de un zâmbet cald.

– Ştii unde să le pui.

Fără să ridice privirea, îi făcu semn lui Edek către fişet, uitând că era atribuţia lui să semneze şi să ştampileze mai întâi documentul.

Reţinându-şi un zâmbet şiret, Edek se duse la fişet şi trase sertarul în care erau păstrate dosarele din luna în curs, scotocind printre ele cu încetineală voită, ca să-i ofere puţină intimitate superiorului său. Lubusch fusese dintotdeauna un om cumsecade, dar, de vreun an, după ce plecase în permisie şi se întorsese cu verighetă pe deget, devenise şi mai blajin cu deţinuţii şi chiar îi ajuta adesea fără ştirea propriului său Kapo.

Edek zăbovi atât cât consideră de cuviinţă, îşi drese discret vocea, deschise gura şi se întoarse spre Lubusch. *Tare aiurit sunt azi, Herr Rottenführer!* voia să spună. *Am uitat de semnătura şi ştampila dumneavoastră…*

Dar se opri, îngrozit de scena din faţa lui.

Cu scrisoarea încă în mână, Lubusch îşi lăsase capul pe braţele încrucişate, de parcă îl împuşcase cineva. Stătea nemişcat; doar degetele mâinii libere se încleştau şi se descleştau cu o deznădejde neputincioasă.

Speriat şi neştiind cum să procedeze, Edek se duse spre uşă. Deschise gura, apoi o închise fără să scoată un sunet, şi se uită disperat după ceva – orice – prin birou.

O carafă cu apă! Traversă cameră şi apucă vasul de gât, cât pe ce să verse apa pe milieu – cu siguranţă primit cadou de Lubusch de la soţia lui. Umplu un pahar, se apropie tiptil de birou şi puse paharul, cu cea mai mare delicateţe, lângă mâna ofiţerului.

– Apă, Herr Rottenführer? întrebă încet.

Poate mişcat de îngrijorarea sinceră din glasul lui Edek sau de gest în sine, Lubusch nu-şi mai putu stăpâni emoţiile. Începură să-i tremure umerii, scuturaţi de suspine înăbuşite, care, dintr-un motiv de neînţeles, îi sfâşiau inima lui Edek, de parcă el era cel care suferea.

Amintindu-şi de cei doi Kapo de pe hol, Edek se duse iute la uşă şi răsuci cheia în broască. I-o aduse lui Lubusch, exact ca pe paharul cu apă, şi o împinse uşor sub degetele palide ale Kommandoführerului. După aceea, se îndreptă de spate şi rămase nemişcat ca o stană de piatră, păzindu-şi stăpânul cu o solemnitate gravă şi tăcută.

Trecuse, poate, un minut, când Lubusch înălţă capul şi-şi şterse faţa cu dosul palmei. Spre mirarea lui Edek, nu părea câtuşi de puţin ruşinat de lacrimile vărsate şi nu se obosi să-şi ascundă emoţiile. Se uita fix în faţă, cu ochi strălucitori şi umezi – uluitor de uman şi aproape înnobilat de această fragilitate neaşteptată.

Curios să afle ce se petrece, Edek aruncă o privire peste scrisoare şi regretă imediat.

„… de-ai şti cât de dureros este să fii mereu privit ca un cetăţean inferior. Nu mai departe de ieri, un băcan – un băcan! – a avut impertinenţa de a-mi cere socoteală din cauza accentului meu. În timp ce mă certam cu el, cineva a chemat un poliţist. Poliţistul a chemat un reprezentant al Gestapoului. Dacă nu aş fi avut la mine fotografia ta şi actele de identitate, inclusiv certificatul de căsătorie, Dumnezeu ştie ce mi s-ar fi întâmplat. Băcanul şi-a cerut iertare după aceea; mi-a explicat că îşi făcea pur şi simplu datoria patriotică. A crezut că sunt o muncitoare străină evadată. Iar asta e doar una dintre

păţaniile mele din ultima vreme. Şi tu-mi spui că sunt ferită de primejdii în Germania! Nu trebuia să fi plecat din Polonia. Lumea de aici mă urăşte, mă urăşte doar pentru că…“

Edek întoarse capul. Nu avea nevoie să citească mai mult. Era limpede ce se întâmplă.

– Care ţi-e numele mic, Galiński?

Edek ridică privirea, surprins. Nu de modul în care i se adresase – Lubusch îşi striga întotdeauna muncitorii din atelier pe numele de familie, şi niciodată după numărul pe care-l aveau –, ci de familiaritatea întrebării.

– Edek… Edward, se corectă repede.

Un zâmbet firav apăru pe chipul lui Lubusch.

– Serios?

Edek încuviinţă din cap, oarecum mirat.

– Şi al meu la fel. Cum îl scrii? Cu W?

– Da, cu W, răspunse Edek, dându-şi seama că zâmbeşte şi el.

– Soţia mea e poloneză, mărturisi tizul ceea ce Edek ghicise deja.

Edek aprobă din cap, neştiind ce să spună. Nici „minunat“, nici „îmi pare rău“ nu păreau răspunsuri potrivite, aşa că bolborosi singurul lucru care-i veni în minte:

– Nu ştiam că aveţi voie să vă însuraţi cu poloneze.

– Oficial, nu avem.

– Dar nu aţi ţinut seama de asta.

Lubusch ridică evaziv din umeri. Era, evident, un subiect dureros, despre care nu-i plăcea să discute.

– Între noi fie vorba, toate legile astea rasiale mi se par ridicole.

Edek clipi, nevenindu-i a crede. Nu se aştepta să audă una ca asta de la un ofiţer SS, nici măcar de la unul foarte amabil.

– Eşti însurat, Edek? Te deranjează dacă-ţi spun Edek? Sau doar prietenii îţi pot spune aşa?

– Absolut deloc, Herr Rottenführer. Prefer Edek decât *Häftling* 531.

– E de înţeles.

– Nu, nu sunt însurat.

– Te aşteaptă vreo fată acasă?

Cine să mă aştepte atâta amar de vreme? îi venea lui Edek să spună.

– Nu, Herr Rottenführer.

Câteva clipe, Lubusch nu zise nimic, ci doar se uită gânditor înainte.

– În ţara ta, care sunt cetăţenii consideraţi inferiori? întrebă în cele din urmă.

– Evreii, aş zice. Mulţi nu-i simpatizează.

– Dar tu ce crezi? insistă Lubusch.

– Eu îi simpatizez sau nu pe oameni după caracterul lor, nu după rasă ori religie.

– Deci, dacă te-ai fi îndrăgostit de o evreică, ai fi luat-o de nevastă?

– Cu siguranţă.

– Bun. Să zicem că ai luat-o de nevastă, dar acum compatrioţii tăi se poartă urât cu ea, pentru că – aşa cum tu singur ai spus – multora nu le plac evreii, iar ea e tot mai nefericită…

Făcu o scurtă pauză, de parcă şi-ar fi cântărit atent cuvintele înainte să le rostească.

– Ce-ai face în această situaţie?

– Aş duce-o undeva unde să fie fericită, răspunse Edek fără să stea pe gânduri.

– Dar dacă ai lucra în armată?

– Aş fi nevoit să fug, răspunse Edek, fără ca măcar să clipească.

Lubusch îl privi lung.

– Ai dezerta, aşadar?

– De dragul femeii iubite, da.

– Te-ar împuşca dacă te prind.

Edek ridică din umeri.

– Ar merita pe deplin. Aş rămâne în memoria iubitei mele ca un erou care a riscat totul pentru ea, nu ca un laş care…

Îşi muşcă limba şi se opri în mijlocul frazei, dar era prea târziu.

Paralizat de spaimă, Edek aruncă o ocheadă spre Lubusch şi observă, spre marea lui uşurare, că ofiţerul SS chicoteşte. Era ultimul lucru la care s-ar fi aşteptat.

– Stai liniştit. N-am de gând să te împuşc pentru că mi-ai spus adevărul. Sincer să fiu, aveam nevoie să aud asta.

– Nu mă referem la dumneavoastră, încercă Edek să se scuze. Vorbeam pur ipotetic…

– Bineînţeles că ipotetic, zise Lubusch, cu o figură amuzată. Nu-ţi face griji. Nu m-am supărat. M-ai văzut tu vreodată nervos?

– Nu, Herr Rottenführer.

– Zi-mi sincer, chiar ai fugi? întrebă Lubusch, redevenind serios.

– Da, Herr Rottenführer.

– Unde anume?

Edek căzu pe gânduri câteva clipe.

– Cred că în Olanda, răspunse într-un final. Am auzit că ei se poartă cel mai frumos cu imigranții.

– Și dacă Olanda ar fi ocupată?

– Atunci, presupun că în Anglia.

– Și cum ai ajunge acolo?

– Există oameni care ne-ar introduce clandestin, în schimbul unei sume de bani. Nu de-asta sunt închiși aici băieții din Rezistența franceză?

Lubusch încuviință din cap. Se înseninase la față, iar expresia aceea chinuită i se șterse din priviri. Un strop de roșeață îi colora obrajii de obicei palizi. Edek înțelese că se duce o luptă în sufletul lui, o luptă ideologică, în care uniforma militară și datoria pierdeau încet teren în fața polonezei care îi croșeta milieuri și-i trimitea scrisori semnate *cu nemărginită dragoste, a ta pe veci, A.*

– Mergi și adu prânzul tovarășilor tăi, spuse Lubusch în cele din urmă, parcă abia atunci trezindu-se la realitate. Dă-le tuturor rații duble. Ați lucrat excepțional azi.

Edek luă cheia și zâmbi în sinea lui, la gândul că Lubusch nici măcar nu se uitase pe lista de producție. Când să iasă pe ușă, auzi un „mulțumesc“ șoptit în spatele lui.

– *Eu* vă mulțumesc, Herr Rottenführer, răspunse Edek.

Vă mulțumesc că v-ați păstrat omenia într-o lume care venerează cruzimea.

4. *Birkenau*

Mala șovăia deasupra documentului oficial, cu ciotul de creion în mână. În ciuda sobei micuțe de fier din cămăruța asistentelor, în zilele geroase, Mala vedea cum îi ies aburi pe gură, ca niște norișori străvezii. *Revier* – infirmeria deținutelor – era departe de confortul pe care i-l oferea biroul administrativ, unde lucra de obicei, dar Mala nu se plângea niciodată. Gândul de a-și ajuta tovarășele de suferință îi ținea de cald mai mult decât orice sobă.

Maria Mandl, șefa lagărului de femei și superioara directă a Malei, rămăsese mirată când aceasta din urmă ceruse insistent postul respectiv, pe lângă sarcinile ei obișnuite.

– Vrei să te ocupi de repartizarea deținutelor externate la diversele servicii? Ce te-a apucat? Va trebui să stai ore întregi într-o baracă neîncălzită, care colcăie de păduchi și boli.

– Nu mă deranjează, Lagerführerin. Cunosc lagărul mai bine ca oricine și le cunosc și pe deținute. Cred că voi face treabă mult mai bună să le repartizez în funcție de calificarea și abilitățile fiecăreia decât un Kapo care le distribuie la întâmplare, fără să știe dacă pot sau nu să presteze o anumită muncă.

– Trebuie să fie pregătite de orice muncă, îi replicase Mandl, deloc impresionată de vorbele ei. E singurul motiv pentru care sunt lăsate în viață, ca să muncească și să contribuie la victoria finală. Dacă nu doresc să muncească – sau susțin că nu pot –, avem un loc special pentru astfel de puturoși.

Camera de gazare. Chipul Malei împietrise.

– Ca întotdeauna, aveți dreptate, Lagerführerin, îi răspunsese Mala. Dar, ce încerc să spun e că ar fi mult mai eficient să repartizez croitoresele la serviciul de croitorie, în loc să fie trimise la încărcat pietriș. Cele care au lucrat în construcții s-ar descurca mult mai bine să producă cauciuc la fabricile Buna din lagărul-satelit de la Monowitz decât franțuzoaicele care au fost vânzătoare. Și, bineînțeles, doctorițele și asistentele ar fi mult mai utile la infirmerie, decât să golească latrinele în *Scheisskommando*[8]. Nu sunteți de acord?

Era o întrebare retorică, firește, dar Mala învățase de mult că până și cele mai logice argumente erau strivite în bezna de la Auschwitz. Lagărul nu era organizat cu scopul de a-i pune la muncă pe inamicii statului; era conceput ca o fabrică a morții, unde astfel de „inamici“ să fie exterminați prin muncă, înfometare și boli. Tocmai de-asta, toți deținuții Kapo care aveau sarcina respectivă se întreceau care mai de care, cu o plăcere sadică, să repartizeze oamenii la munci care le depășeau capacitățile fizice sau intelectuale. Fetele rafinate care lucraseră la reviste de modă se vedeau trimise să curețe cartofi în bucătărie; ucenicii bijutieri, cu mâini fine, erau repartizați la spălătorie; muzicienii ajungeau șoferi de camion, iar foștii șoferi de camion se trezeau pe post de asistenți ai doctorilor SS, fără cea mai vagă idee despre ce trebuiau să facă.

Era o prostie să-și închipuie că Mandl va asculta de glasul rațiunii, dar, spre marea uimire a Malei, șefa lagărului de femei îi dăduse dreptate.

În prima zi ca funcționar desemnat, Mala intrase în infirmerie cu un zâmbet radios pe buze; acum, stătea în fața listei, cu o figură mohorâtă, și blestema faptul că a luat asupra ei povara de a hotărî cine trăiește – și cine moare. Erau doar două posturi libere în sectorul Kanada, unde hainele erau din belșug, unde găseai alimente în majoritatea valizelor, unde aurul și pietrele prețioase puteau fi ascunse în gură și schimbate mai târziu pe ceva de mâncare. Celelalte posturi erau doar în comandourile externe de muncă. Deținutele repartizate la un *Aussenarbeit* erau practic condamnate la moarte, mai ales în iernile geroase din Polonia.

Mala se cutremura de fiecare dată când avea să le transmită mesaje gardienilor și vedea femeile scheletice, în rochii zdrențăroase, care ridicau bolovani la fel de grei ca și ele și-i cărau în capătul celălalt al câmpului, unde altă echipă îi spărgea, ca să fie folosiți la construcția de șosele. Dacă nu se mișcau suficient de repede, erau biciuite și înjurate de Kapo. Dacă scăpau bolovanii sau se prăbușeau sub greutatea lor, erau împușcate sau sfâșiate de câinii gardienilor. Nici cele mai robuste prizoniere nu rezistau mai mult de câteva săptămâni prestând acea muncă istovitoare în folosul Reichului; cele mai slabe mureau pe capete în câteva zile, uneori chiar ore. În fiecare seară, tovarășele de Kommando le cărau trupurile înapoi în lagăr – o paradă grotescă de moarte și muribunde, mărșăluind pe porți, în acordurile vesele ale orchestrei lagărului.

Mala aruncă o privire îndurerată spre ferestruica în spatele căreia vântul

şuiera nemilos şi aproape că-i veni să-şi treacă numele pe listă, în locul uneia dintre femeile condamnate. Doar că n-ar fi avut nici un rost; Mandl nu se mai putea lipsi de serviciile Malei. Până şi comandantul lagărului, Hössler, superiorul lui Mandl, o preţuia mult şi-i strecura ţigări franţuzeşti în buzunar de câte ori îi aducea documente la birou. *Le dai la schimb pe brânză şi unt; iarna sunt două alimente esenţiale ca să te încălzeşti*. Nici unul n-ar fi renunţat vreodată la ea. Era iremediabil legată de ei.

Stasia, o doctoriţă deţinută, vârî capul pe uşă şi-o trezi pe Mala din cugetările ei sumbre.

– Tot mai lucrezi, Mally?

Figura mohorâtă a Malei era grăitoare; ultimul lucru pe care şi-l dorea era să întocmească aceste liste ale morţii.

Stasia se strecură în cameră şi închise uşa fără zgomot. Doctoriţa poloneză purta cu mândrie în piept triunghiul roşu al deţinuţilor politici şi era cunoscută în lagăr pentru faptul că intra în dispute cu medicii SS-ului. În mod curios, stilul ei sincer şi tăios şi spiritul analitic îi atrăseseră respectul „colegilor“ ei germani. De cele mai multe ori, aceştia îi aprobau cererile de produse medicale corespunzătoare, care, fără îndoială, salvaseră numeroase vieţi. Avea o faţă severă, veşnic încruntată, şi buze subţiri şi palide ce rareori schiţau vreun zâmbet; ochii, însă, îi trădau adevărata fire. Căprui şi strălucitori, emanau compasiune şi o dorinţă de a ajuta care depăşea limitele obligaţiilor oficiale. Meseria ei nu se încheia în momentul în care atârna halatul alb în cui. Stasia era tot timpul la datorie, gata să-şi cedeze şi ultimele raţii în schimbul unor pastile şi fără să se plângă vreodată că lucrează câte două ture, când numărul pacienţilor îi copleşea pe medicii de la infirmerie.

– Fii atentă, Mally, şopti hotărâtă. Rita, rusoaica pe care-am rugat-o să-mi facă rost de nişte Cardiazol, trebuie să ajungă la Kanada. Doar ce-am aflat că iubitul ei e în Sonderkommando.

– Ah, serviciul cărăuşilor de cadavre.

Era deopotrivă tragic şi curios faptul că lucrătorii din Sonderkommando erau consideraţi elita lagărului, datorită poziţiei lor privilegiate, cu toate astea nimeni nu se oferea vreodată să intre în echipa lor macabră. Şi cine-i putea condamna, de fapt? Era de ajuns să te uiţi o singură dată la feţele chinuite ale acelor deţinuţi voinici, care mărşăluiau prin crematorii în cizmele lor înalte de cauciuc, şi să te sperii, oricât de disperat ai fi fost. Era o sarcină odioasă să conduci zi de zi familii întregi la gazare, să asculţi ţipetele şi bătăile tot mai

slabe în ușa etanșă, pentru ca apoi să le scoți trupurile, târându-le cu niște prăjini cu cârlige în vârf – căci unii soți se agățau atât de aprig unii de alții, încât nu-i puteai despărți altfel. Le încărcau în ascensorul de marfă; le înșirau pe podea pentru ca dentiștii să le scoată coroanele de aur din gură și să le verifice orificiile în căutare de comori ascunse; le așezau unele peste altele în cărucior și le aruncau în infernul de foc; spălau spuma, sângele, excrementele și urina din camera de gazare, apoi așteptau să se usuce și trimiteau alt grup înăuntru. Zyklon-B, gazul toxic pe bază de cianuri folosit de membrii SS pentru exterminarea în masă, se evapora greu în condiții de umiditate crescută.

Cât așteptau, lucrătorii din Sonderkommando își aprindeau câte o țigară, pe care o fumau în tăcere. După o astfel de muncă, le venea să se arunce în gardul electric, nicidecum să stea la taclale. În schimbul serviciilor lor monstruoase, gardienii SS aveau grijă să stea comod și la căldură în paturile lor de câte două persoane, chiar în interiorul crematoriului; le ofereau mâncare suficientă și mai ales băutură și-i răsplăteau cu vizite la bordelul de la Auschwitz. Ultimul privilegiu era rezervat doar deținuților non-evrei, dar asta conta prea puțin, căci, din spusele prostituatelor, bărbații din Sonderkommando nu voiau decât să pună capul în poala unei femei și să plângă în timp ce aceasta le mângâia capetele rase. *Serviciul cărăușilor de cadavre*. Avea cea mai mare rată de sinucidere din tot lagărul.

– Da, chiar ei.

Stasia se așează pe marginea biroului șubred, care nu scoase nici măcar un scârțâit. Ajunseseră numai piele și os, cugetă Mala, uitându-se în ochii vioi și ageri ai doctoriței. Se împrietenise cu Mala înaintea tuturor; abia mai târziu aflase Mala de ce: Stasia făcea parte dintr-o „organizație“, cum era numită în limbajul lagărului. Rezistența locală care refuza să se supună ordinii impuse de SS.

– În fine, relua doctorița. Acum că Rita e aproape vindecată, ar trebui s-o repartizezi la Kanada. O să poată procura diverse lucruri și să le dea pe parcurs la schimb pe ce-o să mai apară de trebuință. Nu-ți face griji, e fată de încredere. Am vorbit mult cu ea cât a fost internată. E profund devotată Armatei Roșii, deci îți dai seama cât de mult îi urăște pe naziști după ce-au arestat-o pe ea și pe tovarășii ei. E o rebelă de mâna întâi.

Mala îi aruncă o ocheadă și nu-și putu reține un zâmbet. Din cauza activităților ei clandestine, șușotelile și limbajul criptic deveniseră o

obișnuință în cazul Stasiei.

– O să primești și tu partea ta; am aranjat deja asta, continuă doctorița deținută.

Doar buzele i se mișcau cu repeziciune, restul feței era nemișcat. Nu clipise nici măcar o dată; ochii transmiteau mesajul pe care nu voia să-l rostească: *Avem nevoie de asta, Mala. E o chestiune de viață și de moarte pentru noi toți, nu privește un singur prizonier*.

Mala înțelegea foarte bine situația. Deși ea nu era membră a „organizației", îi ajuta cu tot ce-i stătea în putință.

Stasia se lumină la față când o văzu pe Mala că scrie numele Ritei în documentul oficial. Scoase numaidecât din buzunar sulfamidă, cinci felii de pâine, câteva țigări și un inel de aur.

– Pentru efortul tău. Știu că n-o să fie ușor să explici de ce o evreică sovietică a primit cel mai călduț post din lagăr, în locul unei *Volksdeutsche*[9].

– Lagerführerin Mandl nu-mi prea pune la îndoială deciziile. Cred că nu vrea să-și bată capul.

Mala vârî bunurile în buzunar, gândindu-se deja cum le va împărți deținutelor pe care avea să le vadă mai târziu.

Complicii Stasiei erau, de asemenea, pe lista de vizite a Malei. Oameni care, în ciuda riscurilor, continuau să comploteze pentru că altfel nu și-ar fi iertat-o. La fel și Mala. Toți spuneau că Mala e ca una de-a lor, iar pentru ea nu exista compliment mai mare.

Ajunsă în fața uneia dintre barăcile din lagărul de bărbați, Mala încetini pasul și se opri. Se rezemă de peretele scorojit și își aprinse o țigară, cu ochii la spațiul larg și deschis dinaintea ei. La Auschwitz-Birkenau, trebuia să fii mereu vigilent. Primejdiile pândeau pretutindeni; îmbâcseau aerul precum mirosul de carne arsă și păr pârlit.

În momente ca acesta, era recunoscătoare pentru pregătirea militară pe care o primise la Hanoar Hatzioni – una dintre organizațiile evreiești de tineret din Anvers. Sioniștii locali au intuit că va urma o nenorocire, încă de când Hitler promitea pace mondială. În vreme ce restul lumii a plecat urechea la promisiunile lui, membrii Hanoar Hatzioni mărșăluiau în formație, se târau pe burți în tranșee, băieți și fete laolaltă, îmbrăcați în pantaloni de echitație și cu cizme grele în picioare – copii care se pregăteau de un război pe care adulții îl negau orbește. Ziua, Mala studia asiduu, ca să-și dezvolte mintea; seara și în

weekend, se antrena şi mai asiduu, ca să-şi dezvolte forţa, astfel încât, atunci când aveau să vină naziştii, să-i poată înfrunta ca un soldat, nu ca un mieluşel speriat, trimis la tăiere. Mala nu avea nici o îndoială că antrenamentele acelea o ajutaseră să supravieţuiască până atunci; o învăţaseră cum să tragă putere din ură, cum să-şi stabilească obiectivele şi să ducă la capăt cele mai îndrăzneţe planuri. Să-i păcălească pe nazişti chiar în ograda lor, cum făcea chiar în acel moment.

Scara care ducea pe acoperiş se zgudui uşor sub greutatea cuiva. În curând, Mala văzu o pereche de bocanci de tâmplărie, apoi o salopetă bleumarin şi la urmă chiar pe tâmplar – un slovac înalt, cu figură vicleană şi triunghiul roşu al deţinuţilor politici cusut în piept. Pavol ajunsese la Auschwitz pentru trafic de paşapoarte false, dar se ofensa foarte tare când cineva cuteza să pună la îndoială autenticitatea produselor sale. Din spusele lui, paşapoartele erau perfect autentice, cumpărate cu bani câştigaţi din greu de la familiile decedaţilor, cărora, ca şi decedaţilor, nu le mai erau de nici un folos.

– Am făcut eu vreun rău cuiva? întreba Pavol, cu o figură necăjită. Domnul Evreu are nevoie de paşaport ca să fugă din ţară; familia care tocmai şi-a pierdut tatăl are nevoie de bani; e o simplă chestiune de cerere şi ofertă, în care eu acţionez ca mijlocitor între cele două părţi. Agentul de la Gestapo m-a acuzat că falsific acte! Pfui! N-am falsificat nimic în viaţa mea. N-am făcut decât să pun o fotografie nouă într-un paşaport. Nici măcar numele nu-l schimbam. Mă rog, doar partea unde se aplică ştampila pe fotografie, o bucăţică mică de tot. Dar paşaportul în sine, ca şi numele, era autentic!

Din câte se vedea treaba, programul de reeducare de la Auschwitz dăduse greş în cazul lui, căci Pavol nu numai că refuza să renunţe la vechile lui apucături de „mijlocitor“, ci chiar îşi făcuse o afacere profitabilă. Dovadă stătea burta care i se rotunjise considerabil într-un loc unde oamenii mureau de foame pe capete.

Imediat ce dădu cu ochii de Mala, desfăcu prietenește braţele.

– Mala! Ce bucurie să te vadă omul!

Continuând să scruteze împrejurimile, Mala se lipi de pieptul bărbatului şi-l cuprinse de gât. Pentru curioşi, erau o imagine destul de nevinovată – doi îndrăgostiţi, ambii din servicii privilegiate, luau o scurtă pauză ca să se strângă în braţe şi să se sărute în grabă. În cel mai rău caz, pentru asemenea faptă erau pedepsiţi cu o lovitură de cravaşă peste fese, dar toată lumea ştia

deja că Mala e protejata lui Mandl. Nici un Kapo n-ar fi îndrăznit s-o pârască. Avea, într-adevăr, o poziţie favorizată.

– Buzunarul din dreapta al jachetei, îi şopti Mala în loc de salut. Sulfamida pe care mi-ai cerut-o.

Mala bănuia că slovacul nu e doar falsificator, ci şi hoţ de buzunare; nici nu simţi când îi scoase pastilele din buzunar. Un hoţ de buzunare cu principii morale solide – nu lua decât ce-i spunea ea.

– Mulţumesc, Mally, îi şopti Pavol la ureche, zgâriindu-i obrazul îngheţat cu barba nerasă. Flăcăul cu râie îţi transmite salutări.

Mala simţi cum i se îngreunează buzunarul în momentul în care Pavol îi strecură în el partea lui.

– Astea sunt de la mine, adăugă bărbatul şi-i arătă nişte cuie lungi, după care i le vârî iute în buzunar. Chiar azi-dimineaţă le-am şterpelit.

I-o zise cu un rânjet viclean, arătând din cap spre acoperişul pe care ar fi trebuit să-l repare.

Rânji şi Mala, cu o privire sincer recunoscătoare. Cuiele erau la mare căutare printre oamenii din Sonderkommando, deşi habar nu avea la ce le foloseau. La fel ca şi conservele de sardine goale pe care, din fericire, slovacul le putea procura cu uşurinţă.

– Mulţumesc. Am şi eu ceva pentru tine. Pentru efortul tău, zise Mala, repetând cuvintele Stasiei.

Băgă mâna în buzunar şi scoase două felii de pâine şi câteva ţigări. Marfa dispăru imediat în buzunarul salopetei lui Pavol.

După încă o îmbrăţişare rapidă – doar de faţadă, căci slovacul avea reguli stricte şi în această privinţă şi nu profita niciodată de situaţie – cei doi complici îşi văzură fiecare de drumul lui. Tâmplarul urcă înapoi pe scară; Mala o luă înspre crematoriu, cu paşi grei şi şovăitori.

Acestea erau drumurile pe care le ura cel mai mult. Nici măcar suferinţa pe care o vedea la infirmerie nu se compara cu atmosfera morbidă din fabricile morţii. Cu toate astea, merse mai departe, strângând în pumn cuiele din buzunar. Văzuse prea mulţi oameni înghiţiţi de gurile lor monstruoase ca să rămână o spectatoare tăcută şi să aştepte să-i vină rândul să urce pe treptele purgatoriului, cuminte şi docilă, cum sperau gardienii SS să facă toţi.

În faţa impozantei clădiri dreptunghiulare, Oberscharführer[10] Voss, înalt şi elegant în paltonul său cenuşiu, strâmt, trăgea dintr-o ţigară.

– Mala, zise ofiţerul, tuşind în pumnul înmănuşat. Ce te aduce prin acest

colţ uitat de lume?

Ea era mesageră la Birkenau şi deţinută însărcinată cu repartizarea femeilor în servicii; Sonderkommandoul era un serviciu exclusiv masculin. Conştientă că nu avea ce să caute acolo, Mala îi zâmbi prietenește Kommandoführerului de la crematoriu.

– M-a trimis Kapoul de la serviciul de spălătorie să-l întreb pe Kapoul Sonderkommandoului când vrea să fie dezinfectate cearşafurile.

– Nu le-au dezinfectat de curând? întrebă Voss, cu ochi mijiți și bănuitori, și mai trase un fum din țigară.

Era un om îngăduitor, mai ales când se îmbăta, ceea ce se întâmpla destul de frecvent, dar nu era prost.

– Astea-s ordinele noului comandant, Herr Oberscharführer. Cearşafurile trebuie dezinfectate săptămânal, din cauza epidemiei de tifos. S-a mai molipsit un gardian. Herr Kommandant spune că nu vrea să mai piardă oameni din cauza afurisitei ăsteia de molime, răspunse Mala, luând o figură abătută.

La auzul acelor explicaţii, Voss nu mai stărui. Cu toate că avea camera lui personală în crematoriu, dormea sub acelaşi acoperiş cu oamenii din Sonder-kommando. Judecând după expresia lui, nu avea nici un chef să ajungă pe lista decedaţilor. Îi făcu semn Malei să intre.

– Acoperă-ți nasul și gura cu baticul, o sfătui, chiar înainte să deschidă uşa. N-au adunat încă toţi morţii. Duhneşte până la Dumnezeu înăuntru.

Refuzul lui Voss de a supraveghea direct activităţile macabre ale subordonaţilor săi explica poziţia privilegiată a Sonderkommandoului mai bine decât toate cuvintele din lume. Ofiţerii SS preferau să-şi răsfeţe recruţii forţaţi atât cât le stătea în putinţă, numai să nu trebuiască să facă ei înşişi treburile murdare. Voiau să-i omoare pe evrei şi alţi indezirabili fără să se implice direct.

Imediat ce se întoarse cu spatele la Voss, Mala pufni dispreţuitor în barbă şi făcu primul pas hotărât în infernul de la Auschwitz.

În anticamera spaţioasă, deţinuţii din sectorul Kanada adunau hainele din cârlige şi le îndesau în nişte saci industriali. Mala îşi plimbă ochii peste pereţii încărcaţi de indicatoare în aproape toate limbile europene – *Duşuri şi Dezinfecţie, Drept înainte, Lăsaţi aici obiectele de valoare înainte de a intra la dezinfecţie*. Întoarse capul dezgustată.

Mirosul vag de chimicale o zgâria pe gât în timp ce înainta pe coridor, către

uşa etanşă, acum deschisă. Un bărbat din Sonderkommando cu mască de gaze şi cizme de cauciuc ieşi din sală, târând de glezne două cadavre. Lângă ascensor îl aşteptau doi dintre colegii lui, cu un cărucior deja încărcat cu trupuri.

Nici măcar baticul tras peste nas nu reuşea să oprească mirosul care-i pişca ochii Malei până la lacrimi. Cadavrele erau încă moi şi flexibile; le tresăltară braţele în momentul în care bărbatul cu cizme de cauciuc le aşeză pe ultimele două în vârful mormanului considerabil. Nu li se înceţoşaseră ochii încă; lacrimile erau şi acum vizibile pe obrajii nefiresc de rumeni, străbătuţi de vinişoare sparte în jurul nasului şi gurii. La gură aveau încă o spumă rozalie, amestecată cu sângele care le cursese din nas.

Bărbatul îşi dădu jos masca de gaze, îşi şterse fruntea asudată cu dosul palmei, apoi, spre surprinderea Malei, scoase o batistă şi se apucă să cureţe feţele morţilor. Ceilalţi doi îl aşteptară răbdători să termine şi, abia după ce se îndepărtă, mulţumit de rezultat, împinseră căruciorul în ascensorul industrial. Uşile se închiseră cu un zăngănit puternic, care părea să reverbereze în toată clădirea. Mala se cutremură la auzul acelui sunet irevocabil şi atât de dezolant.

– Cauţi pe cineva? o întrebă bărbatul din Sonderkommando, uitându-se cu amărăciune la batista mânjită de sânge din mână.

– Pe Konstantinos. Amicii tăi polonezi îi spun Kostek.

– Grecul?

– Da.

– E sus, de serviciu la cuptoare.

– Poţi să-l chemi, te rog? E important.

– Nu mă îndoiesc, zise bărbatul, cu un zâmbet ce aducea mai degrabă a grimasă chinuită. Altminteri, de ce-ar veni cineva aici de bunăvoie?

Chemă ascensorul şi rămase în aceeaşi poziţie – cu ochii plecaţi şi umerii căzuţi – până când se deschiseră uşile şi-l înghiţiră, aşa cum înghiţeau totul în iadul acela. Krema, cum era poreclit crematoriul, era Molohul SS-ului, zeul morţii pe care-l creaseră şi-l venerau cu sârguinţă.

Rămasă singură în tăcerea apăsătoare, Mala intră şovăielnic în sala în care, cu nici o oră în urmă, urlaseră mii de voci. Înăuntru, se auzea zumzetul vag al ventilatoarelor. Prin aerisirile mici din tavan, soarele îşi strecura razele palide în temniţa ucigaşă. Câteva coloane goale pe dinăuntru şi înfăşurate în plasă ieşeau din podea şi dispăreau în peticele azurii ale cerului, abia vizibile prin

deschizături. Mala se apropie de una dintre ele, căută din priviri firele electrice şi, negăsind nici unul, atinse prudent plasa. Mirosul de chimicale era şi mai puternic aici.

– Ai înnebunit de tot, de te învârţi pe lângă chestiile astea?

O mână o prinse de umăr şi o trase înapoi, spre uşa metalică.

Mala îl recunoscu pe Kostek, îmbrăcat în „uniforma“ Sonderkommandoului, alcătuită din haine civile şi cizme de cauciuc. Ţinea în mână un furtun din care picura apă. Era un veritabil colos, mai înalt nu doar decât colegii săi de comando, dar şi decât majoritatea gardienilor. Tenul măsliniu îi era veşnic înţesat de fire abia mijite de păr, oricât de des s-ar fi bărbierit. Peste unul dintre ochii săi verzi se întindea o cicatrice care-i brăzda sprânceana dreaptă – amintire de la Gestapoul grec pentru activităţile clandestine, potrivit spuselor lui. De câte ori vorbea despre acele „vremuri minunate“, un rânjet sumbru îi apărea pe faţă. Arestat, torturat, repartizat la un serviciu care dobora oameni mai puternici decât el, Kostek nu numai că nu se cuminţise, dar jurase să se răzbune cu orice preţ. Un luptător perfect în armata clandestină de la Auschwitz.

– Prin coloanele astea, gardienii aruncă tablete de gaz, explică el, curăţând podeaua cu furtunul. S-a împrăştiat între timp, dar tot îţi poate afecta plămânii.

– Îmi pare rău. N-am ştiut. Credeam că gazul e… gaz.

– Nu. Sunt tablete. Bleu şi absolut letale.

Urmă un lung moment de tăcere. Mala se uita la cimentul gri care se întrezărea sub stratul de sânge şi murdărie, la apa scânteind în lumina palidă ce pătrundea prin gurile de aerisire, la chipul lui Kostek care nu trăda nici o emoţie, cu excepţia privirii chinuite din ochii în care nu te puteai uita fără să tresari. Se întrebă dacă are coşmaruri.

– Visezi mult? întrebă Mala, tatonând terenul.

O rază solitară de soare năvăli prin trapa cea mai apropiată şi, deodată, stropii din furtunul lui Kostek explodară într-o puzderie de culori. Revoltător şi grotesc, curcubeul plutea peste camera morţii, precum un ornament absurd. Cu o grimasă scârbită pe faţă, Kostek lăsă furtunul din mână şi se uită acuzator la peticul de cer albastru.

– Nu, răspunse el agale. Nu visez deloc. Sunt prea obosit ca să mai şi visez.

– Eu visez uneori, mărturisi Mala, uitându-se la balta rozalie de la picioarele ei. Dar nu ţin niciodată minte ce visez.

– Poate-i mai bine aşa.

Mala nu-l contrazise. Poate că era mai bine aşa.

Apoi se trezi brusc la realitate şi băgă mâna în buzunar.

– Conservele pe care ţi le-am promis. Am reuşit să fac rost şi de câteva cuie azi.

– Cuie! exclamă Kostek şi întinse mâna înflăcărat, cum alţi deţinuţi o întindeau după pâine.

Dar muncitorii din Sonderkommando erau bine hrăniţi de SS – ei aveau alte priorităţi.

– Mulţumesc. Nici nu ştii cât sunt de utile.

– Ai dreptate, nu ştiu, zise ea şi-i aruncă lui Kostek o privire curioasă. La ce-ţi trebuie? Îmi dau seama că poţi folosi cuiele ca un soi de armă, dar ce faci cu conservele de sardine? Ai de gând să le tai beregata supraveghetorilor voştri cu ele?

– Cam aşa ceva, răspunse bărbatul, râzând.

Era nefiresc să auzi râsete în camera aceea, nefiresc, dar cumva şi dătător de speranţă.

– Facem bombe din ele, zise Kostek, apropiindu-se de ea.

– Bombe? întrebă Mala, cu o privire neîncrezătoare.

Kostek ridică din umeri, ca pentru a-i spune „n-ai decât să nu mă crezi dacă nu vrei“.

– Ne-a învăţat un prizonier de război sovietic. Cu două săptămâni înainte să-l împuşte comandantul Hössler.

Mala socoti în minte câte conserve le adusese lui Kostek şi tovarăşilor lui şi-i aruncă o privire îngrijorată de data asta.

– Câte aveţi până acum?

– Destule cât să punem SS-ul pe jar, răspunse el evaziv şi-i făcu complice cu ochiul. Trebuie doar să aşteptăm până se mai apropie Aliaţii. În momentul de faţă, Africa e sub ocupaţie nazistă; Italia a schimbat taberele şi luptă împotriva lor; Armata Roşie îi împinge spre vest de când Germania a pierdut Stalingradul şi, din ce-am auzit, se duc deja lupte în Ucraina. În curând, vor sosi întăriri şi aici, ascultă ce-ţi spun. Şi atunci vom pune la cale aşa o revoltă de-o să ne ţină minte multă vreme de-acum încolo.

Era o fantezie de lagăr, exact ca deţinuţii care visau la ce vor face când vor fi din nou liberi, ce vor mânca, cum îi vor tortura pe foştii lor torţionari. Toată

lumea visa la asta din când în când, însă nimeni n-o lua în serios. Dar, în ziua aceea, Mala se uită în ochii lui Kostek şi, dintr-un motiv inexplicabil, îl crezu.

Echipe de muncă în lagăr, având drept sarcină principală curățarea latrinelor (de la *Scheiss*, „rahat“)

Termen din limba germană utilizat în perioada nazistă pentru a-i desemna pe etnicii germani din afara granițelor țării

Grad paramilitar în timpul Germaniei naziste, în structurile SS, echivalent cu cel de plutonier

5. *Auschwitz*

Edek şi Wiesław izolau o gheretă. Se afla aproape de porţile pe care stătea celebrul slogan – *Arbeit macht frei* – munca te va elibera; un coteţ alb cu negru, din care dulăul SS îşi păzea regatul macabru. Nimeni nu se va fofila fără autorizaţie pe lângă paznicul vigilent. Porţile lui Hades de la Auschwitz erau bine ferecate sub supravegherea lui. Chiar dacă, în clipa de faţă, dulăul fuma şi se învârtea prin faţa porţilor, ca să nu îngheţe de frig. Din câte se vedea treaba, să stea înghesuit în ghereta micuţă, alături de doi deţinuţi, era mai mult decât putea suporta.

– Ai mai văzut un apus ca ăsta? şopti Edek, cu ochii la cer.

Stratul untos de nori aurii se topea alene în jurul discului strălucitor, înroşind vârfurile acoperite de zăpadă ale copacilor.

– Ai impresia că cineva a turnat miere peste un măr roşu.

– Ţi-e cam foame, din câte-mi dau seama, chicoti Wiesław, aruncând un ochi la gardianul care se plimba de colo colo.

Vedea şi Edek că neamţul începe să-şi piardă răbdarea.

– Bine că eşti tu un mare romantic, răbufni Edek, cuprins de o iritare inexplicabilă.

Wiesław ridică din umeri, deloc ofensat de izbucnirea prietenului său. Toţi aveau accese de furie din când în când. Se obişnuise să nu le dea atenţie.

– De-asta l-ai rugat pe Lubusch să ne lase să venim aici? Ca să admiri norii?

De data aceasta, Edek trecu cu vederea înţepătura.

– Nu, cap de bostan, începu el să explice prietenește, în şoaptă. L-am rugat pe Lubusch să ne lase să venim ca să vedem cum poţi ieşi de-aici fără să trezeşti suspiciuni.

Preţ de o clipă, Wiesław încremeni cu ciocanul în mână şi se uită şocat la prietenul său. Pentru o clipă, un zâmbet nesigur îi străbătu faţa, gândindu-se că urma poanta. Văzând că se lasă aşteptată, deveni deodată serios şi îşi împunse prietenul cu ciocanul.

– Ce te-a apucat să spui asemenea tâmpenii? Ai uitat ce le fac celor rămaşi în urmă când cineva evadează? Urmează execuţii în masă, ca să-i descurajeze

pe alţi viteji să-i urmeze exemplul. Asta-ţi doreşti? Să ai oameni nevinovaţi pe conştiinţă?

Edek clătină nervos din cap.

– Asta se întâmpla înainte.

– Înainte de ce?

– Înainte să vină noul comandant. Mai ţii minte ce s-a întâmplat cu băiatul care-a fugit pentru că-i era dor de maică-sa? Nu numai că Herr Kommandant nu l-a executat, dar l-a trimis nevătămat înapoi la blocul lui şi le-a interzis deţinuţilor Kapo să-l pedepsească în vreun fel.

Wiesław ţinea minte. Toată povestea părea atât de neverosimilă, încât numai despre asta se vorbise timp de două săptămâni. Fostul comandant, Höss, l-ar fi împuşcat pe prăpădit cu mâna lui. Cel nou, Obersturmführer[11] Liebehenschel, îl iertase din pură compasiune. După părerea lui Liebehenschel, să evadezi ca să-ţi îmbrăţişezi mama era un gest altruist de iubire, nicidecum o crimă pentru care să fii împuşcat.

– Comandantul Liebehenschel e un sentimental, recunoscu Wiesław. Mă întreb cum o fi ajuns la Auschwitz.

– Lubusch zice că a fost pedepsit.

– Pentru ce?

– Nici Lubusch nu ştie. A auzit că noul comandant ar fi fost pus sub arest la domiciliu înainte să vină aici. Pare-se că ar fi aruncat un pahar cu şampanie în tabloul lui Hitler la o serată a SS-ului.

– Serios? întrebă Wiesław, cu o figură neîncrezătoare.

– Eu de unde să ştiu? Am pierdut invitaţia în ziua respectivă şi n-am mai ajuns la petrecere, mârâi Edek, sarcastic.

Vântul dinspre mlaştină se înteţise, aducând cu el miros de apă stătută. Nori negri se adunau pe cer, încărcaţi de zăpadă grea şi umedă. Odată cu dispariţia soarelui, pădurea se profila în faţă, plină de umbre şi ceva nedesluşit şi ameninţător.

Partizanii şi libertatea, se gândea Edek în clipa aceea. Libertatea al cărei gust aproape că-l simţea dacă-şi lingea buzele arse de vânt; pe care aproape c-o vedea, dacă se uita atent şi îndelung…

– Mai durează mult?

Ambii bărbaţi tresăriră la auzul strigătului aspru, în germană.

– Ne iertaţi, Herr Rottenführer, zise Edek, pe cel mai umil ton cu putinţă. Nu vrem să facem treabă de mântuială. Iernile aici sunt foarte geroase; vrem

să fim siguri că e bine izolată, ca să staţi la căldurică până la primăvară.

Se apucă să capitoneze pereţii cu o energie redescoperită, în vreme ce Wiesław bătea harnic cuiele în urma lui.

Santinela scoase un oftat de exasperare, le întoarse spatele şi începu să tropăie din picioare mai tare decât înainte.

– Ar fi bine să ne grăbim, şopti Wiesław în poloneză. Dacă răceşte idiotul şi ne pârăşte, tot noi ajungem la Strafblock.

– Să-ngheţe până face pneumonie, replică Edek, cu un rânjet maliţios. Ne apără Lubusch. Iar acum, cu noul comandant…

Nu-şi termină gândul. Santinela urlase *Halt!* la cineva şi ridicase braţul, în vreme ce mâna dreaptă stătea pe pistolul-mitralieră atârnat pe umăr.

– *Heil Hitler*, răspunse cu jumătate de gură o voce înăbuşită.

Cu coada ochiului, Edek zări un gardian SS, cu faţa înfofolită în fular, care-şi salută colegul cu braţul îndoit de la cot. Lângă el, tremura un prizonier. Spre deosebire de paznicul său, îmbrăcat cu un palton lung şi gros, acesta purta un veston vechi sovietic, găurit de gloanţe, şi pantaloni vărgaţi atât de scurţi, încât avea gleznele complet dezvelite. Edek observă că obrajii şi picioarele lui, deasupra ghetelor cârpite, prinseseră deja o nuanţă vineţie – primul semn de degerătură.

– Ăsta-i acordorul de piane, mormăi cel de-al doilea gardian prin fular, arătând spre bărbatul îngheţat. Îl duc acasă la Höss. Frau Höss se plânge de pian de câteva săptămâni; cică nu-şi poate distra musafirii aşa cum se cuvine, adăugă, dând ochii peste cap.

Pentru Edek, era de neînţeles de ce soţia fostului comandant ar fi ales de bunăvoie să rămână la Auschwitz, în loc să meargă cu soţul ei acolo unde fusese transferat. Umbla vorba că ducea o viaţă aşa de tihnită aici, încât n-o deranja mirosul dezgustător care ieşea pe coşurile crematoriului, câtă vreme avea sclavii ei personali, care-i îngrijeau grădina, şi serviciul de la Kanada care o aproviziona cu haine după ultima modă şi cu pietre preţioase, confiscate cu nerușinare de la victimele abia ucise.

–Am nevoie de *ausweis* pentru el, spuse santinela, arătând din cap spre deţinut. Ştii regula – ăştia ca el nu trec fără permis.

Colegul lui scoase un oftat de exasperare.

– Mă pui să merg la comandant doar ca să obţin un permis pentru un amărât de evreu? Unde ţi-e compasiunea colegială?

– Lasă văicărelile, bombăni santinela, morocănoasă. Sunt sigur că e prima

oară în iarna asta când pleci de la serviciul tău, pe când eu stau aici în fiecare zi. Tu ai vreun pic de compasiune colegială față de mine?

O pală de vânt răscoli zăpada și-o aruncă violent în fețele bărbaților. Până și Edek, care era relativ adăpostit de pereții gheretei, înghiți o gură de aer rece și simți că-i îngheață respirația în gât. Gardianul SS se răsuci repede pe călcâie și-și ridică fularul pe față, așteptând să treacă furia naturii. Lângă el, acordorul se foia temător de pe un picior pe altul și închise ochii înlăcrimați.

– Vă e frig, copilașii mei plăpânzi? întrebă ironic santinela. Ziceți mersi că nu sunteți pe Frontul de Est, să vă înghețe fundul în tranșee, în timp ce rusnacii vă aruncă rachete Katiușa în cap.

– Știi tu despre ce vorbești? se răsti colegul lui.

– Mai mult decât mi-aș dori, răspunse santinela, bătându-se afectuos peste pulpă. Încă mai am schije de la blestemăția aia în picior.

– Te-au declarat inapt de luptă? întrebă celălalt, pe un ton mult mai respectuos.

– Așa a fost să fie. Măcar eu am scăpat întreg. Ceilalți din companie n-au fost la fel de norocoși.

Gardianul SS cu fularul pe față făcu un pas înainte și i se adresă în șoaptă, arătând din când în când spre deținut și clădirea care adăpostea biroul administrativ. Un pachet de țigări trecu dintr-o mână în alta și cei doi gardieni păreau să fi ajuns la o înțelegere.

Cu răsuflarea tăiată, Edek văzu cum santinela le face semn colegului său și deținutului să treacă. În scurt timp, dispărură amândoi în ninsoare.

Edek îl înghionti în coaste pe Wiesław.

– Ai văzut? șopti încântat în poloneză. Au ieșit fără probleme. *Heil Hitler* și gata. Nici măcar nu le-a verificat documentele.

– Secretul e să porți uniformă SS și să vorbești germana, chicoti Wiesław pe înfundate.

– Și care-i problema? spuse Edek, refuzând să se dea bătut.

– Problema e că nu avem prima chestie și nici nu putem vorbi germana fără accent polonez.

– Unii dintre gardienii SS de-aici sunt polonezi, români și unguri *Wolksdeutsche*, insistă Edek. Stabiliți în localități nemțești, dar care nu vorbesc germana perfect. De ce n-am trece și noi drept unii ca ei?

– Cu mutrele noastre de slavi?

– Nu știu dacă ai remarcat, dar nici ei nu arată tocmai a arieni.

– Bag de seamă că te-ai gândit la toate, zise ironic Wiesław. De unde faci rost de uniformă?

Edek nu răspunse pe loc. Se uită nostalgic la întinderea albă, imaculată, de dincolo de porți, unde dispăruseră deținutul și paznicul SS.

– De la Lubusch, murmură în cele din urmă.

– Lubusch al nostru? întrebă Wiesław, cât pe ce să scape ciocanul din mână de uimire. Kommandoführer Lubusch? SS Rottenführer Lubusch?

Edek clătină din cap. Un rânjet șovăitor îi licări pe față.

– Nu. De la *Edward* Lubusch, bărbatul care s-a însurat cu o poloneză foarte drăguță.

Sub privirile năucite ale lui Wiesław, își făcea deja planuri în minte, cuprins de un optimism ridicol și, din nou, încrezător în miracole, cu toate că rațiunea îi spunea altceva.

Din fericire, apelul de seară se termină foarte rapid. Focul trosnea vesel în soba de fier din baracă. Bineînțeles că nu ajungea cât să încălzească toată clădirea, dar îi făcea pe bărbații adunați în jurul lui să se simtă din nou oameni, ceea ce era deja o realizare.

– Ce șemineu aveam în casa noastră din Lublin! spuse melancolic un fost negustor de textile, întinzând palmele bătătorite spre foc. Din marmură verde, cu ornamente de aur, lat și înalt cât să încapi în el stând în picioare. Iar când aprindeai focul… era de vis!

Edek și-l amintea din timpul călătoriei, un bărbat voinic, într-un costum din trei piese, cu un ac lucios prins la cravata de mătase și un ceas frumos, cu capac de aur. De ceas se despărțise primul; îl dăduse în schimbul unei căni cu apă călduță într-una dintre haltele în drum spre Auschwitz, pe care i-o întinsese un muncitor din gară prin fereastra îngustă. Nu știa atunci că aveau să urmeze multe alte opriri; când trenul a tras la temuta rampă de la Auschwitz, nu mai era același om care se urcase în el.

Dar ce-l doborâse de-a binelea fusese o scrisoare de la soția lui, în care-l anunța pe un ton glacial că, din cauza statutului său rasial, obținuse divorțul fără să fie nevoie de acordul lui, și îl asigura că afacerea era bine administrată de proaspătul ei logodnic, un afacerist arian din Poznań. Negustorul o primise la doar șase săptămâni de la sosirea în lagăr. Ceva s-a rupt în el în momentul acela și, în scurt timp, a început să refuze să accepte realitatea, preferând să trăiască în amintiri din trecut, când tânăra lui soție, gătită cu blănuri

parfumate şi diamante, îi oferea neţărmurită iubire, iar el era încă proprietarul de drept al casei cu un şemineu atât de lat şi de înalt încât ai fi încăput în el stând în picioare.

– Ce ne interesează pe noi şemineul tău legendar? întrebă istoricul de la o universitate al cărei nume Edek nu şi-l amintea niciodată.

– Lasă omul să povestească despre vremurile de altădată. Cu ce te deranjează? interveni Edek.

– Le dă tuturor speranţe deşarte. De parcă o să mai ieşim vreodată de-aici.

Istoricul pufni dispreţuitor şi îşi împinse ochelarii cu rame metalice mai sus pe nas.

Unul dintre bărbaţi se întoarse spre el, un tânăr de familie bună, cam prea entuziasmat de ideologia comunistă pentru a fi pe placul naziştilor.

– Nu crezi că o să scăpăm? îl întrebă el pe istoric, privindu-l cu luare-aminte. Cum rămâne cu sovieticii? Se zice c-ar lupta deja în Ucraina. Urmează Polonia. Când ajung la noi, sigur ne vor elibera şi ne vor repune în drepturi…

Istoricul pufni din nou.

– Îţi imaginezi că naziştii ne vor preda de bunăvoie sovieticilor? zise şi clătină din cap, dezamăgit de naivitatea tânărului.

– Nu. Îmi imaginez că ne vor lăsa aici pur şi simplu.

– *Ne vor lăsa aici?* Pfui! Vor lăsa în viaţă toţi martorii la crimele pe care le-au comis? spuse istoricul, aruncându-i o privire tăioasă. Ar fi cea mai mare imbecilitate din partea lor, nu crezi?

Tânărul comunist se încruntă.

– Bun… Atunci ce-ar putea…

În clipa aceea, înţelese unde bate istoricul. Edek îşi dădu numaidecât seama de asta, după cum se îngălbenise la faţă tânărul comunist.

– Doar n-o să ne omoare pe toţi. Nu se poate… un lagăr întreg…

Un timp, istoricul rămase cu ochii aţintiţi la flăcările din sobă. Fără obişnuita sa grimasă dispreţuitoare, părea din nou un intelectual respectat.

– Am studiat prea multe războaie şi conflicte ca să-mi fac iluzii în privinţa naziştilor, spuse el într-un final. Armatele care bat în retragere au tendinţa să nimicească totul în calea lor. Tactica „pământului pârjolit“ a lui Stalin – am auzit personal de asta de la prizonierii de război din Armata Roşie – e cel mai recent exemplu. În 1941, când Armata Roşie încă se retrăgea, Stalin le-a ordonat tuturor comisarilor săi să radă de pe faţa pământului toate satele, să

otrăvească toate sursele de apă şi să ucidă animalele pe care nu le puteau lua cu ei. Și n-a făcut-o ca să ascundă vreo crimă. A dat acest ordin pentru ca inamicii să nu aibă unde se adăposti și ce mânca. Acum imaginează-ți ce-o să facă SS-ul când se apropie sovieticii de locul ăsta blestemat. Chiar crezi că Hitler n-o să le dea oamenilor lui același ordin? O să ne omoare pe toți, ascultă ce-ți spun. Nimeni nu-și dorește să ieșim de-aici și să începem să povestim prin ce-am trecut.

Tânărul comunist îl privea amuţit de groază, tăcerea din baracă nefăcând altceva decât să confirme prevestirea sumbră. Nimeni n-o contrazise. Toți știau că aceasta le va fi soarta.

Mai târziu, în aceeaşi noapte, Edek nu reușea din nou să adoarmă. Cuvintele profetice ale istoricului nu-i dădeau pace.

– Are dreptate, zise Edek în beznă, știind că nici Wiesław nu poate să doarmă. Ne vor lichida pe toți și vor rade lagărul de pe fața pământului.

– Mulţumesc pentru încă un coşmar. De parcă n-aveam destule, răsună glasul lui Wiesław.

– Ce vreau să spun e că n-avem nimic de pierdut.

Edek se ridică într-un cot, încercând să deslușească ceva prin întuneric.

– Dacă soarta ne e oricum pecetluită, ar trebui măcar să facem ceva. Ca să nu murim ca niște oi supuse, ci ca bărbați adevărați, care au luptat pentru ceva.

– Și, mă rog, pentru ce-ar trebui să luptăm?

– Pentru cel mai important lucru din lume. Libertatea.

– Credeam că cel mai important lucru din lume e dragostea.

Edek pufni în râs, după care își dădu seama că prietenul său nu glumea.

– Tu chiar *ești* un romantic incurabil, spuse, legănând din cap spre Wiesław.

O vreme, rămaseră unul lângă altul, înconjurați de sforăieli înfundate și de șuierul vântului de afară.

Într-un final, Wiesław rupse tăcerea şi spuse un lucru pe care Edek nu s-ar fi așteptat să-l audă:

– Știi pe cineva care să ne facă rost de un *ausweis* în alb de la Administrație?

Edek întoarse capul spre el. Wiesław se uita la patul de deasupra și molfăia un pai pe care-l scosese din saltea, cu o figură gânditoare și gravă.

– Vasăzică, ești alături de mine? întrebă Edek, încă nevenindu-i a crede.

– Doar n-o să te las singur în aventura asta nebunească. Ce fel de prieten aș fi?

Din patul de deasupra, se ivi capul istoricului.

– Mergeți la Birkenau și întrebați de Mala. Mala Zimetbaum, *Läuferin*. Se duce tot timpul la biroul administrativ și umblă vorba că ea e persoana cu care trebuie să discuți dacă vrei să *organizezi* ceva. O să vă facă rost de *ausweis*, dacă o rugați frumos.

Apoi dispăru, înainte ca cei doi să apuce să-i mulțumească. În scurt timp, Wiesław adormi și doar Edek rămase treaz, repetând numele în gând, ca pe o rugăciune.

Mala.

Mala Zimetbaum.

Biletul lui spre libertate.

Ofițer la comanda unităților de asalt, grad paramilitar în timpul nazismului, în cadrul trupelor SS, echivalent cu cel de locotenent major

6. *Birkenau*

Mala stătea la biroul de la *Schreibstube* – Administrația lagărului – și dactilografia ordinele scrise de mână ale lui Mandl. Din când în când, o grimasă chinuită îi încrețea fruntea: numărul greșelilor gramaticale depășea orice imaginație. În prima zi de muncă, Mala comisese eroarea de a o întreba pe șefa lagărului dacă Lagerführerin dorește să dactilografieze ordinele așa cum sunt sau să corecteze mai întâi greșelile de ortografie, și primise o palmă zdravănă pentru obrăznicia ei.

– Care dintre noi e vorbitoare nativă, vacă nesimțită? tunase Mandl, înfuriată la culme. Care dintre noi poartă uniformă și dă ordine aici? Ar trebui să te-mpușc pe loc pentru că nu-ți vezi lungul nasului!

Doar intervenția rapidă a Obersturmführerului Hössler o salvase pe Mala de la moarte. Superiorul lui Mandl intrase în birou, ca să vadă ce se petrece, râsese copios când Mandl îi povestise supărarea ei și încheiase toată povestea cu un gest nepăsător din mână.

– Toată lumea știe că habar n-ai să scrii, *Liebling*.

Apelativul drăgăstos părea s-o mai fi îmbunat pe Mandl. Spre surprinderea Malei, șefa gardienilor chiar se îmbujorase.

– Fata e interpretă și secretară. Las-o să-și facă treaba. Doar de-asta e aici.

Apoi, înainte ca Mandl să-și vină în fire, o prinsese pe Mala de cot și o trăsese, delicat, dar ferm, afară din cameră, cât mai departe de furia gardiencei SS.

Mai târziu, în aceeași zi, Zippy, o deținută slovacă adusă cu unul dintre primele transporturi și care era mult mai versată în treburile lagărului, o învățase regulile locului:

– Niciodată, *absolut niciodată*, să nu-i spui unei gardience SS, și mai ales lui Mandl, că a greșit în vreun fel. Da, sunt needucate și semianalfabete, dar, dacă nu vrei s-o pățești, ții gura închisă și le tratezi de parcă ar fi dar de la Dumnezeu.

– Dar ordinele astea sunt…

Mala se uita stânjenită la foaia scrisă de mână. După ce plecase de la casa de modă Maison Lilian pentru un post mai bine plătit și mai respectabil de

secretară-traducătoare la o companie de diamante, începuse să pună mare preț pe complimentele șefilor la adresa muncii ei migăloase. Cu cât aceștia îi lăudau mai mult eforturile, cu atât lucra mai mult după program, verificând de două și chiar de trei ori fiecare document, de parcă satisfacția clienților internaționali ar fi depins exclusiv de calitatea traducerilor ei. Cu atât citea mai multe ziare și reviste străine, sublinia și memora expresii necunoscute ce ar fi putut fi utile la corespondența companiei; cu atât participa la mai multe prânzuri de afaceri în calitate de interpretă a superiorului ei direct, sacrificându-și zilele libere și de sărbătoare, pentru că își dorea ca firma să aibă un succes cât mai mare. În viața ei nu și-ar fi imaginat că va fi pălmuită pentru eforturile depuse, dar aceasta era realitatea de la Auschwitz.

– Dacă le citește vreun oficial și vede dezastrul ăsta, o să dea vina pe deținuta care le-a dactilografiat, zisese, uitându-se la Zippy. Mă trimit la gazare pentru că nu-mi fac datoria așa cum trebuie. Doar nu crezi că Mandl ar recunoaște că sunt greșelile ei.

– Bineînțeles că nu. Prin urmare, tu corectezi totul și-i dai o formă cât mai frumoasă, bagi și niște cuvinte pompoase din loc în loc, ca să pară și ea mai deșteaptă, și zici mersi pentru pachetul de la Crucea Roșie pe care s-ar putea să ți-l dea în semn de recunoștință, când primește laude de la superiori. Dar ține-ți gura și nu mai pomeni de greșelile ei.

De atunci, trecuseră multe luni, una după alta, ca o paradă tristă. Sub îndrumarea lui Zippy, Mala devenise la fel de abilă și, în scurt timp, Mandl începuse s-o placă și chiar s-o laude în fața superiorilor ei. În scurt timp, *Mally* ajunsese una dintre favoritele ei, primind propria cameră în clădirea Administrației, haine bune, hrană mulțumitoare și o serie de privilegii la care alte deținute puteau doar visa. Obligația de a se purta respectuos cu o persoană pe care o disprețuia profund o scârbea pe Mala, dar Zippy îi explicase cât de benefică putea fi această poziție, nu doar pentru ea, ci și pentru *oamenii care au nevoie de o mână ajutor* – cu o privire grăitoare pe care Mala o înțelesese numaidecât – și, în curând, Mala își unise forțele cu bărbații și femeile curajoase care refuzau să devină sclavi și preferau să moară luptând.

Pierdută în amintiri, Mala se uita la peretele din față, unde stătea de obicei Zippy, și o cuprinse deodată un dor atât de năprasnic de casă, de libertate, încât îi venea să urle de disperare.

Zarva de afară o smulse din reveria sumbră. Întinse gâtul și o văzu pe SS

Rapportführerin Drexler – *cea mai mare scorpie dintre toate*, după spusele lui Zippy – înjurându-le pe femeile pe care doar ce le scosese din baracă şi le pusese să stea în genunchi în zăpadă. Cu pelerina groasă fluturându-i în jurul corpului, responsabila de apel se plimba printre şirurile de femei – aliniate în obişnuita formaţie de câte cinci – şi şfichiuia cu cravaşa, aparent la nimereală, obrajii victimelor sale. Era una dintre cele mai crude gardiene de la Birkenau, recunoscută că împuşca deţinutele pentru „insolenţa“ de a o privi în ochi.

În clădirea Administraţiei, ferestrele erau închise şi bine izolate, caloriferele duduiau şi încălzeau birourile ofiţerilor SS, dar Mala reuşi să prindă câteva dintre expresiile obişnuite pe care le folosea Drexler. Nu se schimbaseră prea mult de-a lungul anilor: „târfe jidance… scroafe împuţite şi scârboase… vă învăţ eu cum să… de câte ori v-am avertizat… trebuia să fi curăţat cocina aia de la bun început…“

Mala bănuia că ordinea dintr-un anume bloc nu se ridica la standardele înalte ale Rapportführerinei. Ca pedeapsă, locatarele barăcii neîngrijite trebuiau să îngenuncheze în zăpadă şi să ţină pietre în mâinile ridicate deasupra capului, timp de cel puţin două ore. Cine cobora braţele primea un glonţ din pistolul de serviciu al lui Drexler. În fond, trebuia să-şi menţină reputaţia; Mandl însăşi o lăuda că e cea mai scrupuloasă gardiancă din lagăr. *Nu permitea să i-o compromită nişte evreice care nu erau în stare să-şi păstreze imaculată baraca*, părea să spună spinarea dreaptă a gardiencei, în timp ce împărţea în stânga şi-n dreapta lovituri, cu generozitatea tipică SS-ului. Puţin îi păsa lui Drexler că victimele ei nu aveau acces la apă curată nici ca să se spele pe faţă, fiind nevoite să se folosească în acest scop de aşa-zisa cafea pe care o primeau dimineaţa, darămite să-şi spele hainele ori baraca.

Scârbită, Mala îşi reîntoarse atenţia spre maşina de scris.

Tocmai atunci, se deschise uşa şi intră Obersturmführer Hössler. Avea paltonul descheiat, iar în mână ţinea cravaşa şi chipiul. O salută imediat pe Mala, care se repezi să-l elibereze de obiectele din mână.

– Cum merge treaba, Mally?

Toţi o alintau *Mally* acum şi n-o mai tratau ca pe o deţinută, ci mai degrabă ca pe o subalternă civilă pe care o simpatizau sincer.

– Merge bine, Herr Obersturmführer.

– Mandl n-a venit?

– E plecată la selecţii cu domnul doctor Mengele.

– Aşa e. Trebuia să merg şi eu, zise el şi îndoi uşor genunchii, ca să-i fie

mai uşor Malei să-i ia paltonul de pe umeri. Dar m-am răzgândit. Devine deprimant după o vreme. E un circ grotesc să vezi toate scheletele alea cum aleargă despuiate de colo colo, adăugă ofiţerul şi se strâmbă.

Faţa bine antrenată a Malei nu trăda nici o emoţie. Îi atârnă paltonul în cuierul de lângă uşă.

– Ce-i cu gălăgia aia afară? întrebă Hössler, aşezându-se pe marginea biroului, şi arătă din cap spre fereastră.

– Rapportführerin Drexler aplică o pedeapsă.

– Pentru ce faptă?

Mala ridică din umeri. Gardienii de la Birkenau n-aveau nevoie de un motiv întemeiat ca să spargă capul cuiva.

– Vă servesc cu o cafea, Herr Obersturmführer?

Îi învăţase deja tabieturile. De câte ori venea în lipsa lui Mandl şi se instala în acea poziţie pe biroul ei, Mala ştia că urmează o „discuţie“.

– Dacă nu te deranjează, răspunse Hössler şi-i zâmbi din nou prietenește.

– Deloc. Lagerführerin Mandl abia a plecat. Carafa din biroul dumneaei e încă fierbinte.

Când Mala se întoarse cu tava, ofiţerul SS se dădu jos de pe birou, luă loc pe un scaun şi o ajută să aşeze obiectele de pe tavă în faţa lui.

– Unde ţi-e prietena? întrebă el, aruncând o privire peste umăr la biroul gol al lui Zippy.

– Face repetiţii cu orchestra lagărului. Pregătesc un concert special de Crăciun, din câte mi-a zis.

– Aşa e. Uit mereu că, pe lângă atribuţiile de secretară, cântă şi la mandolină, spuse el, cu un zâmbet tandru. Frau Alma a reuşit să facă o adevărată orchestră din fetele alea, nu-i aşa?

Mala ridică ochii la el. Zippy îi povestise despre fascinaţia ofiţerilor SS din lagăr pentru Alma Rosé, celebra violonistă şi dirijoare vieneză, dar să audă acel *Frau* respectuos din gura lui Hössler era de-a dreptul şocant. Aici nimeni nu primea apelativul *Frau*. Deţinutele privilegiate erau strigate pe numele mic; cele din castele inferioare aveau noroc dacă erau strigate după numerele lor. Cel mai frecvent, însă, auzeai: *Treci încoace, evreică împuţită*, sau: *Ridică aia de jos până nu mă enervez, scroafă fricoasă*.

– Din păcate, n-am apucat să trec pe la noul Bloc Muzical, Herr Obersturmführer.

– Nu e nou, replică ofiţerul. L-au instalat prin august, dacă nu mă înşel.

Mala îi aruncă un zâmbet umil şi-i turnă un strop de lapte condensat în ceaşca de porţelan.

– În aşa hal te munceşte Mandl de nu mai ai timp şi de puţină muzică? o tachină el, mestecând în cafea cu o linguriţă de argint care arăta caraghios de mică în mâna lui mare.

– Nu mă plâng, Herr Obersturmführer. Îmi place să am o ocupaţie. O să găsesc timp să vizitez şi Blocul Muzical. Helen, spuse Mala, folosind dinadins numele real al lui Zippy şi nu pe cel sub care era cunoscută în cercurile clandestine, o ridică mereu în slăvi pe Frau Alma. Spune că e o violonistă de mare virtuozitate.

– Chiar este, confirmă Hössler, cu neaşteptată afecţiune.

Mala bănuia că simpatia lui faţă de violonistă depăşeşte sfera muzicală.

– E evreică?

Bărbatul tresări şi se crispă brusc la auzul întrebării aparent nevinovate.

– E vieneză, mormăi aproape defensiv, de parcă ar fi fost o crimă să simpatizezi un evreu.

Mala avu înţelepciunea de a se abţine de la alte întrebări. Vieneză era, dacă aşa voia el.

Hössler apucă ceaşca, după care o puse la loc.

– Ia-ţi şi tu una. Ştii că nu suport să-mi beau singur cafeaua.

– Nu pot, Herr Obersturmführer, aruncând o privire elocventă spre uşă.

Era închisă, dar nu încuiată. Putea intra oricine.

– Mandl nu se-ntoarce prea curând.

– Prefer să nu risc, Herr Obersturmführer. Vă daţi seama că nu v-ar reproşa nimic dumneavoastră, dar pe mine m-ar urca în primul camion spre camera de gazare.

Ochii lui căprui se întunecară deodată şi zâmbetul îi dispăru de pe buze.

– Eu sunt responsabil cu exterminările!

Tonul de obicei mieros cu care ademenea nou-veniţii la camera de gazare – motivul pentru care evreii din Sonderkommando îl porecliseră Moşe Mincinosul – se schimbă ca prin farmec.

– Nimeni nu urcă pe nimeni în camion fără permisiunea mea!

Mala îşi muşcă limba, regretând că nu-şi ţinuse gura.

– Vă rog să mă iertaţi, Herr Obersturmführer. Ca întotdeauna, aveţi dreptate.

Capul plecat, ca răspuns la asemenea ţipete, devenise de mult un instinct

câinesc, natural.

Hössler îşi trecu degetele prin părul său negru şi des şi trase aer în piept, ca să se calmeze. Printre ofiţerii SS, el era cel mai imprevizibil. Nimeni nu ştia din ce o să-i sară ţandăra, iar, când se întâmpla, până şi subalternii lui se împrăştiau precum potârnichile.

Răsună o împuşcătură. Speriată, Mala întoarse capul spre fereastră şi văzu o prizonieră prăbuşindu-se în zăpada noroioasă, iar un nimb sângeriu începu să crească în jurul capului ei ras. Până şi după moarte, mâinile-i scheletice încă strângeau piatra. Probabil că Drexler o împuşcase doar pentru că nu-i plăcea faţa ei.

– Eu trebuie să-ţi cer iertare, Mala.

Mala se uită surprinsă la ofiţerul care clătina din cap, oftând abătut. Şi el urmărea scena de-afară.

– Ai dreptate. Suntem într-un lagăr de exterminare. Nici măcar noul comandant, cu vederile lui umaniste, nu poate schimba asta.

Părea sincer mâhnit de acest lucru. Duse ceaşca la gură, dar nu sorbi, ci rămase cu ochii pierduţi, undeva dincolo de Mala.

– În tinereţe, am studiat fotografia, reluă, pe un ton ciudat şi uşor mirat, de parcă nici lui nu-i venea să creadă.

– Şi ce s-a întâmplat?

Ofiţerul nu răspunse imediat, pierdut într-un trecut unde nu era lăudat de mai-marii de la Berlin pentru *talentul excepţional de a organiza funcţionarea exemplară a crematoriilor, tehnicile inovatoare şi etica profesională ce ar trebui luate ca exemplu de toate celelalte unităţi similare*. Mala citise felicitarea exact când sosise de la WVHA – Biroul Principal Administrativ şi Economic al SS – care avea în subordine toate lagărele de concentrare. După părerea ei, etica profesională şi camerele de gazare n-aveau ce căuta în aceeaşi frază, dar Gruppenführer[12] Glücks, inspectorul-şef al lagărelor de concentrare, nu părea să vadă lucrurile la fel.

Hössler începu să povestească, domol şi cu nesfârşită nostalgie, despre studioul în care-şi făcuse ucenicia, despre magia camerei obscure şi tainele salvării fotografiilor subexpuse şi supraexpuse. Era un cu totul alt om acum; o lumină se aprinsese în ochii lui, de obicei întunecaţi şi goi; zâmbea sincer, cufundat într-o lume care nu mai exista; obrajii lui palizi şi supţi începeau să prindă culoare în timp ce vorbea, uitând cu desăvârşire de cafeaua care se răcea, de Mala, de lagărul din jur.

– … scroafe mizerabile! răsună strigătul lui Drexler prin pereții clădirii.

Umerii lui Hössler tresăriră ușor. Amuți deodată. Când își dădu seama că realitatea era lagărul, și nu cariera de fotograf pe care, potrivit explicațiilor lui, i-o curmase inflația galopantă, chipul îi împietri din nou. Se ridică anevoie de pe scaun, cu o figură încruntată. În jurul buzelor strânse, i se formară din nou riduri adânci și amare. Deschise fereastra, trântind-o de perete, cu asemenea forță, încât fu cât pe ce să spargă geamul.

– Mai taci dracului, vacă proastă! urlă la gardiancă, cu o ură care-l făcea să tremure din tot corpul. Nu-mi aud nici gândurile din cauza zbieretelor tale!

Mala o văzu pe Drexler cum întoarce capul spre fereastră. Gardianca clipi de câteva ori și se înroși la față ca racul, umilită de mustrarea neașteptată și crâncenă.

– Ți-ai înghițit limba? tună Hössler, încă nepotolit.

Mala nu-l văzuse niciodată să vorbească astfel cu vreuna dintre colegele sale. Spre deosebire de mulțimea de gardieni SS grosolani, el trecea drept un gentleman rafinat. Cu toate astea, Mala îl înțelegea perfect în clipa aceea. Biroul ei era un refugiu pentru el, un loc în care să vină când nu era nimeni prin preajmă și să vorbească, să vorbească despre viața pe care singur și-o distrusese, să depene amintiri despre ce-ar fi trebuit să devină și nu devenise, să se piardă în visuri în care nu incinera mii de suflete. Iar acum, Drexler și înjurăturile ei îl treziseră la realitatea crudă, reamintindu-i de ceea ce încerca cu disperare să uite; arătându-i, într-o oglindă strâmbă, ce s-a ales de el.

Drexler încercă să-i dea niște explicații, dar Hössler închisese fereastra. Îi stricase deja toată ziua, așa că se duse să-și ia paltonul.

– Îmi pare rău, Herr Obersturmführer, zise Mala.

– Și mie, răspunse ofițerul, clătinând din cap în pragul ușii.

Câteva clipe mai târziu, Mala îl văzu cum trece pe lângă Drexler și îi aruncă în față câteva vorbe și mai veninoase și mai jignitoare. Imediat ce Hössler se făcu nevăzut, gardianca scoase cravașa și începu să-și lovească victimele peste față cu și mai mare zel. Întorcând privirea, ca să nu vadă scena cumplită, Mala își acoperi urechile, dar sunetul oribil, de carne sfâșiată, răzbătea chiar și prin scutul palmelor ei.

Nu era ziua pe care o stabiliseră, dar, planificată sau nu, în momentul acela, Mala decise să meargă la Pavol, tâmplarul. Avea rezerve de mâncare în camera ei – alimente de calitate, brânză din pachetul de la Crucea Roșie și chiar o jumătate de salam – pe care o să i le ofere drept plată. Foamea era un

sacrificiu neînsemnat dacă ştia că Sonderkommandoul va obţine produsele de care avea nevoie, că va pregăti revolta cât mai curând şi va arunca în aer toate cele patru crematorii – răzbunându-se aprig pe toţi gardienii SS care vor încerca să le stea în cale.

Ofițer de rang superior, la comanda unor unități militare sau polițienești, grad paramilitar în timpul nazismului, în cadrul trupelor SS, echivalent cu cel de general-maior

7. *Auschwitz-Birkenau*

După multe deliberări, detaliile planului începeau să prindă contur.

– Gardianul de pază la poartă e posibil să cunoască și alți gardieni de la Auschwitz, opina Edek, de câte ori el și Wiesław rămâneau un minut singuri. Ar fi mult mai puțin riscant dacă m-aș da drept gardian de la Birkenau. Vorbesc germana destul de bine cât să trec drept voluntar SS polonez *Volksdeutsche*. Sunt o mulțime în lagăr. N-ar trezi nici o bănuială.

– Eu n-am cum să trec drept neamț polonez, susținu Wiesław, clătinând din cap. Abia dacă rup două vorbe în germană. Nu m-ar crede în veci.

– Tocmai de-asta tu o să fii tu, un deținut pe care-l escortez la muncă pe câmpul din afara lagărului. Exact ca gardianul SS cu acordorul de piane. E paravanul perfect. Nimeni n-o să suspecteze nimic.

– Da, dar problema e că nu facem parte din echipa de la Birkenau. Cum o să fim transferați acolo?

– Mă ocup eu de asta, promise Edek.

Spre mirarea lui Wiesław, o săptămână mai târziu, primi ordinul de transfer în lagărul de femei de la Birkenau, unde urma să se alăture serviciului de tâmplărie.

– Cum ai reușit așa minune? îl întrebă pe Edek, uitându-se năucit la biletul de transfer.

Edek ridică din umeri și rânji.

– Tu cum crezi? Câteva șperțuri date cui trebuie și totul s-a rezolvat.

– Păi și cu tine cum rămâne?

– Era doar un post liber. Dar nu-ți face griji, spuse Edek, bătându-și prietenul pe umăr. O să vorbesc cu Lubusch să mă transfere. Sunt sigur că o să se dea pe brazdă. Deocamdată, o să mă ofer voluntar în echipa temporară de tâmplărie pe care-o trimite din când în când să-i ajute pe colegii de la Birkenau. Dar să începem cu ce e mai important: trebuie să luăm legătura cu fata aia, Mala. Imediat ce facem rost de *ausweis*, ne gândim și la restul.

– Cum o să găsești o fată între sute de mii de fete? întrebă Wiesław, privindu-și sceptic prietenul.

– Pavol, tâmplarul care ne-a ajutat cu transferul tău, a fixat o zi şi o oră la care se întâlneşte de obicei cu ea. În schimbul a două lămâi şi a promisiunii că o să-i pasez fetei diverse produse, a acceptat să mă lase pe mine să mă întâlnesc cu ea.

Câteva zile mai târziu, îmbrăcaţi în salopeta albastră a comandoului de lucru, Edek şi Wiesław reparau ţevile din Sauna de la Birkenau – o ditamai clădirea unde erau spălate toate nou-venitele şi unde deţinutele privilegiate puteau face duş zilnic. Edek îşi dădu rapid seama că era un soi de piaţă neagră; în doar o jumătate de oră de când Sauna îşi încheiase activitatea pe ziua aceea, avuseseră loc o mulţime de tranzacţii între deţinutele care aveau ceva de dat la schimb.

Până şi o parte dintre Kapo şi responsabilele de bloc erau amestecate în afacerea asta. Remarcând feţele noi, o nemţoaică pieptoasă, cu o fundă albastră în coada de păr lungă, îi acostă pe Edek şi tovarăşul lui, oferindu-le cu glas seducător „o fată drăguţă – sau un băiat, dacă preferaţi – la un preţ cât se poate de rezonabil“. Statutul rasial nu conta câtă vreme aveau pâine sau brânză.

– Asta-i Puff-Mutti, sau Mutti, cum îi place să i se spună. A fost matroană de bordel în Bavaria ei natală, îi informă un lucrător de la salubritate, trăgându-i pe cei doi de lângă responsabila de bloc germană şi sfătuind-o pe femeie să se potolească. Lupu-şi schimbă părul, dar năravul, ba.

Lângă şirul de chiuvete ruginite şi slinoase, un deţinut cu faţă rotundă, îmbrăcat cu o jachetă căptuşită, mângâia pe obraz un băiat frumuşel care, după părerea lui Edek, nu avea mai mult de şaisprezece ani. Ochii de chihlimbar ai băiatul erau aţintiţi la cealaltă mână a deţinutului, în care ţinea un pachet întreg de ţigări – o adevărată comoară pe piaţa din lagăr. Trecând pe lângă cei doi, Mutti îi reaminti deţinutului că jumătate de pachet e al ei. Bărbatul nici nu-i dădu atenţie, fiind prea ocupat să-i şoptească ceva la ureche băiatului şi să-l împingă blând către o cabină de duş.

O fată bine hrănită, cu părul buclat şi coafat după moda anilor de dinainte de război, traversă hotărâtă sala, ţăcănitul tocurilor ei mici răsfrângându-se de pereţii acoperiţi cu faianţă. Scoase o sticlă de alcool din palton şi i-o întinse altei muncitoare de la Saună, o femeie de vreo patruzeci de ani, cu păr roşcat şi faţa palidă şi pistruiată. Aceasta studie eticheta, încuviinţă satisfăcută din cap şi scoase la iveală un obiect învelit în hârtie cerată, legat cu o sfoară. La

întoarcere, când fata trecu prin dreptul lui Edek, lăsă în urmă un miros apetisant de carne afumată – carne proaspătă, nu putreziciunile de la Auschwitz. Edek înghiți în sec și se uită după ea, cu ochi lacomi.

– De unde faceți rost de atâtea produse? îl întrebă uimit Edek pe bărbatul de la salubritate.

– De la serviciul de sortare – Kanada, zise muncitorul, ridicând din umeri. Nou-veniții au valizele pline cu tot soiul de bunuri, alimente și obiecte de valoare. Deținuții care lucrează în Kanada au parte de ospețe aproape în fiecare zi. Ce nu pot mânca, bea sau folosi dau la schimb sau îi mituiesc pe Kapo și gardieni. Nu e ca și cum proprietarii lor de drept vor avea nevoie de ele prea curând. Majoritatea sunt trimiși la gazare imediat cum coboară din tren.

Vorbea despre moarte cu asemenea nonșalanță, de parcă ar fi fost un subiect la fel de neînsemnat precum prognoza meteo.

– Mala vine pe-aici? întrebă Edek, pe un ton nevinovat, fără să ia ochii de la țeava pe care o repara. Mala Zimet…

– Nu-i nevoie să specifici, zise bărbatul, rânjind. Există o singură Mala.

– Poți să mi-o arăți când apare?

– N-o să fie nevoie. O s-o recunoști imediat.

Inițial, Edek nu pricepu la ce se referă. Sauna era plină de fete frumoase, pe care te-ai fi așteptat să le vezi pe străzile cosmopolitei Varșovii, nicidecum într-un lagăr mizer. Spre deosebire de ființele scheletice și asexuate pe care le văzuse venind încoace, căutând resturi comestibile pe pământul înghețat – o coajă putredă de cartof, dacă aveau noroc –, fetele de-aici erau bine îmbrăcate și bine hrănite. Toate păreau să lucreze la biroul administrativ; cum era s-o recunoască pe Mala printre ele?

– O să poarte banderola de *Läuferin*, îi explică Wiesław, aruncându-i o privire tăioasă. Nu te mai agita atât. Am venit aici să discutăm lucruri serioase, nu suntem la o întâlnire romantică.

Drept răspuns, Edek încercă să mimeze un râs nepăsător, dar nu izbuti. Era o prostie, firește, dar nu-și putea stăpâni emoțiile. Avea un nod în stomac, nu din acela de spaimă, ca atunci când vezi că vine spre tine un gardian furios, cu bastonul în mână, ci unul tulburător, pe care-l crezuse de mult uitat, ca atunci când tânjea să sărute o fată pentru prima dată – îmbătător, minunat și ușor înfricoșător.

Bărbatul de la salubritate avusese dreptate. Edek o recunoscu, dar nu după

banderolă sau după cum i-o descrisese istoricul. Pasul era cel care o dădea de gol, hotărât și iute, pasul unei persoane care nu avea timp de pierdut cu bârfe și politeţuri. Auzind-o că se apropie, înlemni cu cheia fixă în mână, incapabil să întoarcă privirea spre ea. De vină erau probabil toate fanteziile cu care-și umpluse mintea. Din pricina lor, ajunsese s-o asocieze pe femeia aceasta cu libertatea, cu ţara natală și cu tot ce iubea mai mult. Îi era greu s-o privească în clipa aceea, temându-se, parcă, să nu fie dezamăgit.

O palmă mică se lăsă ușor pe umărul lui, tăindu-i răsuflarea. Cu o fermitate surprinzătoare, fata îl răsucea deja cu faţa la ea; îi vedea cizmele înalte, asemănătoare cu cele pe care le purtau gardiencele, tivul paltonului cafeniu, fusta groasă, de lână, care ieșea de sub el. Urmă un strigăt nervos:

– Nu eşti Pavol!

Accentul ei german era aspru și tăios, exact ca privirea.

Edek ridică ochii și se strâmbă, așteptându-se să primească o palmă.

Mala părea gata să-i tragă una, pentru că îi irosise timpul chemând-o la o întâlnire, în numele altcuiva.

– Nu, sunt Edek, îngăimă el, uitându-se vrăjit la chipul ei.

Se vedea limpede că Mala e furioasă. Mijea ochii ei căprui, ca o pisică, și-l diseca în bucăți. Cu toate astea, Edek simţea că nu văzuse niciodată un om mai frumos. În lumina oarbă a becurilor, părul fetei lucea precum aurul lichid. Picături cristaline de zăpadă topită îi scânteiau pe genele negre…

Reveria lui Edek se încheie brusc. Mala îi întoarse spatele, mormăind o înjurătură în barbă – biletul lui spre libertate, spre ţara natală și tot ce iubea mai mult.

– Mala, stai! strigă el, ridicându-se repede în picioare, și încercă s-o apuce de mânecă.

Tânăra își smulse braţul și-i aruncă o privire ucigătoare.

Edek uită de orice precauţie și făcu un pas spre ea.

– Ţi-am adus produsele de la Pavol.

Mala îl măsură cu neîncredere.

– Te rog, stărui el, arătând spre cabinele de duș, unde puteau discuta între patru ochi.

Poate înduioșată de deznădejdea din ochii lui ori de amărăciune din glas, Mala cedă și-i făcu semn s-o urmeze.

Cabinele erau teritoriul matroanei germane. Mala îi plăti taxa – o ţigară – și se duse până în capătul coridorului mizer. Edek se ţinu după ea, cu ochii

plecaţi în pământ. Nu dorea să vadă ce se întâmplă într-unele dintre cabine.

– Ei bine? întrebă Mala în poloneză, când ajunseră la cea mai din fund. Hai odată. N-am timp de pierdut.

Trecea de la o limbă la alta cu nemaipomenită uşurinţă, sub privirile impresionate ale lui Edek.

Trezindu-se la realitate, scoase trei conserve de sardine din buzunarele salopetei.

– N-am mâncat eu sardinele. Erau goale conservele când mi le-a dat, zise el repede.

Spre mirarea lui, Mala rânji. Era întuneric în cabină, dar Edek ar fi putut jura că privirea ei glacială se preschimbase în viclenie.

– Nu ştii la ce folosesc, aşa e? întrebă ea, examinând conservele.

Edek clătină din cap, privind-o nedumerit cum bagă conservele în buzunar.

– Cu atât mai bine pentru tine, zise Mala. Ruşii de-aici au o vorbă, *cu cât ştii mai puţine, cu atât dormi mai bine.*

– Vorbeşti şi rusa?

– De ce te interesează? Ai nevoie de ceva de la ruşi?

– Nu, răspunse el, umezindu-şi buzele. Am nevoie de un *ausweis.* De unul autentic, eliberat de Administraţie.

– Doar atât? Nu vrei şi-un Mercedes nou, cu şofer personal, ca să te scoată de-aici? zise ea, cu un rânjet ironic.

– Poţi să organizezi şi aşa ceva?

Dinţii albi al Malei străluciră în întuneric. Edek îşi dădu seama că şi el zâmbeşte.

– Depinde. Ce-mi poţi oferi în schimb?

– Viaţa în slujba ta? propuse Edek.

Mala se strâmbă.

– Viaţa ta e în slujba SS-ului.

– Tocmai de-asta am nevoie de *ausweis*. Nu-mi convine o viaţa ca asta.

Zâmbetul de pe chipul Malei dispăru. Preţ de câteva clipe, studie atent faţa lui Edek.

– De unde ştiu că nu eşti vreun agitator de la Departamentul Politic?

– Am faţă de agitator?

După un lung moment de tăcere, în care Edek aşteptă cu sufletul la gură, Mala zâmbi din nou.

– Nu prea. Ai o privire prea cinstită. Ce-ai făcut de-ai ajuns aici?

– Nimic.

– Doar evreii ajung aici fără să facă nimic.

– Sunt un polonez capabil să țină arma în mână. Și asta e o crimă, după părerea naziștilor.

Mala încuviință din cap, înțelegătoare. Acesta era purul adevăr.

– Știu că nu e destul, zise Edek și scoase din buzunar un pumn de pilituri și piese sparte de la atelier, dar Pavol mi-a zis…

– O, ce bine! îi curmă vorba Mala, întinzând entuziasmată mâna după nimicurile oferite de Edek. Poți să faci rost de mai multe? adăugă, cu o privire rugătoare în ochi.

– Încerc să obțin transferul definitiv aici, dar, atât timp cât lucrez la lăcătușerie, îți aduc cât de multe pot.

Mala radia de-a dreptul.

– Ce fel de *ausweis* îți trebuie?

– Din acela pe care-l prezintă gardienii SS santinelei de la poartă, ca să arate că însoțesc un deținut la muncă în afară lagărului. Există un astfel de *ausweis*?

Mala căzu pe gânduri câteva clipe.

– Se poate. Dar cu ce vrei să mituiești un însoțitor SS? Nimeni nu-i atât de nebun încât să fie de acord cu planul tău. Ar fi aruncat imediat în arestul Gestapoului pentru complicitate la evadare.

– De ofițerul SS, mă ocup eu. Cu cât știi mai puține, cu atât dormi mai bine, spuse el, repetând zicala proaspăt învățată.

Mala chicoti încet.

– Ai plănuit măcar ce-o să faci după ce reușești să ieși?

– Da.

Nu era tocmai adevărat, dar nici o minciună sfruntată.

În cele câteva zile petrecute printre tâmplarii de la Birkenau, Wiesław auzise de Antoni Szymlak, un meșter faianțar, care lucra din când în când în lagăr și aducea scrisori și pachete deținuților. Majoritatea muncitorilor polonezi care locuiau în satele învecinate și erau angajați de Administrația lagărului pentru diverse lucrări pe care deținuții nu erau calificați să le execute preferau să se țină la distanță de prizonieri. În fond, dacă-i denunța cineva Gestapoului că fraternizează cu deținuții, ajungeau și ei tot la Auschwitz. Existau, totuși, și câțiva civili care-și riscau libertatea și viața ca

să-i ajute pe năpăstuiți. Spre norocul lui Wiesław și Edek, Szymlak făcea parte din această categorie.

Imediat ce Edek află de Szymlak, se agăță de ideea că, dacă era, într-adevăr, atât de milos pe cât spuneau tâmplarii, îl putea convinge să-i adăpostească o vreme, după ce evadau. După aceea, urmau să traverseze munții Beskizi și să meargă la Zakopane, orașul unde locuia sora lui Wiesław și unde nemții nu prea călcau. Era teritoriul partizanilor – luptători pentru libertate, foști soldați, scăpați ca prin urechile acului de a fi arestați de naziști, și simpli patrioți polonezi care pândeau în păduri și-i atacau pe germani cu orice ocazie, după care dispăreau în tenebrele acelea devenite parte din ființa lor. De câtva timp, Edek nutrea speranța de a li se alătura.

– Bine, răsună vocea Malei, trezindu-l la realitate. Îți fac rost de permis. Dar o să dureze. Cel mai bun moment e la sfârșit de lună, când se închid registrele. Atunci gardienii sunt mai neglijenți și s-ar putea să nu observe că a dispărut un *ausweis*.

Edek încuviință din cap. Avea încredere în judecata ei. Mala părea să știe perfect ce are de făcut.

– Rămâne să ne vedem poimâine? întrebă Edek, cu o figură optimistă. Ca să-ți mai aduc niște pilitură și bucăți de fier, clarifică el.

Mala îi strânse mâna pe neașteptate. Un zâmbet prietenos i se înfiripă din nou pe buzele pline și moi.

– Mi-ar fi de mare ajutor. Aștept să ne vedem.

Apoi se făcu nevăzută, iar Edek rămase în cabina sordidă, năucit și cuprins de o amețeală ciudată.

8. *Auschwitz*

Era încă o zi palidă de iarnă, cu cerul atât de apăsător şi de plumburiu, încât uitai şi că există soarele. Lubusch fuma în faţa atelierului de lăcătuşerie. Prin faţa lui se perindau spre poartă şiruri nesfârşite de deţinuţi din Aussenkommando, repartizaţi să muncească în afara lagărului, la temperaturi sub zero grade, cât era ziua de lungă. De câte ori ajungeau în dreptul gardianului SS, un Kapo striga obişnuitul „Chipiele jos!“ şi-l lovea cu bestialitate pe cel care întârzia să-şi scoată şapca de prizonier de pe capul ras.

Edek fusese trimis să-l cheme pe Lubusch. Un ilustrator care lucrase pe vremuri la un ziar liberal din Varşovia, şi care făcuse greşeala impardonabilă de a realiza caricaturi antinaziste pentru publicaţia respectivă, blocase din nou una dintre maşini, chiar sub ochii lui Edek, şi-i aruncase un zâmbet complice, văzând că Edek nu-l pârăşte. După câteva tentative nereuşite de a repune maşina în funcţiune, Kapo Vasek îi zise lui Edek să-l cheme pe Herr Kommandoführer ca să rezolve problema. Dar, văzând chipul gardianului SS în clipa aceea, Edek nu dorea să-l deranjeze, aşa că se aşează lângă peretele blocului şi, exact ca Lubusch, se uită la şirurile de schelete cenuşii care mărşăluiau spre moarte, în acordurile vesele ale orchestrei lagărului.

Deodată, unul dintre schelete se împiedică, ieşi din rând, ca să nu-i încurce pe restul, şi se lăsă încet în genunchi, prăvălindu-se cu capul înainte. Un Kapo îl înghionti o dată, apoi se apucă să-l lovească peste coaste şi peste picioare, cu bastonul de lemn, urlând: „Ridică-ţi curul gras, trântor împuţit. Îţi arăt eu leneveală, jidane…“

– Trage-i una mai tare peste faţă! strigă amuzat un alt Kapo, tot Triunghi Verde. Poate faci o minune şi-l trezeşti din morţi.

– Nu e mort! replică primul Kapo.

– Cum să nu fie? Uită-te la el!

Al doilea Kapo veni ţanţoş către cadavru şi-l lovi ostentativ între picioare.

– Vezi? E ţeapăn.

Primul Kapo bombăni ceva în urma colegului său, apoi trase doi deţinuţi din şir.

– Luaţi hoitul ăsta scârbos din faţa mea. Repede, până nu-mi sare ţandăra.

Când treceau pe lângă Lubusch şi Edek, acesta din urmă observă un tânăr care-şi ştergea lacrimile pe umăr. Respira greu, printre suspine înăbuşite. Lubusch se apropie de el şi-l întrebă dacă-l cunoaşte pe bătrân.

– E tata, bolborosi tânărul, printre lacrimi, şi chipul i se schimonosi din nou de durere.

– Trebuie să-i notez numărul, zise Lubusch.

Cu o încetineală deliberată, gardianul SS scoase carnetul negru şi notă numărul şi numele decedatului. După ce se asigură că deţinutul Kapo care răspundea de tânăr e destul de departe, îi strecură acestuia în buzunar un pachet de ţigări. Edek îl auzi cum îi şopteşte câteva cuvinte de condoleanţe, care înteţiră lacrimile băiatului. În locul acesta, bunătatea avea un efect ciudat asupra oamenilor. Nu mai erau obişnuiţi cu ea.

– Gata, plecaţi, spuse Lubusch, ridicând dinadins tonul. Uitaţi acolo căruciorul pentru morţi; luaţi-l mai repede. Adunătură de trântori. Apoi se întoarse spre atelierul de lăcătuşerie şi-l observă pe Edek. S-a întâmplat ceva?

– Una dintre maşini s-a blocat din nou, Herr Rottenführer.

– Unterscharführer, îl corectă Lubusch, uitându-se pierdut după cei doi prizonieri pe care-i gonise.

Bărbaţii se străduiau să aşeze cât mai cuviincios trupul părintelui tânărului deţinut peste micul morman de cadavre.

– Oficial, sunt subofiţer acum. Nu mai sunt un simplu soldat. M-au avansat de Crăciun, ca răsplată că mi-am îndeplinit bine datoria, zise el, cu amărăciune în glas.

– Felicitări, Herr Unterscharführer, zise Edek mecanic, dar îşi muşcă limba când Lubusch îi aruncă o privire furioasă.

– Ce-a păţit maşina? A blocat-o vreunul dintre voi intenţionat, ca să saboteze din nou producţia?

Edek se uita la el, nepreaştiind cum să răspundă la această acuzaţie întemeiată. Aşadar, Lubusch ştia de uneltirile lor, dar nu le reproşa niciodată nimic, şi cu atât mai puţin nu-i pedepsea pentru că prejudiciau producţia echipei.

Un zâmbet firav apăru pe chipul lui Edek.

– Are vreo importanţă ce anume a provocat defecţiunea, Herr Unterscharführer?

– Are, dacă descopăr vreun obiect străin vârât în ea când e şi un Kapo de faţă. Dacă vede asta, n-am cum să mai ascund fapta, şi vinovaţii vor ajunge în

Strafblock, răspunse Lubusch, uitându-se lung la Edek. Deci, o să găsesc ceva necurat?

– E foarte posibil, Herr Unterscharführer, răspunse Edek, cu ochii în pământ.

Lubusch oftă şi-şi trecu mâna peste frunte, de parcă s-ar fi adunat deja prea multe pentru o singură zi.

– Pot să-ncerc să-i distrag atenţia deţinutului Kapo, ca să nu-şi bage nasul, sugeră Edek, uitându-se la Lubusch întrebător.

– Vrei neapărat să simţi bastonul lui Vasek pe spinare? chicoti cu amărăciune Lubusch.

– O să fiu prudent, Herr Unterscharführer.

– Să înţeleg că tu ai blocat maşina?

– În nici un caz. Nu blochez eu maşinile.

– De ce nu?

Edek căuta cuvintele potrivite.

– Pentru că, deşi mi-ar plăcea să sabotez producţia, nu vreau să vă creez probleme. Şi dumneavoastră răspundeţi în faţa superiorilor. N-aş vrea să aveţi necazuri din cauza mea.

– Atunci, de ce-ţi asumi vina pentru ceva ce n-ai făcut?

Edek ridică din umeri, evitând dinadins să se uite în ochii iscoditori ai lui Lubusch. Asta era mai greu de explicat, dar, după ce Lubusch îl surprinse cu o bătaie discretă pe umăr, Edek realiză că gardianul SS înţelegea foarte bine situaţia.

– Să mergem, Galiński. Ne cheamă datoria, fir-ar ea să fie.

Cu răsuflarea tăiată, Edek se puse în calea lui. Era singura lui şansă, momentul perfect, şi nu avea chef să le rateze.

– Herr Unterscharführer, se poate să vă cer o mică favoare?

– Ce fel de favoare?

– Puteţi să mă transferaţi la echipa de instalatori de la Birkenau? Definitiv?

Ofiţerul se încruntă uşor.

– De ce la Birkenau? Condiţiile de trai şi de muncă sunt mult mai bune la Auschwitz.

– N-are nici o legătură cu condiţiile de trai şi de muncă, Herr Unterscharführer.

– Atunci, care-i problema? Nu eşti bine tratat aici? întrebă Lubusch, pe un ton uşor ofensat.

Edek clătină repede din cap.

– Ba da, bineînţeles că da. Sunt tratat minunat aici, Herr Unterscharführer…

Nu gândise răspunsul înainte să deschidă gura, iar acum căuta cu disperare o scuză potrivită. Negăsind nici una, stătea în faţa Kommandoführerului său şi mişca mut din gură, ca peştele scos pe uscat.

Brusc, pe faţa lui Lubusch apăru un zâmbet şiret.

– E vorba de-o fată, nu-i aşa?

Edek ridică privirea, mirat. Chipul Malei îi răsări înaintea ochilor şi îl cuprinse deodată teama că va fi descoperit.

– Te-ai înroşit ca racul, continuă Lubusch, tachinându-l prietenește. O fată! Cine şi-ar fi închipuit? Eşti un adevărat Romeo!

Râdea acum, un râset sincer şi relaxat, pe care Edek nu i-l mai auzise.

Se pregătea să nege, dar se răzgândi. De ce n-ar zice că are legătură cu o fată? Era o explicaţie foarte bună, pe care Lubusch ar fi înţeles-o perfect. Edek lăsă capul în pământ, recunoscându-se înfrânt.

– Cum o cheamă?

– Mala, murmură Edek.

– E poloneză?

– Evreică. Şi evreică şi deţinută politic, se corectă repede. Poartă triunghiul roşu peste cel galben.

– Măi, măi! exclamă Lubusch, radiind de bucurie. Exact despre ce vorbeam noi. O evreică ipotetică de care să te îndrăgosteşti. Ce potrivealã! Ar trebui să mă angajez ghicitor cu juma’ de normă într-o şatră. Bine, Galiński. Îţi rezolv transferul. O să fie cadoul meu de Crăciun pentru tine.

Cu sufletul plin de recunoştinţă, Edek îl urmă în atelier. *Era salvat*, îşi zise fericit, abia abţinându-se să nu rânjească cu gura până la urechi.

Înăuntru, zbieretele Kapoului Vasek răsunau în tot atelierul. Aliniase deţinuţii la perete şi, judecând după buzele şi nasurile sparte, îi interoga cu privire la maşina stricată. Era atât de absorbit de bătaia pe care le-o dădea, încât nici nu băgă de seamă când intră superiorul său.

– Credeţi că nu ştiu ce puneţi la cale, maimuţoi şireţi ce sunteţi? Credeţi că puteţi face tot soiul de matrapazlâcuri şi să scăpaţi nepedepsiţi? Aceeaşi maşină se blochează pentru a treia oară într-o lună. Credeţi că nu ştiu că unul din voi e de vină? Vă dau cuvântul meu că, atunci când aflu cine-i porcul care-a făcut aşa ceva, îi rup toate oscioarele de la mâini!

Ca un adevărat slujitor al regimului nazist, Vasek îşi însoţea fiecare frază cu

o lovitură în capul sau coastele unui deţinut.

– Drepţi!

Edek simţi cum îi tresaltă umerii la auzul strigătului lui Lubusch. Părea foarte indignat.

Kapoul se răsuci pe călcâie şi-şi scoate numaidecât chipiul.

Din câţiva paşi mari, Lubusch ajunse de la uşă până în dreptul lui.

– Cine ţi-a dat ordin? răcni Lubusch în faţa lui Vasek. Te mai întreb o dată, cine ţi-a dat ordin să-mi mutilezi muncitorii?

Când Vasek nu reuşi să-i ofere o explicaţie, Lubusch continuă să-l muştruluiască şi mai aprig.

– Dacă schilodeşti jumătate dintre ei, cine mai realizează norma lunară? Te oferi tu voluntar în locul lor?

Îl lovi atât de tare cu dosul palmei, încât Vasek se clătină pe picioare şi făcu câţiva paşi în spate, deşi era un bărbat voinic.

Edek îi văzu pe câţiva dintre prizonieri ascunzându-şi repede zâmbetele satisfăcute.

– Ţi-am pus o întrebare! urlă Lubusch, din ce în ce mai înverşunat.

Vasek bâigui ceva despre sabotaj şi promise să aducă dovezi, numai să-l ajute Herr Unterscharführer să demonteze afurisita de maşinărie.

– Habar n-ai cum funcţionează maşina, dar eşti gata să juri cu mâna pe inimă că e vorba de un sabotaj? îl ironiză Lubusch.

În clipa aceea, lui Edek îi trecu prin minte că planul lui Lubusch era să bage asemenea frică în Kapo, încât acesta să nu mai cuteze să se apropie de maşină, dar, în mod curios, cuvintele lui avură efectul contrar. Vasek începu să verifice piesele ca apucatul şi, exact cum se temea Lubusch, descoperi o bucăţică vârâtă în mecanism. I-o arătă superiorului său, cu privirea unui copil care caută cu disperare să-şi impresioneze părinţii.

De data asta, nici măcar Kommandoführerul nu-i mai putea salva. După ce se alătură colegilor lui, Edek îl văzu pe ilustrator privind abătut în pământ. Cunoşteau toţi pedepsele pe care le aplica Vasek. Şi ştiau că nu va ezita să-şi pună în practică ameninţarea.

– Hm, zise Vasek şi se întoarse spre ei, cu o figură triumfătoare.

Sunetul bastonului de lemn pe care-l plesnea în palmă îi întoarce stomacul pe dos lui Edek. Simţea deja cum îi pârâie oasele sub loviturile lui.

– Dacă vinovatul are o fărâmă de decenţă, să facă un pas în faţă, ca să-i reamintesc regulile de bună purtare. Dacă nu, aplicăm metoda mai neplăcută.

Douăzeci şi cinci de lovituri, din doi în doi deţinuţi? Mie mi-e indiferent. Puţin îmi pasă câţi dintre voi, complotişti ordinari, vor suferi pentru o idee.

Nu se clinti nimeni. Toţi ochii erau aţintiţi la podeaua de ciment. În tăcerea deplină, paşii lui Lubusch răsunau puternic în timp ce părăsea atelierul, dezgustat. De Kapo, firește, nu de deţinuţi. Edek nu-l condamna. Dacă ar fi fost în locul lui Lubusch, nici el n-ar fi vrut să fie martor la ce avea să urmeze.

Bineînţeles că Lubusch ar fi putut să-l oprească pe Vasek. I-ar fi putut spune să nu-i pedepsească pe muncitori. Vasek s-ar fi uitat lung la el, întrebându-se dacă Herr Kommandoführer şi-a pierdut minţile, ar fi ascultat ordinul, după care l-ar fi reclamat discret la Departamentul Politic, ceea ce ar fi însemnat sfârşitul Unterscharführerului Lubusch. Trimiseseră deja pe Frontul de Est astfel de gardieni miloşi, ca să-i înveţe cum să-şi iubească duşmanul. Cei care încă purtau uniformă şi mai aveau un strop de conştiinţă erau foarte prudenţi acum în a-şi arăta omenia.

– Bun, deci rămâne cum am stabilit. Mergem din doi în doi, încheie amiabil Vasek, văzând că nimeni nu scoate o vorbă, şi-i făcu semn celui de-al doilea deţinut să iasă primul din şir.

Edek văzu că acesta este istoricul. Cu o figură resemnată, bărbatul se apropie de bancul de lucru, puse ambele antebraţe pe el şi-şi oferi pulpele biciului lui Vasek – poziţia obligatorie a deţinutului care urma să fie flagelat. Oamenii aliniaţi începură să se agite şi să-i ceară vinovatului să-şi recunoască fapta.

Cu coada ochiului, Edek îl zări pe ilustrator încleştând şi descleştând, disperat, pumnii. Era extrem de căutat printre ofiţerii SS din cadrul lagărului, care-i comandau regulat portrete, fie ale lor, fie ale persoanelor dragi. De multe ori vorbea despre visul lui de a-şi deschide o galerie când va scăpa de la Auschwitz. Toată lumea era de acord că va avea mare succes, cu asemenea talent…

Tocmai când ilustratorul se dădu încet mai în faţă, Edek se duse fuga la Kapo şi se postă înaintea bărbatului vânjos.

– Eu sunt vinovatul. Eu am blocat maşina.

Un zâmbet întunecat şi crud se lăţi pe faţa Kapoului. Îi spuse istoricului să dispară şi îşi îndreptă atenţia către Edek.

– Măi, măi, ce viteji suntem. Douăzeci şi cinci de bice, ca să te frăgezească un pic, după care trecem la lucruri mai serioase.

Edek strânse din dinţi şi aşează braţele unde şi le pusese puţin mai devreme istoricul. Kapoul flutura deja biciul cu douăzeci şi cinci de curele.

– Ştii regula. Numeri fiecare lovitură. Dacă pierzi socoteala, o iau de la capăt.

Simţind privirile îndurerate ale colegilor săi, Edek trase aer în piept, dar îl scuipă imediat afară, după prima lovitură necruţătoare.

– Una, strigă el, chinuindu-se să-şi controleze glasul, deşi îi venea să urle când curelele biciului îi sfâşiau carnea picioarelor, o lovitură cât douăzeci şi cinci.

O durere fierbinte îl săgeta din spatele pulpelor.

Încă o lovitură. Tresări şi simţi că îl podidesc lacrimile.

– Două.

Şuieratul biciului spintecă aerul, apoi pielea lui.

– Trei.

Începeau să-i tremure genunchii şi ameninţau să cedeze. Sudori reci îi şiroiau pe faţă, dar Edek nu-şi mai dădea seama dacă sunt lacrimi sau transpiraţie.

Încă o lovitură.

– Patru! strigă el.

Îi era cu neputinţă să-şi mai păstreze vreo urmă de demnitate.

Şuieratul. Altă lovitură feroce. Curgea sânge pe picioarele lui Edek; cu vederea împăienjenită, desluşi picăturile rubinii care căzură pe bancul de lucru, când Kapoul ridică biciul din nou.

– Cinci.

Făcea eforturi uriaşe să se ţină pe picioare, când nu dorea decât să se abandoneze abisului negru.

– Ajunge!

Lubusch. Edek îi văzu silueta ca prin ceaţă şi, în ciuda durerii sfâşietoare, reuşi să-i zâmbească bărbatului venit să-l salveze. Lubusch putea să fi rămas în biroul lui şi să treacă cu vederea întâmplarea; să-şi spună că nu-l priveşte decizia Kapoului de a-i jupui de viu unul dintre muncitori. La urma urmelor, superiorii lui îl transferaseră deja o dată la unitatea disciplinară din lagărul de concentrare de la Stutthof-Matzkau, ca pedeapsă pentru atitudinea lui prea îngăduitoare. A doua oară, puteau să-l închidă la Auschwitz – de data asta, ca deţinut, căci Departamentul Politic era recunoscut pentru graba cu care te

trimitea la reeducare. Cu toate astea, iată-l stând în faţa lui Edek, demn şi solemn, un adevărat salvator.

Vasek încremeni cu mâna în aer. Se uită nedumerit la superiorul său.

– Biciuirea e o pedeapsă prea uşoară. Pentru fapta comisă, îl duc la Strafblock, anunţă Lubusch, făcând semn din cap către Edek.

Cu ultimele puteri, Edek izbuti să-şi târască picioarele, ca un câine muribund care-şi urmează stăpânul.

– Îl pun cei de-acolo la punct, că doar cu asta se ocupă.

Evident mulţumit de această decizie, Kapo Vasek zâmbi cu gura până la urechi şi vârî biciul înapoi la curea. Edek era convins că nu-l va mai scoate mult timp.

– Nu-ţi face griji, îi zise Lubusch lui Edek, imediat ce ieşiră. Te odihneşti acolo câteva zile, după care îţi dau drumul să pleci. O să le spun că eşti unul dintre cei mai buni muncitori pe care-i am. N-o să-ţi facă nici un rău, îţi dau cuvântul meu.

– Vă mulţumesc, Herr Unterscharführer, murmură Edek, inspirând lacom aerul rece.

În timp ce mergeau pe drumul îngheţat, Edek arunca priviri furişe spre tizul său, întrebându-se ce anume îl înviorase mai mult – vântul tăios sau vorbele lui Lubusch, care-i redaseră încrederea în umanitate.

9. *Birkenau*

Mala avu un moment de şovăială când, în locul lui Edek, îl găsi aşteptând-o la Saună pe prietenul lui. Era un tânăr atrăgător, mai oacheş decât Edek, cu o frunte înaltă şi ochi sensibili, căprui-închis. Bărbatul se lumină la faţă când o zări; ba chiar îi făcu cu mâna, dar Mala, care văzuse prea mulţi membri ai Rezistenţei atârnând în ştreang pentru că se încrezuseră în cine nu trebuia, nu-şi putea ascunde îndoiala din glas.

– Ce s-a întâmplat cu amicul tău? întrebă ea în loc de salut.

– A ajuns la Strafblock, din câte reiese din biletul pe care mi l-a adus Kapoul de la Blocul Disciplinar, explică tânărul, pe un ton aproape vesel, şi-i întinse mâna. Eu sunt Wiesław.

Auzind de Strafblock, Mala simţi cum i se formează broboane de sudoare la tâmple. Îi îngheţă sângele-n vene, dar chipul ei nu trăda nici o emoţie.

Strânse mâna tânărului.

– Mala.

Conştientă de fiecare gură de aer pe care o trăgea în piept, reuşi să-şi păstreze glasul calm şi imperturbabil.

– Ce-a făcut de-a ajuns la Strafblock?

– N-are legătură cu înţelegerea noastră, o asigură Wiesław, coborând tonul, deşi nu le dădea nimeni atenţie. A sărit în ajutorul unui băiat care a sabotat o maşinărie.

– De ce? întrebă Mala, surprinsă.

Gesturile nobile şi altruiste erau o raritate la Auschwitz. Aici, fiecare îşi vedea interesul, într-o luptă pe viaţă şi pe moarte.

Wiesław ridică din umeri.

– Ăsta-i Edek. Nu suportă să vadă oameni în suferinţă. Suntem din acelaşi oraş, dar ne-am împrietenit pe drumul încoace. Eram în acelaşi vagon. Dintre toţi, el era singurul cu pregătire militară, aşa că, imediat ce ne-au urcat în tren, s-a apucat să ne organizeze cât de cât. Când am ajuns la Auschwitz, ne-a anunţat că vârstnicii trebuie să primească paturile mai bune şi raţii duble. Erau câţiva bărbaţi în vârstă printre noi, majoritatea doctori, clerici şi profesori universitari – adevărata elită poloneză –, spre deosebire de noi, care

am fost arestaţi pentru că eram tineri şi în deplinătatea forţelor. Bineînţeles că cineva – întotdeauna există un nemulţumit – a protestat. Între noi fie vorba, individul căuta motiv de scandal de când am coborât din tren, dar abia când a refuzat să-şi cedeze patul unui profesor în vârstă, Edek i-a tras două palme peste bot. Ca să încheie discuţia o dată pentru totdeauna, zise el şi chicoti tandru, rememorând acele clipe. De atunci, suntem prieteni la cataramă. Edek e un băiat nemaipomenit.

Mala nu-şi putu stăpâni un zâmbet.

– Să înţeleg că a fost în armată?

– Nu chiar. Era cadet la marină când a izbucnit războiul. Glumea mereu că Gestapoul l-a arestat din cauza uniformei lui frumoase de marinar.

Mala zâmbi şi mai larg. Trebuia să ai simţul umorului ca să poţi glumi pe seama propriei arestări, mai ales când aveai de-a face cu poliţia secretă germană.

– L-au bătut?

– Bineînţeles, răspunse Wiesław şi se uită la ea ca şi când ar fi fost ceva de la sine înţeles. Toţi am încasat palme câteva săptămâni, până să ne trimită aici.

– Pe mine m-a arestat un soldat SS în toată regula, zise Mala, cu o privire pierdută.

Trecutul scotea din nou capul din beznă; trecutul prea dureros ca să-l rememoreze, dar imposibil de uitat. Malei i se părea curios că toate amintirile erau însoţite de un miros – aburul locomotivei şi uleiul de motor, parfumul ei franţuzesc, ţigările Chesterfield pe care comis-voiajorul aşezat pe aceeaşi bancă cu ea le fuma una după alta, şi transpiraţia stătută emanată de uniforma de lână a soldatului SS care venea spre ea cu mâna pe tocul armei. Pusese ochii pe ea de când coborâse în Gara Centrală din Anvers şi nu era de mirare – steaua galbenă pe care toţi evreii belgieni erau obligaţi să o poarte la ordinul noilor forţe de ocupaţie nu trecea neobservată. Părinţii o imploraseră să nu rişte, dar Mala tot plecase la Bruxelles, unde umbla vorba că ar exista ascunzători pentru evrei. Nu căuta pentru ea, căci Mala nu era genul care să stea într-o ascunzătoare, ci pentru mama şi tatăl ei, care n-ar fi rezistat nici măcar o zi în arestul Gestapoului. În ce-o privea pe Mala, intenţiona să se alăture fostelor ei cunoştinţe din organizaţia de tineret Hanoar Hatzioni şi să lupte împotriva naziştilor până la victoria finală – sau până la moarte, indiferent care dintre situaţii avea să survină mai întâi. Dar soldatul SS cu

vestonul îmbibat de sudoare i-a stricat planurile zicând, simplu: „Actele la control“. În loc să lupte alături de Rezistenţă, Mala a ajuns să lucreze la registratura cazărmii Dossin de la Mechelen – punctul de adunare, reţinere şi deportare a evreilor. Iar când au terminat toţi evreii, i-au trimis la Auschwitz pe ea şi pe alţi lucrători – *vă mulţumim pentru munca depusă; din păcate, nu mai avem nevoie de serviciile voastre; imediat în dreapta, veţi găsi camera de gazare.*

O poveste prea dureroasă şi intimă ca s-o împărtăşească unui om pe care abia îl cunoscuse. Mala oftă şi zise:

– Pe noi nu ne-au bătut, nici nu ne-au acuzat de ceva. Pur şi simplu, ne-au urcat în tren pentru că eram gunoaie israelite şi le contaminam aerul arian cu respiraţia noastră infectă. E citatul exact.

Wiesław îşi feri privirea, vizibil stânjenit.

– Îmi pare rău, murmură şi vârî mâinile în buzunare.

Mala ridică din umeri nepăsătoare. *Asta-i viaţa.*

– Se poate să mergem într-un loc mai retras? întrebă Wiesław, uitându-se la ea. Am să-ţi dau ceva din partea lui Edek.

Mala se duse în colţul cel mai întunecat al Saunei, unde lumina galbenă a lămpii abia dacă ajungea, şi se întoarse cu faţa la el.

– Vino mai aproape, îi zise, trăgându-l de mânecă. Nu vreau să vadă cineva.

Chipul îmbujorat al lui Wiesław dovedea că nu e obişnuit cu întâlnirile amoroase care-i atrăgeau aici pe majoritatea deţinuţilor. Malei i se părea adorabil.

– Stai liniştit că nu te sărut, îl tachină ea prietenește. Arată-mi ce mi-ai adus.

Wiesław îşi umezi emoţionat buzele, apoi se scotoci prin buzunare.

– Am făcut o înţelegere în ziua în care te-a cunoscut că, dacă va fi să păţească el ceva, eu o să continui să vin aici, să-ţi aduc astea.

Scoase un pumn de pilitură şi fragmente de metal.

Preţ de câteva secunde, Mala le privi amuţită. Apoi îşi veni în fire şi desfăcu repede buzunarul.

– Sincer să fiu, nu înţeleg gluma, chicoti Wiesław, mutând obiectele din buzunarul lui în cel al Malei. Mă aşteptam să-mi ceară să-ţi aduc ceva de mâncare, dar mi-a zis: „Vrea bucăţi de metal. Sigur e vorba de ceva important“.

– Este, într-adevăr, confirmă Mala, simţind că îi ard obrajii.

Încă nu-i venea să creadă că, în loc să-şi vadă de problemele lui, Edek se gândea la mica ei contrabandă.

– La ce-ţi trebuie astea? întrebă Wiesław, curios.

– La ce vă trebuie şi vouă *ausweis*-ul, explică Mala, calm. Ca să mă răzbun pe naziști într-o zi.

Oţelul din buzunare îi strălucea acum şi în ochi. Wiesław încuviinţă respectuos din cap şi-i întinse din nou mâna, cu o figură solemnă.

– Într-o zi.

– Într-o zi, repetă Mala, apoi se strecură pe lângă el şi dispăru în mulţime.

10. *Auschwitz*

La început, simţi întunericul şi o durere insuportabilă. Apoi, durerea se mai domoli şi rămase doar întunericul, rece, impenetrabil şi mirosind înfricoşător a pământ reavăn şi a corpul lui Edek. Celulele disciplinare erau atât de înguste, încât, dacă Edek se întindea complet, capul şi tălpile îi apăsau în tavan şi podea. Pe lângă toate acestea, mai era şi senzaţia înfiorătoare de a fi îngropat de viu.

De trei ori pe zi, un funcţionar deţinut deschidea ferestruica din uşă şi vâra în celulă un castron cu supă de napi sau o felie de pâine cu nişte brânză mucegăită. După orele de masă, Edek calcula cât e ceasul şi ţinea socoteala zilelor.

Porţiile minuscule nu-l deranjau în acele momente. Neproducând aproape deloc excremente, căldarea din colţ, care-i servea drept closet, nu mirosea foarte rău. Deţinutul milos o golea în fiecare seară, ca Edek să poată măcar dormi câteva ore fără să-l chinuiască şi mirosul greţos. Acelaşi deţinut îi strecura şi ziare vechi, ca să-şi căptuşească hainele şi să-şi protejeze picioarele. Pe lângă acestea, în scurt timp, primi o saltea de paie şi-o pătură. Edek se uită la darurile surprinzătoare cu neţărmurită recunoştinţă: noaptea, când se lăsa gerul, pereţii celulei erau reci ca gheaţa.

– Salutări de la drăguţa ta, îi zise Kapoul de la Strafblock, acelaşi care, la rugămintea lui Edek, îi pasase lui Wiesław un bileţel, şi mângâie tandru pătura înainte de a i-o da.

– Drăguţa mea? întrebă nedumerit Edek.

– Firește. Ai impresia că-ţi dădeam toate astea de mărinimos ce sunt? pufni Kapoul. Pun pariu că eşti grozav în pat. Mi-a dat un cârnat întreg ca să am grijă de tine.

Tocmai se pregătea să închidă ferestruica, dar Edek întinse implorator mâinile prin ea, riscând să se aleagă cu o fractură.

– O clipă, Herr Kapo! Ţi-a zis cum o cheamă?

De data asta, fu rândul deţinutului Kapo să se uite la el cu un amestec de uimire şi respect.

– Ai mai multe, afurisitule? spuse, râzând atât de tare, încât i se cutremura burta. Nu știu cum o cheamă. Spre dezamăgirea mea, nu s-a prezentat.

– Cum arăta?

– Ca Bucle Aurii. Frumoasă ca o cadră. O adevărată prințesă, răspunse Kapoul, cu un rânjet strâmb, după care-i făcu semn lui Edek să-și tragă mâinile din ferestruică.

Mala. Numele ei îi ținea de cald mai bine decât orice pătură. Îngerul. Salvatoarea. Era convins că, fără ziare și pătura de lână, ar fi înghețat de frig într-o noapte geroasă.

În singurătatea celulei, Edek avea suficient timp de gândire. Se gândea mult la trecutul lui și visa și mai mult la viitor. De câte ori rememora trecutul, prima oară-i venea în minte tatăl său – un instalator modest, cu visuri mărețe, ca fiul lui să devină ofițer și care, din micile sale economii, îi cumpărase lui Edek o uniformă nouă. Plânsese de bucurie când îl văzuse îmbrăcat cu ea pentru prima oară. Amintirea aceasta, a îmbrățișării tandre a tatălui său, a dragostei părinteşti pe care i-o dăruise, îl făcu pe Edek să-și șteargă lacrimile cu dosul palmei. Deși închis în cutia aceea de ciment, bătut și înfometat, tot dorul de casă era cel mai sfâșietor. Îi era dor de mâncarea mamei și de sărutările ei pe frunte, de limba umedă a câinelui său pe obraji și de căldura corpului său lipit de picioarele lui noaptea. Numai că Auschwitz-ul era casa lui acum și, în locul brațelor tatălui său, trebuia să se mulțumească cu pumnii lui Vasek.

Când amintirile casei natale deveneau prea dureroase, Edek își îndrepta gândul spre viitor. În acesta, existau mereu o pădure deasă, trupa de partizani și naziștii pe care ei și tovarășii lui urmau să-i prindă în ambuscadă, pentru ca apoi să-și dezrobească patria de sub jugul Reichului, o dată pentru totdeauna. Edek visa la fapte eroice, dar, de fiecare dată, gândurile lui o luau razna, și în fața ochilor îi apărea chipul Malei. Chipul acela tulburător de frumos și buzele ei, cu expresia aceea ironică. *Doar atât? Nu vrei și-un Mercedes nou, cu șofer personal?*

Invariabil, Edek sfârșea chicotind la amintirea singurei lor întâlniri și era uluit că mai are forță să râdă; cum stătea acolo, îngropat de viu în sicriul înghețat, cuvintele Malei erau cele care-l ajutau să nu-și piardă mințile și să numere zilele până la următoarea lor întâlnire. Va veni și ziua aceea, era sigur de asta, la fel cum era sigur că Mala își va ține promisiunea și-i va face rost

de *ausweis* – apoi, cu ajutorul lui Lubusch… În mod inexplicabil, Edek își pierdea mereu șirul gândurilor când ajungea în acest punct.

În cea de-a șasea zi, la micul dejun – o cană de apă cu bromură pe care gardienii SS aveau nesimțirea s-o numească cafea – Edek își dădu seama că nu mai vede chipurile tovarășilor săi imaginari din trupa de partizani. Mala le înlocuise pe toate, iar Edek nu mai putea schimba nimic. Revelația aceasta îl încânta și-l speria deopotrivă. Deodată, Strafblockul nu mai avea nici o putere asupra lui.

Aștept să ne vedem, îi spusese ea, chiar dacă nu se referea la ce-ar fi vrut el. Cu toate astea, Edek nu fusese niciodată mai hotărât să scape de-acolo cu viață.

În cea de-a noua zi, când gardianul deschise ușa, Edek constată că nu poate să meargă. Putea doar să se târască în patru labe, ca un animal, căci i se atrofiaseră mușchii după ce stătuse închis într-o celulă care nu-i permitea să facă nici o mișcare. Exact așa îi voiau naziștii – umiliți, doborâți în bătaie, reduși la nivelul unui animal –, dar Edek refuza să le ofere satisfacția de a-l vedea în genunchi mai mult decât era nevoit. Sprijinindu-se de perete și chinuindu-se să nu urle de durere când încordă mușchii, se ridică și-și îndreptă sfidător umerii. Îi tremurau picioarele ceva de speriat; ochii, dezobișnuiți cu lumina zilei, îi lăcrimau, dar se ținu drept, în ciuda tuturor greutăților.

În sala unde aveau loc interogatoriile și se stabileau sancțiunile, stătea o mică delegație. Cu vederea împăienjenită, Edek îl recunoscu pe Lubusch și, alături de el, pe noul comandant, Arthur Liebehenschel, înconjurat de câțiva aghiotanți. Edek ridică instinctiv mâna la cap, apoi o coborî lent, amintindu-și că nu mai purta șapca vărgată de deținut, pe care trebuia s-o scoată în prezența membrilor SS.

Un ofițer de la Departamentul Politic începu să citească sentința pentru sabotarea producției echipei: „… un grav atac la adresa eforturilor de război și a Reichului german… o infracțiune care nu poate trece nepedepsită… la cererea Unterscharführerul Lubusch și cu aprobarea comandantului Obersturmbannführer[13] Liebehenschel…“

Edek aproape că nu-l auzea; se uita țintă la Lubusch, doar la Lubusch, cu ochi plini de nerăbdare și stăruință. Spre ușurarea lui, Kommandoführerul îi

făcu discret un semn încurajator din cap şi zâmbi. Nu-i rămase pe buze decât o secundă şi dispăru, dar, odată cu el, şi spaima lui Edek. Îi veni inima la loc.

Din câte apucase să audă, urma să fie din nou biciuit, în prezența comandantului lagărului – la cererea Unterscharführerului Lubusch.

Comandantul Liebehenschel, un bărbat chipeş, abia trecut de patruzeci de ani, îşi drese glasul pentru a suta oară. Încleşta şi descleşta pumnii şi se uita în jur disperat, căutând parcă o cale de scăpare, ca şi când lui ar fi urmat să-i şfichiuiască fundul biciul călăului.

În acest timp, călăul, un bărbat vânjos, cu faţă roşie şi plină de cicatrici, care amintea de un buldog, îl învăţa pe Edek cum să se aşeze în poziţia corectă pentru a-şi primi pedeapsa.

– Scoate-ţi pantalonii, mormăi el, arătându-i lui Edek unde să pună antebraţele.

Deodată, îşi apropie faţa de Edek şi-i suflă în nas un damf de tutun de mestecat.

– Nu te lovesc tare, şopti bărbatul, abia mişcând din buze. Dar tu fă bine şi ţipă ca din gură de şarpe. Terminăm într-o clipită.

Era o cerere bizară, dar, după atâta vreme petrecută la Auschwitz, Edek ştia că e mai bine să-i urmeze sfatul.

Călăul se mai foi câteva secunde în jurul victimei, apoi se întoarse spre distinsul public, aşteptând permisiunea să treacă la treabă. I-o dădu ofiţerul de la Departamentul Politic.

Din locul în care stătea, Edek îl văzu pe comandant cum se îngălbeneşte la faţă la vederea biciului cu mai multe sfârcuri din mâna călăului. Spre lauda lui, acesta din urmă îşi jucă bine rolul, ridicând cu o lentoare teatrală biciul peste umăr.

Lovitura duru, deşi nici pe jumătate la fel de tare ca cele ale lui Vasek, însă Edek răcni atât de puternic, încât comandantul Liebehenschel îi strigă călăului să se oprească numaidecât.

– Uită-te la picioarele lui, bolborosi Liebehenschel, alb ca varul. A fost deja biciuit. Iar instrumentul ăla face cât zece lovituri odată, zise, arătând spre biciul călăului, iar Edek băgă de seamă că mâna îi tremura. Ajunge. O să-l schilodeşti pe viaţă. N-o să mai comită sabotaje de-acum încolo. Nu-i aşa? întrebă comandatul, uitându-se la Edek.

Ochii lui negri şi trişti îl implorau să confirme.

Cu voce sugrumată, Edek promise să nu mai facă aşa ceva.

Comandantul răsuflă uşurat.

– Bun. Deci ne-am înţeles. Trimiteţi-l înapoi la baraca lui. Ba nu. Trimiteţi-l la infirmerie. Trebuie să-i trateze cineva rănile înainte de a-şi relua activitatea.

După plecarea comandantului şi a însoţitorilor săi, Lubusch se oferi să-l ducă pe Edek la spitalul lagărului.

– Sper să nu-mi porţi ranchiună, zise Lubusch, bătându-l amical pe spate, în timp ce ieşeau din beciul Blocului Disciplinar. Cei de la Departamentul Politic voiau să te ţină închis o lună. Le-am propus o alternativă pe care n-o puteau refuza – o pedeapsă exemplară, sub privirile comandantului. Liebehenschel e un sentimental, explică Lubusch, cu un rânjet complice. Nu suportă să vadă deţinuţi în suferinţă. De camera de gazare nici nu îndrăzneşte să se apropie. A fost în pragul unei căderi nervoase după ce-a văzut femeile şi copiii care intrau pe domeniul lui Hössler, la Birkenau. Eram sigur că, dacă-l fac să asiste la pedeapsa ta, o s-o oprească imediat.

– Vă mulţumesc, Herr Unterscharführer, zise Edek, sincer recunoscător.

O vreme, îşi văzură de drum în tăcere, Lubusch potrivindu-şi pasul după ritmul lent al lui Edek.

– E adevărat că a aruncat un pahar de şampanie în portretul lui Hitler? întrebă Edek într-un final.

Lubusch ridică dintr-un umăr.

– E una dintre versiunile care circulă.

– Pot să vă întreb care e cealaltă?

– Şi-a părăsit soţia pentru o femeie mai tânără, cu o situaţie politică incertă, răspunse evaziv Lubusch. Şi a refuzat să rupă relaţia cu ea când i-au cerut-o superiorii.

Se opri câteva secunde, după care reluă pe un ton încărcat de romantism:

– Când l-au transferat disciplinar, ea a venit cu el la Auschwitz.

În clipa aceea, lui Edek îi trecu prin minte că Lubusch se gândeşte la soţia lui, care venise cu el în Germania, în ciuda statutului ei rasial. Încercă din răsputeri să-şi oprească şirul gândurilor, dar nu reuşi: acum îşi punea şi el această întrebare. Se întreba dacă Mala ar veni cu el, în cazul în care i-ar oferi şi ei ocazia să fugă.

Ofițer superior la comanda unităților de asalt, grad paramilitar în timpul nazismului, în cadrul trupelor SS, echivalent cu cel de locotenent-colonel

11. *Birkenau*

Mala îi pasa ultimele produse lui Kostek, omul ei de legătură din Sonderkommando, când începură să sune sirenele deasupra crematoriului. Ridicară instinctiv ochii spre tavan. *Să fie cu putinţă?* Schimbară o privire plină de speranţă. Un atac aerian? Muncitorii polonezi civili, care executau diverse lucrări în lagăr, nu ratau niciodată ocazia să le comunice deţinuţilor „ştirile de război“, ca să le mai ridice moralul. Prizonierii ştiau că Aliaţii bombardaseră oraşe germane, dar nu văzuseră niciodată vreun avion aliat să treacă prin zona aceea. Toată lumea era convinsă că sovieticii vor ajunge la ei mai repede decât Aliaţii occidentali, dar până şi Armata Roşie era prea departe, angajată în luptă undeva, în vestul Ucrainei, din câte auziseră ultima oară.

În timp ce sirenele vuiau, cei doi sperau la o minune. În scurt timp însă, prin aerul rece de-afară, se făcură auzite strigătele germanilor şi lătrăturile turbate ale câinilor, iar speranţa muri, aşa cum murea totul la Auschwitz.

Intuind pericolul, Kostek o prinse pe Mala de mână şi-o trase spre ascensor, dar acesta era încuiat. După o înjurătură pe limba lui – doar gardienii SS aveau chei de la blestemăţia aia, îi explică el, în timp ce fugeau –, se duse către ieşire, cu Mala după el, dar un grup de muncitori speriaţi, din Sonderkommando, veneau deja spre ei, împingându-i în direcţia camerei de gazare.

– Toată lumea înăuntru! *Schell, schnell, schnell!* Repede, repede! urla un gardian SS, însoţindu-şi strigătele cu pocnete de bici.

Mala văzu doar în treacăt faţa gardianului, dar îl recunoscu de îndată. Era Hauptscharführer Moll[14], unul dintre ofiţerii responsabili de Sonderkommando şi de activităţile lor macabre. Faţa crudă îi era vânătă de furie; părul blond-roşiatic îi stătea vâlvoi, lucru neobişnuit pentru el; venele de la gât ameninţau să-i plesnească în timp ce le dădea ordine oamenilor năuciţi; ochiul sănătos i se învârtea în cap ca nebunul, pe când cel de sticlă stătea nemişcat şi mort. Diferenţa era înfiorătoare.

– Intraţi în cameră şi acolo să staţi, nătărăilor!

Câţiva gardieni SS înaintară spre mulţime, cu pistoalele-mitralieră pregătite să înăbuşe o potenţială revoltă. În agitaţia generală, Mala îl pierdu pe Kostek.

– Suntem prinşi în cursă, zise cineva de lângă Mala, cu amărăciune. Iar ne-au păcălit!

Cu spatele lipit de coloana îmbrăcată în plasă, Mala se uita disperată dintr-o parte în alta, încercând să înţeleagă ce se petrece. Simţea cum îi bubuie inima în piept.

– Ce se-ntâmplă? întrebă, fără să se adreseze cuiva anume.

Câteva feţe se întoarseră spre ea, privind-o cu reală compătimire.

– Cam o dată la şase luni, lichidează tot Sonderkommandoul, îi explică un bărbat. După ce i-au lichidat pe predecesorii noştri, am jurat că n-o să murim fără să opunem rezistenţă. Că vom prevedea momentul…

– Nu ne-a sosit vremea încă! ţipă deznădăjduit cineva. N-au trecut şase luni încă! Mai avem patru săptămâni de trăit!

– Se apropie Crăciunul, porci SS ce sunteţi! strigă altul. N-aveţi pic de suflet? Ne ucideţi înaintea zilei sfinte?

Conştientă de groaza care punea tot mai mult stăpânire pe ea, Mala tremura din tot corpul. Gardienii SS împingeau tot mai mulţi oameni în cameră; nou-veniţii aduceau cu ei miros de păr pârlit şi carne arsă, semn că se ocupau de cuptoarele de la etaj. Ţipetele şi blestemele lor se amestecau cu şuieratul sirenelor antiaeriene, asurzitoare şi terifiante.

Printr-o minune, Kostek o regăsi; preţ de o clipă, un licăr de uşurare îi străbătu Malei chipul. În secunda următoare, îşi croia loc spre uşa etanşă în pragul căreia stăteau gardienii, cu bice şi pistoale-mitralieră în mâini.

– Herr Hauptscharführer!

În glasul lui Kostek se simţea disperarea, când îl strigă pe Moll. Degetele îi strângeau Malei încheietura, ca într-o menghină.

– Avem un străin printre noi! Mala Zimetbaum, mesageră la biroul administrativ.

Gâfâia deja când ajunseră la grupul de militari.

Două pistoale-mitralieră se îndreptară imediat spre pântecele lor.

– Înapoi! răcni Moll, cu faţa schimonosită de furie.

– Ea nu face parte din… se bâlbâi Kostek, cu ochii la arme.

– Lagerführerin Mandl şi Obersturmführer Hössler n-ar autoriza…

Moll îl lovi cu viteza unui şarpe veninos. Pumnul îl izbi pe Kostek în maxilar, făcându-l să se clatine pe picioare, deşi era un bărbat voinic. Moll se

năpusti asupra lui, cărându-i pumni după pumni, până când Kostek capitulă şi se prăvăli la pământ, acoperindu-şi doar capul cu braţele, ca să se protejeze. După ce-i trase şi câteva picioare în burtă şi coapse, Moll se trase înapoi, gâfâind şi plin de sudoare. Uşa ermetică se închise în urma lui cu un zăngănit funest.

Cufundaţi în semiîntuneric, toţi ochii se îndreptară spre trapele din tavan. Sirena continua să răsune, dar, deocamdată, trapele rămâneau închise.

Mala se ghemui lângă Kostek. Era încă ameţit, dar încerca să se ridice, agăţându-se de coatele tovarăşilor săi. Mala îşi scoase baticul şi se apucă să-i cureţe faţa.

– Ce rost mai are? spuse el, zâmbindu-i cu gura plină de sânge.

Unul dintre ochi începea deja să i se umfle.

– În câteva minute, o să fim cu toţii morţi.

Pe Mala o bătea gândul să-i răspundă că e om şi aşa se comportă oamenii, apoi îşi dădu seama că logica ei nu e tocmai corectă. Nu, oamenii nu mai puteau afirma că umanitatea era cea care-i deosebea de animale. Până şi animalele se ajutau reciproc; Mala văzuse cu ochii ei o găină care crescuse câţiva pui de raţă orfani, la o fermă din Polonia. Oamenii erau cei mai mari ipocriţi dintre toate speciile, căci interziceau femeilor ariene să facă avort, dar trimiteau copiii evreilor la camera de gazare, fără nici o mustrare de cuget. Discutau despre cum să-şi ajute semenii, dar refuzau să primească nave întregi cu refugiaţi pe ţărmurile lor, condamnându-i la moarte. Povesteau despre valorile lor creştineşti, dar, când venea vorba să-i adăpostească pe nevoiaşi, îşi închideau uşile şi-i goneau pe invadatori cu arme şi înjurături.

– Pentru că eşti murdar de sânge pe faţă şi se cuvine să te curăţ, răspunse Mala.

Kostek rânji printre buzele sparte.

– Ce minunată ar fi lumea, dacă toţi ar face ce se cuvine.

– Putem doar spera că generaţiile viitoare vor învăţa din greşelile noastre.

– Crezi? întrebă el, ridicând sceptic dintr-o sprânceană. După mii de ani de conflicte şi măceluri, mi-am pierdut încrederea în umanitate.

– Şi eu. Dar încă am încredere într-un seamăn de-al meu. Acum am încredere în tine, zise Mala, uitându-se la el. Ştiai că te vor ucide şi, cu toate astea, ţi-ai riscat viaţa ca să mă salvezi.

– Şi tu ţi-ai riscat viaţa venind aici, replică el, ferindu-se s-o privească în ochi. Iartă-mă, Mala.

– N-am de ce să te iert, zise ea, cu un zâmbet blând. Am făcut ce se cuvenea.

Umerii bărbatului tresăltau în lumina oarbă din cameră, dar Mala nu-și dădea seamă dacă de plâns ori de râs amar.

Soarele asfințea, dar sirena încă își urla cântecul bolnav peste lagăr. Între timp, i se alăturară și reflectoarele, care-i orbeau pe deținuții aliniați pe lângă ateliere și barăci. Stăteau în poziție de drepți de câteva ore; aproape că nu-și mai simțeau extremitățile, care păreau să se fi lipit de pământ. Inițial, tremuraseră ca varga, apoi deveniseră apatici și somnolenți și trebuiau înghiontiți de colegi ca să răspundă *Jawohl – prezent* – când gardianul SS le striga numerele. Acum, mulți zăceau în zăpadă, iar colegii le strigau numerele și-i ridicau, ca să le vadă gardienii fețele pământii și moarte.

Pacienții de la infirmerie – cei care se puteau deplasa – fuseseră, de asemenea, scoși afară de doctori, în vreme ce asistenții deținuți verificau numerele celor imobilizați la pat.

Deși nu-și mai simțea buzele, Edek era convins că zâmbește în timp ce stătea în gerul pătrunzător și aștepta să se încheie apelul interminabil. Știa ce înseamnă țiuitul sirenei.

Cineva încercase imposibilul și reușise.

Cineva evadase de la Auschwitz.

– De ce rânjești? îl întrebă Roman, abia mișcându-și buzele vinețiii.

Era colegul de pat al lui Edek, și el trimis la infirmerie după ce bătaia unui Kapo îi lăsase răni deschise pe fese, care trebuiau operate.

– Mai au timp să-l prindă.

– Nu-l mai prind, răspunse Edek, uitându-se febril în noapte, cu ochi plini de speranță. E departe deja.

– Îi iau câinii urma.

– Suntem înconjurați de mlaștini. O să-i piardă mirosul.

– Cred că idiotul s-a înecat în mlaștinile alea.

– Nu-i adevărat.

– De unde știi?

– Uite că știu.

Edek încercă să ridice din umeri, dar nu era sigur dacă reușea. Nu-și mai simțea de mult extremitățile.

– Trebuie să fie în viață. Dacă a murit, pot să mă arunc deja în gardul electric.

De data asta, Roman nu-l contrazise. Înțelegea foarte bine.

*

Mala nu-și imaginase vreodată că se va bucura atât să audă glasul lui Hössler, șeful de lagăr. Le vorbea prin ușa etanșă, dar în cameră domnea o liniște atât de înfrigurată, încât îi auzeau perfect fiecare cuvânt.

– Ascultați-mă bine. A avut loc o evadare. Deocamdată, bănuim că lipsește un singur deținut, dar nu-i exclus să fi avut unul sau mai mulți complici.

Malei i se tăie respirația. *Edek?* Imposibil. Wiesław îi spusese că e închis la Strafblock. Îi confirmase și Kapoul, când îl mituise să-i ducă lui Edek o saltea de paie și-o pătură.

Ciuli urechile.

– Vom deschide ușa și vom face prezența tuturor celor aflați înăuntru, reluă Hössler, cu voce calmă. Pe coridor sunt montate mitraliere; dacă încercați să fugiți sau faceți vreo prostie, vom fi nevoiți să vă împușcăm pe toți. Nu ne dorim asta și, cu siguranță, nici voi.

Făcu o scurtă pauză, pentru efect.

– În calitate de șef al acestui lagăr, pot conta pe judecata și buna voastră purtare?

Nu degeaba Sonderkommandoul spunea despre Hössler că are limbă de miere, se gândi Mala. În vreme ce Moll răgea și-și ieșea din minți, Hössler vorbea cumpănit și făcea apel la rațiunea lor. Mala înțelegea foarte bine cum reușea să-i convingă pe nou-veniți să intre direct în camera de gazare, fără să bănuiască nimic. Era greu să nu te lași amăgit de minciunile lui; și mai greu încă era să le deosebești de realitate.

– Nu cred că au de gând să ne gazeze, îi șopti lui Kostek. Ne-au încuiat deja aici. Nu trebuie decât să arunce gazul. Ce rost are toată discuția asta despre evadarea cuiva?

Câteva capete se întoarseră spre ea. Ultimul lucru pe care și-l dorea Mala era să le dea speranțe, în condițiile în care puteau fi uciși într-o secundă, dar nu avea nici o noimă ca Hössler să-i mintă.

– Hai! zise ea și-l înghionti în coaste pe un bărbat cu banderolă de Kapo. Spune-le că suntem de acord până nu se răzgândesc și ne gazează. Până la urmă, e mai ușor să numeri cadavre decât oameni vii.

Ultimul argument îi convinse să acționeze. Mai multe voci se identificară ca

fiind șefi ai Sonderkommandoului și promiseră deplină cooperare din partea echipei.

După un minut interminabil, scârțâitul mânerului de pe partea cealaltă a ușii curmă tăcerea încordată. În clipa în care ușa masivă, de metal se deschise – încet și prudent –, deținuții dădură cu ochii de gurile a trei mitraliere montate pe coridorul îngust. În spatele soldaților care le manevrau, stăteau ștabii SS de la crematoriu, tot cu armele pregătite.

Doar Hössler era neînarmat. Imperturbabil, acesta ținea în mână o planșetă cu un creion mecanic legat de ea.

– Așezați-vă cât mai aproape de perete cu putință, spuse el, arătând spre partea stângă a camerei de gazare.

După ce deținuții se deplasară cuminți în partea indicată, Hössler încuviință din cap mulțumit.

– Bun. Acum facem apelul. După ce verificăm dacă e toată lumea prezentă, puteți pleca.

Oamenii se uitară îngrijorați unii la alții, apoi toate privirile se întoarseră din nou către Hössler.

– Când vă auziți numărul, faceți un pas în față, spuneți *Jawohl* și, după ce vă notez, treceți în partea cealaltă a camerei.

– Ca să n-avem surpriza că vreun cimpanzeu șiret strigă „prezent“ în locul unui coleg care lipsește, adăugă Moll, cu un rânjet batjocoritor pe față.

Hössler se întoarse spre el, iritat de această întrerupere, și-l fulgeră cu o privire atât de tăioasă, încât Moll se trase în spate, departe de furia superiorului său.

Primul traversă camera un polonez cu număr mic – veteran al lagărului, ca Edek. În scurt timp, i se alăturară și alți colegi în partea opusă a camerei. Hössler rămase mirat când o zări pe Mala în grupul care scădea văzând cu ochii.

– Mala? Ce cauți aici?

– I-am adus lui Kostek un mesaj de la Kanada, explică repede Mala. Kommandoführerul lor e plecat în permisie și au modificat programul camioanelor care ridică hainele de la crematorii.

Teoretic, nu era o minciună. Mala era suficient de abilă încât să aibă pregătită o explicație bună de câte ori pleca într-o misiune pentru Rezistență.

– De ce nu m-a anunțat nimeni? întrebă Hössler și se întoarse spre subalternii lui, spumegând de furie.

Ca la un ordin, plecară toţi capetele în pământul care, deodată, părea să-i fascineze.

– V-am întrebat ceva.

Hössler nu ridică deloc tonul, dar cu toţii, deţinuţi şi gardieni SS deopotrivă, încremeniră.

– De ce e închisă Läuferina mea laolaltă cu Sonderkommandoul şi nimeni nu m-a anunţat?

– Dacă-mi permiteţi, Herr Obersturmführer, zise Mala şi făcu un pas înainte, umezindu-şi buzele. Kostek a încercat să-l avertizeze pe Hauptscharführer Moll cu privire la prezenţa mea, dar…

Special lăsă fraza neterminată.

Hössler văzuse rănile de pe faţa lui Kostek. Nu era nevoie să-i explice până la capăt.

Vânăt de furie, Moll o sfredelea pe Mala cu priviri ucigaşe, iar mâna-i juca pe patul armei, de parcă abia aştepta s-o folosească. *Târfă obraznică,* se citea pe chipul său schimonosit, *n-o să ţi-o iert.*

– Vino încoace, îi zise Hössler, făcându-i semn cu planşeta. Stai aici. Oricum mă duc la Administraţie, aşa că vii cu mine.

– *Jawohl,* Herr Obersturmführer.

Mala se strecură printre mitraliere şi nu-i veni inima la loc până ce nu se văzu lângă Hössler.

– De tine, spuse şeful de lagăr, aruncând încă o privire mânioasă în direcţia lui Moll, mă ocup mai târziu. E o infracţiune să nu raportezi un eveniment ca acesta superiorului tău.

Mala stătea cu spatele la Moll, dar îi simţi ochii aţintiţi în ceafă până la finalul apelului. Satisfacţia de a i-o plăti lui Moll pentru modul în care se purtase cu Kostek nu dură mult. Îşi făcuse un duşman care avea să profite de prima ocazie s-o ucidă într-un mod de care doar el era capabil. Fără să-şi dea măcar seama, Mala se trase şi mai aproape de Hössler.

Ce bine ar fi fost dacă ar fi existat o cale de scăpare. Dar erau la Auschwitz, tărâmul morţii, unde SS-ul culegea suflete, iar speranţele se mistuiau în focul crematoriilor. Aici, moartea avea multe chipuri. Moll era doar unul dintre ele.

Referire la Otto Moll (1915−1946), plutonier major SS la Auschwitz-Birkenau, recunoscut pentru brutalitatea sa și atrocitățile comise și executat ulterior pentru crime de război, în urma Proceselor de la Dachau

12

Edek îşi tot trecea mâna peste noua salopetă albastră – uniforma oficială a echipei de instalatori de la Birkenau. Încă nu se obişnuise cu ea, cum nu se obişnuise nici cu ideea că acum era cu un pas mai aproape de libertate. După ce fusese externat din infirmerie, Lubusch îi rezolvase transferul în sectorul D al lagărului de bărbaţi de la Birkenau. Edek îşi jură că, atunci când avea să scape acolo, iar războiul se va fi încheiat, avea să-şi caute tizul, să-i strângă mâna şi să închine un pahar cu el – pentru libertate şi fraternitate. Şi pentru ca astfel de războaie să nu mai existe multe veacuri de-atunci încolo.

– Felicitările mele.

Tresări la auzul vocii şi se lovi cu capul de chiuveta sub care repara o ţeavă. Pesemne că Lubusch îi dăduse recomandări elogioase, de vreme ce populaţia SS locală îl trimitea să lucreze în apartamentele lor, cu faianţă imaculată, toalete albe, de porţelan, unde Zara Leander cânta la radio despre dragoste, iar pereţii erau plini de oglinzi în care Edek prefera să nu se uite.

– Mala.

Ţinându-se cu o mână de cap – o să aibă un cucui zdravăn mâine –, Edek se ridică în faţa tinerei. Rânjea la ea ca nătângul, dar, oricât ar fi încercat, nu-şi putea şterge zâmbetul de pe faţă.

– N-aş vrea să-ţi spargi capul din cauza mea, zise ea, cu un licăr vesel în ochii ei de caramel. Lasă-i pe gardieni să se ocupe de asta.

– Ai dreptate, spuse Edek, masându-şi, ruşinat, creştetul. Poţi conta mereu pe ei în astfel de chestiuni.

Mala îl studie curioasă o vreme. O privi şi Edek, cuprins deodată de stânjeneală, dar bucuros că echipa din sectorul Kanada îi oferise o salopetă proaspăt dezinfectată, care nu mirosea a transpiraţie şi vaselină. Cercetând cu luare-aminte chipul Malei, Edek descoperi cu surprindere că, în loc să-i scoată în evidenţă defectele, lumina artificială din latrina SS-ului dădea o strălucire aparte tenului ei palid. Sub lămpile puternice, părul ei căpăta culoare, un luciu viu şi sănătos, parcă pentru a sfida boala şi moartea din jur. Ochii ei, însă, erau cei care-l ţintuiau cu o forţă hipnotică inexplicabilă. Asemenea tărie rebelă radia din irisurile ei chihlimbarii, întrepătrunsă cu

nemărginită căldură, încât Edek simți cum toate ororile pe care le trăise se desprind de pe el, precum o crustă uscată. Timp de câteva secunde nepreţuite, simți că se eliberează de lagăr. Mala stătea în faţa lui, cu mâinile în buzunare, cu chipul ei luminos și obrajii îmbujorați de frig, iar timpul părea să fi încremenit în loc.

– Aproape că nu mi-a venit să cred când ți-am înregistrat ordinul de transfer la Administrație, zise Mala, curmând tăcerea. Credeam că tu eşti cel care a părăsit micul nostru paradis marţea trecută.

– Fără să-mi iau rămas-bun de la tine? N-aș face una ca asta.

Mala ridică amuzată dintr-o sprânceană.

– Prietenul tău, Wiesław, avea dreptate, din câte-mi dau seama. Cred că pe vremuri erai mare crai.

Edek se uita la ea, îngrozit.

– A zis el așa ceva? îngăimă în cele din urmă, hotărât să-l omoare pe așa-zisul lui prieten.

Mala îl mai chinui câteva secunde cu figura ei impasibilă, după care izbucni în râs. Lui Edek îi trecu prin minte că nu auzise nicicând ceva mai frumos. Notele râsului ei reverberară în baie și, deodată, lagărul se transformă într-un paradis.

– N-a zis. Mă amuzam și eu puțin pe seama ta.

Edek răsuflă uşurat.

– N-am apucat să-ți mulţumesc pentru cât m-ai ajutat când eram la Strafblock, spuse el, vorbind rar și învârtind cleștele dintr-o mână în alta. Pentru pătură și salteaua de paie.

– Nici eu nu ți-am mulţumit că l-ai trimis pe Wiesław să-mi aducă produsele.

– Am vrut să fiu sigur că ajung la tine, în caz că…, începu el, căutând disperat cuvintele potrivite.

Părea nepotrivit să spună „în caz că muream“, mai ales acum, când Mala stătea în faţa lui, cu părul ei auriu, ca un nimb, și ochii care sfidau moartea. Nu îndrăznea să pomenească de moarte în prezenţa ei.

– În caz că pățeam ceva, încheie prudent Edek.

– N-aș permite să pățești ceva.

Avea un ton relaxat, dar în spatele acelor cuvinte era un mesaj ascuns, ce-i înfioră inima lui Edek.

– Mulţumesc, zise, blestemându-se imediat în gând pentru că nu-i spusese

ce şi-ar fi dorit, de fapt, să-i spună.

– Cu plăcere.

Ratase momentul. *Idiotule*, îşi zise Edek şi închise ochii, cu obrajii arzând de frustrare.

Mala aruncă o privire peste umăr şi reveni la chestiuni mai serioase.

– Am găsit un *ausweis* în alb, dar avem o problemă.

Edek reuşi cu greu să se reculeagă.

– Ce problemă?

– E nevoie de o fotografie.

– O fotografie? repetă el papagaliceşte.

– Da, o poză a deţinutului pe care-l escortează gardianul SS. Ştiu că nu vrei să-mi divulgi planul – în fond, nici nu mă cunoşti –, dar sunt nevoită să te întreb: poţi să faci rost de o fotografie? Nu te întreb dacă e pentru tine sau pentru Wiesław. Tu o lipeşti. Dar trebuie neapărat o fotografie.

– Pentru Wiesław e. Planul este să mergem împreună la poartă, eu îmbrăcat în gardian SS, Wiesław ca deţinut pe care-l însoţesc la muncă în afara lagărului. Aveai dreptate când ai spus că nici un gardian n-ar accepta să se implice într-un plan atât de riscant. Dar mizez pe faptul că va accepta să ne dea o uniformă mai veche.

Nici Edek nu înţelegea ce-l apucase să-i dezvăluie întreaga schemă unei femei aproape necunoscute; ştia doar că are încredere în ea. Îi încredinţase un secret care-i putea costa viaţa, atât pe el, cât şi prietenul său, şi, cu toate astea, iată că-i mărturisise Malei gândurile lui cele mai ascunse, fără să se îndoiască măcar o clipă că ar lua secretul cu ea în mormânt mai degrabă decât să-i trădeze naziştilor.

Expresia Malei se schimbase. În locul zâmbetului ironic de mai devreme, acum se citea mirarea provocată de sinceritatea lui şi încă ceva nedefinit.

Nu-i ceru mai multe detalii, ci doar clătină din cap şi murmură grav, cu gândul la ce avea de făcut.

– Aştept fotografia lui Wiesław.

– Pot să fac rost de un aparat de fotografiat la Birkenau? întrebă Edek, deşi ştia deja răspunsul.

– Cum să nu. Şi de rolă de film. Şi de o cameră obscură în spatele barăcii.

Mala îi aruncă o privire sardonică, dar, în loc să urle de disperare, Edek pufni în râs, stânjenit. Mala reuşea să însenineze un pic chiar şi o astfel de situaţie, cu adevărat tragică.

O vreme, tânăra se învârti prin baie, cu fruntea încreţită de gânduri. Edek o urmărea în tăcere, neîndrăznind să facă nici o mişcare, ca să n-o deranjeze. Mala se opri brusc şi se întoarse spre el.

– Tu şi Wiesław aţi venit cu acelaşi transport, nu-i aşa?

Edek încuviinţă din cap.

– Deci şi el are tot număr mic?

– Da, confirmă Edek.

Aştepta cu sufletul la gură, bănuind că Malei îi venise o idee, dar fiindu-i prea frică să spere.

– În 1940 şi 1941, gardienii SS îi fotografiau pe nou-veniţi. S-au oprit în momentul în care *Aktion*-ul împotriva evreilor a luat amploare şi nu au mai avut timp să prelucreze atât de multe.

O umbră trecu peste chipul Malei când pomeni de deportarea şi exterminarea în masă a evreilor din Europa, dintre care majoritatea îşi găsiseră sfârşitul în camerele de gazare de la Auschwitz.

– Deci, sigur are o fotografie anexată la dosar. La mine au ajuns doar ordinele de transfer, nu şi dosarele. Probabil sunt încă păstrate în biroul central de la Auschwitz.

Mala se bătea peste antebraţ cu unul dintre degetele ei lungi, uitându-se la Edek, de parcă ar fi urzit deja un plan.

– Aş putea să fac rost de el.

– Crezi că ţi-l dau?

– Cu siguranţă, dacă spun că le cere Hössler, şeful lagărului.

– Dacă-l sună ca să confirme?

– Le răspunde colega şi prietena mea Zippy şi le confirmă ea.

– Dar dacă insistă să vorbească personal cu Hössler?

– Nimeni nu insistă să vorbească personal cu Hössler, dacă are de ales, răspunse Mala, cu un rânjet sumbru. Ai încredere în mine.

– Am, zise Edek, referindu-se la cu totul altceva.

Urmă un moment de tăcere, tulburat doar de ticăitul ca de ceas al grindinei care bătea în ferestre şi de cântecul Zarei Leander, care se revărsa peste lagăr din difuzoare. Edek spera că Malei îi va lua câteva săptămâni să facă rost de dosar, fotografie şi afurisitul de *ausweis*, pe care nici nu ştia dacă şi-l mai doreşte. Îşi dădea seama acum că, cu cât era mai aproape de libertate, cu atât şi-o dorea mai puţin. Înţelese deodată că, fără Mala, libertatea nu însemna nimic.

Drumul asfaltat de la Auschwitz era o adevărată binecuvântare după strada desfundată și noroioasă de la Birkenau. Era impecabil, proaspăt deszăpezit de comandoul special; doar lângă Blocul 11, temutul bloc disciplinar și de execuții, era o baltă de sânge proaspăt și o dâră care mergea în direcția vechiului crematoriu. Mala o ocoli cu atenție, ușurată că nu văzuse cu ochii ei căruciorul morții.

Dintre numeroasele orori de la Auschwitz, căruciorul morții și comandoul sinistru care-l manevra i se păreau Malei cele mai înfiorătoare cu putință. Căruța din lemn, dând pe afară de cadavre și trasă de un grotesc „atelaj“ de prizonieri, fusese printre primele imagini de la Auschwitz care-i spulberaseră orice speranță de a mai scăpa de acolo în viață. Abia sosită și păcălită, asemenea multor altora, de sloganul de pe porțile lagărului, care spunea că munca îi va elibera, Mala rămăsese încremenită și se uita la deținuții care scoteau cadavrele pe fereastra barăcii, direct în brațele prizonierilor din cărucior.

Pe moment, creierul ei refuzase să accepte realitatea sumbră. Se întrebase dacă nu cumva era un serviciu de croitorie și transportau undeva niște manechine. Treptat, însă, începuse să observe lucruri: pielea pământie întinsă peste oase, organele genitale pe seama cărora oamenii din comando făceau glume macabre – *Să fiu al naibii! Uitați-vă la ăsta ce armătură are! Cred că pe vremuri făcea senzație* –, craniile zdrobite, din care creierul se scurgea printre scândurile căruței pe cimentul imaculat; ochii orbi și gurile știrbe, căscate într-un ultim țipăt mut.

Nici acum, Mala nu știa ce o îngrozește mai mult: imaginea, bufnetul cadavrelor aruncate pe scânduri, tot mai înfundat pe măsură ce mormanul creștea, eficacitatea meticuloasă cu care comandoul aranja „recolta“ zilnică, cum o numeau în glumă… sau fluieratul vesel al Kapoului în timp ce însoțea căruța trasă de deținuți care păreau că vor ajunge în ea în cel mai scurt timp.

Pierdută în coșmarul amintirilor ei, Mala nu-și dădea seama că se oprise în mijlocul străzii. Abia când trecură pe lângă ea doi deținuți cu găleți și perii și se apucară să curețe sângele de pe jos, se smulse din vraja lor întunecată și își sili picioarele s-o ia din loc.

Merse pe străzile cunoscute, cu nume curios de civile – Strada Cireșilor și Strada Lagărului și, bineînțeles, Strada Adolf Hitler – inscripționate pe plăcuțe, alături de sculpturi înfățișând scene din viața de zi cu zi a lagărului.

Sub una dintre plăcuțe, un Kapo bătea un deținut, sub a doua, câinele unui gardian SS mușca un deținut de fund – pesemne, niște scene amuzante, de-a dreptul încântătoare, în opinia gardienilor. Trecu pe lângă barăcile cu un etaj, din cărămidă roșie, ale căror numere erau luminate de felinare puternice, și pe lângă copacii, acum golași, scheletici și foarte potriviți în peisajul acela, mult mai potriviți decât atunci când stăteau falnici, verzi și înfloriți, de parcă-și băteau joc de deținuți, cum și inscripțiile rudimentare de pe plăcuțe erau tot o batjocură la adresa lor.

În sfârșit, îi apăru înainte clădirea pe care stătea scris: Kommandantur. La intrare fuma un gardian. Mala îl mai văzuse și cu alte ocazii. Părea o prezență nelipsită de la biroul central, un tânăr cu o slăbiciune pentru dulciuri, de care profitau toți deținuții care aveau nevoie de o favoare, și o armă atârnată pe umăr, cu care probabil trăsese doar la antrenamentele obligatorii. Spre deosebire de majoritatea soldaților SS de la Auschwitz, acesta nu țipa și nu lovea niciodată și, în general, prefera să facă de pază la Kommandantur decât să se ocupe de deținuți. Mala îl bănuia că nu avea cine știe ce convingeri ideologice, doar că nu voia să-i înghețe oasele în tranșeele de pe Frontul de Est, sub rafalele artileriei sovietice.

– Bună dimineața, Herr Rottenführer.

Bărbatul nu-i ceru să prezinte *ausweis*-ul. Toată lumea de la Auschwitz-Birkenau o cunoștea pe Mala, cu banderola ei de mesager.

– Bună dimineața, Mala. Herr Kommandant nu e la birou.

– Nu-i nimic. Vreau doar să iau dosarul unui deținut transferat de curând. Au uitat să-l trimită și știți cum face Obersturmführer Hössler când nu sunt toate documentele în ordine.

– Du-te atunci, zise el, dându-se la o parte, și-i făcu semn să intre, cu o grabă ușor teatrală. Nu vreau să ai necazuri din cauza mea.

În timp ce înainta pe coridorul încălzit, Mala se întreba câți alți soldați SS ca el erau răspândiți pe teritoriile ocupate, oameni inofensivi, dar care susțineau programul de exterminare al lui Hitler, ca o mașinărie bine unsă. Câți medici, profesori, funcționari și jurnaliști se cutremurau, și cu toate astea se supuneau noilor reguli, fiindcă erau bine plătiți și aveau o viață frumoasă. Incontestabil, Führerul lor era un ticălos fără suflet, pe care nu-l suportau defel, dar își ținuse promisiunea și transformase țara într-o putere mondială. Dacă își astupau ochii și urechile, nu auzeau plânsetele copiilor evrei, smulși din brațele mamelor lor; nu vedeau bătăile crunte pe care Cămășile Brune le

dădeau „anarhiştilor“ în plină stradă; iar, dacă nu se gândeau şi ascultau doar propaganda conducătorului lor, ajungeau să creadă că ultimii rebeli care îndrăzneau să critice regimul şi cruzimea Führerului sunt duşmanii statului şi că vor să le facă rău cetăţenilor cinstiţi şi că, prin urmare, trebuie anihilaţi sau închişi. Sau trimişi în lagăre de concentrare, spre a fi reeducaţi.

Führerul era un om milostiv. Până şi brutelor bolşevice şi antifasciste le dădea şansa să-şi schimbe opinia.

Clătinând scârbită din cap, Mala ridică mâna şi bătu la uşa bine cunoscută. În arhiva spaţioasă, câţiva deţinuţi dactilografiau cu o viteză impresionantă. Singurul gardian SS care ar fi trebuit să-i supravegheze era mult prea captivat de romanul de spionaj englezesc pe care-l citea – şterpelit din Kanada, se gândi Mala, stăpânindu-şi un zâmbet sarcastic, căci Reichul interzisese de mult genul acesta de literatură – ca să-i pese de explicaţiile Malei. Îi făcu semn să meargă la fişet, apoi dădu pagina, cu fruntea încruntată de concentrare. Pesemne era o carte bună. Profitând de neglijenţa gardianului, Mala scoase repede dosarul căutat şi ieşi tiptil din cameră, închizând, fără zgomot, uşa în urma ei.

Abia când ajunse la câteva alei distanţă de Kommandantur, Mala îndrăzni să deschidă dosarul şi răsuflă uşurată la vederea chipului cunoscut, fotografiat din trei unghiuri: profil stânga, profil dreapta şi faţă.

Wiesław Kielar, deţinutul cu numărul 290.

Închise dosarul şi iuţi pasul, cu zâmbetul pe buze. Îşi făcuse de mult o promisiune de onoare să ajute de câte ori avea posibilitatea, dar să pună umărul la evadarea celor doi, asta avea să fie o cu totul altă poveste. Oamenii aceştia fugeau ca să lupte. Prin urmare, Mala ar fi ajutat viitorii partizani, viitorii luptători pentru libertate – posibil, viitorii eliberatori. Şi atunci, cine ştie, poate într-o bună zi, aveau să intre din nou pe aceste porţi, să-i strângă mâna şi să-i spună: „Eşti liberă, Mala. A venit rândul nostru să te eliberăm, după ce ne-ai eliberat tu pe noi“, şi vor lăsa în urmă locul acesta şi…

Mala coti şi se împiedică, dând cu ochii de aceiaşi deţinuţi care frecau încă cimentul cu periile. Suprafaţa nu mai era purpurie, ci roz-deschis.

Finalurile fericite existau doar în romanele de spionaj. Toţi viitorii partizani care se îmbătau cu iluzii sfârşeau în căruciorul morţii.

Cu toate astea, mărşălui mai departe, căci era un soldăţel hotărât, care nu accepta să capituleze. Poate de-asta se simţea atât de legată de Edek. Şi el era un visător. Şi el refuza să se dea bătut.

13

– Nu l-au prins încă pe băiat? întrebă Edek.

Deţinutul de la depozit nu avea nevoie de alte lămuriri. În ultima vreme, tot lagărul vorbea despre prizonierul evadat.

– Nu. Tâlharul afurisit cine ştie prin ce restaurant polonez bea şampanie acum, răspunse bărbatul, cu un zâmbet blajin, şi-i înmână lui Edek un soi de document. Semnează aici pentru chiuvetă.

– Mare birocraţie la voi, aici, murmură Edek, uşor surprins.

Apoi pufni în râs, văzându-l pe Wiesław că apare din fundul depozitului, cu o chiuvetă pe cap, de nu se vedea decât de la umeri în jos.

– Ce naiba faci, prostovane? îl ironiză Edek şi bătu în chiuveta metalică, spre nemulţumirea prietenului său.

– Termină! O să mă doară capul. Cum ai vrea s-o car? E cât casa! Du-o tu, dacă nu-ţi place metoda mea.

Glasul lui, amplificat de materialul metalic, îl făcu până şi pe deţinutul de la depozit să chicotească.

– Am tras la sorţi şi-ai pierdut, replică Edek, imperturbabil, şi-i înapoie bărbatului de la depozit planşeta.

– Ca să fie clar, chestia asta, zise deţinutul, arătând cu creionul spre chiuvetă, merge în latrina Blocul Muzical, nu altundeva. Aţi priceput?

– Unde altundeva să meargă? întrebă Edek nedumerit.

Bărbatul îi aruncă o privire şireată.

– Văd că eşti nou aici.

Edek se încruntă.

– Nu confunda Birkenau cu Auschwitz, îi explică deţinutul, cu un aer savant. Aici, piaţa neagră face legea. Tot ce se poate fura se fură. Tot ce se poate vinde se vinde. Nimic nu e interzis. De-aici şi birocraţia, cum îi spui tu. Gardienii SS încearcă să oprească furturile. De-asta v-am avertizat să aveţi grijă ce faceţi cu chiuveta. Nici prin gând să nu vă treacă s-o duceţi în altă parte sau s-o vindeţi polonezilor. Gardienii vin şi verifică. Dacă n-o găsesc în latrina Blocului Muzical, o să faci cunoştinţă cu biciul Kapoului Jupp, şi toată lumea ştie că are mână grea.

– Am făcut deja cunoştinţă cu biciul Kapoului Vasek, mormăi Edek, masându-şi instinctiv pulpele.

Trecuseră câteva săptămâni, dar încă-l dureau.

Afară şuiera vântul. Ceaţa umedă care venea dinspre mlaştini pătrundea prin salopetă şi cele două pulovere ascunse sub uniforme ale celor doi prieteni. Umezeala le îngheţa nasurile şi le lipea nările de câte ori inspirau. Nici nu ieşiseră bine din depozit şi deja le lăcrimau ochii din cauza gerului. Edek îşi trase gulerul puloverului peste gură, aproape regretând că nu duce el chiuveta, ca să-l mai ferească de vremea rea.

– Îţi vine să crezi că Blocul Muzical are propria latrină? spuse admirativ Wiesław.

– Deţinutele de acolo sunt considerate privilegiate, răspunse Edek, luând o gură de aer rece, apoi întoarse capul, ca să-şi recapete suflul. Ai uitat de orchestra de la Auschwitz? Sacouri albe cu găitane roşii – nici când eram liber, n-aveam haine aşa frumoase!

– Dar noi n-aveam orchestră de femei.

– În primul rând, n-aveam femei.

– Aşa e. Crezi că fetele de la Blocul Muzical o să vorbească cu noi?

– Bineînţeles, zise Edek cu un râs sacadat, şi din gură îi ieşiră norişori albi. Cum să nu remarce o mândreţe de bărbat ca tine? Câtă vreme nu scoţi mutra urâtă de sub chiuvetă, garantat te faci cu o întâlnire.

Voia să mai adauge ceva, dar lovitura de picior pe care-o primi puse capăt tachinărilor prieteneşti.

– Ce faci? Ataci forţele navale? chicoti Edek şi-i trase în joacă un pumn în stomac lui Wiesław.

– Asta-i tot ce poţi, marinăraşule? Până şi mama mă lovea mai tare.

Edek îi dădu un brânci lui Wiesław, care se împiedică şi fu cât pe ce cadă.

– Potoleşte-te! Dacă pic peste gardul electric, îţi iei adio de la întâlnirea pe care încerc s-o aranjez cu prietenul nostru civil din Kozy.

– Tipul ăla, Szymlak, de care mi-ai zis? întrebă Edek, cu o figură neîncrezătoare. Meşterul faianţar care aduce şi scoate pe ascuns chestii din lagăr?

– Chiar el, răspunse Wiesław cu mândrie. Mă costă o mulţime de raţii, dar o să merite, dacă acceptă să ne ajute. Acum mai trebuie doar ca un Kapo care-l cunoaşte să se ţină de cuvânt şi să ne pună în legătură cu el.

– Mare împielițat eşti, Wiesław! De ce nu mi-ai zis nimic?

– Nu voiam să-ți faci iluzii, în caz că respectivul Kapo hotăra că e mai profitabil să-mi mănânce rațiile și să-mi spună să mă duc dracului.

– Trebuia să-mi spui… Împărțeam rațiile jumătate-jumătate.

Wiesław flutură din mână nepăsător, se dezechilibră și fu cât pe ce să scape chiuveta.

– Stai liniștit. Mai lucrez pe la infirmerie, în caz c-ai uitat. Doamnele de acolo îmi dau rații din belșug, așa că n-o să sufăr de foame prea curând.

– În schimbul serviciilor tale de instalator sau…? întrebă Edek și ridică dintr-o sprânceană, lăsând insinuarea să plutească în aerul înghețat.

Wiesław aruncă o privire pe sub chiuvetă și aplică o lovitură bine țintită în gamba prietenului său, cât pe ce să-l dărâme.

Îi pufni râsul pe amândoi și simțiră cum li se mai încălzesc mâinile și picioarele amorțite de frig. Apoi amuțiră deodată. În față le apăru lagărul de femei și, odată cu el, locuitoarele acestuia.

Observându-i pe cei doi meșteri în salopete albastre, femeile se ridicară cu greu de pe pământul înghețat și-i urmară pe lângă gardul de sârmă ghimpată, cu brațele scheletice întinse implorator.

– Pâine…

– Ceva de mâncare…

Până și șoaptele lor răgușite aveau ceva înfiorător și spectral. Edek se cutremură, dar, de data asta, nu din cauza gerului. Clătină din cap, își ceru scuze și încercă să-și ferească privirea, dar oricum văzu totul – rănile infectate de pe capetele rase și descoperite; oasele care străpungeau pielea pământie și plină de cruste; ochii înfundați în orbite, ca și când moartea însăși îl privea de pe toate chipurile la care îndrăznea să se uite; și gurile cu buze palide și gingii dezgolite, de care mai stăteau prinși doar câțiva dinți. Moarte înainte de vreme, toate aceste femei atât de bătrâne, care, cu doar câteva luni în urmă, fuseseră tinere și frumoase.

– Data viitoare, să le aducem ceva, șopti Wiesław. Ne putem lipsi de câteva felii de pâine.

Edek îi aruncă o privire. Wiesław nu era obligat să se uite; ar fi putut ține chiuveta pe cap în tot acest timp, să nu vadă toată acea suferință și să glumească în continuare cu Edek, ca să nu le mai audă rugile – „puțină coajă măcar, mama-i pe moarte“. Cu toate astea, preferă să ridice chiuveta de pe ochi, astfel încât doar marginea i se mai sprijinea pe cap. Privea, atent și

hotărât, cuprins parcă de o dorinţă bolnavă de a-şi întipări totul în minte, de a nu uita niciodată ororile pe care le-a văzut.

– Să nu le dăm, totuşi, prin gard, zise repede Edek. Mai ţii minte ce făceau la Auschwitz *Muselmänner*-ii când cineva le arunca o bucată de mâncare? adăugă şi se strâmbă involuntar, după ce folosi termenul de argou prin care erau desemnaţi cei ce semănau mai degrabă a schelete ambulante decât a oameni şi la care nu te puteau gândi fără să simţi un junghi în piept. Se năpusteau unii peste alţii şi se băteau pe ea ca şacalii, până când reuşea s-o prindă cel mai puternic sau îi vedea un Kapo şi-i gonea cu bâtul. Mai bine îi dăm Malei mâncarea. Ea ştie cel mai bine cum să procedeze delicat.

Wiesław nu comentă când îşi auzi prietenul pomenind numele fetei, dar rânjetul lui era suficient de grăitor.

Edek răsuflă uşurat în momentul în care se apropiară de Blocul Muzical. Se afla la marginea lagărului şi, cu toate că era aşezat cu faţa la crematoriu, era înconjurat de câţiva copaci, chiar dacă golaşi, şi nu duhnea, precum barăcile obişnuite, a sute de corpuri nespălate. Imediat ce intrară, Edek înţelese de ce: erau doar vreo patruzeci de femei în tot blocul, toate îmbrăcate frumos, în uniforme albastre şi cu baticuri care le acopereau părul.

Păr, se minună el, oprindu-se cu gura căscată în pragul barăcii încălzite. *Fete cu păr… Exact ca Mala.*

Nu le vedea feţele; stăteau în semicerc, cu spatele la el, dar Edek intuia că nu seamănă cu fiinţele jalnice pe care tocmai le văzuse în lagărul de femei. Fără îndoială, ar fi continuat să le admire ca pe un soi de miracol, dacă dirijoarea nu ar fi bătut cu bagheta în stativul de partituri, oprind brusc muzica. Judecând după nemulţumirea de pe chipul ei – mai degrabă izbitor decât frumos, cu doi ochi negri şi imenşi care-l priveau furioşi –, Edek le întrerupsese repetiţiile.

– Intri sau ieşi? întrebă dirijoarea, pe cel mai serios ton cu putinţă şi cu un pronunţat accent vienez.

– Poftim? bâigui Edek, emoţionat ca un elev în faţa directorului.

– Intri sau ieşi? repetă iritată femeia. Ai venit să ne asculţi cântând sau ai nevoie de ceva?

– Am adus o chiuvetă pe care s-o instalăm în locul celei vechi, explică Edek, arătând cu degetul peste umăr, la Wiesław, care se foia de pe un picior pe altul. Pentru latrină.

– Latrina e în spatele blocului, zise dirijoarea, fluturând graţios bagheta

pentru a-i indica direcţia.

Edek îi mulţumi, îşi ceru scuze din nou şi, când să plece, îi trecu prin minte un gând.

– Îmi cer scuze, Frau…

– Frau Alma, zise dirijoarea, dezvăluindu-i, dintr-un motiv numai de ea ştiut, doar prenumele, nu şi numele de familie.

– Frau Alma, repetă Edek, încuviinţând din cap. Ziceai că am putea asista la repetiţii?

– Da, răspunse femeia, ridicând din umeri, nepăsătoare. Administraţia nu interzice asta. Câtă vreme păstraţi liniştea, sunteţi bineveniţi în public.

Reluă repetiţiile înainte ca Edek să apuce să-i mulţumească. Edek închise respectuos uşa după ce ieşi din baracă, dar, în loc să meargă la latrină, se opri la intrare şi ascultă vrăjit acordurile muzicii. Se revărsau peste el în valuri calde şi liniştitoare, aproape mângâindu-l cu atingerea lor mătăsoasă, şi, preţ de câteva clipe, uită de lagăr.

– Cum se face că ele au latrină personală? se întrebă Wiesław cu glas tare, în timp ce-l ajuta pe Edek să demonteze vechea chiuvetă ruginită.

– Am înţeles de la Kapo că aici ar fi fost blocul gardienilor SS. Când încă nu le construiseră locuinţe în afara lagărului, ca Măriile lor, arienii, să nu se amestece cu infractorii ca noi.

Sarcasmul din glasul lui Edek era aproape palpabil.

Wiesław pufni în barbă.

– Ştii, înainte să ne aducă aici, credeam că doar bărbaţii sunt în stare de asemenea monstruozităţi. Nu-mi imaginam că femeile sunt la fel de crude. Şi ştii ce mă deranjează cel mai mult la toată afacerea asta? Nici măcar nu consideră că fac ceva rău. Refuză să admită că sunt criminali. Au impresia că slujesc intereselor ţării şi se ascund în spatele acestui fals patriotism, care, în realitate, e naţionalism pur, presărat cu ură din belşug, şi îşi flutură armele şi bicele în numele conducătorului măreţ, bat, mutilează şi ucid în numele lui, fără nici cea mai mică remuşcare. Nu există ticălos mai viclean ca Hitler. E incredibil cum le-a spălat tuturor creierele.

Glasul lui Wiesław prinse forţă, ochii i se îngustară, iar cuvintele-i deveniră ghimpi ascuţiţi, care tranşau adevărul până la os.

– „Suntem noi împotriva lor“ le-a zis, şi oamenii, turmă fără minte, l-au crezut. „Doar eu voi aducea legea şi ordinea în Germania şi nu contează cum

voi face asta, cu ajutorul poliției secrete. Doar eu vă voi salva de elementele inamice – comuniști, pacifiști, persoane cu vederi de stânga, în general, care nu ne îmbrățișează ideologia – și nu contează dacă-i voi arunca în închisoare sau îi voi ucide pe loc. Ei reprezintă dușmanul. Ei vor distruge Germania. Le vom retrage cetățenia și-i vom trimite în lagăre de concentrare, alături de evrei și comuniști – unde le este locul. Doar germanii buni vor rămâne în Germania. Doar cei ce îngenunchează, se supun și țin gura închisă. Sau, și mai bine, cei care-și varsă ura deschis și-și lovesc concetățenii pe care-i urcă cu forța în vagoane pentru vite.“ Ăștia-s germanii pe care-i vrea. Ăștia-s germanii pe care-i are. Toți cei care au o fărâmă de conștiință sunt aici. Ceilalți merită din plin pedeapsa pe care o s-o primească.

Edek ieși de sub chiuvetă și se uită lung, amuțit de mirare, la prietenul său.

– Ce ți-a venit?

Edek încerca să zâmbească, dar era un surâs nesigur, timid. Cuvintele îl izbiseră mult prea tare; le resimțea dureros în piept, ca și când ar fi primit fizic o lovitură.

Wiesław oftă și-și trecu dosul palmei peste frunte. Părea deodată epuizat, de parcă discursul pătimaș îl secătuise de vlagă. Cu toate astea, în ochi i se citea un soi de ușurare. Edek îl înțelegea foarte bine; din când în când, se aduna în ei atâta frustrare, atâta furie împotriva lumii nedrepte, încât aveau loc și astfel de răbufniri.

– Femeile alea care cerșeau o bucată de pâine, zise Wiesław, cu glas sugrumat. Gardienii cu pelerine groase. Faptul în sine că suntem aici, ca să montăm o blestemată de chiuvetă, când ar trebui să facem ce visam să facem când eram acasă. Tu să dai ordine pe un vas, iar eu…

Se opri brusc și clătină din cap, strângând cu amărăciune din buze. Ce rost avea să viseze la lucruri care nu se vor întâmpla niciodată? Din cauza asta, realitatea devenea și mai greu de suportat.

– Nu mi-ai spus niciodată ce ți-ai fi dorit să faci, insistă Edek, simțind că e important ca Wiesław să-i facă această destăinuire.

– E o prostie și n-o să se întâmple în veci.

– Ba cum să nu! Doar de-asta fugim de-aici, replică Edek și se apropie de prietenul lui, care refuza cu obstinație să-l privească în ochi. Ca să luptăm pentru libertatea de a face ce ne dorim. Ca să distrugem toată ura asta și s-o înlocuim cu iubire. Ca în locul câmpurilor de luptă, să plantăm flori și copaci și recolte. Ca în loc de marșuri militare, să ascultăm așa ceva, adăugă, arătând

spre zidul din spatele căruia răzbăteau notele melodioase ale unui vals vienez. Reverberau în latrina mizeră ca nestematele presărate în nisip, înviorând aerul cu răsuflarea lor tonică și fastuoasă – îmbătătoare și emoționante.

– Am visat dintotdeauna să fiu scriitor, zise Wiesław, după multe codeli, fără să se uite în ochii lui Edek. Sau să lucrez în cinematografie. Îmi plac enorm filmele.

Preț de câteva secunde, Edek rămase și el tăcut.

– Cred că într-o bună zi o să fii un scriitor grozav și un mare cineast, spuse, bătându-l prietenește pe umăr pe Wiesław. Observi totul cu mare atenție. Reții o mulțime de lucruri. Ceea ce e bine. Continuă tot așa și, când vom ieși de-aici, o să poți spune lumii povestea noastră, pentru ca asemenea orori să nu se mai repete.

Wiesław ridică ochii, mirat.

– Ce e? zise Edek, zâmbind cu subînțeles. Te așteptai să te tachinez, cum ne tachinăm despre toate cele?

– Sincer să fiu, da.

– Mi-a trecut prin minte, dar nu mi-a venit nici o glumă bună.

Ridicară chiuveta veche și, în timp ce mergeau spre ușă, Edek se opri brusc și zise, cu o figură serioasă:

– Promite-mi, Wiesław.

– Ce?

– Că o să scrii despre asta.

– Ce-ai zice să fim coautori?

– Nu mă pricep la cuvinte.

– Ba da. Te pricepi de minune.

14

– Înţeleg că ai cunoscut-o pe Frau Alma? zise Mala, cu un zâmbet ştrengăresc.

Se întâlniseră la Saună, ca de obicei. Înăuntru, toată lumea se îndeletnicea cu învârtelile obişnuite. Cum îi promisese, Edek avea buzunarul doldora de cuie şi şuruburi, şterpelite de la noul Kommando. De data asta, în loc să ia prada cu mâna ei, Mala se apropie de Edek şi-şi desfăcu buzunarul, ca să-i strecoare el marfa. Cu răsuflarea tăiată, Edek îi deşertă pumnul de obiecte în buzunar, îmbujorându-se la faţă când îi simţi căldura trupului prin căptuşeala subţire a paltonului.

Mala nu plecă imediat, ci rămase pe loc, aproape lipită de el, studiindu-i faţa cu un zâmbet misterios. Edek trebui să facă un mare efort ca să-şi amintească ce-l întrebase.

– Pe Frau Alma? Da, bolborosi el, abia venindu-şi în fire. Am cunoscut-o. E… destul de intimidantă.

Spre surprinderea lui, Mala chicoti.

– Nu eşti singurul căruia i-a lăsat această impresie. Sunt gardieni SS cărora le e chiar frică de ea. Dar nu e de mirare…

Tăcu pentru o clipă, după care făcu o dezvăluire neaşteptată:

– Hössler e înamorat de ea. Toţi subalternii ştiu că e protejata lui.

– Hössler? întrebă Edek, şocat. Hössler, şeful de lagăr?

– Chiar el. Îţi dai seama că n-ar recunoaşte asta, dar…

Mala lăsă capul într-o parte, părând că îşi caută cuvintele.

– Vorbeşte mereu de ea şi merge s-o asculte cântând la vioară aproape în fiecare zi. Gardiencele o urăsc.

– De ce?

– Vine dintr-o familie austriacă renumită. Tatăl ei a fost concertmaistru la Filarmonica din Viena. Unchiul ei a fost compozitor. Ea şi fratele ei sunt muzicieni apreciaţi. Singura lor problemă a fost că erau evrei, asimilaţi ca şi mine, dar pe nazişti nu-i interesa asta, spuse Mala, ridicând din umeri. De-asta o urăsc gardiencele. Chiar dacă mahării din SS au închis-o la Auschwitz, n-au putut schimba cine e. E o doamnă rafinată, din înalta societate, şi o

violonistă desăvârşită. Până şi ofiţerii SS, ca Hössler, înţeleg şi apreciază acest lucru. Gardiencele poartă uniforme şi se visează stăpânele acestui mic univers, dar chiar şi ele pricep ce diferenţă ca de la cer la pământ e între ele şi Frau Alma. Şi, din cauza asta, o urăsc.

– Tot nu-mi vine să cred ce mi-ai spus despre Hössler.

– E şi el om. Iubirea nu ţine seama de rasă, culoarea pielii ori religie.

– Fostul meu Kommandoführer, Lubusch, s-a însurat cu o poloneză.

– Ei, vezi? spuse Mala, cu un zâmbet victorios.

Edek nu-i spuse cât de mult îi plăcea şi lui, un polonez, o anumită evreică.

– Firește, situaţia lui Hössler e un pic diferită, reluă Mala, făcându-l pe Edek să se îmbujoreze şi mai tare. El n-o să dea niciodată curs sentimentelor sale. O s-o admire pe Frau Alma de la distanţă, o să-i facă favoruri, dar n-o să se dea de gol. Noi, femeile, observăm hatârurile pe care ni le fac bărbaţii îndrăgostiţi. În rest, Hössler păstrează aparenţele, supraveghează gazările, împuşcă nişte deţinuţi din când în când. Un ofiţer SS exemplar, în ochii superiorilor săi. Doar cu mine vorbeşte despre ea şi doar atunci când ştie că nu ne aude nimeni, adăugă, şi pe chip îi apăru o expresie gânditoare. Uneori, mi-e milă de el. Ar fi fost un om cumsecade, dacă nu se lăsa amăgit de ideile Führerului. Liber să-şi trăiască viaţa aşa cum dorea. Liber să iubească pe cine dorea. Visa să devină fotograf. Iar acum…

Mala clătină din cap cu amărăciune.

Noi, femeile, observăm hatârurile pe care ni le fac bărbaţii îndrăgostiţi. Edek aruncă o privire la buzunarul Malei şi se întrebă dacă ştie motivul acestor vizite, riscurile pe care şi le asumă, doar ca să facă rost de preţioasa ei marfă de contrabandă. În clipa aceea, Mala ridică privirea, şi în ea se citea că ştie. Bineînţeles că ştia. Femeile ştiau mereu.

Edek îşi drese glasul.

– Dar ea?

– Ea? Ea profită de el ca să obţină privilegii pentru fetele ei şi foarte bine face. E o femeie foarte inteligentă. Zippy o adoră.

– Zippy e colega ta de la Administraţie?

– Da. Şi cântă la mandolină în orchestră. Uneori, duminica, ţin concerne la Saună. Vino şi tu odată.

– Vii şi tu? întrebă Edek, studiindu-i chipul.

– Ce importanţă are? zise Mala, cu un zâmbet sfios.

– Are mare importanţă. Nu am primit educaţie muzicală şi trebuie să-mi

explice cineva, răspunse el, uşor stânjenit.

– Muzica nu se explică, prostănacule, se amuză Mala. O savurezi şi dansezi pe ea.

– Atunci, o să dansezi cu mine?

Mala nu răspunse, ci doar îi cuprinse obrazul în palmă şi-l sărută repede pe celălalt.

– Mulţumesc pentru marfă. O să primeşti *ausweis*-ul înainte de Crăciun, cum am promis.

Multă vreme după plecarea Malei, Edek rămase nemişcat şi se uită după ea, cu mâna pe obrazul pe care ea i-l sărutase.

Ploua torenţial în după-amiaza aceea – o ploaie rară, de miez de iarnă, care-ţi pişca faţa cu ace de gheaţă. Udă până la piele, căci gardienilor nu le păsa dacă mesagerii aveau haine potrivite pentru asemenea vreme, Mala mărşăluia pe lângă gardul de sârmă ghimpată ce separa lagărul de femei de cel de bărbaţi, strângând la piept un dosar învelit bine în celofan. Gardienii SS erau foarte atenţi ca documentele să nu se ude. Deţinuţii care le duceau erau cantitate neglijabilă.

Chiar la marginea lagărului de bărbaţi, se desfăşura un fel de selecţie. Însoţite de strigăte răguşite şi câte un pocnet de bici, sute de fiinţe pământii şi cadaverice alergau prin faţa gardienilor SS, care se ţineau la distanţă, ca nu cumva *gunoaiele de jidani* să-i împroaşte cu noroi pe mantalele militare. Din când în când, la semnalul unui gardian, câte un Kapo mai înhăţa o victimă şi-o îmbrâncea spre un grup de prizonieri, tot mai numeros. Cu o privire pierdută şi chinuită în ochii adânciţi în orbite, bărbaţii se înghesuiau unii în alţii, atingându-şi umerii ale căror oase ascuţite ieşeau, ca nişte lame de cuţit, prin pielea vineţie şi acoperindu-şi zonele intime cu mâinile descărnate, într-o încercare disperată de a păstra măcar o fărâmă de decenţă.

Trecând prin spatele soldaţilor SS, Mala întoarse repede capul, ca să nu-i umilească şi mai mult. Erau deja condamnaţi la moarte pentru că SS-ul îi considera prea firavi să muncească în slujba Reichului. Ultimul lucru de care aveau nevoie era ca o mesageră să se holbeze la ei în starea aceea jalnică.

Nu dură mult şi în faţă îi apăru un canal adânc din care îşi luau apa deţinuţii. Era plin de mâl şi gângănii şi duhnea de-ţi muta nasul din loc, dar, cum doar deţinuţii privilegiaţi primeau apă potabilă, ceilalţi aveau de ales între a bea apă din şanţ sau a muri de sete. Era evident ce alegeau cei mai

mulţi, judecând după nenumăratele focare de dizenterie, din cauza căreia ajungeau la infirmerie şi, uneori, la camera de gazare.

Sub povara paltonului gros îmbibat de apă, Mala îşi continuă drumul, cu capul sus şi buzele strânse într-o expresie neînduplecată. Râsul strident şi batjocoritor care răsună în spatele ei îi umplu inima de o ură sălbatică. Recunoştea râsul acela dement dintr-o mie. Doar Hauptscharführer Moll, monstrul cu un ochi, era în stare să râdă cu asemenea bucurie nebună de suferinţa celorlalţi oameni. Iuţi pasul, dar sunetul se ţinea după ea, tot mai puternic şi mai asurzitor, până ce îi acoperi gândurile.

Erau mulţi gardieni SS detestabili în lagăr, dar nici unul nu-i provoca Malei asemenea scârbă şi ură ca supraveghetorul cu un ochi de sticlă de la crematoriu. Spre deosebire de majoritatea colegilor lui care-şi îndeplineau sarcinile sinistre cu o atitudine indiferentă, de tipul „ordinele nu se discută“ şi „cineva trebuie să facă şi asta“, lui Moll îi făcea o plăcere sadică să-şi tortureze şi să-şi ucidă victimele în cele mai sângeroase moduri cu putinţă. Uneori, când viaţa în lagăr o aducea în pragul nebuniei, Mala visa să se răzbune – pe toţi, fără excepţie –, dar faţa pistruiată a lui Moll şi ochiul lui de sticlă se distingeau invariabil din mulţimea de siluete în uniformă.

Trebuia să-l facă să sufere cumva, îşi jură Mala în ziua aceea întunecată, de iarnă. Trebuia să-i plătească cu aceeaşi monedă. Poate, într-o zi, cu ajutorul lui Edek…

Prin perdeaua de ploaie, îi apăru în faţă imensul sector Mexic. Era încă în faza de construcţie, cu barăci neterminate şi un soi de drum care ducea la locul în care *Kommando*-ul dezasambla avioanele germane şi aliate doborâte, aduse la Birkenau din diverse părţi ale Poloniei unde se prăbuşiseră. Câţiva deţinuţi roboteau de zor, strângând nişte zdrenţe de pături colorate în jurul trupurilor lor costelive şi tremurânde. Din cauza acestor ţinute caraghioase şi jalnice, sectorul fusese poreclit Mexic. Spre deosebire de punctul de lucru Kanada, numit după ţara bogăţiilor, Mexic era cel mai sărac şi mai mizer în ochii Administraţiei – o zonă din lumea a treia a lagărului, chiar şi după standardele de la Auschwitz.

Ochiul versat al Malei zări imediat civilii polonezi care le aduceau bunuri prizonierilor pe ascuns, feriţi de privirile gardienilor. Pe o vreme atât de urâtă, gardienii SS nu se osteneau să mai stea de pază; comandantul lor, căruia Mala trebuia să-i aducă ordinele scrise şi planurile, prefera să stea la adăpost într-o baracă, unde Mala îl găsi în toiul unui joc de Skat[15] cu

subalternii săi. Fără să ridice ochii din cărți, bărbatul îi curmă vorba Malei și-i făcu semn să lase pachetul cu documente pe o cutie răsturnată, printre sticle de șnaps și sendvișuri cu brânză și șuncă, pe jumătate mâncate. Mala era convinsă că nu-l va deschide în următoarele ore.

Pe drumul de întoarcere, ploaia se înteți. Biciuia fața Malei cu fiecare pală de vânt și ștergea orice urmă a cărării bătătorite, transformând-o într-un pârâu mocirlos. Cu fiecare pas, picioarele i se afundau mai adânc în noroi, ca și când mâinile morților ar fi prins-o de glezne, hotărâte să o tragă în pământul în care-și găsiseră odihna veșnică.

Canalul cu apă se ivi din nou prin perdeaua de ploaie, numai că, de data asta, Moll privea curios în el, cu capul înclinat într-o parte. Lângă el, stătea colegul său, Voss. Cu mâinile la spate, acesta se uita încruntat în șanț. Mala răsuflă ușurată, dându-și seama că selecția se încheiase.

Târându-și picioarele prin pământul mâlos, Mala încercă să-i ocolească pe cei doi ofițeri SS, dar înmărmuri când văzu două mâini palide ieșind din canal. Cu ochii mijiți, se uită cu atenție în șanț și simți că i se taie răsuflarea de groază: era plin de cadavrele bărbaților abia uciși, bărbați pe care, cu nici o oră în urmă, îi văzuse agățându-se unii de alții.

– Uită-te la mortăciunea asta! hohotea Moll, arătând cu mâna înmănușată spre bărbatul care se căznea să iasă din șanț. E îndărătnic nevoie mare! E a cincea oară când iese de-acolo.

Cu o satisfacție sadică, Moll se apropie de bărbat și-l izbi peste mâini cu marginea de fier a cizmei, făcându-l să alunece la loc în canalul mocirlos.

– Pe cât punem pariu că iese și-a zecea oară? întrebă, uitându-se încântat la Voss, apoi scoase un teanc de bancnote din buzunar, fără să mai aștepte răspunsul. Pariez cincizeci de mărci că ajunge la zece.

Voss, care era mereu pe jumătate cherchelit și făcea glume cu muncitorii din Sonderkommando, părea nefiresc de treaz în momentul acela. Nu se clinti, cu toate că Moll îi flutura banii prin fața mohorâtă și aspră, cu o mică grimasă în colțul gurii.

– De ce-ai dat ordin să fie aruncați în șanț? zise el, în cele din urmă, fără să se uite la colegul său.

Moll ridică impasibil din umeri.

– Voiam să văd dacă scârnăviile astea disperate mai beau apă din șanț, și acum, când plutesc toate cadavrele astea în el. Noroiul și șobolanii nu-i

deranjau. Pun pariu încă douăzeci de mărci că o să stea puţin pe gânduri înainte să bea din groapa comună. Hă, hă!

Lăsă din nou capul pe spate, părând extrem de amuzat de situaţie.

– Stai liniştit. Trimit pe cineva să scoată cadavrele în câteva zile. Ştiu ce scandal ar face comandantul echipei de construcţii din Mexic dacă află că-i folosim canalul pe post de cimitir subacvatic, şi n-am chef de aşa ceva.

Tremurând din tot corpul, Mala stătea pironită în loc şi-l privea cu toată ura pe care o simţea curgându-i prin vene, precum acidul. În clipa aceea, două mâini apărură ca prin minune la marginea şanţului, iar Mala tresări, de parcă atunci l-ar fi văzut pe bărbat pentru prima oară. Avea capul ras şi dâre de murdărie pe obrajii supţi, dar părea dureros de familiar. Dacă nu ar fi fost ochii care se uitau stăruitor la gardienii de deasupra, ar fi zis că e tatăl ei.

– A şasea încercare, anunţă Moll aproape cu admiraţie şi-l aruncă iar pe bărbatul neputincios în apa îngheţată şi împuţită.

După un ţipăt sfâşietor, deţinutul îi imploră în franceză, jurându-se că poate munci, că e puternic şi că, la nevoie, se va căţăra de douăzeci de ori, numai să-l lase să se întoarcă la echipa lui. Dar Moll începu să-l batjocorească fără milă, urlând tot felul de cuvinte franţuzeşti fără noimă peste rugile deznădăjduite ale bărbatului.

– Nu înţelegem ce tot bolboroseşti acolo. Vorbeşte germană, dacă vrei să te faci înţeles!

– Nu te mai împotrivi! Fă pe mortul, altfel o să te ucidă! îi strigă Mala în franceză, simţind deodată nevoia ca măcar pe el să-l salveze din ghearele lui Moll.

Ambii ofiţeri SS se întoarseră brusc spre ea. Moll aruncă o privire plină de ură din singurul lui ochi sănătos la trupul delicat al Malei. Fata îi susţinu privirea, fără să plece capul, cuprinsă brusc de un curaj aproape sinucigaş şi gata de luptă.

– Tu erai, Mally? ciripi Moll, cu un rânjet maliţios. Vino aici, drăguţă. Aşază-te frumuşel în faţa mea. Aşa, bravo. Şi acum spune-mi ce i-ai zis zdrenţei ăleia mizerabile care se tăvăleşte-n noroi.

Cu tot dispreţul pe care-l simţea arzându-i în piept, Mala îi aruncă un zâmbet veninos şi mârâi:

– Dacă ştiaţi franceză, n-aveaţi nevoie de interpret.

Îşi dădea seama că nu are nici un punct de sprijin în spate, doar şanţul pe marginea căruia o aşezase strategic cu doar câteva clipe în urmă, că Moll se

apropie amenințător, cu nările umflate de furie, și cu toate astea Mala nu făcu nimic pentru a evita inevitabilul.

– Te crezi mai deșteaptă decât mine, târfă jidancă? Nici nu-ți imaginezi de când aștept momentul ăsta, șuieră el și-o îmbrânci cu putere în piept, tăindu-i răsuflarea.

Cu un pleoscăit puternic, Mala se prăvăli peste mormanul moale de carne și începu să tremure, cuprinsă de o spaimă primară, în timp ce se căznea să-și recapete echilibrul. Francezul se ghemui lângă peretele canalului, privind-o cu ochi speriați, care cerșeau îndurare. Moll se postase deja pe marginea șanțului și își desfăcea încet tocul armei, savurând momentul.

Cu un efort supranatural, abia ținându-se pe picioare, Mala se ridică din apă. Fără să-și ia ochii de la călăul ei, își îndreptă umerii și-i zâmbi disprețuitor, stricându-i toată plăcerea.

Întărâtat de ținuta ei semeață și de privirea sfidătoare, Moll își pierdu cumpătul de-a binelea și începu s-o înjure de mama focului, cum doar un gardian SS era în stare, apoi scoase arma și o îndreptă spre capul Malei.

Pe neașteptate, Voss se puse înaintea lui și, chiar dacă Mala nu-i vedea chipul, auzi perfect ce îi spune:

– Dac-o împușți, sunt obligat să-i raportez lui Hössler exact ce s-a întâmplat.

În ciuda tonului calm și așezat, se simțea în vocea lui o amenințare voalată. Cu pistolul tremurând în mână, Moll îi aruncă o privire șocată. În secunda următoare, se înroși la față, căci, evident, nu se aștepta la asemenea trădare din partea unui camarad SS.

– E o jidancă împuțită…

– E jidanca lui Hössler, îl corectă Voss domol, apăsând cu putere pe mâna colegului său. Ai destule necazuri cu el, nu-l supăra și mai rău.

– Toate necazurile mele cu el au început din cauza ei, după întâmplarea de la Krema, când mizerabilul ăla a evadat…

– Repet, n-are rost să-ți înrăutățești situația.

– Dar e o evreică… o individă care doar face umbră pământului degeaba…

Moll părea sincer mirat că moartea unui evreu ar putea supăra pe cineva, cu atât mai mult pe șeful de lagăr, Hössler.

– Hai să mergem, zise Voss, trăgându-l de lângă șanț. Te-ai distrat destul. Poate că nici n-o să fie în stare să iasă, adăugă, ca să-l mai consoleze. O să zicem că a căzut singură. Uită-te și tu ce vreme oribilă e.

Când vocile li se stinseră în depărtare, Mala puse mâna pe antebraţul rece ca gheaţa al francezului.

– S-au dus. Hai, vino, te ajut eu să ieşi.

În următoarea jumătate de oră, în lumina tot mai difuză, se văzură amândoi prinşi într-un infern de mâzgă lunecoasă şi trupuri încă moi, peste care cădeau încontinuu. Malei îi venea să urle de câte ori simţea carnea umedă şi rece care se mişca sub picioarele ei când încerca să se ridice, dar strânse din dinţi, hotărâtă să iasă din acel mormânt, împreună cu bărbatul care, în întunericul serii, semăna leit cu tatăl ei. Se agăţau de suprafaţa alunecoasă şi, de câte ori cădea unul, celălalt cobora la loc şi-l sprijinea pe celălalt, căci, ori scăpau amândoi, ori nici unul – o înţelegere tacită între doi supravieţuitori, mai puternică decât sângele.

Într-un sfârşit, când ajunseră amândoi pe pământul tare şi se trântiră pe spate, gâfâind de efort, bărbatul întoarse capul spre Mala. Era o bucurie să vadă că-i dispăruse spaima din ochi, şi, în locul ei, se citea doar căldură şi recunoştinţă.

– Mulţumesc, murmură el, în timp ce pieptul osos îi tremura ritmic, cadaveric de alb pe fundalul cerului negru.

– Eu îţi mulţumesc că nu te-ai dat bătut, răspunse Mala, cu un zâmbet firav.

– Pot să te întreb de ce ţi-ai riscat viaţa pentru mine? întrebă el, după o scurtă pauză. Nu mi-o lua în nume de rău, îţi sunt nespus de recunoscător… Dar… nici măcar nu mă cunoşti.

Mala se uită în ochii lui, îi văzu pe cei dragi şi orbi în locul lor şi se abţinu cu greu să nu-l mângâie pe obraz.

– Semeni cu tata. Doar că el a orbit acum câţiva ani. Dar şi el e la fel de tenace.

Înălţă privirea spre cerul care continua să plângă, jelind omenirea de sub ochiul lui.

– Nu ştiu dacă mai trăieşte sau a murit. Dar tu trăiai şi trebuia să te apăr. Ştiu că sună prosteşte, zise ea şi lăsă capul pe spate, iritată. Aiureli sentimentale…

– Deloc, o întrerupse numaidecât bărbatul. Sunt cele mai minunate aiurelile pe care le-am auzit vreodată.

Epuizată fizic şi psihic, Mala găsi totuşi puterea să zâmbească la auzul acelor cuvinte.

După ce-şi recăpătă suflul, îl conduse la infirmeria lagărului de bărbaţi şi,

drept plată, îi dădu doctorului de gardă paltonul ei de lână.

– Ai grijă că e deținut esențial. Tratează-l ca și cum ți-ar fi tată.

Doctorul luă paltonul numaidecât, dar se încruntă la vederea bărbatului despuiat.

– Pare că a fost condamnat la moarte, la ultima selecție. S-ar putea să avem probleme cu el, dacă numărul lui apare pe lista de la Administrație…

– Eu lucrez la Administrație. N-o să fie nici o problemă.

Convins, poate, de tonul vocii ei sau de privirea pe care i-o aruncă, doctorul deținut încuviință docil din cap și promise să-l pună pe bărbat pe picioare până la finalul săptămânii.

Era beznă când Mala ajunse la biroul administrativ, abia târându-și picioarele, dar cu o imensă ușurare în suflet.

– Doamne, Dumnezeule, Mally! exclamă Zippy, văzându-și prietena mânjită de noroi. Arăți în ultimul hal! Prin ce șanț mocirlos te-ai tăvălit?

Auzind acele cuvinte, Mala pufni scurt, apoi izbucni într-un hohot de râs amar și isteric.

– Un șanț plin de cadavre.

Îi șiroiau lacrimile pe obraji, dar, oricât ar fi încercat, nu se putea opri din râs. O lăsaseră nervii și nu se mai putea stăpâni.

– Moll m-a aruncat în el. Dar l-am salvat, Zippy… Nu m-am lăsat până nu l-am salvat. E în viață.

Adormi lângă caloriferul din camera personală a lui Zippy, înfofolită într-o pătură. În noaptea aceea, visă mâinile tatălui ei, ținând șaua bicicletei pe care o învăța să meargă; strâmbăturile pe care le făcea, ca s-o înveselească atunci când venea acasă bosumflată că nu luase notă maximă la testul de limba germană; lacrimile de bucurie pe care și le ștergea pe ascuns la ceremonia de absolvire; pantofii de lac pe care i-i cumpărase când îl anunțase că mergea la dans cu iubitul ei. Ultima îmbrățișare, atât de strânsă, înainte ca Mala să plece la Bruxelles, moment din care nu se mai revăzuseră.

– L-am salvat, Zippy, șopti în somn, cu chipul luminat de un zâmbet fericit. Până la urmă, l-am salvat…

În dimineața următoare, se duse direct la biroul lui Hössler, cu un raport în care descria amănunțit tot ce se întâmplase. Pe măsură ce citea, șeful lagărul se albea tot mai tare la față și, de indignare, începu să-i tremure mâna.

– Porc nenorocit! strigă, împingând scaunul cât colo, și ieși din birou.

Nu mai pomeni niciodată numele lui Moll în prezenţa Malei, nici măcar când trecu pe la ea, să bea o cafea şi să stea de vorbă. În schimb, puse pe biroul ei o scrisoare de transfer, cu semnătura Hauptscharführerului, şi o rugă pe un ton cât mai nonşalant cu putinţă s-o dactilografieze în trei exemplare. În câteva zile, Moll dispăruse. De bucurie, oamenii din Sonderkommando traseră un chiolhan pe cinste, şi cântecele lor răsunară până în miez de noapte.

Joc de cărți în trei sau patru jucători, foarte popular în Germania

15

Talentele de mituitor ale lui Wiesław începeau în sfârşit să dea roade. Obţinuse o libertate temporară pentru el şi Edek, în schimbul câtorva conserve de sardine, a două sticle de băutură şi a unei lămâi primite de la generoasele supraveghetoare ale infirmeriei de femei. Majoritatea erau Triunghiuri Negre germane, prizoniere antisociale şi foste prostituate trimise la Auschwitz spre a fi reeducate. Din punctul lui de vedere, merita să le suporte avansurile, dacă astfel putea ieşi pe porţile impenetrabile ale Auschwitz-ului. Aşa că le zâmbea politicos ori de câte ori îl încolţeau în camerele lor, sau îl ciupeau de fund, sau chiar îl sărutau pătimaş, lipindu-şi sânii mari de coastele lui, până când bărbatul se încingea, iar atunci se scuza, reuşind astfel să scape din îmbrăţişările lor sufocante, cu promisiunea că revine mai târziu, când temutul Kapo Jupp nu avea să mai fie prin preajmă.

Numele deţinutului Kapo avea întotdeauna efectul scontat. Wiesław scăpase la mustaţă de câteva întâlniri nedorite, pronunţând numele bărbatului căruia i se dusese vestea nu doar printre deţinuţi, ci şi printre gardienii SS.

O singură dată îi pomenise lui Edek de el, apoi nu mai spusese nimic până în ultima zi, neştiind dacă deţinutul Kapo mituit, care avea de-a face în special cu civilii, va accepta să participe la planul lor. Abia după ce văzu că, din întreaga echipă de instalatori, sunt nominalizaţi amândoi şi conduşi de Kapo, mai întâi la Auschwitz, apoi dincolo de porţi, direct în câmpul alb, mărginit de pădure, îi explică lui Edek ce se petrece.

– Soţia unuia dintre mahării SS a sosit de curând din Germania şi nu e mulţumită de baie, anunţă Wiesław, cu ochii sticlindu-i de entuziasm. Ghici cine face reparaţii săptămâna asta?

Edek îl privea uluit, abia abţinându-se să nu-şi strângă în braţe prietenul. Îmbătat de bucuria acestei libertăţi neaşteptate, se uita în jur şi sorbea aerul rece care mirosea a pini şi a zăpadă proaspătă, nu a carne arsă, a trupuri nespălate, înghesuite în barăci neaerisite, câte cinci muribunzi într-un pat. Îl tulbura întinderea aceasta imaculată; îl ameţea precum vinul rece într-o după-amiază toridă; se legăna pe picioare, şi nu de foame, ci din cauza sentimentului copleşitor de libertate.

– Îhî, confirmă Wiesław, mândru de reuşita lui. Noi şi-un faianţar civil din Kozy.

– Szymlak?

Wiesław nu apucă să răspundă, căci Kapoul îi trase leneş un baston în cap.

– Mai tăceţi odată! se răsti, cu o figură profund dezgustată, dar cu un avertisment nerostit în priviri.

Abia atunci îl observă Edek pe soldatul SS care mergea prin pădure, cu pistolul-mitralieră pregătit. Îşi dădu deodată seama că până atunci nu observase nimic din ce era în jur – patrula SS, turnurile de pază ascunse între copaci şi camuflate astfel încât să scape privirilor neştiutoare, atât ele, cât şi locuitorii lor cu ochi de vultur şi mitraliere aşezate pe mese, urmărind orice ţintă aflată în mişcare. Chiar acum, gura neagră a uneia dintre ele supraveghea micul grup. Edek mai aruncă o privire furişă, numără şi alte construcţii identice şi simţi că i se strânge stomacul. Îl cuprinse o deznădejde profundă, mult mai intensă decât euforia din urmă cu doar câteva minute.

Auschwitz-ul nu se sfârşea la porţile Auschwitz-ului. Şi atunci îl străfulgeră un gând de coşmar: toată lumea era acum Auschwitz; înghiţise planeta şi nu exista cale de scăpare. Edek se poticni, ca lovit de bastonul unui Kapo – cu toată forţa, direct în piept, zdrobindu-i inima şi toate speranţele pe care le nutrise.

– Da, i-aţi văzut bine, şopti Kapoul printre dinţi, aproape fără să mişte buzele. Să nu vă vină vreo idee, băieţi. Sunt numai trăgători de elită în turnuri şi, chiar de n-ar fi, orice idiot te face ciur cu mitralierele alea.

Cu capul plecat, Edek îl urmă pe germanul burtos, cu triunghi verde de criminal profesionist în piept, care, spre surprinderea lui, se dovedea a fi un tip cumsecade.

Wiesław încercă să-l îmbărbăteze, înghiontindu-l prietenește în coaste, dar Edek simţea doar ochii reci şi sfredelitori aţintiţi în spatele lui; se gândea doar la gurile mitralierelor care-i urmăreau din toate părţile.

Casa era micuţă, dar splendid construită. O femeie de vreo patruzeci de ani, purtând un triunghi mov cusut în pieptul cardiganului, le deschise uşa, cu un zâmbet larg şi blajin. Edek ştia că servitorii ofiţerilor SS erau aleşi exclusiv dintre Martorii lui Iehova, dar nu întâlnise niciodată vreunul. Nu înţelegea nici ce caută aceştia în lagăr. Spre deosebire de el, inamicul străin, cei mai mulţi dintre ei erau nemţi, de provenienţă rasială bună, cum spuneau

aberantele Legi de la Nürnberg despre rasă şi sânge, paşnici şi în nici un caz infractori. Singura lor infracţiune era devotamentul faţă de Dumnezeu, şi nu faţă de Adolf Hitler, şi opoziţia fermă faţă de orice formă de violenţă. Refuzau să execute salutul hitlerist şi ocoleau nu doar serviciul militar, ci orice tip de activitate care, direct sau indirect, contribuia la efortul de război. În ochii regimului nazist, astfel de „infracţiuni“ erau pedepsite cu trimiterea în lagărele de concentrare. Fostul comandant al lagărului, Höss, spusese clar că orice Triunghi Mov va fi eliberat de îndată – cu condiţia să semneze o scrisoare de abjurare. *O amărâtă de semnătură*, îşi zicea Edek, disperat, *doar o amărâtă de semnătură şi ar fi liberi să plece.* Dar ei preferau să sufere nobil pentru credinţa lor şi să moară pentru ea, cu zâmbetul pe buze.

Acelaşi zâmbet blând cu care-i întâmpina femeia din prag.

– Intraţi! le spuse în germană. Bieţii copii! Aşa drum lung, prin nămeţi. Cred că aţi îngheţat. Haideţi în bucătărie; vă pregătesc imediat un ceai şi nişte sendvişuri.

– Ai înnebunit? Ceaiul şi sendvişurile sunt pentru oaspeţi.

În hol apăru o femeie înaltă şi zveltă, cu părul blond şi buclat prins într-o coafură elaborată. Era îmbrăcată cu bun gust, într-o rochie bleu, de mătase, prinsă la mijloc cu o centură de piele, şi purta pantofi cu toc, asortaţi cu centura. Ochii ei reci şi cenuşii îi studiau pe cei trei cu un dezgust aproape nedisimulat.

– Ei sunt străini şi infractori, continuă, făcând semn spre stânga, cu braţul ei alb şi frumos. Baia e acolo. Celălalt polonez s-a apucat deja de treabă. Vreau să stai lângă ei tot timpul şi să ai grijă să nu fure nimic, îi zise menajerei, cu o privire severă. Ah, şi dacă încearcă vreunul să folosească toaleta noastră…

Lăsă cuvintele să plutească ameninţătoare în aer.

– Se pare că va trebui să ne ţinem până diseară, mormăi Wiesław în poloneză şi, de data asta, Edek zâmbi.

Antoni Szymlak, care sosise mai devreme pentru că locuia în sat, la nici douăzeci de minute de cartierul SS, lucra cu spor la peretele băii, dar lăsă imediat şpaclul jos şi le strânse călduros mâinile. Era un bărbat destul de în vârstă, cu o gură blajină, ascunsă sub o mustaţă albă impresionantă, şi ochi ageri, în care se citeau calmul şi înţelepciunea.

– Mi-i laşi toată ziua, da? îl întrebă pe Kapo.

– Toată ziua.

– E cam mic spaţiul pentru atâţia oameni, spuse Szymlak, măsurând baia

din priviri, cu un aer sceptic.

În realitate, era chiar spațioasă și puteau lucra în voie, dar, din câte se vedea treaba, faianțarul polonez avea planul lui.

– E o spălătorie chiar alături, îi zise el deținutului Kapo. E cald înăuntru și Frau nu calcă niciodată pe acolo. Poți să te odihnești liniștit câteva ore, cât lucrăm noi aici. Oi fi și dumneata obosit după ce păzești deținuții zi de zi.

– Ce-i drept, am muncit din greu în ultima vreme.

Nici Kapoul nu era prost. Era o ca o lege nescrisă la Auschwitz: „Profită de orice ocazie care ți se oferă“; doar un nerod ar fi refuzat propunerea generoasă a unui civil de a-i supraveghea deținuții, cât timp el trăgea un pui de somn în apropiere.

– Mă duc, dar să-i păzești bine…

– Nu-i scap din ochi, Herr Kapo.

Kapoul nu se îndoia că așa va face. În cazul în care vreunul dintre ei hotăra s-o tulească, vinovat sau nevinovat, Szymlak era cel care avea să-i ia locul la Auschwitz.

– Și nici să nu-i lași să dea rasol.

– Îți dau cuvântul meu, Herr Kapo. Dar n-o să țip la ei, ca să nu-ți tulbur odihna.

– Nu mă interesează ce faci, câtă vreme își termină treaba.

– Te trezește Magda când e gata masa de prânz, zise Szymlak, conducându-l de braț spre spălătorie.

Edek și Wiesław schimbară o privire uimită. Mai întâi primiseră de lucru în afara lagărului, iar acum asta? Nici lor nu le venea să creadă ce noroc a dat peste ei.

Szymlak se întoarse, rânjind cu gura până la urechi.

– Haideți să vă arăt ce aveți de făcut, le spuse în șoaptă. După ce adoarme paznicul, discutăm și lucruri mai serioase. Deocamdată, trebuie să scoateți chiuveta de aici. E una nouă, de porțelan, în pivniță…

În prima jumătate de oră, lucrară într-o tăcere plăcută. Imediat ce din camera vecină începură să răsune sforăituri, Szymlak se întoarse spre ei, cu o figură serioasă.

– Spuneți-mi ce vă trebuie. Aveți de trimis vreo scrisoare familiei? Vreți să vă fac rost de ceva?

– Ne trebuie o locuință temporară, răspunse Wiesław, pe un ton grav.

Szymlak făcu ochii mari, dar nu zise nimic.

– O locuinţă temporară şi haine civile, adăugă Edek.

Szymlak căzu pe gânduri.

– E foarte riscant, spuse în cele din urmă.

– Soră-mea locuieşte în Zakopane, zise Wiesław. E foarte aproape de satul tău.

– Dacă eşti civil, precizează Szymlak. Nu şi dacă eşti un deţinut căutat de toţi soldaţii SS din zonă.

– O luăm prin pădure şi munţi, ca să evităm drumurile circulate, se grăbi Edek să explice.

Chipul lui nu trăda nici o şovăială, dar ochii îl priveau pe Szymlak imploratori.

Faianţarul se uită la peretele pe jumătate terminat, în spatele căruia dormea deţinutul Kapo, apoi se întoarse spre cei doi.

– Ce pedeapsă primiţi dacă vă prind?

– Ne spânzură, recunoscu Wiesław crudul adevăr. Dar n-o să ne prindă.

– Cel mai probabil, mai întâi vă bat măr, ca să afle numele complicilor, spuse Szymlak pe acelaşi ton impasibil.

– Nu vom trăda pe nimeni, făgădui Edek.

Era călit după bătăile şi abuzurile îndurate la Auschwitz. Torturile Gestapoului nu-l mai speriau.

Molfăind din buze pe sub mustaţă, ca şi când ar fi mestecat ceva, Szymlak cugeta adânc la cele auzite.

– O noapte, spuse într-un final. Vă ţin doar o noapte, dar în pivniţă. Se poate intra din exterior, aşa că, dacă vă prind, am să neg orice legătură cu voi şi le spun că aţi pătruns pe ascuns, iar eu habar n-aveam că e cineva acolo.

Edek şi Wiesław nici că-şi puteau dori mai mult. Îl apucară de mână pe rând şi i-o strânseră călduros.

– O să te răsplătim după ce se termină războiul, spuse Edek, dar compatriotul său îi curmă vorba cu o fluturare a mâinii.

– N-am nevoie de banii voştri. Nu de-asta vă ajut.

Edek încuviinţă din cap. Şi el, şi Wiesław îl înţelegeau prea bine. Nu, Szymlak nu căuta să scoată vreun profit de pe urma lor. Voia doar să se poate privi în oglindă şi să vadă un om cumsecade – un om care încerca să facă bine, chiar dacă asta îl putea costa viaţa. Cu bani puteai cumpăra multe, dar nu şi omenia. Omenia trebuia dobândită şi purtată apoi cu fală; era ceva ce nu putea fi nicicând pierdut sau furat.

Singurul regret al lui Edek era că existau prea puţine persoane ca Antoni Szymlak. Poate, dacă ar fi fost mai mulţi care să facă bine în loc să facă bani, care să aleagă compasiunea şi altruismul în faţa puterii şi lăcomiei, n-ar mai fi existat nici lagăre.

16

Duminică, singura zi liberă pe care o primeau deţinuţii, zorii îşi revărsară lumina trandafirie peste zăpada strălucitoare. Cu gulerul ridicat, Mala înainta vitejeşte prin complexul îngheţat. În zare, clădirea Saunei se profila albă pe fundalul cenuşiu al fumului din coşuri.

– Chiar ai de gând să ne onorezi cu prezenţa mâine? o întrebase Zippy, cu o zi înainte, prefăcându-se extrem de surprinsă.

Mala se refăcuse complet după întâmplarea cu Moll, dar cel mai mult o înveselea faptul că, printr-un şperţ bine plasat, reuşise să-i facă rost bărbatului salvat de un post călduţ la bucătăria deţinuţilor. Îl vizita din când în când pe acest substitut imaginar al tatălui ei, iar el îşi intra bucuros în rol, îi strecura cartofi şi ceapă ori de câte ori putea şi, ca un părinte grijuliu, o întreba ce-a mai făcut. Poate că lui Zippy i se părea o relaţie ciudată sau nesănătoasă, dar nu încerca niciodată s-o descurajeze. Dacă asta o ajuta pe Mala să se simtă mai bine, era treaba ei ce făcea.

– Nici nu îndrăznesc să cred. Îmi promiţi de câteva luni.

Aproape că-şi pierduse speranţa de a o vedea vreodată pe Mala la un concert al orchestrei de femei, după toate scuzele evazive pe care le invoca la nenumăratele ei invitaţii. Era dureros pentru Mala să-şi dezamăgească prietena, dar nu putea să asculte muzica aceea frumoasă întreruptă de zăngănitul coşurilor crematoriului aflat la mică distanţă de Saună. Cine se gândise s-o folosească drept sală de concerte avea un simţ al umorului bolnav, medita Mala, silindu-şi picioarele să înainteze.

– Cum de te-ai răzgândit deodată? întrebă Zippy.

Chiar aşa, de ce? Trebuia să fi rămas în camera ei, să citească o carte şterpelită din Kanada şi, preţ de câteva ore, să-şi imagineze că nu există lagărul; să-şi viziteze tăticul închipuit sau să se bucure de câteva ore de uitare care s-o ajute să mai reziste o săptămână în acel infern; ar fi putut să se piardă într-un somn agitat, unde nu ajungeau glasurile morţilor şi muribunzilor, măcar pentru câteva clipe nepreţuite de linişte. Când colo, iat-o mergând spre destinaţia temută, cu inima îndoită şi paşi şovăitori, şi întrebându-se cum se

simțeau muncitorii din Sonderkommando când aruncau oamenii în cuptoare pe ritmuri de vals vienez.

Mergea pentru că-i spusese lui Edek că o să vină. Pentru că voia să pară curajoasă și nepăsătoare, fiindcă așa era el; trebuia să fii curajos ca să pui la cale un plan ca al lui, și voia să fie privită ca un camarad de arme, o persoană în care să aibă încredere nemărginită.

Pentru că voia să îl vadă.

În momentul în care înțelese acest lucru, se opri, ca lovită în moalele capului.

Voia să-l vadă, pentru că el era singurul om care o mai făcea să râdă în locul acela dezolant, peste care stăpânea moartea. Trebuia să-l simtă aproape, pentru că forța lui îi dădea și ei forță, o făcea să creadă în imposibil, îi promitea că nu e totul pierdut, că încă exista șansa unei vieți noi, dincolo de gardurile de sârmă ghimpată ale acelui infern.

– Eram curioasă dacă Frau Alma a reușit să scoată o mandolinistă din tine sau încă zdrăngănești, răspunse Mala, ascunzându-și gândurile în spatele unei glume, și zâmbi recunoscătoare că Zippy îi înțelese aluzia și nu mai stărui.

Mulțimea se aduna deja în fața Saunei. Dinspre crematoriu, vântul aduse o pală de fulgi cenușii și, preț de o clipă, învălui toate siluetele într-un giulgiu, după care se risipi precum scrumul. O presimțire nefastă se strecură în sufletul Malei, care se albi la față ca varul. Aveau să se facă scrum cu toții, își dădu atunci seama, cu o luciditate cutremurătoare. Urmau să piară toți să acolo, în purgatoriul acela, unde până și soarele își pierdea strălucirea, pângărit de norii de cenușă și de suflete pierdute.

– Nu cred că auzim muzica de aici.

Mala tresări și se întoarse spre bărbatul a cărui mână se odihnea blând pe umărul ei și simți că i se înfiripă un zâmbet pe buze. Era Edek, cu obrajii îmbujorați de frig și dinții albi dezveliți într-un surâs larg; era viața însăși în acest tablou funebru al osândei veșnice, și pentru asta Mala îi luă mâna și i-o strânse cu nespusă afecțiune.

– Mă bucur că ai venit, spuse ea, cu toată sinceritatea.

– Judecând după postura ta, dacă mai întârziam câteva minute, mă lăsai cu buza umflată.

Se voia o glumă, dar privirea din ochii lui era serioasă.

– În nici un caz, spuse Mala și clătină din cap, fără să-i dea drumul la mână, simțind cum numai apropierea de el îi răspândește o căldură plăcută în corp.

N-aș face așa ceva.

Edek răsuflă ușurat, apoi își veni în fire și vârî mâna în buzunarul salopetei, cerându-și scuze că e atât de uituc.

– Poftim. Am adus-o special pentru tine.

Mala se uita uluită la mușcata din mâna lui.

– Cum ai reușit să faci rost de ea?

Cu degete tremurânde, luă floarea roz și duse petalele catifelate la nas și la buze, cu ochii închiși și mintea pierdută în amintiri. Belgia, merii înfloriți, soarele cald pe față, degetele strânse în mâna unui tânăr al cărui chip abia și-l mai amintea. Trecuseră ani întregi de când nu-i mai oferise cineva flori. Își pierduse speranța că avea să se mai întâmple vreodată.

– E mușcată, zise Edek, cu glas stânjenit. Îmi pare rău. Nu prea miroase.

– Nu contează. În mintea mea, miroase ca trandafirul.

Desprinse floarea de la buze și Edek văzu un zâmbet fericit pe ele.

Mala deschise ochii și se uită la el.

– De unde-ai luat-o?

– Am furat-o de la SS, mărturisi el, cu o candoare adorabilă. Am ascuns-o în trusa de scule după ce le-am reparat un element încălzitor din cazarmă.

– Puteau să te și împuște pentru așa ispravă.

– Muream pentru o cauză nobilă, zise el, afișând un zâmbet strengăresc și amintindu-i Malei ce i-a adus împreună și că bravura e un mușchi care trebuie antrenat.

Edek excela la acest capitol – era cel mai curajos om pe care-l cunoscuse vreodată.

– Mergem? spuse el și-i oferi brațul, cu o galanterie desprinsă dintr-o lume de mult uitată.

Mala îl prinse de braț și drumul spre Saună nu-i mai păru un coșmar, iar gândul de a asculta muzică într-un loc prin care se perindau mii de oameni sortiți să moară peste câteva zile, sau săptămâni, dacă aveau noroc, nu o mai revolta la fel de mult.

Înăuntru, membrele orchestrei feminine își acordau deja instrumentele. Pe scaunele din primele rânduri, așezate în semicerc, stăteau ofițerii și gardienii SS, ca niște oaspeți distinși ai Operei din Viena. Locurile din spatele lor erau ocupate de Kapo, responsabili de bloc și alți deținuți privilegiați, în vreme ce restul trebuiau să se înghesuie lângă peretele din fund. Nu păreau deloc deranjați, dacă astfel se puteau bucura de câteva clipe de muzică fermecată,

pe care o sorbeau cu nesaţ, simţindu-se de parcă ieşeau din apă pentru câteva guri de aer curat. Stăteau ca sardelele, dar ochii le străluceau de încântare, uitând şi de hainele zdrenţăroase, şi de durerea trupurilor chinuite. Entuziasmul de a asculta Mozart în interpretarea desăvârşită a lui Frau Alma fremăta în aer, în timp ce dirijoarea, calmă ca întotdeauna, îşi acorda vioara pentru soloul de deschidere.

– Oamenii de-afară ce fac? întrebă Edek, odată intraţi în sala de concerte improvizată. Stau în frig până la sfârşit?

– Nu prea au de ales, explică Mala, cu un zâmbet uşor vinovat.

Zippy îi păstrase un loc – „Două, de fapt“, o anunţase mandolinista, făcându-i cu ochiul, căci bănuia motivul pentru care prietena ei se răzgândise atât de brusc –, dar acum Mala parcă nu se îndura să ia loc între spectatorii privilegiaţi.

– Muzica e singura lor evadare. Din ce mi-a spus Zippy, stau cu orele în ger ca s-o asculte.

– E de înţeles, spuse Edek, gânditor. Îi ajută să uite. Apoi, văzând expresia de pe chipul Malei, schimbă iute subiectul: Nu prea e loc să dansăm.

Mala chicoti, mulţumindu-i în gând pentru gestul picat cum nu se putea mai bine, în timp ce stăteau înghesuiţi în mulţimea de prizonieri.

– Nu prea. Dar oricum n-avem voie. Şi nici să aplaudăm.

– Adică trebuie să stăm drepţi, ca nişte soldăţei de tinichea? pufni Edek, nevenindu-i a crede că există asemenea reguli caraghioase.

– Din păcate, da.

– Să se ducă naibii, atunci! zise Edek, apucând-o de mână, şi o trase spre uşă. Am venit aici să dansez cu tine. Dacă trebuie să dansăm în frig, în frig dansăm. Ne mişcăm mai repede.

Când deschise uşa, o pală de vânt o izbi pe Mala în faţă; cenuşa o orbi pe moment, şi cu toate astea îşi dădu seama că râde; râdea într-un loc în care râsul murise primul – iar Edek era autorul acestei minuni.

– Îţi mulţumesc, spuse Mala, tocmai când primele acorduri îi învăluiau. Mi-era teamă să vin, dar acum nici nu ştii cât mă bucur.

– Mulţumesc că m-ai invitat, zise Edek, cu obrazul lipit de părul ei, şi îi strânse mâna, făcând primii paşi de dans. Nu credeam că poţi să fii fericit la Auschwitz, dar astăzi mi-ai dovedit că m-am înşelat.

Edek făcu un pas în spate şi se uită în ochii ei, iar Mala îi simţi cuvintele în piept, acolo unde inima îi bătea de două ori mai repede, căci avea mâna

prinsă între degetele lui şi, preţ de câteva clipe, lagărul din jur dispăru.

Avea dreptate Edek; era o crimă impardonabilă să te simţi fericit aici, dar, în acea după-amiază de duminică, nu aveau de ales. Muzica îi învăluia în îmbrăţişarea ei tandră şi caldă, îi învârtea şi-i împingea în zăpada proaspătă şi scânteietoare, iar ei se lăsară vrăjiţi de magia ei. Ochi strălucind de uitare şi bucurie nestăpânită; degete împletite, care nu mai simţeau frigul; buze zâmbind fără încetare şi, în sfârşit, râsete explodând în norişori străvezii – sunetul de mult uitat al unui trecut lipsit de griji –, oglindite de zâmbetele şovăitoare ale deţinuţilor care-i înconjurau şi-i priveau dansând, ca pe o minune.

Fără să-şi dea seama, Mala şi Edek creaseră un cerc al vieţii în jurul lor, un cerc al vieţii în mijlocul cimitirului condus de SS, şi acelor suflete flămânde, ce tânjeau după un licăr de speranţă, le insuflau credinţă în ceva mai presus de moarte.

17

Fata, al cărei chip părea ciudat de familiar, purta uniforma Blocului Muzical, dar ceru, pe tonul autoritar al gardienilor SS, să vină doi instalatori la Administrație.

– Picură un robinet din toaleta ofițerilor și-l scoate din minți pe Obersturmführer Hössler. A zis că, dacă nu-l repară cineva într-o oră, trimite toată echipa la gazare. Dar nu vrea evrei, așa că-i iau pe ăștia doi polonezi.

Întinse brațul subțire și arătă cu degetul spre Edek și Wiesław.

Pesemne că noul responsabil de bloc cunoștea bine metodele lui Hössler, căci fu cât pe ce să răstoarne castroanele cu mâncare din mâinile celor doi și-i goni cu șuturi în fund, într-un gest de încurajare tipic la Auschwitz.

– Mișcați-vă odată fundurile!

Edek încercă să-i explice că este ora mesei și robinetul nu pleacă nicăieri până termină ei de mâncat, dar se opri când văzu expresia responsabilului și figurile imploratoare ale colegilor săi.

Fata de la Blocul Muzical îi așteptă să-și adune trusele de scule și nu mai spuse nimic până nu se îndepărtară de baraca instalatorilor.

– Iertați-mă că v-am deranjat de la masă, zise ea în germană, limba universală în lagăr, dar Edek îi recunoscu accentul slovac. Nu vă faceți griji. Eu și Mala primim rații duble ca lucrătoare la Administrație. Le împărțim cu voi, adăugă, cu un zâmbet vesel.

– Mala? exclamă Edek, ridicând deodată privirea.

– Bineînțeles că Mala. Cine credeați că v-a chemat la Administrație? Hössler? Nici măcar nu folosește toaleta de la birou. Are una în apartamentul lui, dar Kapoul vostru n-avea de unde să știe, spuse fata, aruncându-i o ocheadă vicleană printre genele lungi și negre. Unde mai pui că ofițerii SS și-au terminat deja programul. A rămas doar santinela, dar el e inofensiv.

Era cu un cap mai scundă decât Mala, și mai subțirică, dar la fel de sigură de sine și, Edek nu se îndoia, la fel de versată în treburile lagărului.

– Nu ești din orchestră? întrebă Wiesław, uitându-se suspicios la uniforma albastră care se întrezărea pe sub paltonul gros.

– Ba da, răspunse ea calm. Eu și Mala avem diverse sarcini în lagăr.

– Eşti Zippy, spuse Edek, cu o sticlire în ochi.

Abia acum şi-o amintea pe prietena Malei de la concertul de duminică, mandolinista care le păstrase locuri pe scaune, locuri la care renunţaseră ca să poată dansa în voie afară. Se uită la chipul fetei, întrebându-se dacă ştie de planul lor.

– Da, dar nu mai spuneţi nimănui. Lumea mă ştie drept Spitzer de la *Schreibstube*.

Şi iată că, în clipa aceea, Edek află răspunsul. Şi tânăra aceasta slovacă, cu privire şireată şi zâmbet pe măsură, făcea parte din „organizaţie“.

Mala îi întâmpină la uşa biroului. Becurile erau stinse pe tot coridorul. Stătea în lumina caldă a veiozei, cu spatele rezemat de toc, mâinile-n sân şi obişnuitul ei zâmbet uşor ironic.

– Salutare, clasa muncitoare.

Edek simţi un gol inexplicabil în piept la auzul glasului ei. Nu ştia de ce, dar era convins că nu din cauza foamei.

– Mai e cineva pe-aici? întrebă Zippy, scoţându-şi paltonul şi aruncându-l pe spătarul scaunului.

– Absolut nimeni, răspunse Mala.

Le făcu semn celor doi bărbaţi să intre şi încuie uşa.

– Vă lasă noaptea aici, nesupravegheate? se minună Edek, uitându-se în jur.

În colţul camerei stătea un brad micuţ, împodobit cu beteală şi globuri de sticlă. Uitase cu desăvârşire, îşi dădu el seama atunci, că vine Crăciunul.

– Teoretic, suntem repartizate în barăci, dar avem camere aici, la subsol, îi explică Mala, căutând ceva în fişet. Ne lasă să dormim aici, cu condiţia să ne prezentăm la apel la barăcile noastre.

– Aici? În clădirea Administraţiei? întrebă Edek, privindu-le uluit.

– Eu mai petrec câte o seară cu orchestra, dar, în general, stau aici, spuse Zippy, întinzându-le o farfurie cu cartofi la cuptor şi chiar câteva bucăţele de sângerete. Amândouă avem camerele noastre personale aici. Poftă bună.

Cei doi prieteni se uitară unul la altul, stânjeniţi. Era împotriva codului lor masculin să ia mâncarea fetelor, chiar dacă fetele făceau parte din populaţia privilegiată a lagărului. Abia după ce Mala şi Zippy îi asigurară că au mâncat deja şi că aveau în camere destule provizii de la Crucea Roşie, Edek întinse mâna spre farfurie, cu inima îndoită. Spre uşurarea lui, Wiesław luă prima înghiţitură, căci nu ştia cât va mai rezista aromei îmbietoare. Băgă primii

cartofi aurii în gură şi închise ochii de plăcere, savurând gustul şi mestecând încet, ca să se bucure de el pe îndelete.

– Tu mai ales ar trebui să mănânci cât mai mult, spuse Mala şi-i aruncă o privire ciudată.

Radia de fericire, dar ochii îi trădau o melancolie nerostită.

– Cum vrei să treci drept gardian SS, dacă eşti slab ca un ţâr? Te prind cu minciuna cât ai clipi. De fapt, chiar mi-am propus să te îngraş în următoarele luni. Sper că n-aveţi de gând să fugiţi în miezul iernii?

Cei doi tovarăşi schimbară din nou o privire. Chiar asta aveau de gând. Imediat cum făceau rost de *ausweis* şi de uniformă.

– Doar nu sunteţi atât de nesăbuiţi! spuse Mala, clătinând nemulţumită din cap.

Găsi, în sfârşit, dosarul pe care-l căuta şi-l puse pe birou, sub veioza cu abajur verde.

– Băiatul ăla care a fugit de curând…

– A avut un mare noroc. Atât, şi nimic mai mult, îi curmă vorba Mala, cu un gest categoric, şi luă o foarfecă. L-a salvat viscolul. I-a şters urmele, iar câinii nu i-au mai simţit mirosul. Să zicem că ieşi din lagăr deghizat. Trebuie s-o faci dimineaţa sau la prânz, fiindcă nici o santinelă în toate minţile n-o să te lase să treci cu un deţinut seara sau noaptea. Asta înseamnă că aveţi la dispoziţie doar câteva ore, dacă aveţi noroc, să ajungeţi la cea mai apropiată pădure înainte să facă apelul de seară şi să descopere că aţi dispărut. Sper că nu intenţionaţi să mergeţi în vreun sat sau oraş din împrejurimi, pentru că se găseşte imediat un *conştiincios* care să raporteze că a văzut un soldat SS cu un deţinut. După aia, direct în ştreang ajungeţi, copii.

Decupă ceva, apoi se îndreptă de spate şi se uită la cei doi bărbaţi.

Ca la un semn, aceştia plecară capul în pământ şi continuară să-şi molfăie cartofii, feriţi de privirile ei acuzatoare.

– Propui să aşteptăm până la vară? întrebă Edek, cu voce stinsă.

Pentru el, era ca şi când i-ar fi cerut să aibă răbdare încă zece ani.

– Măcar până în mai, zise Mala, răbdătoare. Va trebui să staţi câteva nopţi în pădure, ca să nu vă găsească. Dacă nu vreţi să înghemţaţi de frig, sfatul meu e să aşteptaţi până când se mai îmbunează vremea. În afară de asta, mai şi iunie sunt luni extrem de ceţoase, din cauza mlaştinilor din zonă. Va fi în avantajul vostru.

Fără să aştepte un răspuns de la ei, Mala îşi reîndreptă atenţia spre birou. De

data asta, se apropie şi Edek, lăsându-i porţia de cartofi lui Wiesław. Făcu ochii mari când o văzu pe Mala că lipeşte fotografia prietenului său pe un permis – mult râvnitul *ausweis* – şi i se puse un nod în gât, uitându-se la degetele acelea subţiri de care depindea soarta lor, sau, cel puţin, aşa simţea în acele momente.

– N-o să întrebe nimeni unde a dispărut fotografia?

Se uită bănuitor la dosarul din care o decupase.

– Până atunci, voi o să fiţi plecaţi de mult, răspunse Mala, deloc îngrijorată.

– Da, dar tu…, zise Edek, aruncându-i o privire abătută.

– Ce-i cu mine?

Edek o auzi pe Zippy dregându-şi uşor glasul şi, când întoarse capul, o văzu cum îl împinge pe Wiesław spre uşa încuiată. Răsuci cheia şi mai că îi dădu brânci lui Wiesław afară, pe coridor.

– Mergem să stăm de pază, anunţă ea, cu un surâs abia disimulat, şi trase uşa după ea.

Rămaşi singuri în camera slab luminată, Edek parcă nu-şi mai găsea cuvintele.

– N-o să te… ia la întrebări? spuse el, umezindu-şi buzele.

– O să mă gândesc la asta atunci, răspunse Mala, cu o nepăsare care-l scotea din minţi. E o regulă aici: nu-ţi bate capul cu ceva ce nu s-a întâmplat încă.

Edek o prinse de încheietură, fără să-şi dea seama ce face.

– Vino cu noi.

Mala făcu un pas în spate, amuzată de propunerea lui, dar nu-şi trase mâna.

– Ai înnebunit?

– Deloc. E prea riscant să mai rămâi aici după ce ne ajuţi. Vino cu noi, te rog.

– Tu chiar eşti nebun de legat, concluzionă ea, cu un vag zâmbet nostalgic, şi îşi trase mâna încet. Rămâi la planul iniţial. Fugi cu Wiesław, alăturaţi-vă partizanilor şi luptaţi. Promit că aici mă găsiţi când veniţi să ne eliberaţi. O să vă aştept la poartă.

Se lăsă un moment de tăcere. Zâmbetul ei relaxat şi poznaş îi sfâşia inima lui Edek.

Mala scoase o ştampilă din primul sertar al biroului şi o umezi cu atenţie în tuşieră. În secunda următoare, îi întinse lui Edek, triumfătoare şi uluitor de frumoasă, *ausweis*-ul ireproşabil realizat.

– Poftim. Biletul spre libertate. Crăciun fericit!

Edek stătea în fața ei, profund recunoscător și emoționat până în adâncul sufletului, dar, deodată – în ciuda oricărei rațiuni –, nu se îndura să-l ia. Abia după ce Mala i-l puse în palmă, îi mulțumi în șoaptă, cu glasul tremurându-i dintr-un motiv pe care nu și-l putea explica.

18

Mala coti pe lângă clădirea crematoriului şi se duse către infirmerie. Era un drum scurt, ceea ce, în sine, era oarecum simbolic. Deţinuţii de la Birkenau se fereau ca dracul de tămâie de spitalul lagărului; pentru majoritatea, crematoriul era următoarea oprire, asta dacă nu-i omorau mai întâi doctorii cu o injecţie cu fenol în inimă. Oamenii nu mergeau la infirmerie ca să se vindece. Mergeau acolo să moară.

În buzunar, sub căptuşeala dublă, avea medicamente de contrabandă. Nu erau atât de bine ascunse încât să treacă de o percheziţie mai atentă, dar suficient cât să păcălească vreun gardian nou şi mai zelos care, din dorinţa de a-şi impresiona superiorii, i-ar fi cerut să-şi golească buzunarele. Veteranii îi educau rapid pe boboci; Mala nu era doar favorita lui Mandl, ci şi a şefului de lagăr, Hössler. O evreică protejată, pe care, dacă o supărai, riscai să-ţi compromiţi orice şansă de avansare.

Mala pipăi prin pânză flaconul cu aspirine şi sulfamide şi îşi reţinu un zâmbet satisfăcut. În schimbul cuielor şi şuruburilor, Kostek îi umpluse buzunarele cu o adevărată comoară care ar fi încântat orice medic de la Birkenau. Mala ştia foarte bine de unde vine această generozitate – în orice clipă, un deţinut, sau prietenul ori ruda unui deţinut, putea ajunge la spitalul lagărului. Era esenţial să ai amici printre doctori, care nu uitau atenţiile primite şi aveau grijă ca pacientul preţios să nu ajungă pe lista de lichidare a medicilor SS, astfel încât să părăsească infirmeria pe picioarele lui, şi nu să fie transportat direct la crematoriu. În ziua aceea, însă, o vizitase din alt motiv.

– Astea-s de la Rita, o anunţase Kostek, scoţând flacoane, pastile şi injecţii din buzunarul secret al salopetei. Sovietica pe care ai ajutat-o să se transfere la Kanada.

– A furat ea toate astea? întrebă Mala, uimită.

– Nu pe toate odată, zise Kostek, chicotind uşor.

Ca de obicei, mirosea a carne arsă şi a apa de colonie cu aromă de pin pe care o foloseau aproape toţi muncitorii din Sonderkommando, într-o încercare de a masca duhoarea îngrozitoare.

– De o săptămână încoace le strângem, special pentru tine. Rita mi-a zis că, dacă ai nevoie de ceva, trebuie doar s-o anunţi. Salutări şi de la iubitul ei. S-a oferit să-ţi dea nişte aur dentar – e dentist la crematoriu şi toată ziua extrage plombe din gurile amărâţilor –, dar i-am zis că n-o să accepţi.

Iniţial, Mala se strâmbă – bineînţeles că n-ar accepta –, după care îi fugi gândul la Edek, şi expresia feţei i se schimbă brusc. De câteva săptămâni încoace, se gândea tot mai mult la el. Încerca să se amăgească, spunându-şi că e din cauză că îşi dorea foarte mult să-l ajute, nicidecum din raţiuni sentimentale. Şi pe Kostek îl ajuta mult, dar nu visa niciodată că o sărută, nu era niciodată trează, lac de sudoare pe spate, gâfâind şi simţindu-i mâinile cum îi dezmiardă trupul.

Edek o rugase să fugă cu el. Bineînţeles că nu putea să dea curs invitaţiei lui – prea multe vieţi depindeau de ea la Auschwitz, ca să plece şi să-i lase pe toţi în voia sorţii. Dacă nu era ea, tăticul ei proaspăt înfiat şi-ar fi găsit sfârşitul în mâlul din groapa comună a lui Moll, iar gândul acesta o înfiora. Cine ştie câţi oameni mai putea salva din ghearele morţii, dacă rămânea în interiorul gardurilor de sârmă ghimpată? Cu toate astea, noaptea, când era în sfârşit singură, nu se putea abţine să nu viseze la asta. Cu obrajii aprinşi de ruşine şi plăcere vinovată, visa să fie liberă – alături de Edek.

– Ba mi-ar prinde bine nişte aur, zise ea, alungându-şi din minte gândurile nepoftite şi inoportune. Referitor la oferta Ritei, întreab-o dacă poate să facă rost de un ceas bărbătesc. Unul scump, dar nu exagerat. Cu cadran de aur şi curea din piele. De preferinţă, fabricat în Germania sau Austria.

Spre marea ei uşurare, Kostek nu-i puse nici o întrebare, ci se mulţumi să încuviinţeze din cap, după care se întoarse la serviciul său macabru. În timp ce mergea cu paşi sprinteni către infirmerie, Mala se gândea la el, la tovarăşii lui şi la cuiele cu care îi aproviziona, întrebându-se dacă va apuca să vadă cu ochii ei revolta pe care o pregăteau de câteva luni.

În clădirea spitalului unde lucra prietena ei, Stasia, era mai aglomerat decât de obicei. La Birkenau izbucnise o epidemie de tifos şi, spre deosebire de fostul comandant Höss, actualul, Liebehenschel, refuza să trimită bolnavii la gazare, aşa că se înghesuiau câte cinci într-un pat, gemând şi văitându-se din cauza febrei şi a durerilor de stomac, pe care deţinuţii detaşaţi acolo nu le puteau alina.

– Ce cauţi aici?

Mala se întoarse din direcţia din care venea vocea. O doctoriţă deţinută se

uita la ea ca la o nebună.

– Credeam că Mandl a interzis personalului administrativ să mai vină aici până nu se termină epidemia.

Într-adevăr, Lagerführerin Mandl dăduse ordin expres în acest sens şi le interzisese Malei şi lui Zippy să mai calce pe la infirmerie, după ce se molipsiseră şi câţiva gardieni SS.

Mala se apropie de doctoriţă, cu un zâmbet timid.

– Am adus medicamente.

Expresia de pe chipul doctoriţei se schimbă numaidecât. Nu-şi mai dezlipea ochii de la buzunarele Malei.

– Mai întâi, vreau să vorbesc cu Stasia.

– E în spatele paravanului.

Când Mala veni spre ea, doctoriţa se dădu la o parte, lipindu-se de cel mai apropiat pat, ca să-i facă loc să treacă.

– Păduchi, îi explică ea. Nu vreau să iei şi tu. Te rog să nu pui mâna pe nimic, iar, când pleci, să-ţi dai cu un chibrit pe la cusăturile hainelor.

Mala promise că aşa va face.

O găsi pe Stasia acolo unde i se spusese, aşezată pe un taburet, cu spatele la Mala. În faţa ei, pe o masă de operaţii improvizată, stătea întinsă o femeie albă ca varul, cu picioarele larg desfăcute. Rochia vărgată îi era ridicată peste pântec. Umflătura aproape că nici nu se observa, dar Mala înţelese imediat despre ce operaţie este vorba.

Doctoriţa îşi îndreptă umerii şi aruncă o privire speriată în spate, dar se linişti când dădu cu ochii de Mala.

– Nu ţi-a spus nimeni că e nepoliticos să te furişezi pe la spatele oamenilor, mai ales aici? M-ai speriat de m-au trecut toate năduşelile.

Mala nu-şi putu stăpâni un zâmbet. Stasia avea întotdeauna o exprimare foarte pitorească.

– Scuze. Am nimerit într-un moment prost?

– Foarte prost, dacă erau din SS. Aşteaptă puţin. Termin imediat.

Pacienta se lumină la faţă la auzul acelor cuvinte. Puse capul la loc pe masă şi închise ochii. Stasia o bătu prietenește pe coapsă.

– Stai liniştită, mămico. Am lucrat cu cea mai mare atenţie. O să faci câţi copii vrei când scapi de aici.

Tânăra încuviinţă curajos din cap. Lacrimile îi curgeau pe obraji, dar şi le şterse cu dosul palmei.

– O să înțeleagă și soțul tău, continuă Stasia. N-aveai de ales, cel puțin, nu la Birkenau. Știi ce le fac doctorii SS gravidelor. Dacă te pâra cineva, te urcau în primul camion și te trimiteau la gazare.

Pacienta încuviință încă o dată din cap. Știa. Toată lumea știa. Naziștilor nu le păsa decât de cei din rasa lor. Copiii celorlalți puteau să se ducă dracului.

– Îți mulțumesc, zise ea cu blândețe. Pentru ajutor. Doctorița din cealaltă baracă m-a refuzat.

– Cine, mironosița aia de unguroaică? zise Stasia, pufnind disprețuitor.

– Da. Mi-a zis că ajung în iad dacă fac așa ceva.

Stasia izbucni într-un râset cinic.

– Suntem deja în iad. Mai rău de-atât nu se poate. Nici diavolul n-are atâta imaginație ca prietenii noștri din SS, replică doctorița, răsucindu-se pe taburet cu fața spre Mala. Știi ce mă uimește cel mai mult la unii oameni? Cât de mare preț pun pe idealurile lor imbecile, dar nu și pe viața umană. Etsy, continuă, arătând spre pacientă cu mâna în care ținea o cârpă îmbibată în antiseptic, ar fi murit, iar îngâmfatei ăleia nici nu i-ar fi păsat. Se gândește doar la fătul nenăscut. Mama, o ființă vie a cărei viață e în joc, e neimportantă. Refuză să avorteze un copil care nu are nici o șansă de supraviețuire, dar e dispusă s-o lase pe mamă să moară, numai să nu-și încalce principiile religioase. Nu ți se pare incredibil?

– Sunt evreică, răspunse Mala. Religia noastră pune mai mare preț pe viața mamei decât pe cea a copilului nenăscut. Chiar și atunci când e o naștere dificilă și trebuie să alegem între viața mamei și a pruncului, o salvăm întotdeauna pe mamă. Ea e deja pe pământ. Are viața ei, familie, prieteni, o meserie, pasiuni. Va face alți copii. Viața copilului n-a început încă, așa că alegerea e cât se poate de evidentă. Cel puțin, ăsta-i raționamentul.

– Exact! exclamă Stasia. În Polonia, am fost medic ginecolog. Făceam avorturi – ilegal, firește – tuturor amărâtelor pe care le refuzau spitalele de stat. Veneau fete de treisprezece ani, violate de unchii lor, care se uitau la mine cu ochi goi și-mi explicau calm că, dacă nu le ajut, se aruncă în râu. Veneau soții cu fețele acoperite de văluri ca să nu li se vadă vânătăile și mă implorau să le ajut, ca să nu mai aducă pe lume încă un suflet sărman, într-o casă unde soțul știa doar două lucruri: să bea și să-și bată soția și copiii în fiecare zi. Cabinetul meu particular era un refugiu pentru ele. Dar, în ochii ipocriților, eram o ucigașă de copii, imorală și lipsită de scrupule. Dar știi ceva? Dacă să ajuți o femeie e imoral, prefer să rămân imorală decât s-o

condamn la o viață de abuzuri și sărăcie sau chiar la moarte, cum e cazul lui Etsy.

– Nu ești nici imorală, nici lipsită de scrupule, spuse Etsy, cu un zâmbet blajin. Mie mi-ai salvat viața.

Stasia se ridică de pe scaun și își sărută pacienta pe frunte.

Mala le privea cu ochii în lacrimi și înțelese atunci că asta era tot ce conta mai mult pentru Stasia. Cuvintele pacienților ei. Ale nimănui altcuiva.

– Nu te-am întrebat niciodată de ce te-au arestat, o întrebă Mala mai târziu, în poloneză, în timp ce îi dădea marfa în camera asistentelor.

– Personalul medical din orașul meu a fost, în cea mai mare parte, arestat. Din păcate, eram foarte aproape de granița cu Germania. Ne-au înlocuit pe toți cu medici și asistente germane.

– Doar pentru atât?

– Da, pentru atât.

– Doar n-oi fi comunistă?

Stasia pufni disprețuitor.

– M-ai auzit pe mine vreodată să citez din Marx?

– Ai familie?

– Un soț și doi copii minunați, spuse Stasia și se bătu încet peste piept, unde Mala bănuia că ascunde o fotografie. Dar tu, Mally? Ești căsătorită?

Mala nu răspunse pe loc. Trecuse prea mult timp. Aproape că nu-și mai amintea viața de dinainte de Auschwitz. Cu fiecare zi care trecea, îi părea tot mai mult ca un vis, ceva ce exista doar în închipuirea ei. Inițial, când ajunsese la Auschwitz, găsise un refugiu în amintiri, dar înțelesese în scurt timp că amintirile nu făceau decât să o secătuiască de viață, lăsându-i o gaură mare și neagră în locul inimii. Și atunci începuse s-o astupe, să-și umple viața pustie și întortocheată cu orice – și oricine – putea: organizația de tineret Hanoar Hatzioni, cu Rezistența din lagăr; dansurile din Anvers, cu concertele orchestrei de la Birkenau; prietena veselă de la casa de modă, cu vicleana și curajoasa Zippy; fostul șef, cu șeful de lagăr Hössler și cu Lagerführerin Mandl; pe tatăl ei, cu un evreu francez pe care-l scosese cu mâinile ei dintr-un șanț plin de cadavre.

Numai că Edek nu era un simplu substitut al fostului ei iubit, al unei întâlniri romantice pentru care tatăl ei îi cumpărase pantofi de lac. Edek era ceva cu totul nou, o forță care năvălise în viața Malei și o transformase dintr-

un automat obsedat de răzbunare, care făcea comisioane pentru Rezistenţă, într-o femeie care începea să se dezgheţe şi să-şi îngăduie din nou să simtă.

Să viseze.

Să iubească.

– Am avut un iubit pe vremuri, când eram în Belgia, mărturisi ea, într-un final, cu inima îndoită.

– Te lasă Mandl să-i scrii?

– Da, dar nu i-am scris niciodată.

– De ce nu?

Mala ridică din umeri. O bătea gândul să-i explice totul Stasiei şi anume că, atunci când părăsise Belgia era cineva, dar acum se transformase într-o cu totul altă persoană, iar noua Mala nu mai avea nimic în comun cu tânărul chipeş ale cărui trăsături se estompau în mintea ei pe zi ce trecea. Vechea Mala era idealistă şi cam naivă; credea în cauza sionistă, visa să lupte pentru aceasta şi nu şi-ar fi imaginat nici în cele mai negre coşmaruri că, din pricina idealurilor ei, avea să ajungă într-un lagăr de exterminare, unde supravieţuirea era cea mai înaltă formă de rezistenţă. Fosta intelectuală, căreia îi plăcea să polemizeze cu amicii şi nu se temea niciodată să spună ceea ce crede, trebuia acum să-şi muşte limba în prezenţa superiorilor, ca să nu fie împuşcată pentru opiniile ei interzise. Fata care nu se temuse niciodată să iubească, pătimaş şi cu inima deschisă, se văzuse nevoită să şi-o ferece în momentul în care înţelesese unde se afla. Relaţiile, dar mai ales dragostea, erau periculoase la Auschwitz. Nu ştiai niciodată când un prieten sau un iubit va fi printre cei aleşi la selecţie ori împuşcat de vreun gardian plictisit, care folosea deţinuţii drept ţintă.

Auschwitz-ul o transformase în asemenea măsură, încât nu mai putea redeveni vechea Mala, cea de care se îndrăgostise fostul ei iubit. Cum să explice experienţele trăite unui om care nu putea concepe aşa ceva – crematoriile, SS-ul, cărucioarele morţii, camerele de tortură, eşafodul din Appellplatz şi infirmeriile unde personalul medical depindea de contrabanda ei, căci SS-ul considera că e o risipă să aprovizionezi spitalele din lagăr cu medicamente. El n-ar înţelege niciodată prin ce-a trecut ea.

O bătea gândul să spună aceste lucruri, dar sfârşi zicând doar atât:

– E mai bine aşa.

Stasia o înţelegea. Şi ea cunoştea Auschwitz-ul. Acest lucru le va lega mereu, aşa cum le vor lega şi amintirile acestui loc – coşmarurile trăite aici.

Spre după-amiază, Mala stătea pe podeaua Saunei, cu părul încă ud și mirosind puternic a dezinfectant. *Paza bună trece primejdia rea*, se gândise ea și o mituise pe Mutti, matroana Saunei, cu un baton de ciocolată cu lapte, în schimbul unui duș fierbinte și al dezinfectantului verde cu care îi spălau pe nou-veniți. Pesemne că ciocolata era absolut delicioasă, căci Mutti îi dezinfectă până și hainele, în vreme ce Mala aștepta învelită într-un covor, pus la dispoziție de responsabila de bloc, pe post de prosop.

– Unde ți-e drăguțul? o întrebă bavareza, cu voce tunătoare, și-i aruncă o privire șireată.

– Care dintre ei? replică Mala, cu un zâmbet seducător.

Fosta matroană dădu ochii peste cap.

– Ăla de se uită la tine ca un cățel plouat. Polonezul chipeș din echipa de instalatori, care vine aici aproape în fiecare zi și întreabă dacă n-avem *vreo țeavă defectă*.

Femeia pufni prietenește și-i aruncă Malei o privire grăitoare.

În clipa aceea, Mala auzi o voce cunoscută înjurând în poloneză și zâmbi. Probabil că Edek asistase la o scenă afară care-l făcuse să explodeze la adresa „blestemaților de gardieni“, a mamelor lor, descrise în cele mai jignitoare moduri, a tuturor celor care le cântau în strună, precum și a unui „idiot afurisit“ pe care Mala nu-l vedea din locul în care se afla.

Probabil că vorbele lui Edek ofensară pe cineva, căci imediat veni și reproșul:

– Ai grijă cum vorbești, tinere. Sunt și femei aici.

– … Și bărbați mai bine educați, adăugă altcineva.

Nou-veniți, se gândi Mala, pufnind disprețuitor și clătinând din cap. *Nu-i nimic. O să-i învețe personalul cum stă treaba pe aici.*

Se ridică în picioare și merse spre micul grup. Edek stătea în fața lor, înfuriat de-a binelea.

– Să am grijă cum vorbesc?! strigă el. Ar trebui să vă indigneze ce se întâmplă în Appellplatz, nu vorbele mele. Ar trebui să vă indigneze gardienii care scot oamenii din barăci duminica, singura lor zi liberă, și-i pun să facă gimnastică „să-și întărească sănătatea“. Ar trebui să vă indigneze că deținuții Kapo și responsabilii de bloc îi omoară în bătaie pe cei care ce nu se mișcă așa cum vor ei. Oamenii ăia sunt chinuiți chiar în clipa asta, dar pe voi vă

scandalizează exprimarea mea? Să vă duceţi dracului cu toţii. Mergeţi şi spuneţi-le gardienilor SS să vorbească frumos. Să vedem ce vă fac.

Îmbrâncindu-l dinadins cu umărul pe bărbatul congestionat, Edek plecă ţanţoş, iar Wiesław se luă imediat după el. Mala observă că amicul lui Edek râdea pe înfundate de i se zguduiau umerii. Şi ea găsea că situaţia era oarecum comică. Afară, măcelul era în toi, dar deţinutul proaspăt sosit era mai deranjat de cuvântul „afurisit“ decât de mormanul crescând de cadavre.

Matroana, ieşită la rândul ei să vadă ce se petrece, se duse spre nou-venit şi-l plesni în treacăt, cu o nonşalanţă superbă.

– Idiot afurisit.

Mulţimea de la Saună i se alătură numaidecât. În câteva secunde, toată lumea împărţea înjurături în limba maternă. Cu toţii se simţeau jigniţi de observaţia deţinutului; majoritatea îndurau de ani buni bătăile şi injuriile gardienilor SS. Un străin care nu-şi simţise pielea sfâşiată de biciul gardianului, care nu simţise că îi trosnesc coastele sub bocancul unui Kapo, care nu urinase cu sânge câteva săptămâni, după o bătaie primită de la responsabilul de bloc, nu avea dreptul moral să le vorbească de etică. Mulţimea se strângea în jurul lui, iar urletele deveneau asurzitoare. Auschwitz-ul era o junglă, condus după legea junglei. Nu era loc de politeţuri aici. Bărbatul urma să înveţe asta pe pielea lui şi, culmea, Malei nu-i era câtuşi de puţin milă de el.

– Idiot afurisit! strigă ea, alăturându-se corului de voci, nu din instinct de turmă, ci pentru că ea însăşi se simţea insultată.

Dacă bărbatul ar fi trăit aici măcar câteva zile, dacă ar fi văzut cu ochii lui dezumanizarea, imoralitatea şi cruzimea SS-ului, s-ar fi gândit de două ori înainte să deschidă gura şi să-i mustre pe ei pentru că foloseau un limbaj care nu era pe placul lui. Ei, supravieţuitorii, aveau tot dreptul să fie grosolani. Doar cei cu pielea groasă scăpau cu viaţă. Moraliştii sensibili îşi găsiseră de mult sfârşitul în cuptoarele industriale.

Mala surprinse privirea lui Edek aţintită asupra ei. Tânărul întoarse ruşinat capul, observându-i ţinuta sumară, şi evită să se uite la ea când se apropie. La rândul său, Wiesław părea foarte absorbit de ghetele lui.

– Puteţi să vă uitaţi la mine. Nu sunt despuiată. Şi chiar de-aş fi…

Mala ridică din umeri, nepăsătoare. La Auschwitz, să fii gol în faţa altor persoane nu era ceva nefiresc. Gardienii SS şi sistemul lor de selecţie le nimiciseră de mult şi ultima fărâmă de pudoare când puneau bărbaţi şi femei

să alerge în cerc complet dezbrăcaţi, sau duşurile comune pe care le făceau în prezenţa personalului SS.

Cu toate astea, Edek nu îndrăznea s-o privească.

– Îmi pare rău c-ai auzit toate astea. În ultima vreme, am lucrat în afara lagărului şi n-am avut cum să te anunţ. Am venit să întreb de tine, să-ţi las un bilet… Habar n-aveam că eşti aici, altfel nu mi-aş fi permis să…

Mala ridică palma şi-i curmă vorba.

– N-ai greşit cu nimic. Individul chiar e un idiot şi n-avea nici un drept să se lege de limbajul omului.

Edek ridică ochii, mirat.

– Un mare idiot, repetă Mala, cu un rânjet răutăcios. Dobitoc căcăcios. Porc fără creier.

Cu o bucurie maliţioasă, dădu frâu celor mai ingenioase injurii în poloneza maternă, care l-ar fi făcut până şi pe un birjar să roşească.

– Şi, da, cu gura asta o pupam pe mama şi n-o deranja deloc.

Cei doi prieteni o priveau cu şi mai multă admiraţie acum.

Mala le zâmbea, mândră şi neînfricată, dar bărbia îi tremura. De-asta n-avea să poată niciodată să-i scrie fostului iubit. De-asta nici un om care nu trecuse prin lagăr n-avea să înţeleagă cum putea o tânără să rostească asemenea „mizerii“. Mala trăia în gunoi şi toată această bravadă, această cutezanţă, era produsul brutalităţii din jur. I se scurgea din răni precum puroiul, infecta tot ce atingea, otrăvea totul şi îi trezea o sete nepotolită de răzbunare.

Chiar de-ar fi fost să scape de aici, cum ar mai fi putut să stea în faţa fostului iubit, să-l ţină de mână şi să-i zâmbească, când avea inima atât de plină de fiere? Era preferabil să-i uite numele, aşa cum aproape că-i uitase şi chipul. Era preferabil să facă ce ştia ea mai bine: să fure, să dea mită, să înşele autorităţile, să organizeze evadări.

Stasia avea dreptate; în ochii lumii, multe lucruri erau imorale. Dar, când lumea însăşi devenea imorală, poate că infractorii ca ea şi Stasia, nelegiuiţii ca Edek, Wiesław, Kostek şi Rita erau adevăraţii eroi.

– Treci pe la *Schreibstube* duminica viitoare, îi spuse lui Edek. O să fac rost de aurul care-ţi trebuie pentru evadare.

19

– O uniformă? Ai înnebunit? exclamă Lubusch, fostul Kommandoführer al lui Edek, uitându-se la el năucit.

Era riscant să se întoarcă la fosta echipă; era şi mai riscant să ceară ajutorul unui ofiţer SS şi să dea cărţile pe faţă, dar lui Edek nu-i rămăsese altă opţiune.

Lubusch avea toate motivele să-l scoată afară şi să-l împuşte în faţa celorlalţi, pentru îndrăzneala de a-i face o propunere atât de revoltătoare – Edek nu l-ar fi condamnat. Îşi imaginase tot soiul de scenarii pe drumul încoace. Dar, oricât ar fi părut de ilogic, spera că tizul său german îl va înţelege şi va demonstra încă o dată că moralitatea lui e mai presus de politica ostilă a Führerului său.

Urmă un lung moment de tăcere încordată. Edek îşi auzea propria respiraţie. Pe peretele din faţă, ticăia ceasul, măsurând secundele până la un refuz categoric din partea lui Lubusch. Dar, la capătul unui minut, ofiţerul încă nu-l dăduse afară. Când Lubusch îşi aprinse ţigara, Edek observă că îi tremură uşor degetele.

– Ai idee ce o să-mi facă, dacă află că te-am ajutat? îl întrebă pe Edek. Mi-am ispăşit deja pedeapsa în colonia penală, pentru că nu mi-am ţinut gura şi v-am luat apărarea în faţa autorităţilor. Înainte să mă repună în funcţie la Auschwitz, m-au avertizat că a doua oară nu vor mai fi la fel de blânzi şi mă vor trimite direct pe Frontul de Est.

Cu obrajii arzând, Edek plecă ochii în pământ, regretând că l-a întrebat. Ştia că Lubusch fusese închis în penitenciarul SS de la Stutthof-Matzkau, un lagăr de concentrare situat la vreo treizeci de kilometri est de Danzig. Ştia că Lubusch şi-ar asuma un risc enorm. Nu avea nici un drept să-i ceară să-şi pună viaţa în pericol pentru el, dar nu ştia la cine altcineva să apeleze. În lumea osândiţilor de la Auschwitz, Lubusch era singurul care avea suflet.

– Există o etichetă cu numele dumneavoastră, cusută pe interior? întrebă Edek, prudent.

Deşi văzuse multe uniforme SS de aproape şi chiar mai mulţi bocanci, în timp ce era bătut pentru o „infracţiune“ sau alta, Edek nu băgase de seamă

acest amănunt.

– Ce legătură are cu discuţia noastră? pufni iritat Lubusch şi dădu fumul afară pe nări. Nu durează nici un minut s-o dai jos. Nu asta-i problema. Problema e că, atunci când te vor prinde – şi te vor prinde cu siguranţă –, o să te supună la un aşa interogatoriu, încât biciul lui Kapo Vasek şi carcera de la Strafblock o să ţi se pară nimica toată pe lângă ce-s în stare să-ţi facă cei de la Departamentul Politic. Până la urmă, o să le spui cine ţi-a dat uniforma.

– N-am zis cine a stricat maşina, nu-i aşa? spuse Edek, privindu-l în ochi.

Lubusch nu răspunse. Nici măcar nu se uita la Edek, preferând să studieze poza de pe colţul biroului. Dar pentru Edek, lucrul acesta era dătător de speranţă. Mai văzuse fotografia – era de la nuntă şi îl înfăţişa pe Lubusch în uniformă, alături de mireasa lui poloneză. Nu se uitau la aparatul de fotografiat, ci unul la altul, cu nesfârşită tandreţe în ochi.

– Herr Unterscharführer, vă jur că mor sub tortură, dar nu vă voi trăda, şopti din nou, cu gura uscată de emoţie. Sunt deprins cu durerea. Pot îndura orice. Aţi văzut-o cu ochii dumneavoastră. Pot să-mi frângă şi ultimul oscior, dar voi lua acest secret cu mine în mormânt. Vă implor, Herr Unterscharführer…

– Ah, mai taci odată!

Lubusch împinse scaunul în spate şi se duse la fereastră, doar ca să scape de privirea imploratoare a lui Edek. Apoi continuă să vorbească la fel ca mai înainte, cu spatele întors la deţinut.

– Eşti la un serviciu bun. O să supravieţuieşti. Războiul se termină în curând. Germania o să piardă; e doar o chestiune de timp. Sovieticii ne bat pe unde ne prind; campania din Africa e compromisă; trupele aliate cuceresc Italia…, zise şi se întoarse deodată cu faţa la Edek. Nu mai poţi aştepta câteva luni? Un an, cel mult. De ce să rişti totul acum, când ai şansa să scapi de aici cu viaţă?

Edek nu răspunse imediat. Era important să-şi aleagă cu grijă cuvintele. Îşi trecu limba peste buze, apoi rosti prudent:

– Herr Unterscharführer, dumneavoastră sunteţi ofiţer SS.

Pe chipul lui Lubusch apăru o grimasă scârbită. Era limpede că nu-i plăcea să i se reamintească acest lucru.

– Nu o luaţi ca pe o insultă, adăugă repede Edek. Spun asta doar pentru că aţi primit o anumită educaţie ideologică. Văzând că Lubusch nu neagă, Edek continuă: Că eraţi sau nu de acord cu ea, aţi auzit ce vă spuneau colegii.

Bănuiesc că aceleaşi lucruri pe care ni le spun făţiş colegii dumneavoastră de acum, că suntem paraziţi care trebuie exterminaţi, nişte lipitori pe trupul Germaniei şi inamicii statului.

Lubusch nu negă nici de data asta. Trăgea din ţigară şi se uita în pământ, cu o figură chinuită.

– Nu ştiu ce instrucţiuni aţi primit cu privire la lagărul nostru, reluă Edek. Am fost şi eu în armată – în fine, la academia de marină, dar tot cam aia e – şi presupun că nu au discutat despre posibilitatea ca sovieticii să se apropie de lagăr, ca să nu creeze panică în rândul soldaţilor. Ştim amândoi că ceea ce face administraţia lagărului aici este o încălcare grosolană a tuturor drepturilor omului, iar comandanţii SS nu s-ar da în lături de la nici o faptă ca să fie siguri că nu transpiră nimic din ce s-a întâmplat la Auschwitz. Nu de-asta s-au luat asemenea măsuri de securitate? Credeţi că lui Himmler sau lui Hitler îi pasă că au evadat doi deţinuţi? Nu reprezintă o mare pierdere pentru forţa de muncă. Toate turnurile de pază, şirurile de gard electrificat, reflectoarele au fost instalate ca să ne împiedice să fugim şi să dezvăluim ce se întâmplă aici. Asta-i sperie cel mai tare, faptul că lumea o să afle de atrocităţile şi măcelurile pe care le-au comis.

Lubusch era tot mai palid. Mâna în care ţinea ţigara îi tremura vizibil. Doar ochii îi rămâneau ficşi; sticloşi şi îngroziţi, aţintiţi în gol, ca şi când abia acum ar fi înţeles că şi el este o rotiţă în această maşinărie de exterminare în masă. Gândul acesta îl înfiora, iar Edek bănuia că nu din cauza consecinţelor pe care avea să le suporte probabil la un moment dat. Ci pentru că îşi dădea seama că va trebui să trăiască cu aceste lucruri pe conştiinţă.

– Herr Unterscharführer, nu vor permite niciodată sovieticilor să elibereze deţinuţii dintr-un lagăr de concentrare, reluă Edek, pe un ton blând, după câteva clipe. Ştim amândoi asta. Vor mai săpa câteva şanţuri, cum au făcut şi în ’42, şi fie ne împuşcă şi ne dau foc pe loc, cum au procedat atunci, fie ne gazează şi ne incinerează pe toţi. Oricum ar fi, nu ieşim vii de aici. De-asta nu pot să mai aştept un an, Herr Unterscharführer. Vreau să-mi mai văd o dată tatăl. Vreau să dorm în patul meu şi să mă trezească soarele, nu bastonul responsabilului de bloc şi gongul care urlă în tot lagărul. Vreau să merg la dans cu fata care-mi place, să-i cumpăr flori şi s-o sărut în văzul tuturor, fără să-mi fie teamă că voi fi împuşcat. Vreau să mor luptând pentru viaţa mea, alături de partizani, nu ca o oaie care merge supusă la tăiere, spuse şi nu-şi

putu stăpâni o grimasă. Sunteţi şi dumneavoastră bărbat. Sunt sigur că mă înţelegeţi…

Lubusch încuviinţă din cap, cu o figură gravă. Firește că înțelegea.

– Ți-ai făcut un plan măcar? întrebă Lubusch, după alte câteva clipe de tăcere apăsătoare.

– Da, răspunse Edek, încuviințând voios din cap. Am stabilit și locul în care voi sta, și ruta pe care s-o urmez, am banii necesari – totul e pus la punct. Ne-am gândit la toate.

– Deci sunteți mai mulți? spuse Lubusch și flutură repede din mână, înainte ca Edek să apuce să răspundă. Nu-mi spune. Nu vreau să știu. Și cum intenționați să treceți de poartă?

– Am un *ausweis*, unul adevărat, de la Administrație. Cu ștampilă și tot ce mai trebuie.

Lubusch îl privi cu un amestec de mirare și respect și, pentru prima oară, îi miji un rânjet pe buze.

– Văd că nu ți-a scăpat nimic.

Zâmbi și Edek, timid.

– *Jawohl*, Herr Unterscharführer. Nu lipsește decât uniforma.

Lubusch clătină din cap. Cu sufletul la gură, Edek aștepta un răspuns, simțind că e foarte aproape să-și convingă fostul superior.

– Suntem în ianuarie, spuse Lubusch, socotind ceva în minte. Cam în două luni, ne echipează pe toți cu uniforme noi. După ce-o primesc pe cea nouă, pot să ți-o dau pe asta veche. Sper că mai poți aștepta până-n martie.

– Desigur, Herr Unterscharführer.

Edek răsuflă ușurat. Data nu era atât de importantă; cel mai mult conta uniforma.

– Mi-a zis cineva că nu e bine să fugim prin zăpadă.

– Acel cineva e mult mai chibzuit decât tine. Ai face bine să pleci urechea la sfaturile lui și pe viitor.

– Sfaturile ei, murmură Edek și lăsă ochii în pământ, simțind că îi ard obrajii.

– E fata de care ai pomenit mai devreme? întrebă Lubusch, cu un zâmbet și mai larg.

Edek încuviință din cap.

– De-asta ai vorbit plural?

– Mi-ați zis să nu vă spun.

– Foarte bine. Nu-mi spune. Să ai mare grijă de ea, zise Lubusch şi îşi îndreptă iar privirea spre fotografia de pe birou. Acum, valea. Şi aşa ai stat cam mult aici. O să zică lumea că suntem îndrăgostiţi.

Recunoscător pentru gluma picată la ţanc, Edek se ridică de pe scaun şi rămase uimit când Lubusch îi întinse mâna. Neştiind foarte bine ce se întâmplă, i-o strânse prudent şi fu cât pe ce să se înece de emoţie când Lubusch îl bătu călduros pe umăr.

– Treci pe la mine în martie. O să fie pregătită.

– Vă mulţumesc, Herr Unterscharführer. Nici nu vă imaginaţi ce-aţi făcut.

– Mi-am semnat condamnarea la moarte, dar asta e, replică Lubusch, ridicând din umeri, nepăsător. Măcar n-o să mor ca un ticălos, iar nevastă-mea o să rămână cu nişte amintiri frumoase despre mine.

20

– Nu se poate s-o ţii tot aşa, Mala!

Mulţumită masajului viguros pe care i-l făcea Zippy, Mala începea să-şi simtă din nou membrele amorţite de frig.

– Mai întâi, ai sărit în şanţul cu morţi. Acum umbli pe jumătate despuiată în toiul iernii, pentru că ţi-ai dat hainele de pomană?

– O să-mi aducă altele fetele din Kanada, replică Mala, abia mişcându-şi buzele vinete. Femeile alea de la infirmerie n-au relaţii ca mine.

– Femeile alea n-au conştiinţă! se răsti Zippy, întinzând mâna după cutia cu grăsime de urs pe care o ţinea sub pat.

După ce vârî degetele în unsoarea urât mirositoare din cutia pe jumătate goală, începu s-o întindă pe pieptul şi spatele Malei.

– Cum să te lase în pielea goală, în toiul iernii? Vor să faci pneumonie şi să ajungi şi tu la spital?

Mala nu răspunse, ci doar zâmbi printre pleoapele grele de somn. Închise ochii, toropită de căldura care-i pătrundea în piele, şi nu mai ascultă mustrările prietenei sale, care oricum bănuia că îşi răceşte gura de pomană.

Adevărul era că Mala nu plănuia niciodată aceste lucruri. Nu plănuise *să sară în şanţul cu morţi*, cum spusese Zippy, după cum nu plănuia nici să se despartă de palton când pornise spre infirmerie, ca să repartizeze femeile însănătoşite la diverse servicii. Era un palton nou, mult mai călduros decât cel pe care-l dăduse deja mită doctorului care promisese să aibă grijă de francezul salvat, noul ei tată surogat. Dar slovaca izbucnise într-un asemenea plâns când a anunţat-o că va lucra la o fermă, arătându-i rochia vărgată de pe ea, singura haină pe care-o avea, şi atât se rugase de Mala, spunându-i că o să moară îmbrăcată atât de subţire, încât Mala cedase. Munca la fermă era considerată un serviciu bun, chiar dacă se desfăşura afară; puteai face rost de mâncare, dacă te pricepeai s-o şterpeleşti de sub nasul vreunui Kapo, şi nu presupunea eforturi istovitoare. Dar fata era de neînduplecat. Aşa că Mala îşi scosese paltonul din păr de cămilă, i-l dăduse cu mâhnire şi îi zisese fetei să plece.

Îi clănțăneau deja dinții când ieșise din infirmeria călduță. Cu actele în brațe, mergea spre Administrație, când venise la ea o femeie, o prinsese de mânecă și o întrebase într-o germană stricată dacă putea să-i facă rost de o vestă pentru mama ei, care era bătrână și n-ar mai fi supraviețuit încă o noapte în baraca înghețată. Fără să scoată o vorbă, Mala îi pusese actele în brațe, își scosese puloverul și i-l întinsese femeii înmărmurite.

De șosetele de lână se despărțise de bunăvoie când îi ieșise în cale o bătrânică ce semăna cu bunica ei, cu picioarele goale și vinete în saboții de lemn, târându-se prin zăpadă, cu o privire resemnată.

Prin moțăiala agitată, Mala prindea frânturi din bombănelile lui Zippy, dar toată nemulțumirea colegei ei de birou, mandolinista slovacă, față de comportamentul deținutelor era explicabilă. Asemeni Malei, și ea se simțea frustrată că nu le poate ajuta pe toate, așa că se răstea și blestema – deținutele, pe Mala, lagărul, pe nenorociții de soldați SS, cu Führerul lor spurcat – pentru că trebuia să-și verse focul pe cineva, ca să nu-și piardă mințile de tot. Dar, în ciuda bodogănelilor ei, Mala știa că Zippy ar fi procedat la fel și pentru asta o iubea și mai mult.

Întunericul catifelat cobora peste lagăr. Gardienii SS, inclusiv Mandl, își încheiaseră activitatea și plecaseră; doar santinela se plimba agale în jurul clădirii. La fiecare zece minute, Mala îi zărea bocancii trecând prin dreptul ferestrei de la subsol și auzea zăpada scârțâind sub pașii săi leneși.

Îi plăcea camera ei personală – un privilegiu nemaiauzit, acordat doar așa-zisei elite a lagărului. Era micuță și o vizitau frecvent șoarecii, dar pe Mala n-o deranja. Ba chiar se împrietenise cu cel mai curios dintre ei – unul care nu avea o ureche – și-i lăsa firimituri lângă calorifer, la gaura din perete, prin care micul animal scotea căpșorul seară de seară.

La început, șoarecele lua firimiturile și dispărea imediat în gaură, dar, în timp, se obișnuise cu tânăra și mânca de față cu ea, încă vigilent, fără să-și desprindă ochii rotunjori de la ființa umană. Pentru Mala, ăsta era un mare pas înainte și spera să vină și ziua în care șoarecele să aibă încredere în ea și să-i mănânce din palmă. Poate că părea caraghios, dar era unul dintre visurile ei – să aibă un animal de companie la Birkenau, chiar și unul mai neobișnuit. Era atâta moarte în jur, încât, după încă o zi în care vedea omoruri în masă, voia doar să meargă în camera ei, să se întindă pe jos și să țină în brațe ceva

cald şi viu şi să simtă cum toate ororile încep să se şteargă, în timp ce mângâie cu vârful degetului blana cenuşie şi moale a animăluţului.

Pesemne că trecuseră alte zece minute, căci gardianul dădea din nou roată. Dar Mala pândea alţi bocanci. Cu câteva zile în urmă, îi explicase lui Edek cum să ajungă neobservat la camera ei şi la care fereastră să bată. O aventură riscantă, dar santinela era leneşă şi previzibilă şi, spre deosebire de mulţi dintre compatrioţii săi, nu se grăbea să apese pe trăgaci. Chiar dacă îl prindea pe Edek, Mala avea deja explicaţia pregătită: se spărsese ţeava de la subsol şi doar noaptea putea fi schimbată, ca să fie cald dimineaţa, când se întorc gardienii SS la muncă. Spre norocul Malei, santinela nu făcea exces de zel şi refuza să muncească mai mult decât trebuia. Nu era prima oară când ea şi Zippy primeau musafiri clandestini în camerele lor, iar soldatul SS nici măcar nu se sinchisise vreodată să verifice.

Bine cunoscutul zgrepţănat lângă calorifer îi atrase atenţia Malei. Coborî din pat şi se uită zâmbitoare la năsucul care se ivi din gaură, dând uşor din mustăţi. Urmă o lăbuţă rozalie, cealaltă rămânând temătoare în aer. Mala nu îndrăznea nici să mai respire. În seara aceea, pusese şi nişte brânză peste obişnuita pâine cenuşie, dar o aşezase mai departe de gaură, aproape de tălpile ei. Iniţial, micul rozător păru să ezite, dar şi el era de la Auschwitz. La fel cum deţinuţii şterpeleau mâncare de sub nasurile naziştilor, şoarecele porni cu obrăznicie spre picioarele Malei, apucă cea mai mare bucată de brânză şi fugi repede înapoi în ascunzătoare.

Mala nu se putu abţine să nu râdă. Un râset ireal şi aproape mut, dar cât se poate de sincer, mai ales în infernul acela.

– Ce pitic curajos eşti tu!

Şoarecele reveni. Cineva îi smulsese o parte din ureche, dar încă se ţinea tare. Nu-şi pierduse spiritul temerar, iar Mala nu putea să nu simtă o oarecare afinitate faţă de viteazul blănos.

În zilele pline de violenţă şi groază, acestea erau clipele pe care le aştepta cu nerăbdare. Camera mică şi austeră, cu un pat şi o masă la care-şi mânca raţiile şi citea cărţile pe care Mandl i le aproba cu generozitate; liniştea deplină; lumina blândă a veiozei şi micuţul ei tovarăş. Era aproape un sanctuar. După toată tensiunea adunată în timpul zilei, când îşi simţea umerii împovăraţi de nelinişte, era o uşurare imensă să coboare aici şi să respire în voie, să stea pe podea şi să nu se gândească la nimic.

Dar uşurarea aceasta nu era niciodată scutită de un sentiment de vinovăţie –

vinovăție că avea camera ei personală, vinovăție că primea mâncare destulă pe când alții își pierdeau mințile de foame; vinovăția supraviețuitorului pentru simplul motiv că trăia. Dar atât timp cât ea trăia, trăiau și alții, grație eforturilor ei neobosite – cel puțin, așa o consola Zippy. În sufletul ei, Mala știa că are dreptate, dar asta nu-i atenua cu nimic suferința. Lumea din jur tot hidoasă era, iar Mala nu avea puterea să lupte cu nedreptatea și cruzimea ei.

Era convinsă că n-ar fi supraviețuit în blocul normal unde fusese repartizată și la care se prezenta zilnic pentru apel. Ar fi înnebunit din cauza oamenilor din jur; oameni care plângeau întruna, se rugau și mureau – chiar sub ochii ei. În situația de acum, toată lumea voia ceva de la ea. Ea era Mala, favorita Administrației, fata cu listele, care putea aranja transferul la un serviciu ce însemna salvarea de la moarte. Era fata care avea mereu pâine la ea, pentru a le-o da alților. Se putea deplasa liber prin lagăr și transmite bilețele către cineva drag. Nu trebuiau decât s-o prindă de mânecă și să-i arunce o privire rugătoare, iar ea le dădea pâine, le lua mesajele și le promitea că va face tot ce-i stă în putință ca să evite un anume transfer.

Zippy îi reproșa că lasă lumea să profite de ea. *Nu suntem zeițe atotputernice*, spunea prietena ei. *Nu putem îndeplini chiar toate dorințele bieților oameni*. Mala, însă, nu-i putea refuza. Le asculta necazurile chiar și atunci când avea și ea destule pe cap; le dădea rațiile pe care le păstra pentru ea; nu respingea pe nimeni decât atunci când într-adevăr nu-i putea ajuta. Dar, chiar și atunci, mergea la Mandl sau la Hössler și stăruia pentru câte un deținut aproape necunoscut, spunându-le că e muncitor esențial și că ar fi un câștig pentru lagăr să-l lase în viață.

O bătaie grăbită în geam o trezi din reverie și-i făcu inima să tresalte de emoție. Cu ochi strălucitori, se ridică imediat și-i făcu semn lui Edek, ghemuit la fereastră, să rămână pe loc. În secunda următoare, alerga pe culoar, desculță și silențioasă ca o felină, ca să-i deschidă ușa pe care echipa de cărbunari aducea sacii folosiți la încălzirea birourilor.

Abia dacă distingea silueta întunecată a lui Edek. Apoi își dădu seama că, după atâția ani petrecuți în lagăr, cu siguranță își dezvoltase abilitatea de a se pierde în peisaj. Veni spre ea, ținându-se aproape de perete, ferit de lumina reflectorului care scruta terenul, ca și când s-ar fi antrenat o viață întreagă să devină invizibil după voia lui. Pentru prima dată, Mala se gândi că planul lui are sorți de izbândă. Era deja un partizan priceput. Dacă-i dădeai o pușcă, era unul excelent.

O năpădi deodată un dor cumplit, la gândul că, într-o zi, Edek va dispărea, probabil pentru totdeauna, și nu-i va mai revedea zâmbetul și ochii strălucitori; nu-l va mai ține niciodată de mână. Alungă cu greu acest gând, îl împinse într-un ungher întunecat al minții. Ar fi fost egoist din partea ei să-l împiedice să-și ducă planul la bun sfârșit, doar pentru că voia să-l aibă aproape.

– Ți-e frig? întrebă Mala, trăgându-l înăuntru, și zăvorî ușa.

– Deloc. Am alergat până aici, răspunse Edek, gâfâind ușor.

– Nu trebuia. E periculos să alergi la Birkenau.

– Știu cum să mă feresc de reflectoare.

Nu se simțea nici o fărâmă de lăudăroșenie în tonul lui, ci mai degrabă amărăciune.

Cu ochii plecați, Mala îl conduse spre camera ei, pășind încet pe podeaua de ciment.

– Te-ai aranjat binișor aici, remarcă Edek, schimbând intenționat subiectul.

– Păi, tu ce credeai? Doar suntem elita lagărului, replică Mala, silindu-se să pară veselă.

Rareori o făcea natural; toate zâmbetele răzbeau printre lacrimi, voioșia era o fațadă, ca să se îmbărbăteze unii pe alții, când lumea întreagă era o ruină. Umor negru, inspirat de spânzurătorile din apropiere.

– Stai să-mi vezi camera. O să plesnești de invidie.

Cu un gest teatral, deschise ușa camerei sale. Edek se opri în prag, vizibil impresionat, și scoase un fluierat admirativ.

– Nu mă miră că nu vrei să fugi cu noi. Nici eu n-aș fugi, dacă aș avea așa un apartament!

Mala pufni în râs, recunoscătoare pentru această glumă.

– Dacă eram în lumea civilizată, te-aș întreba dacă ți-e foame înainte să-ți ofer ceva, dar, fiind în această cloacă, e de la sine înțeles. Așa că, spuse ea și-i împinse singurul scaun, ia loc aici și ai puțină răbdare.

Îngenunche în fața patului și trase o cutie de dedesubt. Edek făcu ochii mari când văzu delicatesele pe care le scoate din ea.

– Nu-i bine să le mănânci pe toate odată, că efectiv o să crăpi, spuse Mala, pe tonul cel mai serios cu putință, întinzând în fața musafirului ei uluit conserve de sardine, salam și borcane cu dulceață și miere. Alegi ce te ispitește mai mult și pe restul le păstrăm pentru mai târziu. Cum am mai spus, trebuie neapărat să te-ngrași, ca să poți trece drept gardian SS. Servește-te. O

să creştem porţiile treptat. Până în martie, o să arăţi ca un neamţ sănătos şi voinic.

Dar, în loc să dea iama în bunătăţile din faţa lui, Edek se uita la ele, amuţit de uimire.

– Pe toate astea le-ai furat? întrebă el, într-un final.

Mala râse.

– Bineînţeles că nu. Avem privilegii. Primim raţii duble şi, din când în când, Mandl ne lasă să luăm din pachetele trimise de Crucea Roșie. Sunt numai produse elveţiene.

Întoarse una dintre conserve spre Edek, ca să-i vadă eticheta.

– Crucea Roșie ne trimite mâncare?

– Habar n-aveai, aşa e? spuse ea, cu un zâmbet sarcastic. Cele mai multe dintre ele ajung la gardienii SS. Câteva ajung şi la deţinuţii privilegiaţi ca noi. Şi foarte puţine la cei care au cu adevărat nevoie. Dar, pe hârtie, totul e minunat.

Edek se uită din nou la mâncare, apoi la Mala, măsurându-i silueta înaltă cu o privire sceptică. Nu-i venea să creadă că are atâtea alimente la dispoziţie, dar e slabă ca un ţâr.

Parcă ghicindu-i gândurile, Mala îi aruncă un zâmbet vinovat.

– Pe majoritatea nu le mănânc. Aşa că înfruptă-te liniştit.

Edek clătină din cap şi împinse mâncarea spre Mala, cu toate că îi lăsa gura apă de la atâtea arome apetisante.

– Nu, nu vreau.

– Treaba ta, dar o să se strice, răspunse Mala, ridicând nepăsătoare din umeri.

Edek se uită la ea, nedumerit.

Văzând că nu poate ocoli discuţia şi că, fără o explicaţie corespunzătoare, nu-l poate convinge să se atingă de mâncare, Mala scoase un oftat adânc.

– Poate că o să ţi se pară absurd, dar nu mănânc pentru că viaţa aici e mult prea haotică.

– Da, e absurd.

Mala chicoti.

– Viaţa e haotică şi nu ştiu niciodată la ce să mă aştept. Ştiu că n-am dreptul să mă plâng, pentru că eu nu-mi rup şalele muncind din greu. La Buna, mor sute de oameni zilnic din cauza epuizării. În cazul meu, nu e vorba de solicitare fizică, ci mai degrabă emoţională. Încerc să ajut cât mai mulţi

oameni, dar ei tot mor, iar eu mă simt neputincioasă. Neputincioasă şi vinovată că nu pot face mai mult. Aşa că depun eforturi îndoite, mă străduiesc cât mai mult, dau cât mai mult, dar niciodată nu e suficient. Majoritatea lucrurilor sunt mai presus de puterile mele. Să mănânc – mai bine zis, să *nu* mănânc – e singurul lucru care depinde numai de mine şi pe care-l pot folosi ca să mă simt mai puţin neputincioasă. De obicei, dau produsele celor care au nevoie, sau îi mituiesc pe Kapo, ca să-mi facă diverse servicii ori să-mi aducă medicamente. Am un sentiment de mulţumire în felul ăsta. Mă simt mai puţin vinovată. Dar pe astea le-am păstrat special pentru tine.

Zâmbetul ei temător nu se reflecta şi pe chipul lui Edek, care o privea aproape îngrozit.

– Nu-i normal să te pedepseşti înfometându-te, spuse el în cele din urmă, cu blândeţe. Ba chiar ar trebui să mănânci tot ce primeşti, ca să fii sănătoasă şi să ajuţi şi mai mulţi oameni. Au nevoie de tine. Crezi că le e de vreun folos dacă mori de foame?

– Nu merit să mănânc când toţi ceilalţi sunt flămânzi, răspunse ea sec. Ar trebui să mănânc la fel de mult ca un deţinut obişnuit.

– Asta-i nebunie curată! Un deţinut obişnuit trăieşte cu supă de napi putreziţi şi o bucată de pâine uscată.

– Vezi? spuse Mala şi-şi puse mâinile-n sân.

I se vedea clavicula sub gulerul răsfrânt al bluzei de uniformă.

– Deja mănânc mai mult decât se cuvine, dacă pun la socoteală orezul şi cartofii pe care-i primim de la Administraţie. O să reduc porţiile şi mai mult de acum încolo.

– Nu! Nu asta am vrut…

Edek se opri în mijlocul propoziţiei, căci ajunsese la exasperare.

Ce ţi-au făcut? se citea în privirea lui tragică. Ştiau amândoi că nu era nicidecum o gândire normală şi raţională. Mala se mândrea dintotdeauna cu talentul de a-şi ascunde sufletul distrus sub o mască impenetrabilă, făurită cu grijă. Edek văzuse prin ea şi, pentru prima oară, Mala nu se temea să-şi arate slăbiciunile în faţa unui om care n-ar profita niciodată de asta, ci i-ar oferi sprijinul şi înţelegerea de care avea atâta nevoie, într-un loc unde fiecare încerca doar să-şi scape propria piele.

– Nu mănânc decât dacă mănânci şi tu, zise Edek, punând deoparte o bucată de caşcaval şi un covrig. La fiecare înghiţitură a mea, iei şi tu una.

Mala îi aruncă o privire acuzatoare, dar nu putea să nu simtă o căldură

mângâietoare în piept când se uita în ochii bărbatului căruia chiar îi păsa dacă trăiește sau moare.

– Altminteri, nu-i corect, continuă Edek și rupse covrigul în mai multe bucăți. Să știi că și eu am conștiință. O să mă simt vinovat dacă eu mănânc, și tu mori de foame. Serios, Mally, nu merge chiar cum vrei tu.

Mally. Ridică ochii, surprinsă și emoționată până la lacrimi să audă numele de alint pe care doar familia și prietenii cei mai apropiați îl foloseau.

– Ori mâncăm amândoi, ori nici unul. Tu hotărăști, spuse Edek și-i întinse o bucată de covrig.

În lumina aurie a veiozei, cristalele de sare de pe crusta maronie scânteiau precum diamantele. Ba nu, acestea erau chiar mai prețioase, căci puteau fi mâncate. Îl văzu pe Edek cum înghite în sec de câteva ori; știa că aproape îi simte gustul în gură și, cu toate astea, aștepta ca Mala să ia o decizie.

Cu inima îndoită, îi luă bucata din mână și o duse la buze.

Edek îi urmă exemplul, cu un zâmbet nerăbdător.

– Pe locuri! Fiți gata! spuse el și zâmbi mai larg, văzând-o că se înmoaie. Start!

– Kommandoführer Lubusch a fost de acord să-mi facă rost de o uniformă, anunță Edek, după ce își încheiară ospățul modest.

Mala îi aruncă o privire îngrijorată.

– Înseamnă că i-ai spus de planul tău.

– A trebuit.

Edek ridică din umeri și se linse pe degete. Mirosul de caşcaval și de covrig era mult prea apetisant ca să mai țină seama de bunele maniere.

– N-am avut încotro.

– Eşti sigur că e de încredere?

– Dacă nu era, acum mă tortura Gestapoul, ca să divulg numele complicilor mei, spuse Edek, zâmbind, după care își dădu seama că spusese o prostie. Bineînțeles că nu le-aș spune nimic. Chiar dacă mă arestează, îți dau cuvântul meu că…

– Prea puțin mă interesează, îi curmă vorba Mala, cu o indiferență surprinzătoare. M-am săturat de locul ăsta până-n gât. Singurul motiv pentru care n-am ajuns să mă arunc în gardul electric e că încă sunt oameni pe care-i pot ajuta. Dacă numesc vreun colaboraționist în locul meu, s-a terminat totul.

Aşa că, sinceră să fiu, dacă vor să mă spânzure în Appellplatz, îmi fac un mare serviciu.

Edek se aplecă spre ea şi dădu să o prindă de mână, dar se opri brusc. Îşi dorea mai mult ca orice s-o atingă, dar era o atmosferă prea intimă, o lumină mult prea difuză. Dintr-un motiv sau altul, asta îl speria. Simţea că se clatină pe marginea prăpastiei metaforice de unde nu mai exista cale de întoarcere, căci, odată ce se lega de Mala, nu mai putea da înapoi. Ar fi ea sau nimic alt-ceva. Restul ar înceta să existe, n-ar mai avea nici o noimă, fără ea alături.

– Vino cu noi atunci. Locul ăsta te distruge, fizic şi psihic. Fugi cu noi. Ne-am înţeles deja cu un civil care să ne adăpostească şi să ne facă rost de haine.

– Planul tău merge doar pentru doi bărbaţi, spuse Mala, cu un zâmbet strâmb. Cum vrei să scoţi o femeie din lagăr fără să trezeşti suspiciuni?

– O să mă gândesc, promise Edek, cu o siguranţă pe care nu o simţea. Spune da şi găsesc eu o soluţie.

Mala se ridică, scuturând din cap. În timp ce căuta ceva în faţa de pernă, Edek o auzi bombănind despre idealismul lui prostesc. I se tăie răsuflarea când o văzu că vine spre el, cu câteva bucăţele de aur în palmă.

– Poftim. Am promis că-ţi fac rost, spuse ea, uitându-se la aur cu o figură impenetrabilă. E aur dentar, dar am rugat un prieten din Sonderkommando să-l topească, pentru a nu trezi suspiciuni când îl schimbi pe mâncare. Acum nu ştie nimeni de unde provine, aşa că n-o să te ia la întrebări.

Edek o privea înmărmurit. Mala îi luă mâna, îi puse aurul în palmă şi-i închise pumnul, într-un gest de irevocabilitate tragică.

– Oribilă treabă să cumperi mâncare pe dinţii de aur ai morţilor. Ştiu asta. Dar trebuie să scăpaţi cu viaţă ca să-i răzbunaţi pe cei ce-au pierit. Ei nu se supără. Mai bine să-i folosiţi voi decât naziştii.

– Aşa e, murmură Edek şi-i zâmbi recunoscător Malei. Îţi mulţumesc că eşti atât de raţională în această privinţă.

– Sunt mereu raţională. Tocmai de-asta mulţi mă consideră crudă.

– Tu, crudă? făcu Edek, uimit.

Aşa ceva i se părea de neconceput. Mala era cea mai altruistă persoană pe care o cunoştea.

– Da, crudă, răspunse Mala, ridicând nepăsătoare din umeri. Asta mi-a reproşat o femeie de la infirmerie când i-am explicat că nu pot transfera pe toată lumea la un serviciu bun. Nici măcar n-a enervat-o refuzul, ci modul în care am încercat să raţionez cu ea. Tocmai repartizasem o slovacă la un

serviciu bun, la o fermă. A fost doar o chestiune de noroc, iar norocul a făcut ca numărul slovacei să fie primul pe listă. De-asta i-a luat-o înaintea celeilalte femei.

Mala se îngândură deodată.

– N-am fost niciodată o fire emotivă. Tata m-a crescut altfel. M-a învăţat să mă bazez întotdeauna pe raţiune şi să nu mă las influenţată de emoţii. Dar societatea consideră că femeile n-ar trebui să se comporte aşa. Noi trebuie să fim miloase, sensibile, săritoare, tandre… Şi nu e vorba că n-aş fi aşa, doar că n-o arăt celorlalţi. Femeia de la infirmerie m-a acuzat că am refuzat-o cu o figură indiferentă. M-a acuzat că nu-mi pare rău doar pentru că nu arătam că-mi pare rău. N-am înţeles niciodată ce rost are să-mi exteriorizez emoţiile doar de dragul de a le exterioriza. S-ar fi schimbat ceva dacă începeam să mă vait alături de ea şi să deplâng soarta noastră nedreaptă sau dacă i-aş fi cerut iertare în genunchi? Absolut nimic.

Edek îşi dădu seama că, în timp ce o asculta, încuviinţa din cap cu înflăcărare. Tot ce spunea avea multă logică în clipa aceea.

– Nu ştiu de ce, dar toată lumea a tras concluzia că sunt nesimţitoare pentru că nu-mi exprim sentimentele ca o fată normală. Am trăiri foarte profunde, dar nu vreau să-mi etalez sentimentele în faţa lumii întregi. Dacă apare o problemă, în loc să plâng şi să-mi smulg părul din cap, încerc să găsesc o soluţie practică.

– Cum ai găsit o soluţie la problema mea, spuse Edek, zâmbind şi mai larg.

Mala se uită la el, uşor surprinsă, după care surâse şi ea.

– Exact. Cum am găsit o soluţie la problema ta. Mă bucur că vezi lucrurile aşa. Mulţi oameni nu suportă femeile care au spirit logic şi analitic.

– Eu cred că ai un spirit minunat. Nu te-aş iubi la fel de mult dacă erai altfel, zise Edek pe negândite şi se opri imediat, îngrozit, înţelegând importanţa mărturisirii făcute.

Iniţial, Mala nu răspunse, ci doar îl privi cu un zâmbet misterios. În lumina difuză din cameră, ochii ei chihlimbarii păreau aproape negri.

– Nu face mutra asta speriată, zise ea, în cele din urmă. Şi eu te plac.

Chiar dacă nu-i spusese că îl „iubeşte“, Edek o privea şi rânjea ca un idiot, uitând de aurul pe care-l ţinea în palma deschisă. Nu conta ce cuvânt folosise; importantă era emoţia care i se citea în ochi. O veterană a Auschwitz-ului, Mala exprima din privire toate cuvintele pe care-i era prea teamă să le rostească. Legăturile sentimentale erau riscante în lumea sumbră a lagărului.

Era mai bine să te depărtezi de ceilalţi… până când nu-ţi mai puteai înfrâna inima, exact ce li se întâmpla lor acum.

– N-ai nici un prieten care te-aşteaptă acasă? întrebă Edek prudent, fără să-şi dea seama că nu îndrăzneşte nici să răsufle.

– Un prieten? zise Mala, ridicând amuzată dintr-o sprânceană. Am o mulţime de prieteni care mă aşteaptă acasă.

– Un iubit, clarifică Edek.

Mala râdea pe înfundate, şi el, la fel.

– De ce te interesează? Vrei să ştii dacă e vreun loc liber? îl tachină Mala în glumă. Şi, chiar dacă ar exista un post vacant, ce rost are? În câteva luni fugi de-aici.

– Dacă-mi ceri, rămân, declară Edek, mirat şi el de glasul lui hotărât, dar înţelegând că n-o spusese de complezenţă.

Mala clătină încet din cap.

– Nu ţi-aş răpi niciodată şansa la libertate.

Edek se ridică de pe scaun şi se duse la ea.

– Chiar nu pricepi? zise el şi-şi puse palmele peste mâinile ei, cu infinită tandreţe. De când te-am cunoscut, n-am mai fost liber. Şi ştii ce? Nu există captivitate mai plăcută ca asta.

Se aplecă şi-o sărută uşor pe obraz, dar, când să se retragă, Mala îl cuprinse de gât şi-l trase aproape, lipindu-şi gura de buzele lui. Edek savură toate cuvintele nerostite din acel sărut, toate emoţiile ascunse sub pielea ei de mătase, toate promisiunile pe care i le făcuse fără să spună o vorbă. Ameţit de mierea buzelor ei, în camera care se învârtea cu el, o sorbi cu nesaţ şi, pentru prima oară după mulţi ani, simţi că renaşte în el speranţa că nu e totul pierdut, câtă vreme sunt împreună.

21

Imediat ce Edek află că Antoni Szymlak, omul lor de legătură polonez, urma să lucreze la noua baie a spitalului de femei, îl mitui pe Kapo, ca să fie sigur că el și Wiesław vor fi repartizați în echipa de instalatori.

Bătrânul se bucură sincer să-și vadă tovarășii vii și nevătămați și le strânse călduros mâna. În prima jumătate a zilei, nu apucară să discute mai nimic, ci doar schimbară câteva vorbe legate de muncă – erau prea mulți Kapo și deținuți obișnuiți în jur –, dar imediat cum gongul bătu ora prânzului, Edek își luă castronul și se duse în colțul unde bătrânul își mânca sendvișul cu șuncă adus de acasă. Când îl văzu că se apropie, Szymlak rupse sendvișul în două și-i dădu jumătate, fără să spună nimic. La rândul său, Edek îl mai rupse o dată în două și-l împărți frățește cu Wiesław, care venise după el, atent să nu verse castronul cu supă.

Nimeni nu le dădea atenție; se știa că polonezii stau împreună, civili și deținuți deopotrivă, deci nu trezeau suspiciuni, cum s-ar fi întâmplat dacă erau evrei. Profitând de atmosfera relaxată, Edek începu numaidecât să șușotească.

– Avem *ausweis*-ul. În curând, facem rost și de uniformă. Mai e valabilă oferta?

Înainte să răspundă, bătrânul, care își terminase între timp sendvișul, scoase o tabacheră și se apucă să răsucească trei țigări.

– Când intenționați să treceți la fapte? întrebă cu glas domol.

– În mai sau iunie.

Edek îi mulțumi pentru țigară, dar nu o aprinse, ci o puse după ureche.

La fel făcu și Wiesław, după care șterse bine castronul cu pâinea rămasă.

Faianțarul polonez încuviință din cap, gânditor, răsucindu-și mustața deasă.

– Bună decizie. Vara e mult mai deasă pădurea și e mai ușor să vă ascundeți.

Cuvintele lui îl făcură pe Edek să ridice privirea, îngrijorat.

– Firește… Doar am discutat. După ce plecăm de la tine, o să mergem prin pădure, ca să evităm drumurile circulate.

Studie chipul bătrânului care fuma, cu ochii pierduţi în gol. Îl neliniştea faptul că faianţarul se ferea să-l privească în ochi.

– Putem conta pe tine în prima noapte, da? întrebă Edek, aşteptând cu sufletul la gură răspunsul lui Szymlak. Ai zis că putem sta în pivniţă şi ne dai din hainele tale. Sper că nu te-ai răzgândit.

Bătrânul clătină absent din cap.

– Bineînţeles că nu. Atunci, rămâne stabilit pentru mai sau iunie.

Îşi muşca buza, părând că-şi face socotelile în minte. Apoi se trezi brusc la realitate şi le zâmbi senin celor doi.

– Pot să vă mai ajut cu ceva între timp? Vreţi să trimiteţi vreo scrisoare familiilor? Sau vreţi aşa ceva? spuse şi arătă spre ziarul care încă mirosea a şuncă şi pâine de casă. Fie-mea îmi face pachetul.

Edek se făcu alb ca varul.

– Fiica ta? repetă năucit, de parcă abia se deşteptase dintr-un coşmar. Parcă ziceai că locuieşti singur.

– Aşa era când am discutat prima oară, răspunse Szymlak, cu un zâmbet stânjenit. Dar acum, că se apropie sovieticii, şi-a luat copiii şi s-a mutat la mine. E mai sigur aşa.

Ameţit ca după o lovitură puternică, Edek încerca să cântărească în gând noile informaţii şi cum le puteau afecta ele planul… dar nu reuşea.

Simţind că îşi pierde minţile, Edek se duse la Mala imediat după apelul de seară. Se lăsase noaptea peste lagăr, tristă şi încremenită, învăluind barăcile în giulgiul ei negru. Ori, poate, speranţa era cea care începea să se stingă încet-încet, topindu-se în noapte, precum zăpada de sub tălpile lui.

Îi lăsase lui Wiesław şi porţia lui; nu-i ardea de mâncare după ce Szymlak îl anunţase că-i sosesc fiica şi nepoţii. Nu-l deranja să primească ajutor de la un polonez mărinimos care locuia singur şi făcea tot ce-i stătea în putinţă să-i ajute pe deţinuţi. Din câte-i spusese Szymlak, dusese o viaţă frumoasă şi nu-l deranja să moară pentru o cauză demnă. Dar cum putea Edek să rişte cu bună ştiinţă viaţa fetei lui şi a copiilor ei? Dacă afla Gestapoul că familia lui Szymlak i-a ajutat, îi trimiteau pe toţi la Auschwitz, iar Edek ştia foarte bine care este soarta copiilor – camera de gazare sau Blocul Experimental al lui Mengele, unde erau măsuraţi, înţepaţi şi injectaţi cu tot felul de otrăvuri, până când trupuşoarele lor fragede erau răpuse de unul dintre experimentele

pseudoştiinţifice la care-i supunea Herr Doktor. Nu şi-ar fi iertat-o niciodată dacă mureau din cauza lui.

Trecându-şi mâna peste capul ras pentru a mia oară, îşi continuă descurajat drumul, căci nu ştia ce să facă. Simţea nevoia să discute cu cineva, să audă cuvinte alinătoare, promisiuni goale că totul se va sfârşi cu bine. Dar, când o găsi pe Mala lângă *Schreibstube*, unde luminile erau încă aprinse şi alte două mesagere aşteptau împreună cu ea, când îi văzu chipul supt şi palid şi ochii încercănaţi, nu se îndură s-o împovăreze şi cu problemele lui.

– N-ai terminat munca? zise el, blând, aruncând o privire îngrijorată la cele două fete care îi urmăreau cu o curiozitate firească.

– Au început lucrările la noua rampă, îi explică Mala, cu glas apatic. Muncesc zi şi noapte. Pare-se că au un termen-limită pe care trebuie să-l respecte, dintr-un motiv la care nici nu îndrăznesc să mă gândesc. De acum încolo, mesagerii vor lucra în ture de zi şi de noapte. Ofiţerii SS sunt hotărâţi s-o termine cât mai repede.

Ca la un semn, se deschise uşa, şi în prag apăru o gardiancă, cu o hârtie în mână.

– Mala! Du-i-o inginerului-şef!

– *Jawohl*, zise Mala.

Gardianca îl studia pe Edek cu o privire de vultur. Căldura care ieşea din clădire se amesteca cu fierbinţeala obrajilor lui, de teama de a nu fi descoperit. Păcat că nu se gândise să ia trusa de scule cu el.

– Ce doreşti? se răsti la el gardianca, cu ochii mijiţi.

– M-a trimis Kapo Jupp, răspunse Edek, născocind repede o minciună credibilă. În caz că au nevoie de ajutor la noua rampă.

– Ce să caute un instalator la rampă? pufni disprețuitor gardianca. Jupp şi-a băut minţile de tot?

– Mă pricep şi la tâmplărie, spuse repede Edek, cu o figură impasibilă. Pot să lucrez la rampă. De-asta m-a şi trimis. Am mai multe calificări.

Cu coada ochiul, o zări pe Mala înseninându-se la faţă, liniştită de răspunsurile lui prompte.

– Aha, mormăi gardianca, măsurându-l din cap până-n picioare, apoi ridică din umeri. Mă rog, nu-i treaba mea. Dacă Jupp e atât de îndatoritor, du-te la rampă şi întreabă-i dacă au nevoie de ajutor. Te conduce Mala. Şi ea tot acolo merge.

O vreme, merseră unul lângă altul în tăcere, atingându-şi când şi când

mâinile, ca din întâmplare, înfiorați de emoție. Abia când nu mai văzură clădirea, iar în față se întindea doar lagărul pustiu, Edek apucă mâna Malei și i-o sărută pătimaș.

Mala își trase cu șovăială mâna din strânsoare, parcă nevrând să-l jignească.

– Nu acum. Ne văd din tunurile de pază.

Edek aprobă din cap, înțelegător. Firește. Blestematele de turnuri care iscodeau lagărul cu reflectoarele lor, ca niște faruri nebune în căutarea unor nave pierdute, doar ca să le distrugă cu mitralierele lor.

– Zi-mi ce te frământă, spuse Mala, cu o voce brusc reînsuflețită.

Edek se uită la ea și, în lumina tremurătoare a felinarelor, îi văzu hotărârea nestrămutată de a ajuta. Îi tresăltă inima de bucurie. Deși epuizată și copleșită de griji, Mala tot pe ceilalți îi punea mai presus. Draga lui Mala.

Dădu să-i povestească despre necazurile cu Szymlak și despre apariția neașteptată a fiicei lui, dar se răzgândi în ultima clipă.

– Nimic, spuse el, clătinând din cap. Voiam doar să mă plimb cu tine sub clar de lună.

Mala se încruntă ușor, evident nu foarte convinsă de vorbele lui. De data asta, îi prinse ea mâna între degetele-i reci și subțiri.

– Mă bucur că ești aici.

– Nu mi-aș dori să fiu niciunde altundeva.

– Nici măcar afară?

– Nici măcar afară. Aici mi-e locul, alături de tine.

Mala se uită la el și parcă se schimbă ceva în privirea ei.

– Vino la *Schreibstube* duminică, la fel ca săptămâna trecută. Nemții nu lucrează la sfârșit de săptămână, chiar dacă au de respectat un termen-limită. Dar, de data asta, poate rămâi peste noapte.

Edek încuviință agale, ca și când înțelesul cuvintelor l-ar fi izbit în plin. Plutea o promisiune nerostită în aerul înghețat dintre ei, invizibilă, dar aproape tangibilă, și, în clipa aceea, Edek își jură să nu se despartă niciodată de ea; cel puțin, nu de bunăvoie.

În fiecare duminică, timp de două luni, Edek se furișă în camera Malei. Wiesław renunțase de mult să mai încerce să-și convingă prietenul să pună capăt acestor întâlniri amoroase – nu era nici locul, nici momentul –, iar acum se mulțumea să-l tachineze pe tema aceasta.

– Iar eşti plecat peste noapte? Excelent. Dorm şi eu singur. Ca un rege. Nu mă mai enervezi cu zvârcolelile tale.

Responsabilul de bloc nu-i punea nici o întrebare; îşi lua mita – o lămâie sau o bucată de salam – şi se făcea că nu vede când Edek se furişează afară, în toiul nopţii. Câtă vreme era prezent la apelul de dimineaţă, puţin îi păsa în patul cui doarme „afurisitul de Romeo“.

Dar Edek nu dormea deloc. Lua cina şi încerca să nu se cutremure când Mala îi mai punea nişte aur dentar în palmă. Stăteau întinşi pe podea cu orele şi puneau firimituri pentru şoarecele care devenea tot mai îndrăzneţ în prezenţa oamenilor curios de darnici. Vorbea cu Mala despre lucruri care erau odinioară şi lucruri care sperau să fie în viitor.

Cu voce melancolică, Mala îi povestea despre prima ei slujbă la Maison Lilian, o mare casă de modă din Anvers, unde mătăsurile cădeau în cascadă de pe mesele de croitorie şi unde, uneori, stătea în picioare cu orele, în vreme ce creatorii prindeau şi coseau materialul pe silueta ei zveltă, când vreunul dintre modele se îmbolnăvea şi aveau nevoie de o înlocuitoare. Cu o privire nostalgică, îşi amintea de camaraderia dintre colegele ei de la cea de-a doua slujbă ca secretară-traducătoare la o companie care se ocupa cu negoţul de diamante şi cum făcuseră tot ce le stătea în putinţă ca s-o apere de nazişti când trupele germane au pătruns în Belgia, iar firmele şi întreprinderile nu mai aveau voie să angajeze evrei.

La rândul său, Edek îi povestea despre şcoala de marină din Pińsk, despre farsele pe care le făceau superiorilor şi despre dimensiunea băilor de la internat, pe care trebuiau să le frece cu periuţele de dinţi, ca pedeapsă pentru acele farse. Îi împărtăşi trecutul său Malei, cum şi ea îşi împărţea mâncarea cu el, fără nici o reţinere, şi, în scurt timp, amintirile lui deveniră amintirile ei, şi amintirile ei, ale lui, şi descoperi că ştie Belgia, deşi nu călcase niciodată acolo, şi că-l iubeşte pe tatăl Malei fără să-l fi întâlnit nici măcar o dată, aşa cum ajunsese să-l iubească pe tatăl ei adoptiv de la Auschwitz, despre care Mala vorbea deseori cu multă afecţiune.

– Crezi că i-ar plăcea de mine, tatălui tău adevărat? o întrebă o dată, mai în glumă, mai în serios.

Din spusele Malei, tatăl de la Auschwitz îl plăcea deja, pentru că Edek aducea zâmbetul pe chipul fiicei lui adoptive într-un loc unde lacrimile erau mult mai frecvente.

– Eu zic să-l întrebi pe el.

– Și cum fac asta?

– Păi, mai întâi, trebuie să ieși de-aici, să faci rost de un armăsar alb, după care să te întorci în lagăr, în fruntea armatei sovietice, și să salvezi domnița la ananghie, răspunse Mala, arătând spre ea, cu o figură impenetrabilă. Apoi mă urci pe cal și mă duci la familia mea, unde ai voie să-mi ceri mâna chiar de la patriarhul familiei.

Edek izbucni în hohote de râs, care-i zguduiau umerii.

– Fie-mi cu iertare, milady, dar numai domniță la ananghie nu ești matale.

– O voi lua ca pe un compliment.

– Iar, din ce mi-ai povestit, căminul tău nu era nicidecum unul patriarhal tipic.

– Ai dreptate și de data asta. Tata m-a educat să fiu o damă independentă, care gândește și e cam slobodă de gură pentru gustul celorlalți.

– Mie-mi place gura ta. Am o singură întrebare: armăsarul e musai să fie alb?

– Musai, altfel nu facem nuntă.

– Dar dacă-i o iapă roaibă cu o sfoară legată de ea și de care atârnă un nazist?

Mala se prefăcu că stă pe gânduri.

– Doi naziști și batem palma.

– Cadou de nuntă?

– Cadou de nuntă, firește.

– Pun la bătaie trei naziști, tu mă săruți acum și facem logodna pe loc.

– Știu și eu ce să spun? N-am văzut nici un nazist deocamdată.

Cu toate astea, îl sărută și își ieși din rol. Începu lent, dar se transformă rapid în ceva sălbatic și disperat, lăsându-i pe amândoi fără aer, dar refuzând să se desprindă unul de altul. Piele înfiorată, inimi bătând nebunește, degete înfipte în păr – frenezie pură și mântuire veșnică, contopite într-o singură noapte de neuitat, când, preț de câteva ore divine, nici lagărul morții nu mai avea putere asupra lor. Era început de ianuarie când Mala îl rugase prima oară să petreacă noaptea cu ea. La final de februarie, Edek nu-și mai dorea decât să se trezească în brațele ei.

22

– Mă transferă.

Pierdut în visuri cu Mala, încă simţindu-i buzele peste ale lui şi părul de culoarea caramelului în mâini, Edek nu înţelese imediat gravitatea spuselor lui Wiesław.

– Ce-ai zis? întrebă, uitându-se năucit la prietenul său.

Ziua începuse cu nori cenuşii şi ceaţă deasă. Edek ajunsese în ultimul moment la apelul de dimineaţă şi-l găsise pe Wiesław afară, uitându-se în zare cu o privire pierdută, în timp ce aştepta să fie strigat.

– Am zis că mă transferă, repetă Wiesław, abia mişcând buzele tremurânde.

Părea stupefiat, de parcă nici lui nu-i venea să creadă.

– Plecaseşi deja aseară, când au venit gardienii SS în inspecţie.

Edek se uită la el, încurcat. Ascunseseră *ausweis*-ul şi aurul sub o scândură, lângă pat. De câte ori mai vârau ceva acolo, Edek avea grijă s-o bată în cuie. Chiar dacă percheziţionau baraca la sânge, gardienii n-aveau cum să le descopere ascunzătoarea.

Kapoul ieşi din baracă, urmat de copistul care ţinea în mână lista celor repartizaţi în bloc.

– Trebuie să le spunem că e o greşeală. Doar n-aveai nimic ilegal asupra ta.

Îl trecu un fior rece când Wiesław nu-i răspunse imediat. O vreme nu se auzi decât glasul răguşit al deţinutului Kapo şi strigătele colegilor care răspundeau *Jawohl* când îşi auzeau numerele.

– Ţii minte că Szymlak s-a oferit să ne aducă ceva de mâncare? şopti Wiesław.

Edek închise ochii, refuzând să creadă că prietenul lui făcuse aşa o prostie.

– Ca să nu lungim vorba, ieri mi-a adus un întreg pachet, spuse Wiesław, cu voce uşor tremurândă.

Edek îi aruncă o privire şi văzu că-i curg lacrimi de căinţă pe obraji.

– L-am deschis, dar n-am atins nimic din ce era înăuntru. L-am păstrat pentru când te-ntorceai, ca să-l împărţim. Îţi dai seama că gardienii l-au găsit imediat. „Ce faci? Mănânci ca un rege, când soldaţii noştri mor de foame pe front! Porc ordinar!“ Şi să vezi ghinion, aveam şi nişte lenjerie de mătase

ascunsă sub saltea, adăugă, cu o figură deznădăjduită. Nu din fudulie, credemă; dar nu se agață păduchii de ea la fel cum se agață de chiloții de bumbac.

Edek știa acest lucru. Numai că, în clipa aceea, nu putea să vorbească. Ar fi spus ceva la mânie, niște vorbe pe care nu le-ar mai fi putut apoi retrage și-ar fi rupt prietenia care-i ajutase pe amândoi să depășească momente cumplite.

De ce să-l fi rugat Wiesław pe Szymlak să-i aducă mâncare? Edek îi ceda porția lui de câte ori mergea să se întâlnească cu Mala; aducea toate alimentele pe care le primea de la ea și le împărțeau frățește. Nu sufereau de foame ca alți deținuți de la Auschwitz, mai ales că și femeile de la infirmerie, unde lucra din când în când, îi ofereau tot felul de bunătăți și chiar băutură. De ce? De ce să riște atât de mult pentru niște sendvișuri? Îi venea să turbeze și să urle în ceață, dar nu putea decât să stea în poziție de drepți și să aștepte să-și audă numele.

– Unde te transferă? întrebă cu glas stins, după ce responsabilul de bloc îl bifă pe listă. Sper că nu la comandoul disciplinar.

– Nu… dar tot pe acolo, spuse Wiesław, cu un chicotit amar. La Blocul 8, unde sunt ținuți prizonierii de război sovietici.

Chiar că tot pe acolo, se gândi Edek, cu inima strânsă. Sovieticii erau faimoși în lagăr pentru modul în care sfidau orice autoritate și pentru că, într-un fel sau altul, reușiseră chiar să câștige respectul Lagerführerului Schwarzhuber. Șeful lagărului de bărbați de la Birkenau, Schwarzhuber, se ocupa de selecții și găsea o plăcere deosebită în a „curăța Reichul de paraziții subumani“, cum îi numea el. Spre mirarea tuturor, pe prizonierii de război sovietici îi scosese din această categorie. Cu ajutorul unui translator, îi tachina deseori pe seama câmpurilor de luptă pe care le străbătuseră, a armelor pe care le purtau și a punctelor strategice pentru care luptaseră – lucruri la care el visa, dar pe care nu avusese șansa să le realizeze.

– Partea cea mai rea…, începu Wiesław, dar își mușcă limba, căci Edek părea gata să-l strângă de gât chiar atunci.

– Există și o parte *mai* rea? mârâi Edek.

Reproșul din vocea prietenului său îl făcu pe Wiesław să lase capul în pământ.

– Vor să mă facă funcționar de bloc. Deci n-o să mai fiu în serviciul de instalatori. La început, n-am înțeles ce fel de pedeapsă mai e și asta, să numești un deținut vinovat funcționar de bloc. Abia pe urmă mi-am dat

seama ce implică. Se ştie că sovieticii sunt iuţi la mânie. Dacă nu le place de cineva, îl omoară. Cred că asta-i soarta pe care mi-a pregătit-o SS-ul şi mie.

Edek privea cu ochi orbi la ziua care începea cum nu se poate mai prost şi, în cele din urmă, oftă prelung.

– N-o să te omoare. Vor trebui să treacă de mine mai întâi.

Văzând nedumerirea de pe chipul lui Wiesław, Edek îi trase un ghiont în coaste.

– Stai liniştit. Mituiesc pe cineva să mă transfere în Blocul 8, împreună cu tine. Nu te las de izbelişte, promit.

Seara, Edek se duse la acelaşi *Arbeitsdienst* – deţinutul funcţionar însărcinat cu repartizarea prizonierilor la diverse blocuri şi servicii – care-l transferase pe Wiesław. Spre surprinderea lui, bătrânul polonez, care vorbea cu un puternic accent silezian şi i se prezentase drept Jozek, întinse braţele neputincios şi-i spuse că nu el făcuse transferul, ci doar ascultase ordinele primite şi că prietenul lui Edek ar trebui să se considere norocos că SS-ul nu l-a trimis la adevăratul Kommando disciplinar, unde n-ar fi rezistat mai mult de câteva zile.

– Se poate să fiu şi eu transferat în acelaşi bloc? întrebă Edek, scoţând o sticlă de tărie din salopetă.

Jozek îl opri cu un zâmbet mâhnit.

– Păstreaz-o. N-am cum să te ajut cu transferul. La Birkenau, toate transferurile trebuie aprobate de Lagerführer Schwarzhuber, subalternii lui sau Kapo Jupp. Eşti în relaţii bune cu vreunul dintre ei?

Întrebarea era, bineînţeles, retorică. Toată lumea fugea de Schwarzhuber ca de dracul; cât despre Kapo Jupp, cruzimea lui rivaliza cu cea a gardienilor SS. Bătrânul criminal, căruia îi făcea deosebită plăcere să-i snopească în bătaie pe toţi cei care dădeau semne de slăbiciune, avansase în ierarhia lagărului brutalizându-i şi omorându-i pe deţinuţii din subordinea lui. SS-ul aprecia astfel de slugi; îi ajutau să facă economie la gaz, ucigând prizonierii cu mâinile lor.

– Ascultă la mine, zise Jozek, trezindu-l pe Edek din meditaţia tristă. Mergi la prietenul tău diseară – fiind funcţionar de bloc, are camera lui în baracă – şi discută cu el între patru ochi. Explică-i că ar trebui să se pună bine cu ruşii. N-o să fie uşor; se ştie că nu prea ascultă de ordinele ăstora ca noi, dar, dacă

reușește să le câștige încrederea, o să aibă unul dintre cele mai călduțe posturi din tot lagărul.

– Cum așa? întrebă Edek, nedumerit.

Edek cunoștea din proprie experiență brutalitatea cu care SS-ul îi trata pe prizonierii de război sovietici. De cum ajungeau în lagăr, gardienii SS le făceau viața un calvar. La cea mai mică infracțiune, pentru care polonezii primeau doar o bătaie, rușii erau împușcați. Cele mai grele munci le erau rezervate rușilor. Ei erau printre primii gazați în Blocul 11. Ei erau constant torturați, abuzați, biciuiți, înfometați și supuși celor mai monstruoase experimente. Veteranii din lagăr spuneau că doar evreii aveau parte de un tratament mai rău. După tot ce văzuse la Auschwitz, Edek era de altă părere.

– S-au schimbat lucrurile după ce nemții au pierdut Stalingradul, îi explică Jozek, pe un ton cumpătat. Acum zic că e mai profitabil să-i protejeze pe ruși.

Edek se pregătea să-l contrazică, dar bătrânul ridică mâna și-l opri cu un zâmbet binevoitor.

– Știu, știu. Și eu am fost printre primii aduși la Auschwitz. Îmi amintesc foarte bine ce le făceau bieților oameni acolo. Dar, la Birkenau, cei care au scăpat cu viață sunt tratați acum ca deținuți privilegiați. Poate că Lagerführer Schwarzhuber are o oarecare afecțiune pentru ei din motive de onoare militară, dar un lucru e clar: îi repartizează la bucătărie și la diverse depozite, unde fac munci mai mult decât lejere. Unii dintre ei au cerut să lucreze în echipa de la Mexic… știi la ce mă refer… șantierul de dezasamblare care se construiește lângă lagărul de bărbați. Jozek așteptă ca Edek să confirme și reluă: Nu pricep de ce-ar alege o echipă atât de dubioasă, fiindcă e muncă grea la Mexic. Umblă vorba că ar fi din cauza etilului sau metilului pe care-l scot din avioanele doborâte și pe care-l rafinează cumva și-l transformă în alcool de băut. Eu, unul, mă îndoiesc că ăsta-i motivul principal, dar numai ei știu adevărul. În orice caz, spune-i prietenului tău să stea în banca lui și să nu se amestece în treburile rușilor, măcar la început. Oamenii ăștia au ierarhia lor, șefii lor, sistemul lor de justiție și-și rezolvă problemele între ei. Dacă reușește să câștige respectul și prietenia șefilor, o să aibă viață ușoară. Până și Kapo Jupp le știe de frică, fiindcă i-au omorât câțiva subalterni care și-au băgat nasul unde nu le fierbea oala. Acum se ține departe de ei. Deci, cum spuneam, dacă prietenul tău acționează inteligent, poate să transforme pedeapsa într-o poziție chiar favorabilă. Numai să nu supere vreo persoană… periculoasă, încheie Jozek, pe un ton nu foarte încurajator.

După ce-i mulţumi bătrânului, Edek o rupse la fugă şi nu se opri până ce nu ajunse la Blocul 8. Dar, cu toată graba lui, părea să fi ajuns prea târziu. Bătaia era deja în toi.

Îngrozit, îşi văzu prietenul înlănţuit într-o îmbrăţişare mortală cu adversarul sovietic, care-l domina pe Wiesław prin fizicul său masiv, cu umeri musculoşi şi gât ca de taur. În ovaţiile blocului, cei doi se băteau chiar la uşa barăcii, împărţindu-şi pumni şi picioare zdravene. Cu feţele pline de sânge şi zgârieturi, îşi dădeau târcoale, gâfâind, după care se năpusteau iar unul la gâtul celuilalt, cu o înverşunare aproape sinucigaşă.

Ca hipnotizat, Edek vedea semicercul de chipuri din jurul lor, ochii aţintiţi cu aviditate la cei doi adversari, le auzea încurajările în limba lor ciudată şi aştepta cu groază deznodământul. Indiferent care dintre ei ar fi câştigat, Wiesław o păţea. Fie-l omora adversarul cu o lovitură bine ţintită în tâmplă, fie săreau toţi şi-l omorau în bătaie pe proaspătul şi inexperimentatul funcţionar de bloc.

Un responsabil de bloc, palid şi cu răsuflarea tăiată, ieşi fuga din camera lui şi-şi croi loc până la cei doi luptători. Dar degeaba încercă să-i despartă, căci ceilalţi ruşi îl apucară de ceafă şi-i cerură să-i lase pe cei doi să-şi rezolve singuri disputa. Pentru bărbaţii aceştia sălbatici şi căliţi în luptă nu exista autoritate mai presus de legea lor marţială, înţelese deodată Edek, uitându-se la responsabilul de bloc care-i implora să intervină, doar ca să fie gonit cu cel mai mare dispreţ.

Năucit şi cu nervii încordaţi, Edek aruncă o privire în jur, în speranţa că va găsi ceva, orice, cu care să oprească încăierarea. Îi căzură ochii pe o găleată cu apă, aşezată la uşa barăcii. O apucă imediat de toarta metalică, îşi făcu loc cu coatele până la rus şi Wiesław şi aruncă apa rece pe ei.

Efectul se produse îndată. Tuşind şi scuipând, cei doi îşi şterseră ochii şi se uitară nedumeriţi împrejur. Edek îl trase iute pe Wiesław spre el şi se puse în faţa lui. Îi ochi i se citea provocarea adresată tuturor celor patru sute de ruşi din baracă, ale căror priviri războinice îl urmăreau din clădirea slab luminată.

O încremenire apăsătoare coborî peste bloc. Nimeni nu făcea o mişcare. Păreau să cumpănească ceva în acel moment de impas. Cu răsuflarea fierbinte şi înăbuşită în gâtlej, Edek nu îndrăznea nici să clipească, de teamă să nu rateze o mişcare prea bruscă, un atac care putea veni de oriunde, un cuţit înfipt în coaste, într-o clipă de neatenţie.

Adversarul lui Wiesław întoarse capul încet, căutând pe cineva în mulţimea

înmărmurită. Ca la un semn, aceasta se trase în lături ca marea şi apăru un bărbat de-a dreptul banal. Nu era înalt, nici bine clădit ca bătăuşul, dar avea acea autoritate tăcută prin care se remarcau adevăraţii lideri.

I se adresă în rusă rivalului lui Wiesław, care încuviinţă din cap supus şi intră în baracă, în încurajările şoptite şi bătăile pe spate ale tovarăşilor săi.

Rusul ciudat rămase în faţa lui Edek şi a lui Wiesław. Lumina se reflecta în lentilele ochelarilor săi, astfel încât ochii aproape că nici nu i se vedeau în spatele lor.

– Mare prostie să-ţi faci duşmani din prima zi, spuse el, în cele din urmă, într-o germană impecabilă. O vom pune pe seama nechibzuinţei de care mulţi dau dovadă când primesc chiar şi cea mai neînsemnată poziţie de putere. Te-aş sfătui totuşi să-ţi mai înfrânezi elanul de a-i sluji pe nazişti. A doua oară, nu te mai scap.

Acestea fiind zise, le întoarse spatele şi plecă, urmat de toţi sovieticii, precum un rege de alaiul său.

Imediat ce rămaseră singuri, Wiesław îl lăsă pe Edek să-l ducă în camera lui – singurul câştig de pe urma acelei slujbe mizerabile. Era micuţă şi sărăcăcios mobilată, foarte asemănătoare cu a Malei, dar avea lacăt la uşă, cam fragil ce-i drept, dar tot oferea o oarecare protecţie.

– Ce s-a întâmplat? întrebă Edek, în timp ce-i curăţa buza spartă, care se umfla cu repeziciune.

– Ne-au anunţat că, din nu ştiu ce motiv, în blocul nostru se va da stingerea mai devreme azi, imediat după apel.

Wiesław strănută uşor şi-şi şterse pe mânecă sângele care încă îi curgea din nas.

– Responsabilul de bloc m-a pus la uşă, cu ordin să nu las pe nimeni să iasă, după care s-a dus în camera lui, să se ocupe de nişte documente. Ticălosul ăla, Kolya cred că-l cheamă, mare şef la bucătărie, a decis că n-are chef să respecte regulile şi a trecut pe lângă mine. Am încercat să-l opresc, dar m-a îmbrâncit tare – ai văzut ce huidumă e – şi s-a dus la uşă. Şi atunci l-am apucat de gulerul cămăşii. S-a răsucit şi mi-a tras un pumn în obraz. I-am învineţit şi eu un ochi. Mai departe ai văzut şi tu ce s-a întâmplat.

În realitate, situaţia era mult mai gravă. Edek se frecă la ochi. Se adunaseră prea multe într-o singură zi. Şi acum, nu-l putea lăsa singur pe amărât printre brutele alea. I-ar fi făcut seama numaidecât, i-ar fi aruncat trupul afară şi-ar fi

declarat cu zâmbetul pe buze că noul funcţionar căzuse din pat accidental şi-şi rupsese gâtul. Mare nenorocire. Chiar le era simpatic.

Nu. Nu putea permite să se întâmple aşa ceva.

Puse palmele pe umerii lui Wiesław şi se uită în ochii lui.

– Wiesław, trebuie să te duci şi să-ţi ceri scuze.

Preţ de câteva clipe, Wiesław rămase înmărmurit.

– N-ai auzit ce-am spus? strigă el într-un final, cu o figură profund indignată.

– Am auzit foarte bine, spuse Edek, cu voce gravă. Dacă te-ai fi bătut cu un polonez, îi trăgeam şi eu vreo două în gură. Dar ăştia-s ruşi. Soldaţi adevăraţi, care luptau cu naziştii când noi încă ne construiam barăcile la Auschwitz. Sunt bătăioşi şi puternici – trebuie să fie după ce SS-ul a încercat să-i extermine ani la rând. Ăştia de-aici sunt cei mai duri. Nu ne permitem să ni-i facem duşmani. E mult mai înţelept să ne aliem cu ei. Aşa că o să iei sticla asta, zise, scoţând băutura cu care încercase să-l mituiască pe Arbeitsdienst Jozek, şi i-o dai lui Kolya, ca să-l îmbunezi. Îi ceri scuze şi promiţi că n-o să se mai întâmple.

Tonul lui Edek avu mai mare înrâurire asupra lui Wiesław decât cuvintele în sine. Încuviinţă agale din cap şi luă sticla.

– Vii cu mine? În caz că…

– Bineînţeles, zise Edek, bătându-l pe umăr, şi se ridică de pe pat. Mai întrebi?

Ieşiră amândoi din camera lui Wiesław şi, sub privirile neclintite ale deţinuţilor, se duseră spre patul lui Kolya. Cu o figură de pe care dispăruse ostilitatea, rusul îndepărtă compresa rece de pe ochiul umflat şi se uită la ei curios.

Fără să scoată o vorbă, Wiesław îi întinse sticla, cu degete tremurânde. Spre uimirea lor, rusul izbucni în râs şi le făcu semn să ia loc pe pat.

– Tu idiot, eu idiot, explică prietenește, într-o poloneză stricată.

Desfăcu sticla şi i-o dădu mai întâi lui Wiesław, gest ce dovedea că făcuseră pace.

– Naziştii răi. Tu tovarăş. Eu bat cu nazişti, nu cu tovarăşi.

– Aşa e, confirmă numaidecât Wiesław, apucând sticla de gât, şi-i strânse mâna sovieticului cu o camaraderie cum se putea lega doar între doi bărbaţi care fuseseră la un pas să se omoare unul pe altul. Gata cu bătăile între prieteni.

23

– Transferat? exclamă Mala, vizibil îngrijorată de vestea primită de la Edek.

Nu era duminică, ziua lor obișnuită „de întâlnire“. La adăpostul nopții, Edek dăduse fuga la rampa în construcție, cum mai făcuse o dată. În lumina galbenă a felinarelor, șinele de tren înaintau tot mai mult între lagărul de femei și cel de bărbați – o cicatrice neagră și hâdă pe suprafața imaculată de zăpadă proaspăt căzută. O prinsese pe Mala la țanc – tocmai înmânase ordinele unui Kapo și se pregătea să plece, pentru a-și îndeplini și restul de sarcini alături de celelalte două mesagere din tura de noapte.

– Ce-ai de gând să faci? îl întrebă pe Edek, studiindu-i cu îngrijorare chipul. N-ai cum să scoți din lagăr un funcționar de bloc. Wiesław trebuie să facă parte dintr-un Kommando.

– Mai e timp până la vară, răspunse Edek, silindu-se să pară relaxat. Suficient cât responsabilii să-și dea seama că e nepriceput și să-l repartizeze la un serviciu normal.

Mala îi aruncă un zâmbet firav și-i strânse mâna.

– Am eu năluciri sau șinele sunt tot mai aproape de…, zise Edek, dar apoi tăcu brusc, ducându-se cu mintea la destinația macabră spre care mergeau șinele.

Coșurile crematoriului se înălțau înaintea lor, moțăind înșelător pe fundalul bolții luminoase a felinarelor. Drumul pe care cu doar câteva săptămâni în urmă îl străbăteau în cel puțin patruzeci de minute nu le lua acum nici un sfert de oră. Zăngănitul uneltelor care fixau șinele în pământul înghețat răsuna peste lagăr ca un ceas sinistru, măsurând timpul până când ceva monstruos și inevitabil avea să se întâmple. Muncitorii lucrau la noua rampă în ture duble, cu o eficiență necruțătoare.

– N-ai năluciri. Aici se va construi noua rampă, spuse Mala, arătând spre un petic de teren viran, care despărțea lagărul de femei de cel de bărbați.

Tăcu un moment, apoi reluă cu o voce care-i dădu fiori reci lui Edek.

– Am văzut planurile la Administrație. Și știu foarte bine care sunt ordinele, pentru că tot eu le transmit.

Edek simţea că îi ţiuie urechile. Liniştea se transformase deodată într-un ţipăt asurzitor de groază. Se pregătea ceva, se instalau noi maşinării de exterminare în masă, totul la adăpostul întunericului. Craniul lunii rânjea la ei, dezvelindu-şi gingiile ştirbe, de pe bolta cerului nepăsător. Era convins că, dacă nu-l ţinea Mala de mână, şocul l-ar fi doborât la pământ. În clipa aceea de deznădejde, îi reveniră în minte cuvintele istoricului din fosta baracă: „O să ne omoare pe toţi, ascultă ce-ţi spun. Nimeni nu-şi doreşte să ieşim de-aici şi să începem să povestim prin ce-am trecut“.

– Nu e pentru noi, zise Mala, parcă citindu-i gândurile, şi-i strânse mâna, ca să-l îmbărbăteze. Cel puţin, nu acum. De ce le-ar trebui încă o rampă pentru noi? Noi suntem deja aici. E pentru cei care vor veni. Evrei maghiari. Ungurii s-au gândit să schimbe taberele, dar nu şi-au făcut bine socotelile. Acum Hitler o să se răzbune aşa cum îi place lui mai mult – o să le extermine întreaga populaţie evreiască. În ce ne priveşte, naziştii au încă nevoie de noi. Cine să-i ajute să comită crime în masă, dacă nu noi?

În întuneric, zâmbetul ei mâhnit era singurul licăr de lumină care-i dădea speranţă lui Edek. Înţelese brusc că n-ar suporta să se despartă de ea, nu încă.

Cum o să-ţi iei adio când va veni momentul? Încă un gând i se strecură în minte, încolăcindu-se tăcut, ca un şarpe gata să-şi atace victima vulnerabilă. Edek îl lăsă acolo, nestingherit – deocamdată.

Parcă nu mai venea odată duminica. Edek număra zilele şi se zbuciuma în nopţile de nesomn, dar, când sosi în sfârşit, descoperi cu surprindere că nu e singurul musafir din camera Malei.

– Iartă-mă că nu te-am anunţat, zise ea şi-i dădu o sărutare fugară. N-am avut când. E o întâlnire de urgenţă.

Camera Malei părea şi mai neîncăpătoare, iar fumul de ţigară plutea în aer, ca nişte norişori cenuşii. Edek o recunoscu pe Zippy, care stătea pe patul Malei, şi dădu mâna cu câteva persoane pe care nu le mai văzuse până atunci. Aveau feţe grave şi vorbeau în şoaptă. Era limpede că fac parte din elita lagărului. Bărbatul aşezat turceşte pe podea făcea parte din Sonderkommando. Mirosul de carne arsă se îmbibase în hainele lui bine croite, deşi avea un aspect curat şi îngrijit. Mala i-l prezentă ca fiind Konstantinos.

– Kostek.

Bărbatul vânjos ezită câteva clipe înainte de a-i întinde mâna lui Edek. Nu pentru că ar fi considerat nedemn să dea mâna cu un muncitor de la salubritate, ci pentru că mulţi deţinuţi strâmbau din nas când era vorba să strângă mâna îngrijitorului de la camera de gazare.

Edek i-o strânse călduros şi se prezentă.

Alături de Zippy, stătea o doctoriţă de la infirmerie, îmbrăcată într-un halat alb, cu pete proaspete de sânge pe mâneci. Mala i-o prezentă drept Stasia. Edek zâmbi – doctoriţa deţinută era tot poloneză.

Ceilalţi doi bărbaţi, aşezaţi lângă calorifer, făceau parte din echipa de tâmplărie, judecând după uniformele lor specifice. Unul dintre ei îi părea cunoscut. Abia când se uită mai bine, îşi dădu seama că e Pavol, slovacul care-i făcuse legătura cu Mala.

Mala stătea pe singurul scaun din cameră, ca un preşedinte al micii adunări. Îl invită pe Edek să ia loc pe pat, dar el preferă să rămână în picioare, lângă uşă, ca să nu le înghesuie şi mai mult pe femeile de pe patul şi aşa minuscul al Malei.

Iniţial, primul tâmplar îl privi cu neîncredere, dar Mala îi alungă îndoielile cu o simplă fluturare a mâinii.

– E de-al nostru. E de încredere.

Asigurările ei păreau să mulţumească pe toată lumea, căci se înseninară la faţă.

– Se întâmplă ceva cu Lagărul de Familie, îl informă Mala pe Edek, fără alte amănunte.

– Evreii de la Theresienstadt? întrebă el, nedumerit.

Încă de anul trecut din septembrie, când fuseseră aduşi la Birkenau din ghetoul cehoslovac de la Theresienstadt, deţinuţii din Lagărul de Familie erau priviţi ca un soi de ciudăţenie. Spre deosebire de ceilalţi nou-veniţi, ei nu fuseseră fugăriţi prin Blocul Primiri, cu lovituri şi înjurături; nu fuseseră raşi ca oile înainte de a fi tatuaţi şi trimişi la dezinfecţie, nici scoşi afară în pielea goală, tremurând de frig şi spaimă. Dimpotrivă, fuseseră conduşi aproape cordial la barăcile lor de gardienii SS, care învăţaseră deodată să vorbească politicos, trataţi ca nişte oaspeţi bineveniţi şi lăsaţi să-şi păstreze hainele civile şi chiar valizele – lucru nemaiauzit la Auschwitz-Birkenau. De atunci, trăiau ca la început, toate familiile laolaltă, în vreme ce restul deţinuţilor din lagăr, smulşi de lângă rudele lor, îi priveau din spatele sârmei ghimpate şi se scărpinau în cap, neînţelegând acest favoritism surprinzător.

Abia mai târziu, Rezistența locală descoperise că era doar o prefăcătorie. Că singurul motiv pentru care gardienii SS se purtau cu mănuși cu evreii lor vedetă era propaganda pe care o serveau presei internaționale, ca să arate că evreii sunt bine îngrijiți și nu le lipsește nimic. Dar cel mai trist era faptul că și Crucea Roșie, care inspecta uneori lagărele germane, înghițea minciunile naziștilor fără să-i bănuiască de rea-credință, iar, la finalul fiecărei vizite, se oferea să aducă mai multe ajutoare umanitare evreilor. Conducătorii lagărului acceptau încântați și-și frecau mâinile pe la spatele inspectorilor Crucii Roșii, imaginându-și ce ospețe vor face cu bunătățile trimise din Elveția.

– De la început am zis că ceva nu e în ordine cu lagărul ăla, spuse Zippy, rupând tăcerea. Era prea frumos ca să fie adevărat. Copiii ăia cu fețe de îngerași și jucăriile lor, femeile îmbrăcate cu dresuri de mătase și pantofi cu toc, foștii veterani de război care se plimbau ca la paradă, cu medaliile prinse-n piept. Nu există așa ceva la Auschwitz, încheie ea, clătinând categoric din cap. Nu m-a mirat când Rezistența lor mi-a confirmat că totul e de fațadă, ca să-i păcălească pe elvețieni.

– Gardienii SS i-au pus să scrie vederi familiilor și să le postdateze cu o lună, zise Mala, cu ochii ațintiți la peretele din față și o încrețitură adâncă între sprâncene. Le-am sortat împreună cu Zippy la Administrație. Când i-am atras atenția lui Mandl că sunt multe date greșite, a bâiguit ceva cum că ar avea legătură cu întârzierile de la biroul de cenzură din Berlin.

– Căcat! bombăni Kostek.

Edek pufni, amuzat de francheța lui încântătoare. Tipul din Sonderkommando îi devenea tot mai simpatic.

– Se pregătește un *Aktion*, continuă Kostek. Ascultați ce vă spun. Am mai văzut treburi de-astea. Biroul de cenzură, pe dracu'! răbufni, clătinând din cap, dezgustat.

– La asta ne-am gândit și noi, spuse Mala, uitându-se la Kostek. De-asta am și convocat ședința. Trebuie să-i anunțăm.

– Să zicem că-i anunțăm, interveni Pavol, răsucindu-și altă țigară, după ce abia stinsese alta într-o conservă de sardine. Și apoi? Am fost acolo de o mie de ori. N-am pomenit oameni mai nesuferiți și mai înțepați. Trăiesc cu impresia că regulile lagărului nu sunt valabile și pentru ei. Doar câțiva bănuiesc că li se coace ceva. Ceilalți preferă să se complacă în ignoranță și să mizeze pe bunăvoința SS-ului, adăugă el, dând ochii peste cap sugestiv.

– Dar sunt și membri ai Rezistenței printre ei, insistă Mala.

– Da, treizeci şi trei din cinci mii, spuse Stasia, evident neimpresionată de aceste cifre. Cum vrei să faci revoluţie cu o mână de oameni?

– Aceştia pot să preia conducerea, stărui Mala, dar doctoriţa flutură din mână.

– Dacă oamenii nu cred că vor fi ucişi, nici un conducător de pe lumea asta n-o să-i convingă să se revolte, spuse Kostek, pe un ton neaşteptat de melancolic. În ’42, când nu erau construite încă monstruozităţile din apropiere de Kanada, transportam oamenii abia gazaţi la vechiul crematoriu de la Auschwitz. Trebuia s-o luăm pe lângă rampă şi să mergem foarte încet, ca să nu cadă morţii din camion, fiindcă eram mereu supraîncărcaţi, şi drumul era denivelat. În orice caz, cum mergeam noi încet-încet, am asistat la următoarea scenă: o doamnă bine îmbrăcată, nu din ghetou, ci o evreică bogată, pe care o adunaseră cine ştie de pe unde, mergea spre un gardian SS, cu fiu-său după ea. Se duce la el şi arată spre un tip din Kanada, care se ocupa de bagajele de pe rampă. Pesemne că amărâtul o fi încercat s-o avertizeze să dea drumul copilului, dacă vrea să scape cu viaţă… În fine, ce i-o fi zis, ce nu i-o fi zis, cert e că femeia nu l-a crezut şi s-a dus ţintă la gardian, urlând tot felul de acuzaţii la adresa amărâtului din Kanada. „Herr Offizier, infractorul acela abject mi-a spus că, dacă nu dau drumul copilului, o să murim amândoi!“ Ofiţerul s-a uitat la ea cu o figură spăşită – ştia că n-are voie să creeze panică la rampă sub nici o formă – şi i-a zâmbit amabil. „Stimată doamnă, flăcăul e bolnav mintal. Ăştia ca el născocesc tot soiul de bazaconii. Chiar credeţi că germanii sunt nişte barbari care ucid femei şi copii?“ Şi ce să vezi? Mulţimea l-a crezut pe gardianul SS şi nu pe deţinutul *bolnav mintal*.

Kostek îşi pipăi buzunarele, în căutarea pachetului de ţigări, şi aprinse una distrat.

– Când s-a întors victorioasă spre băiatul din Kanada, nu mai era acolo. Ea nu-l vedea din locul în care era, dar eu îl vedeam. Doi gardieni îi făcuseră deja felul în spatele mormanului de bagaje, ca să nu-l mai mănânce limba şi altă dată. Mi-au făcut semn să opresc şi mi-au zis să aştept până pleacă toată lumea, ca să mai preiau un cadavru.

Edek urmărea reacţia Malei la povestea lui Kostek şi observă că nu se citea nici urmă de mirare în ochii ei, ci doar melancolia sumbră a omului care văzuse toate aceste orori.

– O să-şi dea seama că am avut dreptate, zise cel de-al doilea tâmplar. Doar că va fi prea târziu.

– Totuşi, e de datoria noastră să încercăm, zise Mala, refuzând să se dea bătută, şi se întoarse spre Kostek. Aveţi tot ce vă trebuie ca să susţineţi revolta, dacă decid să meargă până la capăt?

Bărbatul trase din ţigară, căzut pe gânduri.

– Avem câteva bombe artizanale şi nişte arme. Ideea e să doborâm măcar doi dintre soldaţii SS care sunt la mitraliere. Dacă reuşim asta, atunci să vedeţi spectacol, doamnelor şi domnilor.

Din locul în care stătea pe podea, tovarăşul lui Pavol, purtând un triunghi roşu în piept, clătina din cap vehement.

– Ba o să murim cu toţii din cauza ta. Planul era să pornim revolta când se apropie sovieticii, ca să putem fugi la ei. Acum unde fugim? Înapoi în mâinile naziştilor? Cel mai bine e să aşteptăm.

– Voi, comuniştii, n-aţi ştiut niciodată să acţionaţi din proprie iniţiativă, zise Kostek, legănând dezgustat din cap.

– Noi, comuniştii, preferăm să gândim înainte să întreprindem ceva, replică tâmplarul, dezvelindu-şi dinţii într-un rânjet. Dacă nu eram noi, comuniştii, continuă batjocoritor, ai fi fost de mult scrum în cuptor, în loc să-l alimentezi. Ai uitat cine ţi-a făcut rost de postul ăsta călduţ? Blestematele de Triunghiuri Roşii!

– Gata! strigă Mala, ca să pună capăt discuţiei. Trebuie să colaborăm, nu să ne ciondănim. Înţeleg că marea masă a oamenilor din Lagărul de Familie nu ne cred, dar dacă le-am aduce o dovadă? Poate atunci vor reacţiona.

– Ce dovadă? Un document semnat de la Administraţie? spuse Zippy, chicotind amar. Nu cred că ne lasă Mandl să luăm aşa ceva.

– Nu, răspunse Mala şi se uită la Kostek. Mi-ai spus că supraveghetorii SS te informează mereu în privinţa numărului exact de persoane pentru care să alimentezi cuptoarele, ca să nu faci risipă de… cărbunii ăia speciali pe care-i folosiţi, zise şi pocni din degete, căutând cuvântul care-i stătea pe limbă.

– Cocs, completă Kostek, devenind deodată foarte atent.

– Deci, dacă-ţi spun să alimentezi cuptoarele pentru cinci sute de persoane, nu-i o dovadă suficient de convingătoare?

Kostek medită îndelung. În cele din urmă, oftă.

– Posibil, spuse şi ridică din umeri, nu foarte convins.

Nu credea câtuşi de puţin în acea idee.

După ce plecară cu toţii – unul câte unul, pe aceeaşi uşă ce dădea spre pivniţă şi pe care o folosea şi Edek –, tânărul se ghemui la picioarele Malei şi

o prinse de mână.

– Pot să te-ajut cu ceva, Mally?

Preț de câteva clipe, ea nu păru să-l fi auzit. Apoi își încleștă mâna peste a lui, și în ochi i se aprinse o flacără sălbatică.

– Da, poți. Fugi de aici cu cât mai multe dovezi și avertizează-i pe toți cei care au urechi să audă despre ce se întâmplă la Auschwitz, ca să se ferească să ajungă aici. Ca să aibă șansă să lupte pe terenul lor. Iar dacă va fi să moară, să ia măcar câțiva naziști cu ei pe lumea cealaltă.

Era pătimașă, plină de ură și chiar ușor înspăimântătoare când rostea acele cuvinte. În clipa aceea, Edek înțelese că nu mai iubise niciodată pe nimeni așa cum o iubea pe ea, pe noua conducătoare a Rezistenței, care își asumase acest rol la care alții nu cutezau nici să se gândească de frica repercusiunilor, pe această amazoană cu foc în vene și gheață în priviri.

24. *Martie 1944*

După ultima ninsoare care învăluise lagărul într-o mantie albă, primăvara își intră în drepturi și curăță drumurile mocirloase. Apa picura de pe acoperișurile care miroseau vag a lemn umed. Până să ajungă la fosta lui echipă, lui Edek îi bătea inima în piept cu asemenea forță, încât rivaliza cu loviturile pricepute ale lui Kapo Vasek. Kommandoführer Lubusch era ultima lui speranță. Dar dacă speranța aceea ajungea la concluzia că propria piele era mai prețioasă decât libertatea lui Edek? Dacă ar fi râs de credulitatea lui Edek și s-ar fi prefăcut că n-au purtat niciodată acea discuție? Dacă plecase în permisie să-și vadă soția și, la întoarcere, nu mai voia să o lase văduvă?

Ajuns în fața ușii biroului lui Lubusch, Edek trase adânc aer în piept, încercând zadarnic să se calmeze. Își făcuse atâtea gânduri negre, încât îi tremura mâna când dădu să bată la ușa bine cunoscută. Se clătina pe picioare, amețit și galben la față, lac de sudoare pe sub salopetă; tresări ușor la auzul vocii blânde care-i spuse să intre. Era prea devreme; nu apucase să-și vină în fire – dar mâna împingea deja ușa, din proprie inițiativă. Picioarele îl purtară înăuntru; ca prin vis, Edek trăia o vagă senzație de extracorporalitate, simțind cum pocnește din călcâie și își scoate șapca dungată, cu un gest mecanic. Lagărul era un profesor nemilos. Îi învățase să se supună ordinelor supraveghetorilor SS – chiar dacă erau pe jumătate morți, chiar dacă tremurau de spaimă, se conformau ordinelor.

– Galiński! exclamă Lubusch și se ridică de pe scaun, vizibil încântat să-și revadă fostul muncitor. Mai trăiești, pișicherule?

De regulă, atât gardienii SS, cât și deținuții cu statut de Kapo adăugau după o asemenea întrebare retorică un „nici o grijă, rezolvăm noi“, apoi se năpusteau cu bicele și bastoanele asupra prizonierului neașteptat de rezistent. Însă tonul lui Lubusch trăda o bucurie sinceră. Lui Edek îi tremurau buzele, năpădit de cele mai ciudate emoții.

– *Jawohl,* Herr Unterscharführer.

Pesemne se uita la ofițerul SS cu asemenea disperare, încât lui Lubusch i se făcu milă de el și nu-l mai chinui cu politeți fără rost.

– Ți-am adus-o, spuse Lubusch scurt, iar, în clipa aceea, Edek simți că-i cresc aripi.

Aproape plutind de fericire, se uită după mâna ofițerului, în timp ce acesta încuia ușa cu o privire complice. Rânji cu gura până la urechi în momentul în care tizul său îi făcu semn să-l urmeze, apoi scoase o uniformă frumos împăturită din sertarul de jos al biroului.

– Deocamdată, am doar uniforma și centura, fără armă și toc. De astea o să fac rost separat. Stai liniștit, a fost deparazitată.

Edek prinse gluma – supraveghetorii SS erau cei care se temeau să nu ia păduchi de la deținuți, nu invers –, dar nu acesta era motivul euforiei pe care Edek încerca din răsputeri să și-o înfrâneze. Își plimbă degetele pe marginea stofei aspre. Nu îndrăznea să atingă nasturii de alamă care scânteiau ispititor în lumina caldă din cameră; nu încă. Ar fi transformat visul tulbure într-un plan real, iar Edek era deopotrivă îngrozit și entuziasmat de perspectiva acestui miracol. Se temuse și se rugase pentru asta, iar acum Lubusch i-o întindea ca pe o ofrandă și, deodată, Edek nu mai putea să respire.

– Deci? zise Lubusch, nevoit să-i dea un imbold. Stai și te uiți la ea sau o probezi?

La început, Edek nu-l auzi. Era prea absorbit de mult râvnita uniformă.

– S-o probez? bolborosi Edek, trezindu-se, în sfârșit, din reverie. Aici?

– Desigur. Sau voiai să defilezi cu ea pe Appellplatz? zise Lubusch râzând. Îmbrac-o. E încuiată ușa, nu te vede nimeni. Doar eu, iar eu trebuie să văd cum te miști în ea. Chiar m-am gândit la asta.

În sfârșit, lăsase gluma la o parte – și el avea emoții, își dădu Edek seama în acel moment – și-i aruncă o privire secretoasă.

– Te descoperă imediat, dacă faci vreun gest greșit când o porți. Așa că trebuie să văd exact cum intenționezi să procedezi.

Se trase deoparte și-i făcu semn lui Edek să se îmbrace. Edek luă uniforma cu un amestec de silă și uluire, blestemând din nou instinctul acela de lagăr, care-l făcea să se supună autorității fără să stea pe gânduri o clipă.

Tocmai își încheia tunica, atunci când își zări reflexia în oglinda de pe peretele din față. Încremeni. Cu un minut în urmă era deținut, iar acum – de sub chipiul cu craniu și oase, se uita la el un stăpânitor al lumii, trufaș și puternic.

– Când termini să te admiri, zise Lubusch, trezindu-l încă o dată la realitate, vino spre mine și prezintă-te.

Se aşeză lângă peretele din faţă.

– Imaginează-ţi că sunt paznicul de la poartă. Vino spre mine, salută-mă şi dă raportul, sau ce te-ai gândit tu să faci.

Nu se gândise atât de departe, dar Edek era cunoscut pentru spontaneitatea lui. După ce-şi trase vestonul, ca să-l prindă bine sub centură, îndreptă spatele şi se duse spre Lubusch, fără grabă, dar cu paşi fermi.

Lubusch încuviinţă din cap mulţumit de felul în care pocni din călcâie şi îndreptă o puşcă imaginară spre burta lui Edek.

– Îmi pare rău să-ţi spun, dar, în momentul ăsta, eşti mort.

Edek îl privea buimăcit.

– De… ce? Am salutat cum mi-aţi spus…

Lubusch oftă, ca un profesor care are de-a face cu un elev repetent.

– Tocmai de-asta eşti mort.

Edek observă că privirea lui Lubusch se oprise pe mâna lui dreaptă, în care ţinea chipiul, şi închise imediat ochii, ruşinat de prostia lui. Nici un ofiţer SS nu şi-ar scoate chipiul. Doar prizonierii, învăţaţi cu poziţia de sclavi, erau obligaţi să facă asta, de frică să nu fie ucişi.

– Mă iertaţi, Herr Unterscharführer. Instinctul, bată-l vina.

– De asta mă temeam. Salută-mă ca un gardian SS.

Edek pocni din călcâie şi întinse braţul drept.

– Heil Hitler!

Cuvintele aveau un gust amar, dar trebuia să le rostească.

Lubusch îi corectă puţin poziţia braţului.

– Un pic mai sus şi mai spre dreapta. Uită-te în ochii mei când mă saluţi. Nu eşti un deţinut care se prezintă în faţa ofiţerului; eşti egalul meu acum. De fapt, vei avea grad mai mare decât orice santinelă, aşa că poartă-te cât mai arogant cu putinţă.

De data asta, Edek păşi spre Lubusch mai agale decât prima oară şi cu o figură profund disprețuitoare.

– Heil Hitler! spuse cu nonşalanţă şi pocni din călcâie, uitându-se fix în ochii ofiţerului SS.

Acesta din urmă încuviinţă din cap admirativ.

– Prinzi repede, Galiński.

– N-am încotro, Herr Unterscharführer.

La Auschwitz, supravieţuiau doar cei care se puteau adapta.

– Ai dreptate, zise ofiţerul, cu glas mâhnit.

Scutură din cap, ca să-şi alunge melancolia, şi reintră în rol.

– Heil Hitler, Herr Unterscharführer.

Se opri şi se uită la Edek, aşteptând ca acesta să facă ceva.

– Permiteţi să raportez…

– Nu, îi curmă vorba Lubusch. Tu nu raportezi şi în nici un caz nu ceri permisiune pentru asta. Vorbeşti cu un amărât de gardian. E subalternul tău.

– Deschide mai repede poarta, spuse Edek, însuşindu-şi rapid învăţăturile lui Lubusch. Şi aşa am întârziat, după cât s-a mocăit azi-dimineaţă responsabilul de bloc al idiotului ăstuia, continuă, arătând spre locul în care s-ar afla Wiesław, până a terminat de numărat toate zdrenţele alea.

Pe chipul lui Lubusch, apăru un rânjet. Edek îşi interpreta foarte convingător rolul.

– Îmi cer scuze, Herr Unterscharführer, dar trebuie să-mi prezentaţi documentele. Ştiţi regula…, zise el, desfăcând braţele într-un gest de neputinţă şi zâmbind umil.

Cu o figură exasperată şi gesturi teatrale, Edek scoase o hârtie imaginară – *ausweis*-ul pe care li-l procurase Mala – din buzunarul de la piept.

– Eşti mulţumit? îi zise acru lui Lubusch. Pot să plec sau vrei să-ţi mai arăt şi alte hârţoage?

După ultima replică, Lubusch îl bătu mândru pe umăr. Aproape că radia de încântare.

– E bine, repeta el, vizibil uşurat. E excelent.

Edek se uita la chipul tânărului din faţa lui şi se gândea la situaţia aceasta oribilă, la dezbinarea pe care o crease războiul, la ura de rasă care-i împărţise în tabere diferite. În alte împrejurări, ar fi putut fi prieteni.

– Herr Unterscharführer, începu să spună ceea ce până atunci nici nu îndrăznea să conceapă. Cred că ar fi bine să vă luaţi permisie când…

Nu apucă să-şi ducă ideea la capăt, căci Lubusch clătina deja din cap.

– Dacă adevărul va ieşi la iveală, Gestapoul o să mă aresteze oricum. Nu contează dacă voi fi în lagăr sau în afara lui. Ştie toată lumea că, dacă vor, găsesc pe oricine şi-n gaură de şarpe, mai ales pe trădătorii nemţi. Nu-ţi mai face atâtea griji, Edek.

Edek ridică privirea. Lubusch îl strângea de braţ – un gest ciudat de prietenesc, care părea să spună: „Nu-ţi bate capul nerod cu asta“.

– Am luat deja o hotărâre în ceea mă priveşte. N-am comis niciodată o crimă, dar am fost complice la crime. Dacă ăsta-i singurul lucru bun pe care-l

fac în viața asta, chiar de va fi să plătesc cu ea, nu mă deranjează. Așa e corect.

– Aș prefera, totuși, să nu muriți, Herr Unterscharführer, stărui Edek, dându-și seama că nu era o vorbă aruncată în vânt.

– Și eu aș prefera să scapi de aici teafăr și nevătămat, Galiński. Promite-mi că așa o să faci.

Își strânseră mâinile, căci nu mai erau inamici, ci doi camarazi care își luau rămas-bun înaintea unei mari bătălii.

25

Imediat după prânz, şeful de lagăr Schwarzhuber intră în birou şi se duse direct în camera personală a lui Mandl, ignorându-le cu desăvârşire pe Mala şi Zippy, care săriseră în picioare. Nici măcar după ce închise uşa în urma lui, cele două nu îndrăzniră să ia loc, uitându-se una la alta, într-o tăcere încordată. Ştiau că orice abatere de la rutina obişnuită anunţa necazuri pentru deţinuţi, iar figura preocupată a ofiţerului şi atitudinea secretoasă nu puteau însemna decât un singur lucru: se întâmpla ceva.

Voci înăbuşite răzbăteau din spatele uşii, care se deschise deodată, şi-n prag apăru Schwarzhuber, cu o privire profund nemulţumită, în vreme ce Mandl stătea la birou, galbenă ca ceara.

– De ce nu se aud maşinile de scris? întrebă Schwarzhuber, pe obişnuitul lui ton tăios. V-a zis cineva să nu mai munciţi?

Bolborosind nişte scuze, Mala şi Zippy se aşezară pe scaune şi începură să scrie în mare viteză, cuvinte fără sens, doar ca să răsune ţăcănitul clapelor.

Mulţumit, ofiţerul SS trânti din nou uşa după el.

Cu capul întors într-o parte, Mala se străduia să prindă măcar frânturi de conversaţie, dar Schwarzhuber nu era prost. Din cauza zgomotului maşinilor de scris, nu se auzea aproape nimic.

– Ceva? şopti Zippy, din partea cealaltă a camerei.

Mala clătină din cap. Zippy făcu ochii mari când îşi văzu prietena că se ridică de la birou şi-i face semn să continue să bată la maşină.

– Ce faci? şuieră Zippy, neîndrăznind să ridice mai mult glasul. Stai jos, că ne omoară pe amândouă din cauza ta!

Dar erau mult prea multe în joc, ca să se mai gândească la fleacuri precum viaţa ei. Mala se duse tiptil la uşă şi lipi urechea de ea. Îl auzea pe Schwarzhuber vorbind şi, judecând după pauzele din conversaţie, discuta cu cineva la telefon.

– *Jawohl*, Herr Obersturmbannführer… Nu, nu-i nici un deranj. Delimităm perimetrul în prealabil… Da. Crematoriile suportă cinci mii într-o noapte…

Era o mândrie evidentă în glasul ofiţerului SS. Mala simţi că-i îngheaţă sângele-n vine.

– Au trimis deja vederi acasă. Da, da. Postdatate, cum aţi ordonat… Vom fi pregătiţi să primim următorul grup săptămâna viitoare. Da, bineînţeles că puteţi programa următorul transport. Suntem gata până atunci…

Prea absorbită de Schwarzhuber şi de planurile lui malefice, Mala uită cu desăvârşire că mai e şi Mandl în cameră şi avu un şoc când aceasta deschise uşa şi se trezi nas în nas cu ea. Mala văzu imediat privirea încruntată a lui Schwarzhuber aţintită asupra ei.

– Tocmai voiam să bat, Lagerführerin, se scuză Mala, deşi ştia că n-o crede nimeni. Să vă întreb dacă nu doriţi cumva o cafea.

Mandl nu apucă să răspundă, căci Schwarzhuber era deja în picioare şi-i spunea interlocutorului său că îl va suna în cel mai scurt timp.

– A apărut o urgenţă care nu suportă amânare.

Traversă biroul din câţiva paşi şi o prinse pe Mala de antebraţ. Iniţial, când o trase după el, tânăra se gândi să nege, să spună că n-a auzit absolut nimic. După care, decise să tacă. Oricum urma s-o împuşte, de ce să se umilească în ultimele clipe pe care le mai avea de trăit pe pământ?

Cu coada ochiului, o zări pe Mandl în pragul uşii – palidă şi frângându-şi mâinile la piept –, fără să scoată o vorbă. Mala n-o condamna că e laşă şi nu vrea să sară în apărarea secretarelor ei. În regimul nazist, femeile germane erau învăţate de la cea mai fragedă vârstă că decizia unui bărbat e literă de lege, mai ales dacă bărbatul era un superior. Trebuiau să plătească acest preţ dacă voiau să se bucure de o oarecare independenţă şi să primească fărâma de putere care le era aruncată precum un os.

Nu, Mala n-o condamna pe Mandl. Doar o dispreţuia.

În prag, Schwarzhuber se opri brusc şi se întoarse spre Zippy.

Nu, nu Zippy, se rugă Mala, cu inima cât un purice.

Prea târziu.

– Tu, zdreanţă slovacă, ce aştepţi? Invitaţie specială? urlă la Zippy, înfigându-şi şi mai adânc degetele în braţul Malei.

Aceasta nici nu tresări, ci doar îşi privi prietena cum traversează camera în fugă, cu o expresie deznădăjduită.

– Herr Lagerführer, lăsaţi-o pe ea, vă rog.

Pentru viaţa ei n-ar fi cerut în veci îndurare, dar acum era vorba de Zippy.

– A bătut la maşină în tot acest timp. N-avea cum să audă ceva.

Ofiţerul îi trase un dos de palmă, cu asemenea forţă, încât Mala simţi imediat gust de sânge în gură.

– Tacă-ți gura! răcni el. Jidance prefăcute… Noi vă dăm posturi privilegiate și așa ne răsplătiți voi? Târfe mizerabile și uneltitoare!

Zbiera ca din gură de șarpe și le târa după el pe scări.

Mala încercă să-i ceară iertare lui Zippy, dar mai încasă trei palme de-i țiuiră urechile.

– Am zis să-ți ții gura! Ce n-ai înțeles?

Mala se aștepta să le scoată din clădire și să le împuște pe loc, dar ofițerul SS le duse în beci.

– Aici o să stați până mă hotărăsc dacă vă spânzur de față cu toți deținuții sau vă trimit la gazare, împreună cu prietenii voștri din Lagărul de Familie, mârâi el, deschizând ușa depozitului de cărbuni și îmbrâncindu-le pe femei cu asemenea forță, încât se prăbușiră amândouă în genunchi, rănindu-se.

Praful de cărbune ridicat de căzătura femeilor încă plutea în aer când ofițerul SS trânti ușa și o zăvorî pe dinafară. Orbecăind prin beznă, Mala și Zippy se târâră până la ușă și se rezemară cu spatele de ea, tușind și frecându-se la ochi, ca să îndepărteze praful negru.

– Iartă-mă, spuse Mala, bâjbâind după mâna lui Zippy. M-ai avertizat, dar nu te-am ascultat.

– Nu-i nimic. Nu sunt supărată. Mă rog, sunt puțin supărată, dar nu pe tine. Sunt furioasă pe mine, că am fost lașă și nu m-am dus la ușă din proprie inițiativă.

Mala nu distingea chipul prietenei sale în întuneric, dar își dădea seama că zâmbește.

– Am avut dreptate, zise Mala și își șterse buza spartă cu tivul fustei. O să-i gazeze. Numai că acum nu-i mai putem preveni. Fir-ar a dracului de treabă! răbufni deodată și izbi cu pumnul în ușa metalică.

– Te-a supărat ușa cu ceva?

– Nu, dar mă simt un pic mai bine acum.

Zippy râse absent, după care scoase un icnet, de parcă o străfulgerase un gând.

– Ce e? întrebă Mala, neliniștită.

– Miklós, iubitul Almei, trăiește în Lagărul de Familie. Teoretic, aparține de Blocul Muzical al lui Laks – Miklós e pianist –, dar a cerut să fie repartizat în Lagărul de Familie când l-au transferat de la Auschwitz. Cred că are prieteni acolo, vechi cunoștințe din lumea muzicii. A invitat-o și pe Alma odată, la o piesă de teatru. Era atât de entuziasmată când mi-a povestit.

– Alma Rosé, conducătoarea orchestrei voastre?

– Da, răspunse Zippy care, judecând după sunetele pe care le scotea, își mușca buzele. Dumnezeule, sper să nu-l omoare și pe el odată cu ceilalți. Alma îl iubește la nebunie. Moare dacă-l pierde.

– Sunt sigură că ofițerii SS o să-l scoată de pe listă. Ai zis că face parte din serviciul lui Laks, nu din Lagărul de Familie.

– Problema e că nu știi niciodată la ce să te-aștepți de la un ofițer SS. Dar, într-adevăr, Mandl e îndrăgostită de muzica lui. Sper din tot sufletul să-l salveze. Dacă nu, Alma…

Deodată, se făcu mică, speriată parcă de propriile gânduri.

– Să avem încredere în mișcarea de rezistență din Sonderkommando, reluă Zippy, după o pauză, și o înghionti pe Mala cu umărul. Gardienii SS sigur le-au spus cât cocs să pregătească pentru următorul *Aktion*. Își vor da seama ce se petrece. Kostek o să-i avertizeze la timp. Încă sunt șanse să izbucnească revolta.

– Minunat. Lumea se revoltă și noi stăm închise în beci. Mai bine ne împușca și terminam odată cu toate, zise Mala, pe un ton sarcastic.

– Vorbește în numele tău, Ioana d'Arc. Mie-mi place viața. Nu ridica din sprâncene la mine; știu eu ce faci, chiar dacă nu-ți văd fața.

– Mai bine că nu mi-o vezi. Fie că ne spânzură sau ne gazează, o să fiu absolut răpitoare, mulțumită lui Herr Lagerführer.

– Te doare? întrebă Zippy, lăsând gluma la o parte.

– Doar inima.

Învăluite în beznă, tăcură amândouă, știind fiecare cât de mult suferă cealaltă.

În momentul în care un gardian veni la blocul lor și întrebă dacă știe vreunul să conducă un camion, Edek își dădu seama că ceva nu-i în ordine. Cu un nod în stomac, Edek își oferi serviciile și fu imediat condus la garajul lagărului, cu răcnete și lovituri. Se cam învățase cu binele de când era la serviciul de instalatori; responsabilul de bloc era un tip cumsecade, iar deținuții cu funcție de Kapo nu-i munceau din cale-afară. Până și gardienii SS le dădeau de obicei pace. Astăzi, însă, gardienii erau atât de agitați, încât sigur se întâmpla ceva important.

Nimeni nu le spunea nimic clar. Gardienii SS îi împinseră spre camioanele respective – erau peste șaizeci, după calculele lui Edek – și le spuseră să se

ţină după cel care era în vârful coloanei. Alte informaţii nu mai primiră.

Apoi veni şi un grup de Kapo. Nişte Triunghiuri Verzi, antipatici şi vânjoşi, cu feţe de criminali şi bastoane groase de lemn în labele uriaşe. Ca o armată micuţă şi bine instruită, săriră în camioane şi coborâră prelata, ca să nu-i observe restul deţinuţilor. Prezenţa lor nu prevestea nimic bun.

Numărul mare de gardieni SS cu căşti de oţel, pistoale-mitralieră şi câini care se agitau în lesele înfăşurate pe mâinile lor îl izbi pe Edek în momentul în care coloana de camioane trecu încet pe strada principală – Lagerstraße. Erau pretutindeni, fioroşi şi vigilenţi, gata să înăbuşe în faşă o potenţială revoltă. Cu degetele încleştate pe volan, Edek ştia că există o singură explicaţie pentru mulţimea de arme şi uniforme gri.

Astăzi urma să fie lichidat Lagărul de Familie.

În mod iraţional, continua să spere la o minune; spera că vor trece pe lângă Lagărul de Familie şi îşi vor continua drumul; spera că există, totuşi, o explicaţie logică. Poate că agricultorii aveau nevoie de camioane ca să…

Oftă descurajat şi clătină din cap. *Agricultorii, pe naiba. Iar gardienii SS erau, fără îndoială, acolo pentru a păzi cartofii.*

Bineînţeles că nu era vorba de nici un agricultor şi nici nu exista nici o explicaţie logică.

Când camionul din frunte coti pe un soi de drum noroios care ducea către Lagărul de Familie, toate speranţele lui Edek se năruiră. Aici erau şi mai mulţi gardieni SS, şi mai multe grupe de mitraliori, şi mai mulţi lupi alsacieni care trăgeau ca turbaţii de lesele din mâinile stăpânilor lor în uniformă. Pătrunseră în incintă şi opriră în dreptul barăcilor. Inima bătea cu furie în pieptul lui Edek.

Nu era nimeni afară. Pentru o clipă, îi reveni speranţa că Rezistenţa îi avertizase pe locuitorii lagărului, că oamenii se baricadaseră înăuntru, că urma să aibă loc o luptă, o revoltă, la care avea să participe şi el, chiar dacă asta însemna să fie secerat de gloanţele mitralierelor în doar câteva secunde.

Nu zicea Mala că Sonderkommandoul fabrică bombe? Cu siguranţă le-ar fi dat şi rebelilor din Lagărul de Familie. Poate chiar le vor da întregul stoc omologilor lor de la Theresienstadt şi vor distrage atenţia gardienilor SS, sabotând unul dintre crematorii…

Dar nu se anunţa nici o revoltă. Triunghiurile Verzi coborâră din camioane şi se năpustiră în barăci, de unde începură numaidecât să-i scoată pe deţinuţii speriaţi, cu lovituri şi înjurături grosolane.

– *Raus, raus, raus!* Afară, toată lumea afară! Haideți odată, gunoaielor!

Îi băteau pe toți, fără deosebire, femei, bătrâni și copii, și-i mânau spre camioane cu o eficacitate înfiorătoare. De la adăpostul cabinei, Edek urmărea tragedia derulându-se chiar atunci sub ochii lui. Preț de o clipă, i se păru ireal, căci barbaria depășea orice închipuire.

În fața camionului său, un muzician în vârstă își strângea vioara la piept, ca pe un prunc, și încerca să-i explice ceva politicos unuia dintre ucigașii nemți. Kapoul îl ascultă cinci secunde, apoi îi smulse cutia din brațe, o aruncă pe jos și începu s-o calce în picioare cu sălbăticie. Pe fața muzicianului nu se clinti nici un mușchi, dar, de sub ochelarii fără rame, se scurgeau lacrimi mari, care i se adunau sub bărbie. Nu apucă să-și jelească prea mult instrumentul: același Kapo ridică bastonul și-l lovi drept în moalele capului. Cu șiroaie de sânge pe față, muzicianul se prăbuși încet în genunchi, legănându-se ușor, apoi se întinse pe jos, cu mâna însângerată pe instrumentul zdrobit, într-o sfâșietoare scenă de adio.

Un ofițer SS veni valvârtej, scandalizat de dezordinea crasă. Biroul de la Berlin ordonase ca Lagărul de Familie să fie gazat, nu omorât în bătaie, reieșea din mustrările lui. Pentru Edek, era ca o glumă macabră să vadă un ofițer care-și ceartă subalternul nu pentru că l-a ucis pe violonist – un maestru, fără îndoială, pe care-l va plânge întreaga lume muzicală –, ci pentru că l-a ucis în locul nepotrivit, la momentul nepotrivit și într-un mod incorect. Apoi, cele două siluete din fața lui se încețoșară, și Edek se șterse la ochi cu furie, înghițind în sec și mușcându-și limba.

În camionul din față, un bărbat îmbrăcat într-un costum din trei piese ajuta o mamă să-și urce copilul. Fetița cu o fundă albastră în păr strângea la piept un iepuraș de pluș. Alt gardian SS clătină din cap, se întoarse cu spatele și scuipă pe jos. Colegul lui, care o urmărea pe mamă îndeaproape, comentă ceva de genul „păcat că se-alege praful de așa o bucățică bună“, dar celălalt nu părea deloc amuzat de glumă. Îi aruncă o privire plină de ură și-i zise să-și țină gura spurcată. Edek înțelese deodată că până și unii dintre cei mai duri gardieni SS erau îngroziți de cruzimea la care asistau. Ori poate că acesta avea și el fetiță blondă acasă, iar copila îi aducea aminte de ea. Indiferent care ar fi fost explicația, neamțul se îndepărtă, ca și când ar fi refuzat să ia parte la o asemenea atrocitate.

În tot acel haos, Edek remarcă un cuplu. Se strângeau în brațe și-și vorbea cu blândețe, prinși în șuvoiul de oameni plini de sânge, care se revărsa pe

lângă ei fără să-i atingă, de parcă ei doi erau o insulă de iubire şi linişte asupra căreia nici moartea nu avea vreo putere. Era limpede că bărbatul cu pantaloni de călărie şi cizme înalte făcea parte din elita lagărului; era Kapo sau funcţionar – Edek nu distingea ce scrie pe banderola lui. Iubita lui, în ai cărei ochi caju se uita cu nespusă tandreţe şi durere, era îmbrăcată elegant, în haine civile. Fata tipică din Lagărul de Familie, concluzionă Edek şi îşi masă pieptul, unde simţea că-l înjunghie o durere surdă, la vederea scenei tulburătoare din faţa lui, căci ştia prea bine cum se termină despărţirile în iadul de la Auschwitz-Birkenau.

Încerca să nu se gândească la Mala, dar era imposibil. Îi vedea chipul suprapus peste cel al tinerei şi îşi imagina că o sărută pentru ultima oară. Întoarse capul – era mai mult decât putea îndura.

– Urcă muierea în camion! răsună o voce aspră. N-avem timp de căcaturi!

Cu mare efort, Edek îşi îndreptă din nou atenţia către cuplu. Tânărul continua să-i vorbească iubitei sale, ignorându-l cu desăvârşire pe colegul său Kapo şi bastonul acestuia, cu care lovea în stânga şi-n dreapta pe oricine se nimerea prin apropiere.

– Haide! zise Kapoul, abţinându-se s-o apuce pe fată de braţ, din respect pentru colegul său.

Iubita tânărului funcţionar de bloc nu mai avea mult de trăit şi parcă nu-l lăsa inima s-o trateze cu brutalitate.

– Zi-i muierii să urce în camion imediat, altfel urcaţi amândoi!

Fata se trase numaidecât în lături. Îşi lăsă mâna palidă să mai zăbovească pe obrazul schimonosit de durere al tânărului, care dădu s-o urmeze, dar fata clătină din cap şi urcă în remorcă.

Un gardian SS bătu în capota camionului lui Edek, dându-i de înţeles că e plin. Cu inima grea, Edek plecă de lângă bărbatul care privea, cu figura unui om rănit de moarte, maşinile îndepărtându-se, împreună cu femeia iubită.

Drumul decurgea într-o linişte stranie şi înfiorătoare. Amurgul începea să coboare peste barăci, încâlcindu-se printre şirurile de sârmă ghimpată. Încremenit de groază, Edek se ţinea după convoi, ca un robot tâmp. Mâinile întorceau volanul, picioarele apăsau pe pedala de acceleraţie, dar mintea îi urla de durere la vederea crematoriului spre care se îndreptau – complici la crimă şi viitoare victime, reuniţi în aceeaşi persoană. Din remorcă nu se auzea nici un sunet. Abia după ce opriră, iar gardienii SS se apucară să smulgă

copiii din brațele mamelor, începură și țipetele cutremurătoare. Edek stătea la volan, cu ochii închiși, și avea senzația că lumea întreagă plânge odată cu ei.

În clipa aceea, glasul unei femei străpunse vacarmul și se înălță puternic și clar, intonând imnul Cehiei, cu o hotărâre nestrămutată. Uluit de forța acestuia, Edek deschise ochii și o recunoscu pe iubita funcționarului de bloc – o siluetă nemișcată, într-un ocean de haos. În scurt timp, i se alăturară și alte voci; zadarnic încercau gardienii SS să le reducă la tăcere cu lovituri de baston și bici. Nu dură mult, și întregul lagăr intona cântecul rezistenței, purtându-l în depărtare, mândru și sfidător, refuzând să se lase pradă descurajării în fața sfârșitului implacabil.

În dimineața următoare, Edek îl revăzu pe tânărul funcționar de bloc la ușa crematoriului, când se duse să întrebe de Mala, pe care n-o găsea nicăieri. Kostek tocmai îl asigura că nu are de ce se teme – Mala nu se număra printre bietele suflete gazate seara trecută – când același bărbat despărțit de iubita lui cu o zi înainte se apropie cu pași împleticiți de intrare.

Inițial, Edek crezu că e beat. Dar când tânărul veni la el și-i vorbi – încercă să-i vorbească, cu o nonșalanță atent studiată, dar glasul îi era răgușit și tremurător –, Edek își dădu seama că e cât se poate de treaz.

– Cum a mers ieri? întrebă tânărul.

– Binișor, răspunse Kostek și aruncă o ocheadă colegului său de echipă, care fuma lângă el.

Filip parcă-l chema, dacă Edek își amintea corect. Era atât de îngrijorat pentru soarta Malei, încât îi uitase numele imediat ce făcuseră cunoștință.

– A fost o noapte uscată. N-au suferit.

Muncitorii din Sonderkommando ajunseseră specialiști în Zyklon-B. Știau perfect în ce condiții dă cel mai bun randament.

Kostek scuipă pe jos, dezgustat.

– Trei fete au încercat să opună rezistență, începu Filip.

Tânărul funcționar ridică imediat capul. Dar Filip amuțise după ce primise un ghiont în coaste de la colegul său grec.

– N-a suferit nimeni, repetă Kostek, pe un ton calm. Toți s-au dus repede și fără durere.

– Du-te la blocul tău, Rudek, și odihnește-te, spuse Filip, uitându-se la tânăr cu o privire compătimitoare, și-i oferi o țigară, pe care Rudek o luă cu degete

tremurânde. Nu te mai chinui singur. Te ajuta cu ceva dacă aţi fi urcat amândoi în camion?

Edek îl văzu pe tânăr cum clatină din cap şi îşi dădu seama că el ar fi urcat în remorcă fără stea pe gânduri, doar ca s-o mai ţină pe Mala de mână câteva minute, să-i fie alături când îşi dă ultima suflare, s-o strângă în braţe, ca să nu o lase singură şi speriată, printre străini. Nu-l judeca pe tânăr câtuşi de puţin, dar, în sinea lui, luase deja o decizie. Va trăi cu Mala sau va muri împreună cu ea. Altă opţiune nu exista.

26

Uşa depozitului de cărbuni se deschise brusc. Deşi lumina de pe coridor era slabă, în prima clipă le orbi pe Mala şi Zippy. În prag stătea aceeaşi deţinută care le adusese două căldări cu o seară înainte – una cu apă, alta pentru nevoi. Doar că, de data asta, în locul gardiencei, în spatele deţinutei, stătea chiar Mandl.

– Nu le atinge, zise Mandl, când o văzu pe Mala că întinde mâna spre una dintre căldări.

Avea un glas ciudat de obosit.

– Se ocupă Lena de ele, adăugă şi-i dădu brânci să intre deţinutei de la salubritate. Afară, amândouă. Aveţi noroc că l-am convins pe Schwarzhuber că n-am cum să vă găsesc înlocuitoare. S-a enervat aşa rău, încât voia să vă trimită la gazare împreună cu cehii.

Mala se gândi să-i mulţumească binefăcătoarei lor pentru intervenţia salvatoare, dar, cu toate bunăvoinţa din lume, nu reuşi să rostească acele cuvinte. Şi ea se enervase rău cât stătuse închisă în beciul întunecat şi prăfuit. Ura faţă de Mandl, şi faţă de SS în general, se înzecise şi nu mai putea redeveni fata supusă de dinainte.

– Mergeţi la Saună şi spălaţi-vă, continuă Mandl. Arătaţi ca doi coşari. Nu vă primesc la birou în asemenea hal.

– Lagerführerin, se poate să dau fuga până la orchestră? întrebă Zippy, scrutând chipul lui Mandl.

Gardianca SS schiţă o grimasă, semn că era exact subiectul pe care voia să-l evite.

– Da, răspunse ea, în cele din urmă, ferindu-şi privirea, dar glasul îi trăda stânjeneala. Oricum aveam de gând să te trimit până acolo. Spune-i Almei Rosé c-o aştept la birou.

Zippy se opri ca pironită-n loc şi duse palma la gură.

– Ce e? zise Mandl, întorcându-se iritată spre ea.

– L-aţi omorât, murmură Zippy, abia stăpânindu-şi emoţiile. Nu l-aţi tăiat pe Miklós de pe listă. Ştiaţi cât de mult îl iubeşte şi tot l-aţi ucis.

– Din greşeală!

Strigătul lui Mandl reverberă în tot beciul. Era roşie la faţă – de ruşine, de nervi, sau poate amândouă.

– Dacă nu eram ocupată să vă salvez viețile mizerabile, mi-aş fi adus aminte să-l tai de pe listă. Ce naiba căuta în Lagărul de Familie? Era pianist; trebuia să locuiască în blocul lui Laks. Nu-i vina mea… Nu pot să ţin minte toţi deţinuţii…

Încă vorbea când Mala se ridică în picioare şi se uită la ea, întrebându-se cum reuşeşte să se suporte şi să-şi justifice faptele.

Ipocrito.

Ucigaşo.

Pesemne că expresia Malei era foarte grăitoare, căci Mandl se răsti la ea, vizibil zguduită:

– Nu te mai holba la mine! Zi mulţumesc că te-am salvat! Mergeţi la Saună, acum! În treizeci de minute pe ceas, să fiţi la birou.

Ieşi valvârtej, lăsând-o pe Zippy în lacrimi şi pe Mala într-o tăcere glacială şi plină de ură.

Alma Rosé, celebra violonistă şi conducătoarea orchestrei feminine, intră în birou la ora zece fix. Se aşează în faţa lui Mandl, palidă şi tăcută, şi-i ascultă cu stoicism miorlăielile şi explicaţiile care nici nu contau, nici nu-i erau de vreun ajutor.

– Of, ce noapte cumplită pentru noi toţi.

Malei i se întorcea stomacul pe dos când o vedea pe Mandl cum ţâţâie încontinuu, clatină din cap şi-i aruncă Almei priviri triste şi vinovate – încercări ridicole de a-şi arăta compătimirea.

– Du-te, Mala. N-ai de ce să mai tândăleşti pe-aici. Ba nu, stai o clipă! Fii drăguţă şi adu-ne câte o cafea. Bravo. Da, cum spuneam, cumplită noapte. Eu, una, n-am închis un ochi. Ne-am trezit din senin cu ordinul de lichidare…

Urmă o tăcere apăsătoare, care strivea ipocrizia lui Mandl, mila şi compasiunea pe care Mala ştia că şefa lagărului nu e capabilă să le simtă. În camera alăturată, Mala aranja pe îndelete tava cu cafea, special ca s-o lase pe gardianca-şefă să fiarbă în liniştea aceea înnebunitoare, tulburată doar de scârţâitul propriului ei scaun.

Las-o pe nemernică să se frământe. Măcar o dată să suporte consecinţele propriilor fapte. Las-o să se uite în ochii favoritei ei şi să-i stea în gât

scuzele, după ce l-a omorât pe singurul om care-i dădea violonistei puţină poftă de viaţă în infernul ăsta.

În momentul în care tăcerea deveni insuportabilă, Mala luă tava de pe masă, împinse uşa cu umărul şi fu cât pe ce să pufnească în râs când văzu uşurarea de pe chipul lui Mandl.

– În sfârşit! Începeam să cred că te-ai rătăcit.

Mala nu catadicsi să răspundă la această înţepătură. Se gândea doar la suferinţa Almei. Figura ei chinuită îi frângea inima. Simţea durerea Almei ca un junghi în piept în timp ce turna cafeaua pentru şefa de lagăr şi distinsa ei musafiră.

Parcă ghicind camaraderia tacită dintre cele două deţinute, Mandl îi împinse Malei mâinile la o parte.

– Las-o jos şi pleacă. Pleacă! Mă descurc singură. N-ai de ce să mai tândăleşti pe-aici.

Lagerführerin Mandl să servească o deţinută cu cafea? Cu mare efort, Mala se abţinu să nu ridice din sprâncene. Bestia de la Birkenau cădea tot mai mult pradă deznădejdii.

Gardienii SS se dădeau peste cap să-i facă pe plac ilustrei Frau Rosé; dovadă stăteau nenumăratele privilegii de care se bucura Blocul Muzical. Acum, însă, strădaniile lui Mandl trădau disperare.

Alma aproape că nu reacţiona la vorbele şefei de lagăr; părea să fi hotărât că nu mai face parte din lagăr, iar Mandl era îngrozită la gândul de a-şi pierde favorita, a cărei muzică îi plăcea nespus.

Înainte să iasă, Mala se opri lângă umărul Almei, în semn de solidaritate tăcută, şi se gândi la Edek. Îşi dădu atunci seama că nici ea n-ar vrea să trăiască fără el; că şi ea l-ar urma oriunde s-ar duce – la nevoie, chiar şi în iad. Câtă vreme erau împreună, se putea simţi bine şi-n iad. Lagărul stătea dovadă în acest sens.

Când îl văzu pe Edek foindu-se de pe un picior pe altul în uşa biroului – cum, necum, reuşise să se strecoare printre oficialii SS –, îi apăru un zâmbet larg pe faţă.

– Deţinut 531 raportez, zise el şi pocni din călcâie înaintea ofiţerului, care-l privea dezgustat. Kapo Jupp mi-a spus că doriţi să verific ţevile din beci.

– Îl conduc eu, se oferi Mala, care se ridicase deja, trecând pe lângă ofiţerul SS.

Edek se abținu cu greu să n-o strângă în brațe chiar acolo, pe loc.

Imediat ce se văzură singuri în beci, puse jos trusa cu scule și îi cuprinse Malei fața în palme, cercetând-o cu o privire îndurerată: tăietura roșie și urâtă care-o brăzda, buzele umflate, urma vineție a unei palme grele de gardian SS, pe obrazul ei alb ca marmura.

– Mally, scumpa mea Mally! Ce ți-au făcut?

– Mi-au dat o lecție de bună purtare, pentru că am tras cu urechea la o discuție privată între superiorii mei, zise Mala râzând, deși nu avea motiv. Ținând seama de ce-am auzit, mă așteptam să mă împuște Schwarzhuber. Dar s-a mulțumit să-mi tragă doar câteva palme. Am avut mare noroc. Ce stai ca o momâie? Sărută-mă. Am trăit așa un calvar în ultimele ore, încât trebuie să mă conving că încă există dragoste pe lume.

Ca și când abia aștepta să primească această invitație, Edek îi acoperi fața cu sărutări. Mala chicoti și se strâmbă când îi atinse cu gura buza rănită și vânătaia de pe obraz, dar nu se feri nici o clipă.

– M-am hotărât, murmură Edek. Nu plec nicăieri. Rămân aici, cu tine.

– Și eu m-am hotărât, zise Mala cu un zâmbet, mângâindu-i obrazul neras. Vin cu tine, dacă vrei.

Edek amuți preț de câteva clipe.

– Vii? întrebă, într-un final.

Mala încuviință din cap și-i oferi din nou fața lovită.

Cu mintea plină de gânduri ce roiau precum un stup de albine, Edek ciocănea absent în acoperișul noii anexe Mexico, alături de rușii din blocul lui Wiesław.

– Pe unde-ți umblă mintea azi, tovarășe? îi strigă Kolya, glumeț, în poloneza lui stricată, după ce Edek scoase un icnet și duse degetul rănit la gură. Vrei să ajungi la infirmerie cu mâna ruptă? Dă cu ciocanul în acoperiș, nu în degete.

Pentru că petrecea aproape fiecare seară în blocul lui Wiesław, Edek se împrietenise cu prizonierii de război sovietici. Erau oameni ciudați, secretoși și încă avea teamă de ei. În spatele aparentei lor lipse de disciplină și al disprețului față de autorități, se ascundeau, de fapt, câteva reguli stricte care le ghidau toate deciziile. După ce se împrieteni cu cel poreclit Profesorul, bărbatul care intervenise în conflictul dintre Wiesław și Kolya (Edek nu avea nici o îndoială că Profesorul era ofițer superior care scăpase cu viață doar

datorită discreției oamenilor săi), Edek își dădu seama că sovieticii au și propriul sistem de justiție. Dacă bănuiau că există un trădător printre ei, îl judecau pe loc, apoi prezentau raportul noului funcţionar de bloc, Wiesław – *numărul cutare a căzut din pat și și-a rupt gâtul; ai grijă să-l ștergi de pe lista pentru apelul de dimineață* –, cu figuri reci și impasibile.

Cu toate acestea, dreptatea lor crudă era pe măsura fraternității și devotamentului reciproc, cum Edek nu mai văzuse la alte nații din lagăr. Că îi unea ideologia politică – era suficient să-i spui unui sovietic că fapta lui e nedemnă de un bun comunist și acesta lăsa imediat capul în pământ – ori codul lor militar, cert este că se apărau precum o haită de lupi și își arătau colții când cineva îi amenința membrii.

Dar ce-l uimea pe Edek mai presus de orice era să vadă cât de bine organizați și informați erau rușii. Profesorul și Kolya, un fel de aghiotant al lui, care-l urma pretutindeni și-și veghea stăpânul ca un câine de pază, veneau cu ziare în camera lui Wiesław și, pentru o sticlă de votcă și o conservă de sardine, împărtășeau știrile de pe front cu Edek și funcționarul de bloc. Când Edek îi întrebase de unde fac rost de asemenea lucruri periculoase – cei asupra cărora se găsea vreun ziar erau automat condamnați la câteva săptămâni în Strafblock, temuta închisoare cu celule minuscule, din care puțini se puteau lăuda că au scăpat cu viață –, Profesorul îi aruncase un rânjet viclean.

– Sunt mulți civili care lucrează în sectorul Mexico, unde se dezmembrează avioanele doborâte, îi explicase în germana lui impecabilă, limba pe care prefera s-o vorbească. Unii dintre ei sunt simpatizanți reali. Alții sunt isteți și își cunosc interesul, mai ales acum, când se apropie Armata Roșie. Consideră că e în avantajul lor să ne ajute.

Și, deodată, vorbele lui Jozek, deținutul care repartiza prizonierii în diverse blocuri și servicii, despre motivul pentru care rușii lucrau într-o unitate atât de dificilă, începeau să capete noimă. Aveau oameni de legătură acolo. Războiul nici nu se sfârșise încă, iar ei își făceau deja planuri de viitor. Dar, așa cum descoperise de curând Edek, mai exista un motiv.

– Vine vara, îi declarase Profesorul, la una dintre întâlnirile lor nocturne, cu ochii ascunși din nou în spatele ochelarilor care reflectau ciudat lumina. E momentul ideal să ne alăturăm partizanilor din pădure.

Așadar, Edek și Wiesław nu erau singurii care se gândeau să evadeze. Rușii aveau un plan și o rută de evadare, pe care le pregăteau undeva, în sectorul

Mexico – cel puţin, aşa credea Edek.

Smulgându-se cu greu din cugetările sale, Edek se apropie de Kolya.

– Tovarăşe, spuse el, cu glas blând, ce zici, se poate să scot o femeie de-aici pe ascuns?

Nu-şi dădea seama dacă întrebarea îl luase pe Kolya prin surprindere, pentru că nu se citea nimic pe chipul său.

– O femeie? murmură el, gânditor, şi fixă o stinghie. Se poate, dar trebuie s-o îmbraci în haine bărbăteşti.

În prima clipă, Edek îi întoarse spatele, enervat de atitudinea lui disprețuitoare. Apoi îşi dădu seama că rusul vorbeşte cât se poate de serios şi că planul acesta simplu putea fi soluția pe care o căuta. Îl apucă pe Kolya de mâna lui uriaşă şi i-o strânse călduros.

– Îţi mulţumesc, tovarăşe. Mi-ai salvat viaţa.

– Nu şi dacă te prind nemţii împreună cu drăguţa, glumi Kolya, în stilul său macabru, dar, în momentul acela, nimic nu-l putea descuraja pe Edek.

Adierea caldă a vântului primăvăratic îi mângâie faţa, şi Edek închise ochii fericit. Pentru prima oară, după mulţi ani, simţea în aer miros de libertate – a lui şi a Malei.

27

În după-amiază aceea mohorâtă şi cenuşie, Mala era singură la biroul administrativ. Curentul şuiera pe holurile pustii; bolta grea a cerului apăsa peste lagăr precum capacul unui sicriu, şi frigul se strecura pe la gleznele Malei. Moartea plutea în aer.

Cu doar o seară înainte, temerile lui Zippy se adeveriseră: prietena şi mentorul ei, adorata dirijoare a orchestrei de la Birkenau, Alma Rosé, îşi dăduse ultima suflare la infirmeria lagărului şi nici măcar doctorul Mengele, care fusese chemat la căpătâiul ei, n-o putuse salva. Fusese foarte supărat, le anunţase Zippy, cu ochii în lacrimi. Din câte se vedea treaba, cel supranumit pe bună dreptate Îngerul Morţii îndrăgise cu adevărat muzica Almei.

Şi Mandl deplângea moartea favoritei sale. Când a întrebat-o Zippy dacă poate organiza o slujbă memorială pentru Alma, şefa lagărului de femei s-a arătat surprinzător de entuziasmată şi chiar i-a permis lui Zippy să aducă coroane funerare la Blocul Muzical şi infirmerie, unde se afla în momentul acela trupul neînsufleţit al dirijoarei – spălat, îmbrăcat şi jelit atât de deţinuţi, cât şi de personalul SS.

Mandl însăşi îşi tot sufla nasul în biroul ei şi îşi pudra obrajii albi ca varul, dar nu-şi putea ascunde faţa umflată şi ochii roşii. Totuşi, pentru gardianca SS, moartea Almei Rosé era mai degrabă o supărare personală. Şefa lagărului o jelea cu figura bosumflată a unui copil răsfăţat care îşi stricase jucăria preferată.

– Cum a putut să-mi facă una ca asta?

Aceasta era întrebarea pe care o repeta, plângându-şi de milă şi căutând compătimire pe chipul împietrit al lui Zippy.

– M-am purtat extraordinar de frumos cu ea… I-am îndeplinit toate dorinţele.

Mai puţin pe cea mai importantă – aceea de a-i salva viaţa pianistului pe care Alma îl iubise atât de mult.

Nimeni nu dădea nici o declaraţie oficială, dar, din spusele lui Zippy, ar fi fost vorba de otravă.

– Biata Almschi n-a mai suportat. După ce-a murit Miklós, s-a stins ceva și în ea. Își vedea de treabă ca un robot, dar nu mai avea nici o strălucire în ochi. Toată orchestra a observat asta.

O lacrimă se prelinse pe obrazul lui Zippy. Sub ochii ei îndureraţi, se întindeau cearcăne negre.

– Era singurul care îi mai dădea speranţă în iadul ăsta. Fără el, viaţa nu a mai avut nici un sens.

Acum, rămasă singură în birou, după ce Zippy și Mandl plecaseră la infirmerie, să-și ia adio de la Alma, Mala rememora cuvintele colegei sale. Le simţea ca pe un junghi în stomacul care i se contracta dureros cu fiecare răsuflare.

Era singurul care îi mai dădea speranţă în iadul ăsta. Fără el, viaţa nu a mai avut nici un sens.

În clipa aceea, înţelegea perfect decizia Almei. Dacă lagărul i l-ar fi răpit pe Edek, nici ea n-ar mai fi vrut să-și prelungească zadarnic agonia.

În faţă, pe biroul neobișnuit de dezordonat, stătea un ordin de transfer adresat șefului de lagăr, Hössler. De pe pagina îngălbenită o privea numele Hauptscharführerului Moll, scris cu caligrafie gotică, parcă bătându-și joc de ea cu prezenţa lui odioasă.

Mala își trecu palmele peste faţă, gemând.

Era singurul care îi mai dădea speranţă în iadul ăsta.

– Fug cu tine, Edek, șopti ea, numai ia-mă de-aici, căci, dacă mai rămân, voi sfârși și eu ca Alma.

Chiar în momentul acela, văzu cu coada ochiului familiara salopetă albastră. Dădu să sară în picioare de bucurie, dar se trânti la loc pe scaun, dezamăgită.

– Scuză-mă, spuse muntele de om care se fâţâia de pe un picior pe altul în pragul ușii, rânjind stânjenit. Înţeleg că așteptai pe altcineva?

– Nu, Jerzy, răspunse Mala și-l salută pe uriașul polonez cu un zâmbet cald. Intră. Pot să te-ajut cu ceva?

Ca și Edek, Jerzy Sadczykow făcea parte din echipa de instalatori. Era clădit ca un boxer profesionist și avea o faţă care-l intimida până și pe temutul Kapo Jupp, dar Mala știa că, în spatele înfăţișării amenințătoare, bătea cea mai loială și mai blândă inimă. La rândul lui membru al Rezistenţei, Jerzy era privit cu mare considerație de Kostek și de colegii lui din Sonderkommando, deoarece le procura nenumărate produse de contrabandă

pentru cauza lor, din lagărul principal, Auschwitz, unde lucra marea majoritate a polonezilor.

– Eşti singură? întrebă Jerzy cu glas şoptit, strecurându-şi cu greu trupul masiv între biroul Malei şi calorifer – pretext plauzibil pentru un instalator, în caz că vreun gardian SS sau alt curios ar fi băgat nasul în cameră.

– Da. Mandl şi Zippy s-au dus la infirmerie, să-şi ia adio de la Frau Alma.

– Sărmana femeie, zise el şi clătină din cap, sincer mâhnit. Am auzit-o cântând de câteva ori. Ce talent! Mare păcat că s-a dus.

Pe buzele Malei apăru un zâmbet trist. Jerzy vorbea puţin, dar întotdeauna reuşea să exprime întocmai ce simţeau şi toţi ceilalţi.

– Ce-ţi trebuie? întrebă Mala, revenind la treburi mai stringente.

Ştia că vizitele lui înseamnă un singur lucru: Rezistenţa punea ceva la cale.

– Un brici sau un cuţit de vânătoare, răspunse în stilul lui nonşalant, de parcă ar fi citit lista de cumpărături de la băcănie. Preferabil două, dar e bun şi unul. Cu cât mai ascuţit, cu atât mai bine.

Mala ridică dintr-o sprânceană.

– Câte beregate ai de gând să tai?

– Nu-s pentru mine, răspunse el, făcându-şi de lucru alene cu cheia fixă pe la calorifer. Sonderkommandoul plănuieşte evadarea a doi băieţi. Din ce-am înţeles, unul dintre ei o să aibă la el nişte documente compromiţătoare. În caz că-i prind, îşi iau amândoi gâtul, ca să nu-i tortureze Departamentul Politic şi să afle cumva numele complicilor lor.

Tăcută şi abătută, Mala se frecă discret pe piept. Parcă i se pusese o gheară acolo şi nu mai putea să respire. Toate aceste morţi, morţi voluntare, tragedii care puteau fi evitate o copleşeau în clipa aceea.

– Îi cunosc şi eu? întrebă ea, cu glas stins.

Absorbit de gânduri, Jerzy nu răspunse imediat.

– Nu cred, zise el, în cele din urmă.

Mala nu ştia dacă era adevărat sau dacă nu voia s-o împovăreze şi mai mult, căci ea procura armele care, mai devreme sau mai târziu, sfârşeau prin a vărsa sângele prietenilor lor.

După un oftat prelung, Mala încuviinţă din cap şi spuse cu glas hotărât:

– Am o rusoaică, Rita, pe care am repartizat-o la Kanada. O să vă facă rost de tot ce e nevoie. Treci mâine pe aici, la aceeaşi oră, şi ţi le dau.

Mulţumit de promisiune şi vizibil uşurat, Jerzy apucă mâna subţire a Malei în laba lui de urs şi i-o strânse delicat, dar călduros.

– Eşti o tovarăşă de nădejde, Mala. Sper ca într-o zi să-ţi pot întoarce binele făcut.

Mala îl studia cu o privire gânditoare, un amestec de melancolie şi speranţă fierbinte.

Poate.

Cândva.

– Am fost iar pe la Lubusch. A promis că mâine îmi dă tocul şi-un pistol SS, îl informă Edek pe Wiesław, după ce-şi strânseră mâinile.

Trecuse o săptămână de la discuţia cu Kolya, care-l făcuse să-şi reia uneltirile cu şi mai mare entuziasm.

– Până la urmă, numirea ta ca funcţionar de bloc s-a dovedit a fi un mare noroc pentru noi. Ţi le dau în pauza de prânz, ca să le ascunzi în camera ta. Toată lumea o să fie plecată la muncă, aşa că n-o să te vadă nimeni.

– Gardienii SS îmi percheziţionează camera în mod regulat, fiindcă am… antecedente, răspunse Wiesław, cu un rânjet strâmb. Dar am făcut o ascunzătoare sub o scândură din cămara de pâine şi-am tras un dulap peste ea, ca să nu se vadă.

– Cu atât mai bine, spuse Edek, bătându-l prietenește pe spate. Trimit pe cineva să te anunţe când obţin obiectele. Va trebui să ţi le pasez prin gardul electric. Lubusch mi le dă la el în birou, dar n-am curaj să trec pe la punctele de control cu tocul şi pistolul asupra mea.

– E de înţeles, încuviinţă Wiesław apăsat.

– Fii cu ochii-n patru după Kapo Jupp. Ştii că patrulează prin zonă.

Bănuielile lui Edek erau întemeiate. Kapoul păzea zona de lângă rampă cu o vigilenţă demnă de un gardian SS. Numai că motivele lui erau strict personale: îşi lua „partea“ şi-l lăsa pe deţinut să plece, răsplătindu-l cu un şut în fund.

Era după-amiază. Vânticelul primăvăratic, cald şi plăcut, îi dezmierda faţa. Se simţea schimbarea în aerul care mirosea a speranţă şi a noi începuturi. Edek îl trase în piept cu nesaţ, până când îl cuprinse o uşoară ameţeală şi beţia nădejdii pe care o aducea. Edek nu avea timp de pierdut – în cincisprezece minute trebuia să se prezinte înapoi la echipa sa de lucru, dar el fuma şi se prefăcea că pălăvrăgeşte cu Wiesław prin gardul de sârmă, în vreme ce Kapo Jupp îi urmărea pe amândoi cu ochi de vultur.

– Nu mai pleacă odată? mârâi Edek printre dinţi.

Era agitat şi lac de sudoare. Pistolul ascuns îl ardea prin haine ca un fier înroşit în foc.

– Se termină pauza de prânz în curând. Nu pot să mă întorc la echipă cu arma la mine.

– Mai ai puţină răbdare, zise Wiesław, trăgând nervos din ţigară. O să se plictisească.

Într-un final, Jupp găsi alte victime puţin mai departe şi se năpusti asupra lor cu o viteză impresionantă.

Edek îşi descheie jacheta numaidecât şi-i întinse tocul şi arma lui Wiesław, printre firele de sârmă. Cu ochii aţintiţi la Kapo, Wiesław îşi ridică hainele şi prinse iute cureaua pe pielea goală, cu tocul lipit de umăr. Când Jupp se reîntoarse cu faţa la ei, vârând produsele confiscate în buzunare, Wiesław îşi aranjase deja hainele şi mergea în direcţia opusă lui Edek.

– Hei, tu! *Schreiber!*

Edek îngheţă. N-avea motiv să se teamă – Jupp era de cealaltă parte a gardului –, dar tot i se puse un nod în stomac. Ca să nu trezească suspiciuni oprindu-se brusc, aruncă o privire peste umăr.

– Ce-ai acolo, *Schreiber*? întrebă Jupp, înghiontindu-l pe Wiesław cu bastonul în burtă.

Cu inima cât un purice, Edek îşi văzu prietenul cum lasă capul în pământ şi îşi descheie jacheta.

Suntem morţi amândoi.

– E de-aia bună? întrebă Jupp, făcând semn din cap spre burta lui Wiesław.

Abia atunci Edek zări gâtul sticlei care se ţea de sub cureaua pantalonilor tovarăşului său. De uşurare, fu cât pe ce să pufnească în râs. *Vulpoiul bătrân*, îşi zise în sinea lui, felicitându-l pe Wiesław pentru ingeniozitatea de a lua la el ca momeală o sticlă cu votcă primită de la sovietici.

Între timp, Jupp îi pasă lui Wiesław pachetul confiscat de la celălalt deţinut.

– Du-l la bloc. Şi nu cumva să desfaci sticla până nu vin şi eu. Ai priceput?

Wiesław pocni respectuos din călcâie.

– Du-te odată, *Schreiber*, zise Jupp râzând. Astăzi, Kapoul de lagăr o să se ospăteze strașnic.

Seara, în timp ce Kapoul se îmbăta criţă, Wiesław şi Edek stăteau lângă dulapul sub care era ascuns biletul lor spre libertate şi ciocneau paharul cu Jupp, zâmbind cu gura până la urechi. Fără să scoată o vorbă, înţelegându-se doar din priviri, toastară în cinstea lui Lubusch, a lui Szymlak şi a partizanilor

polonezi cărora intenţionau să li se alăture. Dacă Jupp închina paharul în sănătatea lui, Edek şi Wiesław îl închinau pentru libertate.

28. *9 aprilie 1944*

Avusese loc încă o evadare. Două zile mai târziu, gardienii SS încă scotoceau lagărul, cu lupii alsacieni după ei, și le aruncau priviri bănuitoare tuturor celor care le ieșeau în cale. Printr-o minune, fugarii nu fuseseră încă prinși și, cu fiecare zi ce trecea, speranțele lui Edek creșteau tot mai mult și mai mult. Nu-l deranja nici măcar că îl opriseră patrulele de câteva ori în drum spre Crematoriul V, unde-și dăduse întâlnire cu Mala; din fericire, figura nevinovată și trusa de scule, care-i justifica prezența cam peste tot, îl scuteau de prea multe întrebări.

Într-un final, când ajunse la crematoriu, observă că Mala nu e singură. Cu mâinile în buzunarele paltonului, purta o discuție animată cu Kostek și colegul acestuia din Sonderkommando, Filip.

Spre surprinderea lui, Edek descoperi încă o față cunoscută printre conspiratori. Jerzy Sadczykow, unul dintre instalatorii din blocul lui, trăgea dintr-o țigară, cu ochii ațintiți la sectorul Mexico, din depărtare. Și el păru surprins când îl văzu pe Edek că vine spre grupul lor.

– Și tu ești…?

Cu fruntea încrețită de uluire, Sadczykow nu reuși să rostească decât cele trei cuvinte.

– Da, răspunse Mala la întrebarea neterminată, cu un rânjet șiret. E și Edek cu noi.

– Măi să fie!

Laconic ca întotdeauna, Jerzy își mută țigara în colțul gurii și-i strânse emoționat mâna lui Edek.

Nu-i legase niciodată vreo prietenie apropiată, dar, în clipa aceea, simțeau că ceva s-a schimbat. Fără să știe, făceau amândoi parte din Rezistența de la Auschwitz, iar în purgatoriul acela, astfel de legături erau chiar mai puternice decât cele de sânge.

– Bineînțeles că le aduc de mâncare, zise Mala, revenind la discuția pe care o purta cu oamenii din Sonderkommando înainte să apară Edek.

– Te duce Jerzy acolo și-ți arată locul exact, spuse Kostek și-i pasă o tășcuță, pe care Mala o vârî imediat în buzunar.

Edek simţi izul tutunului rusesc pe care-l fumau prizonierii de război din blocul lui Wiesław, mirosul acela înţepător din pricina căruia îl usturau ochii.

– Jerzy o să stea de pază. Când îţi spune că nu e nici un pericol, scoţi scândurile, ascunzi alimentele dedesubt, pui totul la loc şi presari mahorca asta rusească pe deasupra, ca să nu le adulmece câinii. Nu ştiu de ce, dar tutunul ăsta e singurul care-i păcăleşte.

Jerzy o măsură pe Mala cu o privire neîncrezătoare.

– Eşti sigură că reuşeşti să mişti scândurile de una singură? întrebă, apoi se întoarse spre Kostek, îngrijorat. N-ar fi mai bine să stea Mala de pază şi să mut eu scândurile?

Kostek dădu capul pe spate.

– Ne trebuie o persoană subţirică. Vizuina e şubredă. Un ditamai rinocerul ca tine cade prin ea şi se alege praful de planul nostru.

Filip pufni în râs şi Jerzy rânji, deloc ofensat de remarca tovarăşului său.

Abia atunci se dumeri şi Edek ce se întâmplă. Făcu ochii mari şi scoase un icnet de uluire.

– N-au fugit, nu-i aşa? întrebă în şoaptă, cu toate că se aflau într-un loc ferit şi nu se putea apropia nimeni neobservat. Sunt încă în lagăr.

– Te prinzi repede, copile, chicoti Kostek, bătându-l prietenește pe spate. Rușii au venit cu ideea asta, după ce au analizat mai mulţi ani tentativele de evadare nereuşite. De-asta au vrut să lucreze la Mexico – e cel mai aproape de pădure şi plin de materiale de construcţie.

– Printre care e foarte uşor să te pitești, adăugă Filip, înghiontindu-şi amicul în coaste.

– Or fi nemţii eficienţi, dar prietenii noştri rusnaci sunt şi mai isteţi, reluă Kostek. Nemţii se bazează doar pe logică, pe când sovieticii se bazează pe… nici nu ştiu cum s-o numesc, dar le admir ingeniozitatea.

– Cordonul exterior e păzit cu străşnicie, de-asta au eşuat atât de multe evadări, zise Mala, arătând din cap spre Mexico, în spatele căruia se întindea cordonul. Câinii iau urma fugarilor în câteva ore. Dacă nu-i găsesc în câteva zile, gardienii ajung la concluzia că i-au pierdut. Anunţă autorităţile să fie vigilente, dar renunţă să mai facă percheziţii în lagăr.

– Aşa că, după câteva zile de stat ascunşi, pot fugi nestingheriţi, conchise Edek, şocat şi totodată impresionat.

Kostek avea dreptate. Planul era într-adevăr genial şi abil.

– Vii cu mine mâine, să-mi ţii de şase? îl întrebă Mala, uitându-se în ochii

lui.

– Bineînțeles. Mai întrebi!

Tânăra radia de fericire.

– Îi cunosc? întrebă Edek, fără a se adresa cuiva anume. Nu le-am recunoscut numele când le-au strigat naziștii.

Filip încuviință numaidecât din cap.

– Pe unul sigur l-ai cunoscut. Rudek, tipul care a venit la crematoriu în dimineața de după nenorocirea din Lagărul de Familie și-a întrebat de iubita lui.

– Cine, tinerelul ăla funcționar de bloc?

– Chiar el, confirmă Filip. N-a mai putut suporta pierderea. A jurat că se răzbună și că o să facă orice, numai să-i împiedice pe naziști să mai omoare alți oameni. L-am crezut pe cuvânt, așa că i-am pus în brațe planurile crematoriilor, am notat numele gardienilor SS care lucrează acolo, numerele transporturilor și ale oamenilor gazați acolo, am adăugat și o etichetă pe care am dezlipit-o chiar eu de pe o cutie cu Zyklon-B, și l-am lăsat să plece. Dacă are noroc și ajunge la capii evreilor la timp, cu toate documentele astea, poate vor reuși să ia măsuri și să-i împiedice pe evreii maghiari să ajungă aici și să moară în camera de gazare.

Edek se albi ca varul la auzul acelor cuvinte.

– Îl omoară SS-ul, dacă e prins cu toate documentele alea la el.

– Tocmai de-aia trebuie să aibă grijă să nu fie prins, replică Filip și ridică din umeri, dar glasul gâtuit îi trăda adevăratele sentimente.

– I-am înarmat, și pe el, și pe prietenul care-l însoțește, cu cuțite de vânătoare.

Era ceva ciudat în tonul Malei. Nu se uita la Edek în timp ce vorbea, ci stătea cu ochii pierduți în zare.

– În caz că-i prind naziștii, se sinucid, ca să nu trădeze pe nimeni.

– Rudek e ultima noastră speranță, zise Kostek, uitându-se la rampa terminată, cu o privire plină de mâhnire.

Acum era goală și pustie, dar, în scurt timp, se va umple de suflete nevinovate care-și vor găsi sfârșitul la crematoriu, arse chiar de mâna lui Kostek. Își privi palmele cu ură, apoi le băgă în buzunare.

– Din ce spune Mala, umblă vorba că ar reveni Moșul în locul comandantului Liebehenschel.

Auzind porecla comandantului Höss, care fusese demis toamna trecută sub

acuzaţia de corupţie, Edek se rezemă de perete, năucit de asemenea veste cutremurătoare. Spre deosebire de blajinul Liebehenschel, care se certa cu Berlinul pentru fiecare transport şi nu autoriza niciodată gazări din proprie iniţiativă, Höss era un criminal birocrat perfect, care transformase Auschwitz-ul într-o veritabilă maşinărie de exterminare. Spre deosebire de Liebehenschel, Höss nu avea principii sentimentale, cum că măcar femeile şi copiii ar trebui cruţaţi de la gazare. Cu mâna lui i-ar fi mânat pe toţi înăuntru şi-ar fi încuiat uşa, impasibil precum statuia unui cavaler teuton – împietrit şi lipsit de orice emoţie.

– Am văzut şi numele lui Moll menţionat în câteva documente, adăugă Mala.

Edek observă umbra întunecată care-i trecu fugitiv pe faţă. Intuia că s-a întâmplat ceva între ferocele criminal SS Moll şi iubita lui, iar asta îi dădea fiori reci.

– Oficialii de la Berlin au propus să-l numească responsabil cu *Aktion*-ul maghiar, ceea ce ar însemna că devine şef peste toate crematoriile.

– Moll? Moll, ăla cu un ochi de sticlă? zise Kostek, întorcându-se brusc spre ea, cu o figură speriată. Ăla care ne-a încuiat în crematoriu şi m-a bătut pentru că l-am avertizat că eşti şi tu acolo?

– Chiar el, răspunse Mala, confirmându-i cele mai sumbre temeri şi încercând apoi să mai îndulcească vestea cu un zâmbet strâmb.

– Numai asta n-aveam chef să aud azi, spuse Filip, trecându-şi palmele peste faţă, cu un geamăt. Că o să am şef un ciclop.

– Mesagerul n-are nici o vină, glumi Mala cu amărăciune.

Nu râse nimeni. O tăcere apăsătoare coborî peste ei ca o pâclă deasă. În aer plutea presimţirea nefastă a unei teribile primejdii.

Lui Edek nu-i venea să se despartă de Mala. Îi era dor să vorbească cu ea între patru ochi – mai bine zis, voia s-o strângă în braţe măcar câteva clipe, să-i simtă buzele calde lipite de gura lui, să-i inspire parfumul îmbătător al părului –, dar Mandl o aştepta la birou, iar el trebuia să se întoarcă în lagărul de bărbaţi, împreună cu Jerzy.

– Jerzy?

– Da?

Edek ezita să se destăinuie unui bărbat pe care nu-l cunoştea aproape deloc, dar nu avea de ales.

– Mi-am făcut şi eu un plan de evadare.

– Zău?

Jerzy nu părea deloc surprins. Atunci înţelese Edek că, după lichidarea Lagărului de Familie, în mintea tuturor deţinuţilor încolţise această idee.

– Lucrezi mai mult la Auschwitz, aşa-i? întrebă el.

Jerzy scoase un mormăit şi se uită la el, cu ochii lui mari şi buni, uriaşul blând cu înfăţişare de urs, dar inimă de aur, cum avea să descopere Edek în cel mai scurt timp.

– Zi-mi ce-ţi trebuie şi se rezolvă, spuse el, zâmbind.

– O să am nevoie să mă ajuţi cu Mala.

– Nici o problemă.

Câteva cuvinte, o mână întinsă şi bătură palma. Făcură drumul de întoarcere într-o tăcere prietenească. Nu era nevoie de vorbe între doi proaspeţi fraţi ai Rezistenţei. Totul era de la sine înţeles.

29

Trecuseră două săptămâni de atunci; două săptămâni încărcate de ceaţă, tensiune şi o linişte nefirească. Se lăsase noaptea peste Birkenau, iar lagărul de bărbaţi era încă în plin *Stehappell* – apelul în poziţie de drepţi. Oamenii erau obosiţi, dar nici unul nu îndrăznea să se plângă; în fond, o pedeapsă ca asta era floare la ureche pe lângă execuţiile rapide care aveau loc nu mai departe de anul trecut, după fiecare evadare.

Lichidarea Lagărului de Familie stârnise vâlvă în tot lagărul şi se soldase cu mai multe evadări. Primii fugiseră Rudek şi prietenul lui; urmaseră prizonierii de război sovietici din Blocul 8, folosind aceeaşi „rută rusească“ prin sectorul Mexico, iar acestora li se alăturaseră şi alţi tovarăşi. Unii fuseseră prinşi, alţii scăpaseră, dar pretutindeni domnea acelaşi sentiment comun: acum era momentul propice de care trebuiau să profite.

SS-ul îşi anunţase explicit intenţiile în privinţa deţinuţilor în clipa în care gazase toţi prizonierii de la Theresienstadt, deşi se aflau sub protecţia Crucii Roşii. Dacă nici cea mai mare organizaţie umanitară din lume nu însemna nimic pentru ei, organizaţia pentru care înfiinţaseră de fapt Lagărul de Familie, era limpede că situaţia devenea imprevizibilă. Gata cu minciunile cum că evreii din lagărele naziste ar fi fost bine îngrijiţi. Filmele de propagandă făcute în ghetoul de la Theresienstadt, ca să-i păcălească pe şefii de stat internaţionali, erau tot ce mai rămânea din evreii de la Theresienstadt. Gata cu delegaţiile Crucii Roşii trimise sa inspecteze deţinuţii spălaţi şi gătiţi special pentru acea ocazie; gata cu mascarada bunelor intenţii ale naziştilor în ceea ce-i privea. Pe la mijlocul lui aprilie, toţi oamenii în putere erau hotărâţi să fugă. În felul ăsta, măcar aveau o şansă să scape cu viaţă.

– Nu-mi place deloc situaţia, îi zise Edek lui Wiesław, după încă o evadare.

Ca de obicei, stăteau la masa din camera lui Wiesław şi beau votca tare făcută de ruşi. Profitând de postul de funcţionar, Wiesław îşi procurase un rând de haine civile de calitate. Edek îşi lăsase părul să crească, iar frizerul barăcii îl tundea în schimbul câtorva ţigări. Dacă nu era salopeta lui Edek, ambii prieteni ar fi putut trece lejer drept civili.

– Fug tot mai mulţi, continuă Edek, şi jumătate dintre ei sunt din blocul tău.

– Și ce dacă?

– Nu ți-e teamă că Departamentul Politic o să fie cu ochii pe voi?

Wiesław flutură din mână, perfect impasibil. Edek îşi privea prietenul cum amestecă în castronul cu gulaş – o favoare deosebită acordată tuturor funcţionarilor, pe care Wiesław o împărţea cu amicul său – şi vârî şi el lingura înăuntru, dar nu izbuti să mănânce nici măcar o înghiţitură. Nu-l frământa doar pericolul că Gestapoul ar fi putut să descindă pentru o inspecţie. Singurul secret pe care-l ascunsese vreodată de prietenul său cel mai bun îl făcu să-şi ferească ochii vinovaţi de privirile iscoditoare ale lui Wiesław şi să bâlbâie ceva ininteligibil când acesta îl întrebă ce îl supără.

Edek nu-şi putea explica nici măcar lui ce anume îl reţinuse să-i mărturisească lui Wiesław că avea să vină şi Mala cu ei. Se temea oare de reacţia lui? În sinea lui, Edek ştia că e o idee ridicolă. Wiesław era genul de prieten care şi-ar fi dat şi viaţa pentru tovarăşul său. Era absurd să-şi imagineze că ar avea ceva împotrivă ca Mala să participe la planul lor îndrăzneţ.

Parcă ghicindu-i gândurile, Wiesław îl înghionti cu blândeţe.

– Mănâncă până nu se răceşte.

Privirea lui înţelegătoare îi sfâşia inima lui Edek. Se simţea ca un trădător, un trădător demn de dispreţ, cu conştiinţa încărcată.

Wiesław lăsă lingura jos şi puse mâinile pe masă.

– Ţi-e teamă, Edek? Asta e?

Văzând că zâmbeşte, Edek pufni şi el în râs, dar era un râs gol şi stingher. Şi atunci îşi dădu seama că prietenul lui i-a citit inima şi a ghicit chiar înaintea lui ce se ascunde în ea.

Chiar se temea, acesta era adevărul. Dar nu de spânzurătoare; îi era groază să dea glas planului său final, groază că ar fi devenit real şi, astfel, le-ar fi purtat ghinion tuturor.

Dar atunci, Wiesław îl bătu pe mână cu mâna lui, liniştitoare şi sigură, şi toate spaimele lui Edek se risipiră.

– Wiesław?

– Da?

– Ce-ai zice dacă vine şi Mala cu noi?

Wiesław nu răspunse pe loc. Când Edek îndrăzni să se uite la el, îi văzu bucuria din ochi.

– Aş zice că aşteptam de mult să spui asta.

Edek râse, de data asta cuprins de o imensă uşurare. I se luă o piatră de pe suflet. Mâncarea aburindă din faţa lui părea deodată grozav de îmbietoare.

– Amicul tău, Kolya, mi-a dat o idee cum s-o deghizez. O îmbrac şi pe ea cu salopetă de instalator, ca să vă pot escorta pe amândoi, anunţă Edek, apoi făcu o scurtă pauză, pentru efect. În ce priveşte faţa, tu mi-ai dat ideea cum ar putea s-o ascundă.

Wiesław ridică din sprâncene, mirat.

– Mai ţii minte când ai dus chiuveta la Blocul Muzical? O ţineai pe umeri, cu capul complet ascuns sub ea? Edek aşteptă ca prietenul lui să confirme şi reluă: Dacă-i punem şi ei o chiuvetă pe cap, n-o să-şi dea nimeni seama că e femeie.

– Minunată idee! exclamă Wiesław, ridicând cana cu votcă. În cinstea prietenului tău aici de faţă, care, chiar şi fără să-şi dea seama, a născocit un plan genial.

Nu-l putea contrazice. Râzând de lăudăroşenia lui neruşinată, deşi ştia că Wiesław glumeşte, Edek închină paharul în cinstea lui şi dădu votca pe gât din câteva înghiţituri.

– Rămâne să facem rost de un *ausweis* şi pentru ea, medită Edek, cu voce tare, şi luă o lingură de gulaş, ca să scape de arsura din gât.

Wiesław flutură din mână, ca să-i alunge această nouă grijă, înainte ca pe prietenul lui să-l cuprindă din nou neliniştile.

– Găseşti tu o soluţie, n-am nici o îndoială.

– Ai găsit pe cine să mituieşti ca să te repartizeze într-un Kommando? Pot să escortez doar un deţinut obişnuit, nu şi un funcţionar de bloc. Mai ales unul aşa ferchezuit ca tine.

– Edek, zise Wiesław, lăsând capul într-o parte, cu o privire uşor mustrătoare. Nu te mai frământa atât şi mănâncă. Avem destul timp să ne gândim. Nu plecăm nicăieri până-n iunie, nu-i aşa? Cu vreo două săptămâni înainte, o să găsesc un post într-o echipă de lucru. N-are rost să acţionăm în pripă. Uite ce cameră frumoasă avem. Şi o ascunzătoare perfectă pentru obiectele noastre.

Avea dreptate Wiesław, aşa că Edek îşi alungă grijile din minte şi-şi bătu prietenul pe mână.

– Să stai cu ochii pe ascunzătoarea aia, da? Ar fi stupid să pierdem toate lucrurile câştigate cu greu din cauza unei percheziţii.

– Stai liniştit. Nu se uită nimeni în cămara de pâine, mai ales sub duşumea.

Timp de câteva săptămâni, părea că Edek îşi făcuse griji degeaba. Avură loc alte câteva evadări, dar, de data asta, sătui să stea în picioare din două în două seri, ca să-i păzească pe deţinuţi, gardienii SS nici măcar nu-i mai scoteau la *Stehappell.*

– Vezi? spuse Wiesław, radiind de fericire. Nu le mai pasă. Îi îngrijorează mai mult sovieticii decât amărâţii de noi. Până fugim noi, probabil că n-o să mai aibă chef nici să ne caute.

Edek ar fi vrut să-l creadă, dar era ceva ce nu-i dădea pace.

Duminică seara, se duse la întâlnirea cu Mala. Pe drum, trecu pe lângă spânzurătorile în care atârnau trei prizonieri capturaţi de curând. La gât purtau pancarte batjocoritoare, pe care stătea scris: „Ne-am întors!“ Preţ de câteva clipe, se uită ca hipnotizat la limbile lor umflate şi negre, la feţele tumefiate în jurul cărora bâzâiau muştele, la ochii orbi aţintiţi la picioarele care nu reuşiseră să-i poarte destul de departe de lagăr. Edek întoarse repede capul, simţind că-l năpădeşte din nou o teamă superstiţioasă.

Era mai bine să nu se gândească la ei în momentul acela.

Era mai bine să creadă că el, Mala şi Wiesław aveau şansa să scape cu viaţă din acel infern.

Ca de obicei, Mala îl aştepta la uşa pivniţei, bronzată şi mirosind vag a lavandă. După duhoarea insuportabilă de trupuri nespălate, carne cangrenată şi oameni incineraţi, care ieşea din coşuri şi otrăvea aerul pe care-l respirau, parfumul Malei era de-a dreptul dumnezeiesc.

– Ţi-a mai crescut părul, remarcă ea şi i-l dădu frumos într-o parte.

– Încep să arăt a gardian SS?

Edek încercă să-şi ascundă rânjetul, dar nu reuşi.

Mala schiţă o grimasă.

– Mai ai un pic de aşteptat.

Cu zâmbetul pe buze, Edek o urmă în camera ei. Dintr-un motiv neştiut, Mala aproape că dansa şi răspundea cu „o să vezi, răbdarea îţi va fi răsplătită“ la toate întrebările lui Edek.

Odată intraţi în cameră, scoase la iveală un platou cu brânză şi firimituri de pâine, se instală aproape de calorifer şi-i făcu semn lui Edek să vină lângă ea.

– Uite! şopti ea, cu o figură victorioasă, luând un pumn de firimituri şi întinzându-l spre gaura din perete.

După doar câteva secunde, rozătorul ciunt de-o ureche scoase capul şi adulmecă aerul, cu ochişorii negri aţintiţi la darul îmbelşugat. Cu o figură concentrată, Mala întinse mâna, cu palma în sus, cât mai nemişcată cu putinţă. Aproape că nu respira. Abia atunci Edek îşi dădu seama că şi el îşi ţine răsuflarea, de teamă să nu-l sperie pe animăluţul Malei.

Spre mirarea lui, după nici o secundă de ezitare, şoarecele sări direct în palma Malei, îmbucă nişte firimituri şi le îndesă la obrăjorii care deveneau tot mai rotofei. I se zguduiau umerii de râsete înfundate, care, încet-încet, deveniră tot mai puternice, acompaniate de ale Malei.

– Uită-te la micuţ ce curajos e, spuse Edek, vizibil impresionat.

– Nu mă surprinde. Doar a trăit la Auschwitz. E călit.

– Un supravieţuitor, zise Edek, cu vocea gâtuită brusc de emoţie. Cum o să fim şi noi.

Mala îl fixă cu ochii ei plini de scânteieri aurii.

– N-ai renunţat la ideea de a mă scoate de-aici, nu?

– Niciodată n-o să renunţ. Merg unde mergi tu, iar dacă rămâi, rămân şi eu. Nu aşa ne-am înţeles?

– Spun doar că avem o problemă organizatorică.

– Nu mai avem nici o problemă.

Cu un gest delicat, Edek luă un vârf de firimituri şi le presără în palma Malei, unde şoarecele încă se ospăta.

– Unul dintre prietenii mei ruşi mi-a dat o idee şi Jerzy a fost de acord să ne ajute. Te îmbrăcăm în salopetă albastră de instalator, te tundem şi-ţi acoperim capul cu o chiuvetă sau ceva asemănător, ca să nu ţi se vadă faţa. Nu trebuie decât să mai adaugi un nume pe *ausweis*, ca să reiasă că vă escortez pe amândoi. Dacă întreabă cineva de fotografie, o să zic că e criză de hârtie poligrafică. Doar e război. O amărâtă de santinelă n-o să pună la îndoială cuvântul unui ofiţer.

– Văd că Lubusch te-a învăţat ce ai de făcut.

– Aşa e, spuse el, cu un zâmbet larg, şi-şi afundă nasul în părul ei. Îţi imaginezi, Mally? Încă două luni şi vom fi liberi. La anul poate se termină şi războiul.

– Ce te-ai gândit să faci după război? Vrei să te întorci la academia de marină? întrebă Mala, cu o curiozitate sinceră în privire.

– Nu, răspunse Edek, clătinând vehement din cap. În viaţa mea nu mai pun uniformă pe mine. Mizeria asta de război mi-a ajuns cu vârf şi-ndesat.

– Și-atunci?

– Mă gândeam să mă fac tâmplar. Sunt sigur că aș găsi ușor de muncă, având în vedere vasta mea experiență, spuse el, chicotind amar. După care mi-am dat seama că tu o să te-ntorci probabil la interpretariat și-ar fi rușinos să fii căsătorită cu un simplu tâmplar. Așa că am hotărât să mă fac arhitect. O să dureze câțiva ani până termin studiile, dar va merita efortul.

– Arhitect? zise Mala, ridicând impresionată dintr-o sprânceană.

Glumiseră de multe ori pe seama căsătoriei și, cu toate că nu purtaseră niciodată o discuție serioasă – era prea caraghios să-ți faci planuri într-un lagăr de exterminare, unde vreun gardian te putea omorî oricând dintr-o toană –, se subînțelegea cumva că acesta era următorul pas firesc, dacă scăpau cu viață de la Auschwitz.

Edek încercă să râdă, dar zâmbetul i se șterse de pe buze, și în ochi îi apăru o privire nostalgică.

– Cred că lumea are mai mare nevoie de arhitecți decât de soldați. Ca să putem reconstrui ce-am distrus.

– E un plan minunat, zise Mala și-i strânse degetele în mâna liberă.

– Tu ce plan ai?

– Să fiu cu tine.

– Nu la asta mă refer.

– Știu foarte bine la ce te referi, spuse ea, încuviințând din cap de câteva ori. Planul meu e să fiu cu tine. E tot ce vreau. Nu contează cu ce mă ocup sau unde lucrez. Dacă mă întorc la tine în fiecare seară, voi fi fericită.

Hauptscharführer Moll tuna și fulgera pe pajiștea din spatele Crematoriului V.

– Sunteți chiori, imbecililor? răcnea proaspătul șef al Sonderkommandoului, arătând cu bastonul spre sfoara de marcaj întinsă. Aveți măcar o fărâmă de minte cât să pricepeți că trebuie să săpați în interiorul marcajului, nu în jurul lui? Încă o greșeală ca asta, și vă trimit pe lumea ailaltă cu mâna mea. Mortăciuni împuțite și fără creier!

Sosise cu câteva zile în urmă, împreună cu fostul comandant, Höss, care-i luase locul „comandantului omenos“, Liebehenschel. Imediat după aceea, Moll își reluase ocupația preferată – organizarea lagărului pentru exterminare în masă. Edek știa de la Mala că Moll mai fusese o dată responsabil cu exterminările, cu mult înainte să se construiască cele patru crematorii de la

Birkenau, după care Hössler preluase funcţia. Moll venise cu ideea de a îngropa cadavrele – pentru care singurul crematoriu de la Auschwitz era insuficient – în gropi comune, chiar pe pajiştea unde se afla acum Edek. Moll supraveghease exhumarea şi incinerarea cadavrelor descompuse, după ce se umflase pământul şi începuseră să contamineze apa din jur cu otrava neagră care se scurgea din gropile comune. Moll lichidase întregul Sonderkommando de atunci, după ce-şi încheiaseră sarcina macabră. Şi tot Moll fusese la un pas s-o ucidă pe Mala, aruncând-o în şanţul cu morţi.

Cunoscându-i trecutul sinistru şi observându-l acum la lucru, Edek îşi dădea seama cu uşurinţă ce pregăteşte bestia cu un ochi pe pajiştea altădată smaraldie, care fusese împărţită pe secţiuni, brăzdată şi răscolită de oamenii sumbri din Sonderkommando. Cu feţele pline de sudoare şi praf, aceştia înfigeau cazmalele în pământul cleios; deja osândiţi; înţelegând cu durere-n suflet că sapă mormintele în care aveau să-şi găsească sfârşitul, imediat ce Moll îşi încheia socotelile cu următoarele sale victime, evreii maghiari.

Ţinându-se cât mai departe de Moll şi de uniforma lui de vară, de un alb imaculat, Edek se duse încet spre Kostek, prietenul rebel al Malei din Sonderkommando. Dezbrăcat până la brâu şi ars de soare, grecul stătea în groapa proaspăt săpată şi-şi oblojea palmele sângerânde cu fâşii rupte din maiou. Pesemne că abia se oprise; avea răsuflarea întretăiată, dar zâmbi cu gura până la urechi când îl văzu pe Edek lăsându-se pe vine la marginea gropii.

– Salutare serviciului de instalatori, îl întâmpină Kostek şi ridică palma rănită în derâdere.

Singurii care nu zâmbeau erau ochii lui verzi, plini de o suferinţă nerostită. Edek îl privi compătimitor şi-i simţi în suflet povara uriaşă de a fi părtaş fără voie la crimele în masă comise de nazişti. Barem Edek nu făcea altceva decât să le repare ţevile. Kostek săpa gropi care, în scurt timp, aveau să înghită nenumărate familii, comunităţi întregi, şterse de pe faţa pământului.

– Zi repede ce-ţi trebuie. Avem conducere nouă, după cum observi, spuse Kostek. Dacă te vede Moll că tândăleşti pe-aici, o să testeze pe tine ultima lui metodă de exterminare.

Fără să vrea, Edek făcu ochii mari, de îngrijorare.

– După tot ce ne-au făcut deja, a reuşit să născocească ceva nou?

Kostek flutură din mână, parcă spunându-i: *Nu vrei să-ţi imaginezi de ce sunt capabili*.

– Deci, ce te-aduce aici? întrebă Kostek.

– Mala mi-a spus că ai un ceas de mână pentru mine, şopti Edek. Unul nemţesc, cum ar purta un ofiţer SS.

Nici nu apucă să-şi termine explicaţia, şi Kostek scoase un obiect înfăşurat într-o batistă, pe care i-l aruncă.

– Sper să-ţi poarte noroc. Ascunde-l bine până în ziua în care îl pui la mână. Foloseşte Blocul Primiri drept ascunzătoare, dacă n-ai alta. E pustiu aproape tot timpul şi gardienii nu-l verifică niciodată. Şi noi ţinem contrabanda acolo. Pe supraveghetor îl cheamă Jurek.

Edek încuviinţă din cap.

– Îl cunosc. Nu foarte bine, dar îl cunosc. I-am reparat cândva caloriferul din cameră.

– Cu atât mai bine dacă vă ştiţi. Îţi ascunde şi-o valiză de lucruri, dacă plăteşti. Gata cu pălăvrăgeala. Fugi, până nu te vede Ciclopul.

În timp ce mergea spre crematoriu, Edek privea pajiştea brăzdată de rănile hidoase ale viitoarelor gropi comune, cu florile răscolite şi sfâşiate de cazmalele ascuţite. În zare, câţiva gardieni SS mişunau pe acoperişurile celor două foste camere de gazare – care, datorită noilor construcţii de la Birkenau, nu mai funcţionaseră de peste doi ani –, verificând trapele din acoperiş şi curăţând praful de pe cele două foste ferme transformate în spaţii de exterminare. Sub razele soarelui arzător, Căsuţa Roşie şi Căsuţa Albă se redeşteptau la viaţă. Înfiorat, Edek iuţi pasul, de parcă-l fugărea necuratul.

În seara următoare, Edek ajunse la baraca lui Wiesław tocmai când Departamentul Politic răscolea Blocurile 4 şi 6. Din câte se vedea treaba, percheziţia nu scosese nimic deosebit la iveală, doar câteva alimente şi sticle de băutură pe care gardienii SS nici nu se obosiră să le confişte. Responsabilul SS plecă iritat, împreună cu anturajul său.

Edek îl înghionti numaidecât pe Wiesław.

– Trebuie să mutăm marfa, îi şopti, aproape fără să mişte buzele. Azi au scotocit Blocurile 4 şi 6, mâine le căşunează pe 5 şi 8.

– Mai întâi 7, îl contrazise Wiesław, fără prea multă convingere. Nemţilor le place ordinea.

– Cum zici tu, dar mai mult decât ordinea le place să ne controleze pe nepusă masă, spuse Edek, cu o privire aspră. O mutăm astă-seară. Un tip din Sonderkommando mi-a spus de o ascunzătoare perfectă – Blocul Primiri.

Doar ziua e lume acolo și când sosește vreun transport nou. Nu locuiește nimeni acolo. Noaptea e pustiu. Gardienii SS nu-l verifică niciodată. Jurek, responsabilul cu primirile, e singur-singurel și, din ce mi-a spus Kostek, o să ne ajute pentru câteva bucăți de aur și promisiunea că-l ajutăm să fugă.

– Nu pot să plec astă-seară. Sunt funcționar de bloc.

Edek trase o înjurătură în barbă și își pipăi buzunarele, în căutarea țigărilor. Fumatul era singurul lucru care-l calma. Fumatul și capul Malei pe brațul său, în timp ce dormea cufundată într-un somn adânc.

– Mă duc singur atunci.

– Dacă mai ai răbdare până mâine, le mut eu pe zi. Nu-i nimeni aici după-amiaza…

– Mâine s-ar putea să fie prea târziu, îi curmă vorba Edek. Le mut astă-seară. Tu vezi cum faci să te transferi la un serviciu. Nu mai amâna până-n ultima clipă sub pretext că aici avem „condiții grozave“.

Văzând expresia rănită de pe chipul prietenului său, Edek își îndulci tonul:

– Iartă-mă, te rog. A vorbit gura fără mine. Am emoții. Sper că mă înțelegi.

Wiesław încuviință din cap și porni spre bloc fără să-l aștepte pe Edek. Bombănind o înjurătură, Edek aruncă țigara neterminată pe jos și își trecu palmele peste față.

– V-ați certat, amorezilor? îl ironiză Kolya prietenește, când trecu pe lângă el.

– Du-te naibii, bolșevicule, mormăi Edek. Din cauza voastră, avem numai necazuri. Dacă nu fugeați cu zecile pe zi, nu ne trezeam cu Departamentul Politic pe cap.

– Măcar noi avem curaj să fugim, îi replică senin Kolya, știind că Edek nu-l acuză cu adevărat.

După o ceartă cu cel mai bun prieten, trebuia să-ți verși nervii pe altcineva.

– Stai liniștit că vom veni să vă eliberăm și pe voi, dragi polonezi, cât de curând!

Râzând, Kolya și tovarășii lui intrară în baracă și-l lăsară pe Edek singur cu grijile lui.

Noaptea, când toată lumea dormea liniștit, Edek traversă lagărul și se furișă în cămara de pâine din blocul lui Wiesław. În lumina pâcloasă a lunii, desprinse discret scândurile dușumelei, aruncând întruna priviri neliniștite peste umăr. Nici el nu știa ce l-a apucat, dacă de vină erau tachinările lui

Kolya sau lecţiile de actorie primite de la fostul său Kommandoführer, dar, înainte să se dezmeticească, îşi trăsese deja uniforma lui Lubusch peste hainele lui.

Era o idee necugetată şi stupidă, dar, în scurt timp, se plimba prin lagăr, fluierând o melodie cu mâinile în buzunare – un veritabil stăpân al lumii, care avea dreptul să meargă oriunde şi să facă orice. I se strângea stomacul de câte ori se intersecta cu câte un gardian, dar descoperi, cu această ocazie, că nu are de ce se teme. Văzându-i însemnele de ofiţer, se dădeau la o parte din calea lui, pocneau din călcâie, salutau şi luau poziţie de drepţi până când Edek trecea alene, cu braţul îndoit nonşalant.

– *Heil Hitler*, le răspundea cu lehamite, cele două cuvinte lăsându-i un gust amar în gură.

Jurek, responsabilul Blocului Primiri, trase o sperietură zdravănă când îl văzu pe Edek că intră în camera lui.

– Drepţi! Ochii în faţă! Călcâiele lipite! zbieră Edek, străduindu-se să pronunţe cât mai corect în germană.

Sărind din pat, unde citea o carte, Jurek se împiedică de cizmele lui şi fu cât pe ce să cadă în nas la vederea ofiţerului. Îi luă câteva secundă până să-şi dea seama că neamţul care râdea era de fapt Edek.

– Edek, tu eşti, pârlitule? Era să fac pe mine! Ce te-a apucat de umbli îmbrăcat aşa?

– Exersez, răspunse Edek în doi peri.

– Pentru când o să te execute ăştia pe Appellplatz?

– Nu, pentru când o să ies de-aici şi-o să fiu din nou liber.

Jurek îi aruncă o privire lungă.

– Nu se poate. Şi tu?

– Da, şi eu. Iar tu o să mă ajuţi.

Jurek ridică mâinile în aer, clătinând din cap.

– Nu vreau să mă amestec în aşa ceva. Am avut destule necazuri cu Sonderkommandoul şi tot ce-au pitit pe-aici.

– Eşti sigur că nu vrei? Ai văzut gropile alea pe care le sapă Moll în spatele crematoriilor? Ai văzut gardienii SS care pregătesc cele două foste camere de gazare? Se lucrează de zor la Căsuţa Roşie şi la Căsuţa Albă. Ce crezi tu că fac acolo? spuse Edek, luând o figură meditativă. S-au apucat de curăţenia de primăvară? Şterg praful în fostele camere de gazare? Ori poate e din cauză că

au terminat noua rampă şi vor veni atâtea trenuri cu evrei maghiari, încât îţi trimit ajutoare de la alte servicii?

– N-am auzit nimic de ajutoare.

– Încă n-au dat ordinul oficial. E tot la Administraţie.

– Nu-mi spune că l-ai citit intrând acolo îmbrăcat aşa.

– Nicidecum. Am oamenii mei care lucrează acolo.

Nu avea rost să pomenească numele Malei. Se apropie de Jurek, care părea de-a dreptul îngrozit.

– Dacă mă ajuţi să ascund uniforma şi arma, le poţi folosi şi tu ca să evadezi, după ce scap eu. Ţi le trimit înapoi printr-un civil care lucrează aici.

Jurek începu să se plimbe prin cameră, cântărind propunerea. Fumă două ţigări una după alta, în timp ce Edek aşteptă răbdător într-un colţ. În cele din urmă, îi făcu semn lui Edek să-l urmeze în bloc.

– Uite acolo, sub tavanul palierului, spuse şi arătă spre locul la care se referea. E făcut din două rânduri de scânduri. Vâră-le între ele. Nimănui n-o să-i treacă prin cap să caute acolo.

30. *Mai 1944*

Mala stătea pe rampa nou construită și privea cum se apropie trenul, cu o privire mâhnită. Era doar primul din multele care urmau să sosească în următoarele două luni – cu mâna ei dactilografiase și multiplicase orarul distribuit ulterior ofițerilor superiori. Lângă ea stătea șeful de lagăr, Hössler, cu mâinile împreunate pe bastonul de la spate. Astăzi, însă, îi lipsea zâmbetul binevoitor. Se uita melancolic la locul în care Alma Rosé își așeza de obicei orchestra. În locul violonistei, dirijorul orchestrei de bărbați aștepta acum ordinul să înceapă, dar Hössler se întoarse cu spatele, dezgustat.

– Laks e un dirijor excelent, zise Mala, silindu-se să zâmbească, dar ofițerul o săgetă cu privirea.

– Nu se compară cu Frau Alma.

Trecuse mai bine de o lună de la moartea violonistei – sinucidere, din spusele lui Zippy –, dar Hössler încă suferea. În tăcere, probabil fără să recunoască nici față de sine, dar suferința lui era vădită. O chemase pe Mala sub pretextul că avea nevoie de un interpret, dar ea bănuia că voia doar să aibă pe cineva lângă el. Cineva care nu purta aceeași uniformă. Cineva cu care să depene amintiri uneori și să discute despre lucruri pe care colegii lui nu le-ar fi înțeles sau, mai rău, pentru care l-ar fi raportat. Cineva care să-i reamintească de Alma lui – singura femeie căreia îi purtase o dragoste inocentă și dezinteresată și pe care i-o răpise chiar lagărul în fruntea căruia se afla.

Malei îi era milă de el. Îl disprețuia, așa cum îi disprețuia pe toți membrii SS-ului – dar, în același timp, îi era milă de el. Trebuie că era o povară greu de purtat, să știe că era complice la moartea cuiva care însemnase atât de mult pentru el. O merita, și totuși…

Trenul oprise cu un huruit. Deținuții cu statut de Kapo se repeziră numaidecât la uși, descuiară rapid lacătele grele și începură să mâne mulțimile speriate pe rampă. Atât deținuții, cât și soldații SS acționau într-o manieră diferită decât de obicei. În loc să apeleze la câinii lor fioroși, care se zbăteau în lese, lătrând la noii prizonieri, acum ofițerii îi ghidau calm pe

aceştia, împărţindu-i pe două coloane. Solicitările formulate politicos luaseră locul obişnuitelor sudălmi şi lovituri.

Simţindu-şi inima grea ca un bolovan, Mala îi urmărea pe gardienii SS cu o ură rece în ochi, ştiind prea bine ce le pregăteau nou-veniţilor. Gazul, şi apoi crematoriul. Cutremurându-se de spaimă, îşi mută brusc privirea, simţindu-se profund neputincioasă şi detestându-i pe naziști fiindcă o făceau să se simtă astfel.

− Vă rog, lăsaţi bagajele aici, pe rampă. Avem un Kommando special care le va aduce în lagăr.

Când cineva protestă, spunând că bagajul său nu era marcat, un gardian SS făcu efortul de a-i scrie, cu cretă albă, numele pe valiză. Liniştit, bătrânul îşi scoase pălăria în semn de recunoştinţă, după care îşi reluă locul în coloana bărbaţilor. Mala îl văzu zâmbind încurajator către cineva din coloana femeilor – *Nu te îngrijora, nemţii ăştia par să fie foarte corecţi* – şi îşi simţi inima cumplit de grea. Bietul om. Dacă ar fi ştiut el care erau motivele pentru acea „corectitudine“.

Cu doar două zile în urmă, Hössler le dădea instrucţiuni subordonaţilor săi, pe terenul din faţa biroului său din lagăr. „Maghiarii n-au trăit în ghetouri. N-au cunoscut nici un fel de violenţe. Este extrem de important să le dăm impresia de calm şi să-i liniştim, ca să creadă că nu au de ce să se teamă de noi. În următoarele două luni, vom primi zilnic transporturi. Asta înseamnă că mii şi mii de oameni vor intra zi de zi în toate camerele de gazare, inclusiv în cele de la Căsuţa Roşie şi Căsuţa Albă. Pentru a asigura bunul mers al operaţiunii, va trebui să depunem toate eforturile cu putinţă pentru ca nou-veniţii să se simtă în deplină siguranţă în mâinile noastre. Nu se va înjura, nu se va striga şi, cu siguranţă, nu se va întreprinde nici o acţiune fizică împotriva maghiarilor. Dacă vă cer apă, spuneţi-le că vor primi după duş. Dacă vor să bea de la furtun, lăsaţi-i să se ducă la furtun. Dacă vor să se aşeze pe iarbă, în faţa crematoriului, în timp ce noi gazăm primul lot, lăsaţi-i să stea acolo, atât timp cât sunt convinşi că vor avea parte doar de un simplu duş. Nu cred că mai e nevoie să explic ce s-ar întâmpla dacă vreunul dintre voi, idioţilor, ar scăpa vreo aluzie cum că merg la gazare, aşa cum vă place să le spuneţi, ca să vă bateţi joc de ei. Dacă mulţimea aia de câteva mii de oameni se răscoală brusc, am încurcat-o. Aşa că este în interesul vostru să vă comportaţi cât mai amabil cu putinţă. Glumiţi cu bărbaţii. Liniştiţi-le pe

femei. Jucați-vă cu copiii, așa cum ați procedat și cu Lagărul de Familie. Fiți cât mai drăguți…“

Cuvintele lui Hössler îi răsunau încă în minte Malei, când una dintre femei îi făcu semn să vină. În spatele ei, stăteau două fete de vreo doisprezece ani, cu rochii asortate din catifea și pantofi frumos lustruiți. Mala era uluită să vadă câte dintre familiile acelea se îmbrăcaseră ca pentru o ocazie specială. Își putea numai închipui ce minciuni le turnaseră conducătorii locali cu privire la destinația lor.

− Domnul acela de acolo este medic? întrebă femeia.

Mala îi urmări privirea până la podiumul micuț unde stătea Mengele, impecabil îmbrăcat, ca întotdeauna. Nou-veniților le apărea ca fiind o prezență liniștitoare, cu chipul său frumos, maniera politicoasă de adresare, zâmbetul primitor și însemnele de cadru medical pe umeri. Ei nu vedeau, dincolo de aparența înșelătoare a bunului doctor, firea lui de prădător; nu recunoșteau în ochii lui întunecați, impenetrabili sclipirea maniacală a omului de știință nebun; nu găseau nimic tulburător în interesul lui față de gemeni, gravide și diformi. Pentru el, aceștia nu erau oameni, ci obiecte, ce trebuiau testate, studiate, măsurate, pe care trebuia să faci experimente și, în cele din urmă, să le deschizi, ca să vezi cum a mers experimentul făcut. Știind cu durere-n suflet ce presupuneau acele experimente, căci ea era cea care expedia organe conservate și ochi plutind în diverse soluții către superiorii lui Mengele din Berlin, Mala simțea că-i îngheață sângele-n vine numai când îi auzea numele, ca să nu mai spunem ce sentimente o încercau când Herr Doktor își făcea apariția la biroul administrativ. Prietena Malei, doctorița Stasia, le salvase pe multe femei de interesul lui bolnav, ajutându-le să avorteze, căci alternativa pe care le-ar fi pregătit-o doctorul Mengele ar fi fost mult prea cutremurătoare și, invariabil, mortală.

− De ce? o întrebă Mala pe femeie.

Știa că ordinul era să dea din cap și să zâmbească frumos, pentru a le induce nou-veniților o stare temporară de calm, dar oricât și-ar fi propus, nu reușea s-o facă.

− Spunea ceva despre gemeni. Fetele mele sunt gemene. Asta e de bine?

Mala se gândi la barăcile lui Mengele, pline de astfel de gemeni pe care făcea experimente ca pe niște cobai, injectându-le tot felul de seruri sau virusuri letale și deschizându-i apoi cu bisturiul, pentru a observa diferențele dintre geamănul sănătos și cel bolnav. Se apropie de femeie.

− Scoate-ți jacheta și dă-i-o uneia din fete, îi șopti ea la ureche. Separă-le, ca să stea departe una de alta în coloană. Spune-i uneia să-și despletească părul, iar când vor ajunge în dreptul lui – separat, ai înțeles? E foarte important –, iar el le va întreba câți ani au, zi-le să răspundă: „Cincisprezece“.

Când Mala se îndepărtă, văzu că femeia pălise cu totul. Îi luă câteva clipe să se adune, clipe în care Mala se temu că avea să înceapă să strige și s-o acuze în gura mare că era o nemernică de cea mai joasă speță, care răspândea zvonuri necurate. În cele din urmă, însă, femeia își veni în fire și își dădu jos jacheta, cu mâini tremurânde.

− Uite, ia asta, zise ea în șoaptă, în timp ce i-o dădea uneia dintre fiicele ei.

Mala plecă, răsuflând ușurată.

În zilele care urmară, făcu același lucru. Folosindu-se de statutul ei de interpretă, trecea de la o persoană la alta, șoptindu-le încet de tot la ureche: „Zi-le că ai patruzeci și cinci de ani, dacă te întreabă… Zi-le că fiul tău are șaisprezece ani… Aruncă tocul instrumentului muzical și spune-le că ești tâmplar, nu flautist…“

O acțiune foarte riscantă, dar care, până atunci, dăduse roade: aproape toți cei pe care Mala reușise să-i prevină astfel fuseseră trimiși de Mengele la Saună, și nu la camerele de gazare, fiind astfel salvați de la o moarte iminentă. Ceilalți din nesfârșitul șir al umanității erau escortați de către gardienii SS, într-o manieră profund *corectă*, pe rampa ce ducea spre alte două „Saune“, pe hornurile cărora ieșea, în nori groși, un miros dulceag, grețos. Restul erau conduși pe Lagerstraße, în pădurica la Birkenau, unde erau ascunse încă două „Saune“. După spusele lui Kostek, în fața acestora din urmă, Sonderkommandoul plantase chiar câteva straturi de flori, la ordinele lui Hössler.

− Amărâții ăia n-au nici cea mai vagă idee unde se duc, spuse el, clătinând din cap dezgustat, în timp ce Mala trecea câteva bricege din buzunarul ei într-al lui.

O altă acțiune primejdioasă, desfășurată printre bagajele lăsate în urmă pe rampă, în timp ce gardienii SS erau ocupați cu preluarea nou-veniților, dar Mala își asuma și de data aceasta riscul.

− Uită-te la ei cum stau pe iarbă, cu ziare în cap, fără nici o grijă – zici că-s la plajă, comentă Kostek și trase un scuipat pe jos.

Din pricina supraaglomerării, mulțimile de nou-veniți trebuiau să-și aștepte rândul lângă crematorii. Fără a bănui câtuși de puțin ce-i așteaptă între zidurile acelor clădiri, se așezau în fața ușilor, pe iarba înrourată, și rămâneau acolo, apatici, în așteptarea apei promise de gardienii SS. Vârstnicii se ascundeau la umbra cărucioarelor pentru copii; cei mici alergau în cerc, iar râsetele lor nevinovate îi făceau să se cutremure pe bărbații din Sonderkommando, care se întorceau din infernul turbat, aflat dincolo de paravanele înalte, la circa douăzeci de metri de curtea din spate a crematoriilor. În timp ce sudoarea li se prelingea pe fețe, se uitau cu priviri tragice la copii, știind prea bine că într-o oră aveau să le arunce trupurile în cuptoarele infernale ale lui Moll.

− Hössler le-a promis ceai cu gheață și cafea după ce trec pe la dușuri, replică Mala, cu voce cavernoasă.

Nu avea cine să-i prevină pe oamenii aceia, soarta le fusese deja pecetluită; pur și simplu nu aveau unde fugi de acolo. De jur împrejurul crematoriilor se aflau gardul electric și turnurile de pază. Singurul motiv pentru care Mala venise acolo era acela de a trece marfa de contrabandă cât mai repede cu putință, înainte ca echipa de lucru din Kanada să pună mâinile pe ea. Rezistența avea oameni printre sortatori, dar nu putea garanta nimeni că aceștia aveau să ajungă la posibilele arme ascunse prin bagaje înaintea vreunui ticălos care plănuia să le dea apoi gardienilor SS sau civililor care lucrau în lagăr, pe o sticlă de băutură și un cârnat afumat.

− Moshe Mincinosul, zise Kostek, clătinând din cap.

Mala nu-l contrazise. Cu siguranță, Hössler era un mare mincinos.

− Acum, le dăm până și prosoape de bumbac și câte o bucată de săpun, continuă Kostek.

− Și nu bănuiește nimeni nimic? întrebă Mala, privind suspicios către coșul pe care ieșea fum.

Strălucirea sa portocalie, infernală acoperea până și cerul, preschimbându-l într-un gri-cenușiu. Pretutindeni în jurul lor pluteau, la mijlocul lui iunie, fulgii înspăimântători, ca de nea; fulgi care nu se topeau când îți atingeau pielea, ci doar te mânjeau și lăsau o peliculă uleioasă de spaimă și moarte, pe care n-o puteai îndepărta, oricât te-ai fi spălat.

− Foarte puțini. Gardienii îi scot afară și trag în ei cu pistoalele lor cu aer comprimat, ca să nu audă nimeni împușcăturile. Apoi le aruncă trupurile în spatele crematoriului. Avem o mică echipă și acolo, de când cuptoarele nu

mai fac față. Moll a pus la punct o adevărată linie de producție în spatele Crematoriului V. Douăzeci de gropi, de patruzeci sau cincizeci pe opt de metri și adânci de doi, unde ard cadavrele care nu încap în crematorii.

Kostek vorbea în continuare, dar Mala făcea deja în minte calculele. *Crematoriile II și III aveau fiecare câte cinci cuptoare, fiecare cu câte trei camere. Adică zece cuptoare, treizeci de camere. Pe fiecare targă, câte cinci cadavre odată. Crematoriile IV și V aveau fiecare câte două cuptoare, cu câte patru camere de incinerare fiecare. Douăzeci de gropi, de doi metri adâncime și cincizeci de metri lungime.*… Mala simți că o ia amețeala.

− Câți oameni…, zise ea, înghițind în sec înainte de a-și sfârși întrebarea, câți oameni ați incinerat până acum?

Kostek se încruntă, în timp ce făcea niște calcule aproximative.

− Cam două sute de mii până acum, zise el, pe tonul unui bancher care anunță ultimul raport la bursă. Se aude că în iunie mai vin încă trei sute de mii.

− Asta înseamnă jumătate de milion de oameni, șopti Mala, ștergându-și fruntea pe care se formau broboane de sudoare. Jumătate de milion de persoane în două luni.

− E Auschwitz, zise Kostek, întinzând brațul, într-un gest terifiant, macabru.

Mala îl privi în ochi și văzu că erau complet lipsiți de viață. Nu aveai cum să-ți mai revii după așa ceva. Părea că și el o știe.

31. *Iunie 1944*

SS-ul a „celebrat“ Ziua-Z trimiţând la gazare următoarele trei transporturi, fără nici un fel de selecţie. Erau turbaţi de-acum şi se răzbunau pe evrei pentru debarcarea Aliaţilor în Normandia, pentru războiul pe care nu mai aveau cum să-l câştige; omorau în bătaie oamenii pe rampă, zdrobeau craniile copiilor chiar lângă vagoanele pentru vite, îmbătaţi de şnaps şi de propria furie oarbă. Nu erau destui deţinuţi Kapo ca să asigure ordinea. Echipa de instalatori a lui Edek fusese transferată de la lucrările pe care le desfăşurau în lagărul pentru femei direct la rampă, ca ajutoare temporare.

Soarele dogoritor de iunie era şi el necruţător, pătrunzând prin uniformele veteranilor şi arzând capetele proaspăt rase ale nou-veniţilor. Prin valurile fremătătoare de căldură, siluetele neclare ale evreilor maghiari care coborau din trenuri semănau cu nişte spectre, dispărând în aerul încins înainte ca cineva să apuce să le reţină numele şi se preschimbau în cenuşă chiar când un nou transport sosea în dreptul rampei, niciodată pustie în zilele acelea, iar o nouă mulţime de oameni se revărsa, spre a fi măcelărită de acoliţii lui Moll.

Edek încerca să rămână mereu alături de Mala, mulţumindu-se să-şi fluture doar bastonul către nefericiţii care se aflau prin preajmă când gardienii SS se nimereau să fie cu ochii pe el. Înjura cât îl ţinea gura şi flutura ameninţător bastonul, dar nu lovea niciodată pe nimeni.

− Curând, se citea pe buzele lui, ori de câte ori Mala se uita la el.

− Curând, îi răspundea ea.

Stabiliseră deja data – peste numai vreo două săptămâni de atunci încolo – şi avuseseră nenumărate întâlniri clandestine pentru a pune la punct amănuntele. Cea mai bună ascunzătoare pentru uniforma SS, astfel încât Edek să se poată schimba neobservat – depozitul de cartofi, o clădire izolată şi nesupravegheată de la Auschwitz; cea mai bună ascunzătoare pentru costumaţia Malei – toaleta corpului de gardă, unde putea păstra nu doar uniforma de instalator pe care urma s-o îmbrace, ci şi o chiuvetă care să-i acopere faţa. Complicii care urmau să le înlesnească evadarea – Jerzy, care avea s-o conducă pe Mala la Edek, şi Jurek, care-l ajuta pe Edek cu uniforma.

Dar până atunci mai aveau de aşteptat. Deocamdată, Mala le cerea discret actele nou-veniţilor şi le vâra sub haine, memorându-le numele. Oricum, toate acele hârtii inutile ar fi fost arse în Kanada, dar, dacă le scotea din lagăr, avea o dovadă privind ceea se se întâmplase cu posesorii lor. Nu-i mai puteau ajuta pe maghiari, dar puteau spune oamenilor ce se petrecea chiar sub nasul lor şi poate, astfel, să salveze câteva vieţi.

Când o trimiseră pe Mala la serviciul funest condus de Moll, Edek născoci un pretext ca s-o însoţească, căci se temea s-o scape din ochi în mijlocul acelui măcel.

În spatele paravanelor înalte, care ascundeau priveliştea de coşmar de ochii maghiarilor, se întindeau cele nouă cercuri ale infernului, peste care domnea Moll. În douăzeci de gropi adânci, ardeau simultan sute şi sute de trupuri, cu carnea pocnind şi sfârâind în timp ce muncitorii din Sonderkommando le împungeau cu răngi lungi, de fier, cu feţele mânjite de funingine şi sudoare – sau lacrimi; Mala nu-şi dădea seama din cauza valurilor de căldură care le deformau trăsăturile.

Îmbrăcat în uniforma albă de vară, cu Crucea de Fier sclipindu-i în piept – ultima decoraţie primită pentru „servicii deosebite“, fără îndoială, din partea Führerului nebun –, Moll vorbea despre noua lui invenţie cu un grup de ofiţeri pe care Mala nu-i mai văzuse până atunci.

– Ca să incinerăm cât mai multe trupuri odată, am inventat un sistem special care foloseşte grăsimea umană drept combustibil, zicea el, cu o figură savantă, îndreptând bastonul spre cea mai apropiată groapă. Înăuntru e un şanţ larg care trece prin mijloc, dintr-un capăt în altul. La indicaţiile mele, Sonderkommandoul a săpat un canal de scurgere care formează o pantă din centru şi care preia grăsimea produsă de corpurile arse, apoi o varsă în două bazine de colectare fixate la ambele capete ale canalului. În felul ăsta, putem arde un număr nelimitat de cadavre, fără să trebuiască să folosim o surse externă de combustibil.

Pe chipul pistruiat, i se citea mândria pentru invenţia diabolică. Doar ochiul de sticlă rămânea la fel de mort şi de lipsit de suflet ca omul căruia îi aparţinea.

Ofiţerii invitaţi dădeau aprobator din cap.

– Am putea pune şi noi la punct o asemenea operaţiune în lagărul nostru.

– Cu siguranţă. Vă dau mai târziu toate indicaţiile necesare.

În clipa aceea, o observă pe Mala, care stătea în căldura infernală, cu

pumnii strânşi, albă la faţă şi tremurând cuprinsă de o ură inumană faţă de ei.

– Mally, draga mea. Mai trăieşti? Stai liniştită, îţi păstrez un loc călduţ după ce isprăvim cu gunoaiele astea de unguri, zise el şi făcu semn din cap spre cea mai apropiată groapă, cu un rânjet monstruos pe faţă. Dacă mă rogi frumos, poate-ţi trag un glonţ în cap înainte să te arunc în ea.

Mala îşi dădu seama că nici el nu uitase de întâmplarea cu Hössler ori de transfer, dar chipul ei nu trădă nici o emoţie.

– Obersturmführer Hössler aşteaptă la rampă cu noul transport. Cum toate crematoriile sunt pline, mi-a zis să vă întreb dacă mai puteţi prelua o mie de persoane. Ca să ştie dacă se poate apuca să le selecteze, spuse ea pe un ton cât mai calm cu putinţă.

– Bineînţeles că pot. Cu cât mai mulţi, cu atât mai bine!

Mala şi Edek se cutremurară de groază, auzindu-l cum râde.

– Zi-i lui Hössler că nici nu-i nevoie să-i gazeze. Să-i trimită direct aici, adăugă Moll şi îl fixă pe Edek cu ochiul sănătos. Tu ce cauţi aici, porc bolşevic?

– Sunt polonez.

– Acelaşi rahat. Tot Hössler te-a trimis şi pe tine?

– Nu. Hans, Kapoul din sectorul Kanada, voia să ştie dacă aveţi nevoie să mai trimită câţiva dentişti să extragă coroanele de aur, sau aveţi destui.

– Avem destui. Spune-i că trimitem mai târziu coroanele de aur, plus aurul din cenuşă.

– Aurul din cenuşă? întrebă Edek, nedumerit.

– După ce incinerăm toate mortăciunile, dăm cenuşa prin sită ca nu cumva lepădăturile mincinoase să fi ascuns ceva în fund. N-aveţi idee ce de lucruri găsim la finalul unei zile de muncă.

Dinspre crematoriu, veneau doi deţinuţi din Sonderkommando, cu un cărucior plin cu cadavre proaspăt scoase din camera de gazare.

– Mai repede, porci împuţiţi! răcni Moll. Vă credeţi la promenadă în parc? Să vă dau eu un impuls?

Nemairezistând în iadul acela, Edek o prinse pe Mala de mână şi o trase după el – departe de flăcările care mistuiau trupurile cu o viteză înfiorătoare, departe de ofiţerii SS care le priveau cu neţărmuită mândrie, departe de soarta care îi aştepta şi pe ei dacă nu îşi duceau planul la îndeplinire. Abia atunci înţelese cu adevărat ce e în joc.

– Refuz să mor într-una din gropile astea, spuse Mala, cu glasul înecat de

funingine și, surprinzător, cu o dârzenie de fier.

– Și eu, răspunse Edek, privind în zare cu ochii mijiți. Nici unul dintre noi n-o să moară. Am eu grijă de asta. Îți jur.

Mai târziu, în camera Malei, Edek îi dădu lui Kostek pistolul lui Lubusch. Din întuneric îi urmăreau ochii goi ai morților, rugându-se mutește să fie răzbunați în liniștea asurzitoare. După toate câte văzuseră în ziua aceea, după toate la câte luaseră parte – chiar dacă împotriva voinței lor –, nu mai exista cale de întoarcere, nici posibilitatea unui dialog cu dușmanul, nici speranța de a găsi o fărâmă de omenie în bestiile SS-ului. Singura lor șansă era să lupte; până la ultima suflare, până la ultima picătură de sânge, până la ultimul dram de curaj.

– Nu-l iei cu tine? întrebă Kostek, uitându-se uluit la pistol.

– N-o să verifice nimeni tocul unui Unterscharführer, să vadă dacă are arma în el, răspunse Edek, ridicând distrat din umeri. Tu o să ai mai mare nevoie de el decât mine.

După aceste cuvinte, se lăsă o liniște sumbră și apăsătoare. Primii muriseră oamenii din Lagărul de Familie, acum era rândul maghiarilor. Toată lumea știa cine urmează. Sonderkommandoul, ca să nu divulge tot ce știau armatei sovietice, care înainta neabătută.

Kostek vârî pistolul la betelia pantalonilor, trase cămașa peste el și-i strânse călduros mâna lui Edek.

– Să iei și câteva gunoaie SS-iste cu tine, îi spuse Edek, cu vocea gâtuită de emoție.

Kostek încuviință din cap și jură că așa va face.

La crematorii, Sonderkommandoul din tura de noapte încă ardea trupurile rămase. În magazie, echipa de instalatori sărbătorea. Era o zi neagră – patru ani de când coborâseră pe temuta rampă de la Auschwitz. În alte împrejurări, nici prin gând nu le-ar fi trecut să celebreze acea dată în toiul infernului lui Dante. Chiar atunci, afară, coșurile scuipau fumul grețos, dar cu toate astea întinseseră fețele de masă și făcuseră rost de o găleată plină cu șnaps.

Patru ani. Patru ani chinuitor de lungi, în care naziștii încercaseră să-i ucidă în toate felurile cu putință – înfometându-i, bătându-i, hărțuindu-i, expunându-i la frig și călduri extreme, refuzându-le tratament medical și

condiţii igienice de viaţă, dar ei erau încă aici, încă vii, iar o asemenea sfidare merita să fie sărbătorită.

Jerzy, uriaşul blând, care jurase să facă tot ce-i stă în putinţă pentru a-i ajuta pe Edek şi Mala să evadeze, se ridică şovăitor în picioare. Era primul toast al serii, dar el se clătina uşor de emoţie, de parcă ar fi fost beat.

– Dacă-mi permiteţi, zise el, încercând să se adune.

În mâna lui mare, cana de aluminiu plină cu votcă părea un degetar.

– Nu vă reţin mai mult de un minut.

Se lăsă liniştea în cameră. Jerzy îşi umezi buzele.

– Ştiu că astăzi sărbătorim, dar aş vrea să închin primul pahar…

– Prima cană! zise cineva şi toată lumea pufni în râs.

– Prima cană…, se corectă Jerzy, afişând un surâs vag, în cinstea tovarăşilor noştri care nu mai sunt printre noi. Am fost şapte sute douăzeci şi opt de oameni în tren. Câţi au mai rămas? spuse, plimbându-şi ochii înlăcrimaţi prin cameră. Treizeci? Treizeci şi cinci? Câte vieţi…

– Tacă-ţi fleanca, Jerzy! strigă unul dintre instalatorii polonezi.

Dar Jerzy privea înainte, palid şi tremurând, de parcă nici nu-l auzise.

– Au fost Djunio, Romek, Tadek…

– Nu-i cazul să faci prezenţa, interveni de data asta Edek, vizibil tulburat. Dacă te-apuci să-i înşiri pe toţi camarazii care s-au dus, stăm aici două zile. O să-i jelim altădată. Nu acum. Toată lumea e îngrozită de ce păţesc amărâţii ăia de unguri, şi-acum începi şi tu. Haideţi să păstrăm un moment de reculegere.

Se ridică şi înălţă cana, invitându-i pe toţi să-i urmeze exemplul. Preţ de un minut, nu se auzi nici un sunet.

– Mulţumesc. În cinstea camarazilor noştri căzuţi. Odihnească-se în pace. Să-i răzbunăm cu prima ocazie.

Kolya, aghiotantul Profesorului, care reuşise să găsească un post în serviciul de la bucătărie, rezervat în general doar Triunghiurilor Verzi germane, intră în cameră şi ridică două găleţi în aer.

– A comandat cineva gulaş şi cartofi?

– Kolya, bolşevic profitor! De unde le-ai şterpelit?

Deţinuţii se uitau uluiţi la găleţi.

– Aveţi două încercări să ghiciţi, zise Kolya râzând şi puse găleţile vârfuite lângă masă.

Mirosul apetisant de carne proaspătă şi cartofi învălui camera, aproape

îmbătător pentru cei prezenţi. Cu priviri uimite şi recunoscătoare, se uitau la rusul care turna porţii generoase, cu un zâmbet larg pe faţă.

– Nemţii o să ţină cură de slăbire câteva zile, dar noi ne vom ospăta din belşug.

– În curând, vom mânca tot ce dorim, declară Edek şi vârî din nou cana în găleata cu şnaps.

Câţiva bărbaţi schimbară priviri complice.

– Şi voi? întrebă Profesorul, cu ochii sticlind de bucurie în spatele ochelarilor. Când?

– În vreo două săptămâni, răspunse Edek, zâmbind peste buza căniі.

– Şi noi!

– Hei, nu toţi odată, tovarăşi! zise Kolya şi ridică mâna, prefăcându-se indignat. Şi noi plecăm, aşa că cel mai bine stabilim un program.

– Să stabilim şi unde ne dăm întâlnire după ce scăpăm, propuse Wiesław, rânjind cu gura până la urechi.

– Eu anunţ de pe acum că vreau să conduc brigada! strigă Edek, al cărui entuziasm nu avea limite.

– Kolya să fie şef peste bucătăria de campanie! propuse cineva.

Afară, coşurile fumegau fără încetare. În depozit, o oază de viaţă într-un deşert de moarte celebra momentul apropiat al eliberării.

– Ţi-am ascuns uniforma şi tocul de armă în depozitul de cartofi de la Auschwitz, îl informă Jurek câteva zile mai târziu.

Funcţionarul Blocului Primiri părea mai agitat ca de obicei, iar ochii mici îi alergau dintr-o parte în alta, în spatele ochelarilor. Sonderkommandoul condus de Kostek adusese alte mărfuri de contrabandă în baraca lui veşnic goală, obligându-l pe Jurek să caute tot soiul de ascunzători sub acoperişul de stuf şi scândurile duşumelei. *Nu era de ajuns că-mi pun pielea la saramură pentru cauza lor. Acum, din cauza lui Edek, trebuie să alerg prin tot lagărul, cu uniforma SS ascunsă sub haine*, părea să spună figura lui abătută. Dar promisiunea libertăţii îi îmboldea chiar şi pe cei mai laşi să facă fapte eroice, iar Jurek nu era laş. Era un profitor care ştia foarte bine de unde are de câştigat, dar şi o persoană destul de omenoasă, cel puţin în privinţa lui Edek.

– Îţi iau uniforma de instalator imediat ce te schimbi şi plec, zise Jurek.

Blocul de dezinfecţie era din nou pustiu. Doar câteva hârtii împrăştiate pe jos, mânjite de ghetele Kommandoului Kanada, stăteau mărturie că nişte

oameni trecuseră pe acolo, cu doar câteva ore mai devreme.

– Mulţumesc, zise Edek şi-i strânse călduros mâna.

– Are cine să ia hainele prietenei tale, după ce se schimbă în uniforma de instalator?

– Da, se ocupă Jerzy. El o va conduce.

– Îl cunosc pe acest Jerzy?

– E instalator în echipa mea de lucru. Polonez, deţinut politic, chel, înalt de vreo doi metri, mare cât un urs, îndoaie o rangă cu mâinile goale, îl descrise Edek, mai în glumă, mai în serios.

– Aha! exclamă Jurek, recunoscând de îndată despre cine e vorba. E ăla de care nici Kapo Jupp n-are curaj să se apropie.

– Da, el e Jerzy, confirmă Edek, cu oarecare mândrie; mândrie că putea să-l numească prietenul lui.

Regreta doar că nu se împrieteniseră mai demult. Dar cine ştia că în spatele aspectului fioros se ascunde un suflet atât de blajin şi de nobil?

– Nu-i prea vorbăreţ, aşa-i? întrebă Jurek.

– Aşa e, dar face multe pentru cauză.

– Bineînţeles că pentru cauză, zise Jurek cu un oftat, învârtind în palmă bucăţica de aur primită de la Edek.

După câteva clipe de codeală, i-o dădu înapoi lui Edek şi ridică stânjenit din umeri, văzându-i figura nedumerită.

– Pentru cauză. O să ai nevoie de aşa ceva când ieşi de aici.

– Şi tu nu? întrebă Edek, uitându-se mirat la bucata de aur.

– Nu-ţi face griji pentru mine, răspunse Jurek, fluturând din mână. Băieţii din Sonderkommando mă răsplătesc din belşug.

Edek îi mulţumi din nou şi, de data asta, îi strânse mâna sincer emoţionat. Aproape că-l podideau lacrimile. Se şterse discret la ochi cu dosul palmei, trase adânc aer în piept ca să-şi vină-n fire şi schimbă subiectul care devenea mult prea sentimental pentru o discuţie între bărbaţi.

– Aşa cum ne-am înţeles, imediat ce eu, Mala şi Wiesław ajungem la Szymlak, faianţarul civil care lucrează în lagăr, îi lăsăm uniforma şi permisul. Ţi le aduce a doua zi, când vine la muncă. După care Jerzy o să te escorteze afară din lagăr, la fel cum o să fac eu cu Mala şi Wiesław. Datorită deghizării, gardienii SS nu-şi vor da seama cum am evadat. Vor bănui că am luat-o pe ruta ruşilor, aşa că o să ne puteţi repeta isprava fără probleme.

Jurek încuviinţă din cap, cu ochii sticlind de entuziasm. Era un plan bun,

aproape infailibil; până şi un veteran ca el înţelegea asta.

– Poate că ne vom revedea afară într-o bună zi, spuse el, conducându-l pe Edek la uşă.

– Mi-ar face mare plăcere, zise Edek şi-i strânse pentru ultima oară mâna funcţionarului de la Blocul Primiri.

Edek era foarte bine dispus în ziua aceea. Reuşise să intre în graţiile Kapoului Jupp, mituindu-l cu băutură aproape zilnic în ultimele două săptămâni. În consecinţă, Jupp acceptă ca Wiesław să se alăture Kommandoului temporar de la rampă, ceea ce însemna că avea să revină printre deţinuţii obişnuiţi.

Dar, când Edek îi dădu încântat vestea prietenului său, Wiesław rămase tăcut, trecându-şi agitat degetele prin păr.

– Nu te bucuri? întrebă Edek, mirat şi uşor ofensat. Am aranjat cu Jupp. Mâine, Jurek de la Blocul Primiri îţi aduce o uniformă normală. În ziua fixată, te duci la depozitul de cartofi, unde o să te aştept îmbrăcat în uniformă SS. După ce-o aduce şi Jerzy pe Mala, plecăm de-aici pentru totdeauna. Nu pricep de ce nu sari pe mine să mă pupi?

Wiesław se căzni să râdă, dar în privirea lui se citea doar tristeţe.

– Edek, îţi mulţumesc pentru tot… sincer, spuse cu glas tremurând. Dar nu pot… nu vreau să plec.

– Ai înnebunit? zise Edek, calm şi sever. E şansa noastră să scăpăm de aici o dată pentru totdeauna.

– Ştiu. Doar că…

Un zâmbet blând apăru pe chipul lui Wiesław.

– E mult mai greu să ieşi cu doi deţinuţi. Planul era bun pentru unul singur – un deţinut escortat de un ofiţer SS…

– Termină cu aiurelile, îi curmă vorba Edek, clătinând din cap vehement. Vom reuşi toţi trei, şi cu asta am încheiat discuţia.

– Şi după ce ieşim? Doi încă se pot ascunde, dar trei sunt prea mulţi. N-o să trecem neobservaţi. În afară de asta, un cuplu – un bărbat care călătoreşte cu soţia sau iubita lui – nu trezeşte suspiciuni, cum ar trezi o fată însoţită de doi bărbaţi. Dacă aş fi patrulă germană, i-aş bănui imediat că sunt partizani.

– Szymlak o să ne dea haine civile, stărui Edek, hotărât să nu cedeze. Poate obţinem şi câteva unelte agricole de la el, dacă-i dăm nişte aur. Cine ne vede o să creadă că suntem ţărani polonezi. În fond, toţi trei suntem polonezi;

vorbim limba perfect şi cunoaştem terenul. Patrulele germane n-ar avea motiv să ne legitimeze.

– N-ar avea motiv să legitimeze un *cuplu*, îl întrerupse Wiesław. Un fermier şi nevastă-sa nu trezesc bănuieli. Doi fermieri şi o fată par desprinşi dintr-un afiş nazist antipartizani.

– Prostii, mormăi Edek, cu încăpăţânare, gata să-l contrazică în continuare.

În momentul acela, însă, îşi dădu seama că nu are cum să combată argumentul solid adus de Wiesław. Revelaţia aceasta îl lovi ca un pumn în burtă, lăsându-l cu inima frântă la gândul de a-şi abandona prietenul cel mai bun. Dădu capul pe spate, ruşinat că i-a putut trece prin minte aşa idee.

– Atunci, nu plec nici eu.

– Cine spune prostii acum? îl apostrofă Wiesław, cu un zâmbet mâhnit. La Mala te-ai gândit? Vrei să rămână în abatorul ăsta, doar pentru că ţii la mine ca la un frate?

Pus în faţa acestei alegeri imposibile, Edek scoase un geamăt şi lăsă capul pe braţele împreunate pe masă. Cum să decidă care dintre ei e mai important: femeia pe care o iubea mai mult decât orice sau prietenul care-i salvase viaţa în nenumărate rânduri?

Din fericire pentru el şi conştiinţa lui încărcată, Wiesław îi uşură sarcina.

– Pleci tu cu Mala şi vin şi eu cu Jerzy sau Jurek după câteva zile.

Edek fu cât pe ce să se înece simţind pe umăr palma caldă a prietenului său.

– Ne reunim cu toţii în pădure şi luptăm cot la cot, aşa cum am plănuit. E cea mai înţeleaptă decizie. N-ai decât să mă contrazici până nu mai poţi, dar ştii foarte bine că am dreptate.

Un zâmbet întunecat şi strâmb apăru pe chipul lui Edek, în momentul în care înălţă capul de pe braţe.

– Mă scoţi din sărite când începi cu argumente logice.

Wiesław pufni uşor.

– Ştiu. O să vă ajut cu tot ce-mi stă în putinţă. Nu mi-aş lua niciodată vorba înapoi.

– Mulţumesc. Ştiu că n-ai face asta.

Edek îşi privi îndelung prietenul, vrând parcă să-şi întipărească în minte chipul lui Wiesław pentru anii – sau zilele – ce aveau să vină. Nimeni nu ştia când şi dacă se vor mai revedea.

– Un singur lucru vreau să-mi promiţi.

– Orice.

Copleşit de emoţii, Wiesław îi strânse mâna prietenului său.

– Mai ţii minte când vorbeam să scrii o carte despre tot ce-am trăit aici?

– Da.

– Dacă tu vei supravieţui, scri-o în numele amândurora.

Wiesław se uită lung la Edek înainte de a-i promite solemn, nu pentru că ar fi ezitat, ci pentru că avu deodată presimţirea că el va fi singurul care va trăi să spună povestea.

Soarele pârjolea pământul, iar Edek meşterea la broasca de la toaleta corpului de gardă. Până şi scândurile de lemn dogoreau; metalul broaştei era de-a dreptul încins. Cu faţa şi spatele şiroind de transpiraţie, înjură afurisita de încuietoare pentru a mia oară. Lucra la ea de peste douăzeci de minute, dar tot nu reuşea s-o desprindă.

Exasperat, aruncă o privire peste umăr. Wiesław, care stătea de pază, îi făcu semn să-şi vadă de treabă – nu venea nimeni. Lagărul era pustiu în după-amiaza aceea toridă. Echipele externe şi deţinuţii Kapo care le păzeau erau plecaţi, iar gardienii SS, inclusiv cei din turnurile de supraveghere, trăgeau un pui de somn după porţiile, dublate de curând, de şnaps şi bere rece. Simţind nervozitatea războinicilor teutoni la vestea victoriilor repurtate de Aliaţi, comandanţii îi linişteau oferindu-le cantităţi aproape nelimitate de alcool, la fel cum procedau şi cu trupele de pe front.

În ochii unei infanterii bete, nici măcar un comisar sovietic cu grenada în mână nu mai părea înfricoşător. În ochii unui gardian beat, zecile de mii de maghiari deveneau o masă amorfă pe care o putea ucide mult mai uşor. Umbla zvonul că, după ce terminau cu maghiarii, aceeaşi soartă îi aştepta pe toţi deţinuţii, fie că erau veterani sau nu. Ceasul ticăia, ameninţător şi neobosit, măsurând ce mai rămânea din vieţile lor jalnice.

Edek se reapucă de treabă, cu forţe proaspete. Trebuia să strice yala, ca Jerzy să aibă motiv să vină aici a doua zi. Edek ascunsese deja salopeta albastră înăuntru, în spatele bazinului unuia dintre closete – ascunzătoarea perfectă, căci nici un gardian SS nu s-ar fi înjosit până într-acolo încât să scotocească în locuri atât de insalubre. În ziua următoare, Mala avea să se îmbrace cu ea şi să iasă însoţită de Jerzy, cu o chiuvetă de porţelan pe cap. Se tunsese deja sub privirile consternate ale lui Edek, dar nici nu clipise la vederea buclelor blonde căzute pe podeaua de ciment.

– Crește la loc, spusese, ridicând din umeri, zâmbitoare și netulburată de expresia disperată de pe chipul lui. A mai crescut o dată.

Într-un final, broasca cedă. Stăpânindu-și cu greu un chiot de bucurie, Edek vârî uniforma înăuntru, își luă trusa cu scule și porni pe drumul bătut de soare, cu ochii mijiți de plăcere. Pentru prima oară de când se afla la Auschwitz, avea o poftă nebună să fluiere.

Era aproape liber.

Era aproape liber, împreună cu Mala.

32. *24 iunie 1944*

Sosise ziua cea mare – ziua care ori îi pecetluia soarta, ori îi aducea libertatea, alături de Edek. Planul era genial în simplitatea lui: Mala urma să intre în toaleta corpului de gardă, să se schimbe în uniformă de instalator, să-și ascundă părul și fața sub chiuveta de porțelan pregătită dinainte de Jerzy, și să plece însoțită de Jerzy. Apoi Edek, deghizat în ofițer SS – o asigurase că Jurek ascunsese uniforma în depozitul de cartofi, ca să se poată schimba cu ușurință – avea s-o escorteze afară pe poartă spre… libertate. Totul era atât de palpitant și de înfiorător deopotrivă, încât nici nu îndrăznea să se gândească. Îi părea rău că nu vine și Wiesław cu ei, dar îi înțelesese perfect raționamentul când îi povestise Edek. Cu toate astea, se simțea vinovată că le stricase planurile celor doi buni prieteni.

– Din cauza mea, el rămâne aici, zise ea cu un oftat și își ascunse fața în palme, căci îi era prea rușine să se uite la Edek în clipa aceea.

– Nu rămâne, a zis Edek, îndepărtându-i mâinile de pe față și sărutându-i-le tandru. Vine și el în scurt timp. Imediat ce-i înapoiază Szymlak uniforma, pleacă împreună cu Jerzy sau Jurek, sau cu amândoi.

Mala încuviință din cap, gândindu-se cât de minunat era că Edek știa întotdeauna cum s-o aline în momentele dificile.

Acum, însă, avea gâtul atât de uscat, de parcă i-l frecase cineva cu glaspapir. Mergea spre corpul de gardă, rugându-se la toate zeitățile în care nu credea să nu găsească nici un gardian curios prin preajmă. Înainte de plecare, aruncase un ochi pe programul gardienilor de la Administrație. Spre norocul ei, în ziua aceea trebuia să fie de gardă Blockführer[16] Perschel – un tinerel senin, care prefera să se plimbe cu motocicleta decât să-și îndeplinească sarcinile. Dacă norocul ținea cu ea, exact asta făcea și acum.

Ca să împace toate zeitățile, Mala rosti iute o rugăciune universală, fără să știe dacă a spus-o corect, și se închină cu ambele mâini. O bătea soarele în ochi și aproape că nu vedea încotro merge. Pe drumul din lagărul principal, căldura se ridica în valuri. Aerul tremura și deforma realitatea, unduindu-se ca un miraj înaintea ei.

Numai că nu era un vis. Era aievea.

Corpul de gardă îi apăru în faţă. Mala îi distingea zidurile solide şi cenuşii, tocurile ferestrelor proaspăt văruite, aproape orbitoare în lumina puternică a soarelui, şi chiar muşcatele roz de la geamuri. Inima îi bătea nebunește.

– Mala!

Nu-şi auzi numele imediat, fiind prea concentrată asupra uşii corpului de gardă.

– Mala, se poate să vorbim puţin?

Abia când femeia veni în fugă pe lângă gardul care despărţea infirmeria de drum, fluturând din braţele subţiri ca să-i atragă atenţia, o observă. O observă şi înjură în barbă. Femeia, care-i părea oarecum cunoscută, dădea din braţe precum o moară de vânt, atrăgând atenţia tuturor. Numai de asta nu avea nevoie acum.

– Treci pe la infirmerie mai târziu?

Mala clătină din cap, fără să încetinească pasul.

– Nu. Nu azi. Îmi pare rău.

– Mâine, atunci? stărui femeia, care continua să alerge, uitându-se disperată la Mala, cu ochii afundaţi în orbite. Mă externează mâine. Ştiu că tu mai repartizezi femei la servicii bune… Se poate să…

– Mă grăbesc foarte tare, îi curmă vorba Mala.

Apoi,văzând disperarea de pe chipul femeii, oftă şi, după ce aruncă o privire în jur, îşi scoase ceasul de la mână şi-l azvârli peste gard, exact la picioarele femeii.

− Mergi la Ani, Kapo la infirmerie, şi dă-i ceasul. Altfel, vipera de nemţoaică nu mişcă un deget. Zi-i s-o cheme pe Zippy de la *Schreibstube* şi, când vorbeşti cu ea, spune-i că te-a trimis Mala. Se ocupă ea să fii transferată la un serviciu bun.

Femeia ridică ceasul din praful de pe jos şi îşi împreună mâinile la piept.

– Mulţumesc, Mally! Eşti un înger. Îţi mulţumesc din suflet. Mi-ai salvat viaţa.

Acum, bine ar fi fost s-o salveze cineva şi pe a ei.

Exact cum se aştepta, Blockführer Perschel ieşea din corpul de gardă, şchiopătând rău de un picior. Văzându-l că îşi mişcă motocicleta, Mala se opri şi se gândi ce să facă. N-avea ce să caute acolo; oare să facă cale întoarsă şi…

Prea târziu. Perschel o observase deja şi-i făcea semn să se apropie. Clătinându-se pe picioare, Mala se duse spre gardianul SS, din ce în ce mai

ameţită cu fiecare pas pe care-l făcea.

Cu mare efort, se sili să zâmbească.

– Aveţi nevoie de ajutor, Herr Blockführer?

– Da, ţine de coarnele blestemăţiei ăsteia, spuse el, uşor stânjenit. Am făcut un mic accident cu motocicleta ieri…

– Desigur, Herr Blockführer, zise Mala, ştergându-şi discret palmele transpirate pe fustă, şi apucă ghidonul. V-aţi lovit rău la picior? Sper că nu l-aţi rupt, adăugă, străduindu-se să pară îngrijorată.

– Din ce mi-a spus doctorul, o să supravieţuiesc şi nici măcar n-o să rămân cu şchiopătat, dar aşa mi-aş dori să lenevesc pe malul unui râu decât să umblu pe prăpădita asta.

Gardianul rânji şi încălecă pe bicicletă.

– Trebuia să vă dea câteva zile de concediu medical, Herr Blockführer. Munciţi prea mult. Trebuie să vă odihniţi piciorul. Cizmele astea nu vă fac deloc bine acum; îl strâng prea tare.

– Ce bine era dacă erai tu doctor!

Ciudat de bine dispus, Perschel râse şi porni la drum, uitând s-o întrebe ce caută la corpul de gardă.

După plecarea acestuia, Mala răsuflă uşurată.

Răcoarea plăcută din corpul de gardă o învălui imediat ce intră. Jerzy, care aştepta probabil la uşă, o prinse de cot şi o trase spre toaletă. Ca toate toaletele SS-ului, şi aceasta era imaculată şi mirosea vag a leşie, după curăţenia zilnică efectuată de deţinuţi. Chiuvetele de porţelan şi faianţa albă scânteiau în lumina puternică a neoanelor, dând toaletei aspectul unei săli de operaţii sterile. În vreme ce victimele lor trăiau în mizerie, gardienii SS ţineau ca tot ce atingeau cu mâinile lor ariene să lucească de curăţenie.

– Slavă Domnului c-ai scăpat, Mala! spuse Jerzy, cu glas sugrumat. Să-mi stea inima-n loc, şi nu alta, când l-am auzit că vorbeşte cu tine. Intră repede în cabina asta. Te îmbraci cu salopeta şi-mi dai hainele de pe tine. Le arunc eu undeva.

Mala aproape că nu-şi amintea cum a ajuns în cabină. Rămase nemişcată câteva clipe, cu fruntea lipită de faianţa rece, încercând să-şi recapete suflul. Pentru prima oară, o rodeau îndoielile. Era o idee proastă. O idee absolut stupidă, dacă luai în considerare tot ce se putea întâmpla. Era de ajuns să se intersecteze cu vreun gardian mai zelos, care să-i ridice chiuveta de pe cap – o văzuse deja rezemată de perete, chiar în faţa cabinei –, şi se termina totul.

În clipa aceea, răsună o bătaie în uşă.

– Mala? se auzi vocea lui Jerzy, uşor înfundată, ca şi când Mala s-ar fi aflat undeva sub apă.

Îi ţiuiau urechile şi-i zvâcnea sângele în ele de spaimă. Simţea că o să leşine – că o să leşine pentru prima oară în viaţă.

– Te-ai schimbat? Mala? răsună vocea lui Jerzy, şi mai apăsată de data asta.

Dar, cu toată bunăvoinţa din lume, Mala nu reuşea să facă nici o mişcare. Următoarele secunde trecură ca prin ceaţă. Îl auzi vag pe Jerzy cum dă buzna în cabină şi înjură în barbă. Era atât de paralizată de frică, încât aproape că nu conştientiza gesturile grăbite ale bărbatului, care-i scoase hainele de pe corpul inert şi-i trase salopeta peste furou, luând hăţurile în mână într-un moment crucial. În tot acest timp, îşi ferea privirea de trupul ei aproape despuiat, chiar dacă Mala era mult prea speriată ca să mai simtă vreo ruşine.

Încuviinţă din cap la instrucţiunile lui, fără să înţeleagă ce-i spune, când bărbatul o împinse afară din cabină, îndesându-şi în acelaşi timp hainele ei sub salopetă. Simţi o apăsare pe umeri când tovarăşul lui Edek îi puse chiuveta pe cap.

– Mala? Te-am întrebat dacă eşti bine. Poţi s-o duci până când treceţi de cordonul exterior?

Era întuneric şi, în chip straniu, se simţea la adăpost sub chiuvetă, iar glasul lui Jerzy răsuna mai limpede acum. Mala îşi dădu seama că se simte bine. Totul era bine. Totul era posibil.

– Da, mă descurc, zise ea, după ce-şi drese glasul. Iartă-mă că…

– N-ai de ce să-ţi ceri scuze, fato, spuse Jerzy şi o bătu prietenește pe spate. Oricine ar ceda nervos în locul tău. O să fiu şi eu în aceeaşi situaţie peste câteva zile. Îmi imaginez deja cum o să-mi clănţănească dinţii-n gură.

Imediat ce Wiesław îi dădu de veste că Mala şi Jerzy au pornit, Edek ieşi din depozitul de cartofi, cu ochii mijiţi în lumina orbitoare a soarelui. Inima îi bătea nebunește, dar pe chipul său nu se citea nici o emoţie. Aprinse o ţigară, se duse pe marginea drumului prăfos, presărat cu petice răzlețe de iarbă, şi abia apoi întoarse capul în direcţia din care veneau Jerzy şi Mala. Contrar temerilor lui Edek, silueta masivă a lui Jerzy se dovedea a fi paravanul perfect pentru corpul ei firav. Pe lângă polonezul uriaş, oricine părea minuscul, chiar şi cei mai înalţi ofiţeri SS. Cu faţa acoperită de chiuvetă şi

trupul ascuns sub uniforma largă, Mala nu se deosebea cu nimic de ceilalţi deţinuţi, şi nici măcar Edek n-ar fi recunoscut-o.

I se puse un nod în stomac când văzu chiuveta grea de pe umerii ei. Era o minune că o putuse ridica, darămite s-o care pe o distanţă aşa de mare. Se dădea o adevărată luptă în sufletul lui, dar chipul îi rămânea impasibil. Trase şi mai cu sete din ţigară în momentul în care Jerzy se opri în faţa lui, la distanţa regulamentară, şi raportă că a adus deţinutul.

– Mult noroc, Edek, şopti Jerzy, înainte să execute un stânga-mprejur exemplar şi să plece.

Edek nu-i putea mulţumi cu glas tare, dar ochii lui spuneau totul: *Dacă avem noroc, vom lupta cot la cot cu toţii pentru libertatea noastră.*

– Eşti bine, Mally? îi şopti Malei, fără să mişte buzele.

De sub chiuvetă se auzi un „îhî“ înfundat. Edek îşi dădu seama că e mai bine să tacă – Mala abia ducea greutatea pe umeri, iar lui îi ardea de discuţii – şi îşi potrivi paşii cu ai ei, ca să n-o obosească prea tare.

Când ieşiră din lagăr, căldura deveni insuportabilă. Gardianul îl salută pe Edek şi nu catadicsi să-i ceară nici un document, spre marea lui uşurare. Mai rămânea doar cordonul exterior.

Soarele continua să pârjolească pământul.

Merseră mai departe.

În sfârşit, le apăru în faţă ultimul punct de control. O simplă barieră care bloca drumul în mijlocul câmpului şi o singură santinelă SS, dar pentru Edek era intrarea în rai. Poarta supremă, în spatele căreia îi aştepta moartea sau libertatea. Era posibil ca o singură bară de lemn, vopsită în dungi albe şi negre, să aibă asemenea putere asupra vieţii unui om? O bucată de lemn amărâtă şi, în spatele ei, lumea care-i aştepta cu braţele deschise, dacă treceau.

Soarele îşi revărsa dogoarea peste feţele lor, dar nu de aceea se prelingeau firişoare de transpiraţie pe spinarea lui Edek, sub stofa rigidă a uniformei. În aer domnea o nemişcare deplină; doar gâfâielile Malei şi bătăile inimii lui o tulburau din când în când. În câteva clipe, soarta va decide dacă trăiesc sau mor. Când se apropiară de santinelă, Edek îşi potoli răsuflarea şi afişă o atitudine degajată.

– *Heil Hitler*, Herr Unterscharführer! zise soldatul, pocnind din călcâie, şi luă poziţie de drepţi.

Edek îndoi leneş braţul.

– Cumplită căldură, spuse el, clătinând din cap, şi scoase *ausweis*-ul.

Spre surprinderea lui, nu-i tremura deloc mâna.

– Aşa e, Herr Unterscharführer, răspunse trist gardianul şi luă permisul.

În timp ce gardianul SS îl studia cu atenţie, Edek simţi deodată nevoia să înghită nodul care i se pusese în gât. Tuşi cu putere, înadins ca să-i atragă atenţia că se grăbeşte şi nu are chef să piardă vremea cu fleacuri birocratice. Gardianul îşi ceru scuze, dar ridică nedumerit din sprâncene.

– Aici scrie că ar trebui să escortaţi doi deţinuţi, observă el şi se uită întrebător la Edek, cu capul înclinat într-o parte, precum un câine.

Edek ridică nepăsător din umeri.

– L-am împuşcat pe celălalt mai devreme. Mă enerva.

Tânărul gardian se albi la faţă şi-i înapoie *ausweis*-ul, după care luă din nou poziţie de drepţi. Era limpede că nu dorea să-l supere pe Herr Unterscharführer cu alte întrebări.

– Pe loc repaus, zise Edek, cu un rânjet îngâmfat şi trecu mai departe.

Brusc, îl năpădiră toate emoţiile. Mergeau pe drumul prăfos, către un lan de porumb. În faţă, frunzele uscate de pe coceni foşneau încet în bătaia vântului cald. Cu fiecare pas, pădurea de smarald era tot mai aproape. Hidoasele turnuri de supraveghere cenuşii nu se mai vedeau şi, în locul lor, se înălţau doar pini şi mesteceni – albi, curaţi, plini de frunze verzui care se revărsau în cascadă pe lângă trunchiurile zvelte. În spate, erau porţile Auschwitz-ului. În faţă, libertatea.

Sub greutatea chiuvetei de porţelan, Mala înainta alături de Edek, gâfâind şi cu sudoarea prelingându-i-se pe obraji şi pe spate, din pricina emoţiilor şi a căldurii zăpuşitoare. Nu vedea decât o pereche de cizme negre şi drumul prăfos şi denivelat, neîndrăznind nici acum să privească în urmă ori să creadă că părăsiseră într-adevăr lagărul. În faţa lor începea după-amiaza, aurie şi nesfârşită, iar Mala îşi îndreptă umerii, ca şi când îşi desfăcea aripile pentru prima oară după mulţi ani, iar povara deveni deodată uşoară ca un fulg.

Drumul cotea brusc, iar lanul de porumb le ajungea acum până la cap.

– Pe aici, zise Edek, croindu-şi loc cu mâinile printre coceni. Ţine-te după mine. Încă puţin şi poţi să dai jos chiuveta. Numai să ne îndepărtăm de drum, ca să n-o vadă vreun gardian.

Pământul brun îşi întinse covorul moale la picioarele călătorilor. Frunzele verzi şi aspre îi băteau pe umeri şi spate, felicitându-i pentru curajul lor

neînchipuit. Edek ridică încet chiuveta de pe capul Malei care, preț de o clipă, se simți orbită de nemărginirea albastră a cerului, de cercul strălucitor al soarelui care-și revărsa lumina pe ea, topind toată deznădejdea, teama și moartea.

Un chicotit șovăielnic și straniu îi ieși din gât, devenind tot mai puternic și mai răsunător, curățându-i plămânii de fumul și cenușa crematoriilor. Mala râdea, liberă și sfidătoare, vrând parcă să se răzbune pe naziștii care-i răpiseră dorința de a zâmbi… ori, poate, ca să-și demonstreze că încă poate râde după tot ce îndurase și că nu-și pierduse obișnuința.

După ce o privi mirat câteva secunde, Edek pufni și el în râs, ca și când abia atunci ar fi înțeles motivul.

– Dă-o încoace.

Radiind de bucurie, Mala îi luă chiuveta din brațe și, cu mare efort, o azvârli în lanul de porumb, simțind cum acel ultim gest de sfidare o descătușează definitiv.

– Mulțumesc, spuse ea, cu glasul gâtuit de emoție, și îl cuprinse pe Edek de gât.

– Pentru ce? întrebă el, lăsând capul într-o parte, sincer nedumerit.

– Pentru că mi-ai dăruit cel mai neprețuit lucru, șopti Mala, cu gura lipită de buzele lui întredeschise. Libertatea mea. Libertatea *noastră*.

Îl sărută pătimaș și sălbatic, gustând seva vieții pe buzele lui, îmbătătoare și dureros de dulce. În minutele acelea divine, lumea era a lor și numai a lor.

Blockführer este o funcție de administrare a cazărmilor din lagărele naziste, pe care o efectuau cadrele militare cu grad de Unterscharführer (sergent) în cadrul trupelor SS.

33

În liniștea senină a serii, sunetele răzbăteau până departe. Edek stătea rezemat de un pin și asculta cu urechile ciulite. De la marginea pădurii, se deslușea satul lui Szymlak. Amurgul pictase pădurea în indigo. Așteptau să dispară și ultimul crâmpei de lumină, ca s-o ia la fugă spre casa lui Szymlak; nu mai devreme. Era esențial să treacă neobservați, să se contopească cu umbrele, să se piardă în noapte și să dispară odată cu ea înapoi în pădure.

Pentru a mia oară, se uită la ceas – cadoul de despărțire primit de la Kostek. Aproape că nu mai deslușea cadranul, dar observă că minutarul abia se mișcase de ultima oară. Așteptarea devenea insuportabilă. Îi venea să se ridice și să facă puțină mișcare, doar ca să scape de energia aceea nervoasă, de zbuciumul care pusese stăpânire pe el, doar ca să-și găsească o ocupație, dar Mala dormea cu capul în poala lui, epuizată de drumul lung și de chiuveta pe care trebuise s-o care până când găsiseră un șanț suficient de departe de lagăr în care s-o arunce. Așa că Edek rămase nemișcat, păzindu-i somnul liniștit, mângâindu-i chipul calm cu o privire tandră – amazoana lui neînfricată, tovarășa lui de arme, viitoarea lui soție, dragostea vieții lui.

În lagăr, apelul era în toi. În scurt timp, responsabilii de bloc aveau să descopere dispariția a doi prizonieri. Apoi, conform regulamentului, vor relua numărătoarea, ca nu cumva să se fi strecurat o greșeală, ceea ce prelungea apelul cu încă o oră – o oră câștigată de Edek și Mala. Cu buzele mușcate până la sânge, Edek se ruga, cum nu se mai rugase niciodată, ca sirena lagărului să rămână tăcută până când ajungeau acasă la Szymlak.

– Nu te mai foi atât, zise Mala, fără să deschidă ochii. Nu ne dau dispăruți până nu verifică de două sau trei ori. Mai ales în cazul meu. Sunt mesageră. Se vor gândi că m-a trimis Mandl pe undeva.

– Credeam că dormi.

– Dorm. Lagărul m-a învățat să dorm, dar să știu tot ce se întâmplă în jurul meu. De-asta am supraviețuit până acum. Am învățat cum să mă transform într-un animal. Animalele aud totul chiar și în somn; altminteri, le mănâncă prădătorii, explică Mala, și pe față îi apăru brusc un zâmbet nostalgic. E amuzant, nu? Mă simt mai protejată în pădure, înconjurată de prădători

adevărați, decât în lagăr, lângă prădătorii umani în uniforme gri. Am mai mare încredere în lupi decât în gardienii SS.

– Pe bună dreptate. Lupii ucid ca să supraviețuiască. Naziștii ucid de plăcere.

Umbre argintii alunecau peste mușchi, dar acum nu mai reprezentau o amenințare, ci alinare și adăpost. Prin desișul copacilor, licăreau luminițele caselor, tot mai numeroase, asemenea stelelor de pe cerul întunecat. Aerul aducea miros de fum și, pentru prima dată, Edek își umflă nările și inspiră cu nesaț. Era un fum curat, gospodăresc, familiar, lipsit de duhoarea morții. Purta cu sine amintiri de acasă, un ceaun negru așezat pe cuptor, pâine de casă cu coajă aurie, blana caldă a câinelui întins la gura sobei, tresărind din lăbuțe în timp ce alerga un iepure în somn. Edek încercă să-i reziste, dar nu reuși. Nu trecu mult și o zgâlțâi pe Mala de umeri, blând, dar hotărât.

– Hai să mergem, Mala.

Mala nu se opuse. Recunoștea și ea mirosul de casă.

Ajunși la marginea pădurii, se opriră și așteptară. În depărtare, behăitul caprelor se amesteca cu corul greierilor. Iar printre orăcăielile broaștelor, răsunau râsete răzlețe de copil – un sunet senin și de mult uitat, care îl emoționă pe Edek până la lacrimi, căci abia acum își dădea seama că nu-l mai auzise de ani întregi. La Auschwitz, singurii copii care supraviețuiau îi aparțineau doctorului Mengele. Astfel, nu era de mirare că nu zâmbeau niciodată și nici măcar nu plângeau. Cei care-l supărau pe Herr Doktor primeau imediat o injecție cu fenol în inimă. Până și țâncii de cinci ani știau asta.

Edek își slăbi puțin gulerul tunicii SS – simțea deodată că se sufocă –, o prinse pe Mala de mână și-i cercetă chipul prin întuneric. Tânăra încuviință din cap, calmă și surâzătoare.

– Sunt gata. Nu-ți face griji.

– Mergi aplecată și te culci la pământ dacă vezi pe cineva, îi zise el, cu vocea ușor tremurândă.

– Ți-am zis să nu-ți faci griji. Am fost într-o tabără sionistă pentru tineretul evreu. Am făcut instrucție militară. Cel mai bine mă pricepeam să mă ascund.

În ciuda tonului ei serios, îi remarca zâmbetul strengăresc din priviri. Recunoscător pentru efortul ei de a destinde oarecum atmosfera, Edek îi cuprinse în palme fața nespus de palidă și frumoasă în lumina lunii și o sărută cu patima soldatului care pleacă la luptă. O secundă mai târziu, se furișau

spre sat, scrutând neîncetat, cu ochii lor vigilenţi, terenul necunoscut; cu dinţii încleştaţi şi muşchii încordaţi, furişându-se cu agilitatea animalelor de pradă pe păşunea care-i despărţea de casa lui Szymlak – zona-tampon dintre viaţă şi moarte.

Se opriră lângă gardul cu scânduri strâmbe şi rupte pe alocuri, fără îndoială folosite ca lemn de foc, şi se culcară pe burtă în iarba înmiresmată, acoperită de rouă. În curtea vecină, începu să latre un câine. Speriat că o să-i descopere, Edek dădu să se ridice, dar Mala îl trase la loc, cu o forţă surprinzătoare pentru mâinile ei subţiri.

– E legat în lanţ. Nu auzi zornăitul? întrebă Mala, iar Edek îi remarcă zâmbetul ironic şi-l pufni râsul de propria lui nerozie.

– Iartă-mă. Am emoţii.

– Ai fi avut emoţii la fel de mari dacă era Wiesław în locul meu? zise ea, uşor mustrătoare.

Edek vru să protesteze, dar se răzgândi în ultimul moment şi plecă ochii în pământ, cuprins de un vag sentiment de vinovăţie. Parcă ghicindu-i suferinţa, Mala îi puse o palmă caldă între omoplaţi, şi tensiunea dispăru ca prin farmec. Putea din nou să respire.

– Îţi mulţumesc că îţi faci griji pentru mine. Ştiu că te simţi răspunzător pentru soarta mea şi că o să dai vina doar pe tine dacă păţesc ceva. Dar te rog să încetezi. Nu ajută pe nimeni. Sunt puternică. La fel ca tine. Nu mă rup. Tratează-mă ca pe un tovarăş, nu ca pe o domniţă la ananghie. De ani întregi lucrez cu Rezistenţa; mi-am scos tăticul din şanţul cu morţi; l-am ajutat pe Rudek să fugă; am cărat pe cap blestemata aia de chiuvetă de porţelan pe o căldură toridă – cred că am demonstrat deja cât sunt de capabilă. Avem mai multe şanse de reuşită dacă lucrăm în echipă.

Vorbea în şoaptă, dar glasul ei degaja o asemenea forţă, încât Edek îşi dădu seama că e norocos să aibă alături o asemenea luptătoare neînfricată.

– Îţi mulţumesc, murmură el, în cele din urmă.

– Pentru ce?

– Pentru că ţi-ai păstrat calmul când eu eram la un pas să mă pierd de tot cu firea.

– Cineva trebuia să rămână calm, spuse Mala ridicând ironic dintr-o sprânceană, iar Edek simţi că dragostea pe care i-o purta în clipa aceea era atât de covârşitoare, încât îl sufoca.

Dădu să mai spună ceva, dar hotărî s-o lase pe mai târziu. La urma urmelor,

va avea toată viaţa înainte să-i spună cât de mult o iubeşte – mintea ei calmă şi raţională, mâna sigură în mâna lui, spiritul ei puternic care îi insufla speranţa că totul se va sfârşi cu bine, câtă vreme sunt împreună.

– Mă duc după Szymlak, anunţă el şi-i dădu drumul la mână, cu inima îndoită.

Din ascunzătoarea de la gard, Mala îl văzu cum se apropie de casă şi bate la fereastra de lângă pridvor. După câteva clipe, draperia se dădu la o parte şi apăru un cap de femeie. Se uita îngrozită la bărbatul necunoscut în uniformă SS, dar nu îndrăznea să tragă draperia la loc.

Imediat se deschise şi uşa, dar nu femeia ieşi în pridvor, ci un bărbat în vârstă, despre care Mala bănuia că ar fi Antoni Szymlak, faianţarul civil de la Auschwitz. Nu apucă să-i vadă decât o secundă mustaţa deasă şi sură şi chipul ridat, în lumina care se revărsă din casă. Szymlak închise numaidecât uşa, de teamă să nu-i zărească vreun curios.

Discutară o vreme, dar Mala nu auzea ce spun, îi vedea doar gesticulând agitaţi. Cu coada ochiului, observă draperia care se dădu din nou la o parte, scoţând la iveală feţele rotunjoare a doi băieţi care se uitau fascinaţi la misteriosul ofiţer SS. Zărindu-i, Edek le făcu prietenește cu mâna, dar copiii nu apucară să-i răspundă; mama lor, galbenă ca ceara de spaimă, îi goni repede de la geam şi trase draperia la loc.

Exact atunci, răsună pentru prima oară vuietul sirenei de la Auschwitz, îndepărtat, dar nu mai puţin înfiorător. Mala se cutremură.

Îl auziră şi cei doi bărbaţi. Încremeniră şi aruncară priviri neliniştite în beznă, parcă aşteptându-se ca patrulele de căutare să iasă din pădure chiar în clipa aceea, împreună cu câinii lor fioroşi. Cu o expresie îngrozită pe chipul lui zbârcit, Szymlak întoarse încet ochii spre fereastra în spatele căreia se adăpostea familia sa. Se uită şi Edek în aceeaşi direcţie şi înţelese totul fără să schimbe vreo vorbă. Puse o mână pe umărul bărbatului şi rosti câteva cuvinte care-l făcură pe bătrân să legene disperat din cap şi să-şi plângă soarta – soarta lor comună, de oameni asupriţi şi persecutaţi – şi să-şi ceară iertare că nu-şi poate ţine promisiunea făcută. Mala nu distingea cuvintele, dar citea perfect emoţiile vădite pe chipurile bărbaţilor şi le trăia la rândul ei: regretul, agonia, modul sfâşietor în care trebuiau să-şi ia adio cei doi compatrioţi despărţiţi de război.

Ca să nu-l pună în şi mai mare pericol pe faianţar, Edek îi mulţumi şi dădu să plece, dar Szymlak îl prinse de mânecă şi-i zise iute ceva, arătând spre pajiştea pe care doar ce veniseră. În lumina difuză de la fereastră, Mala îl văzu pe Edek cum se înseninează la faţă. O clipă mai târziu, se răsuci pe călcâie şi veni tiptil spre ascunzătoarea Malei.

– Din motive evidente, nu putem sta în casa lui, o anunţă, gâfâind, imediat ce ajunse la ea.

Spre uşurarea Malei, glasul lui trăda o notă de entuziasm.

– Dar a zis că putem rămâne peste noapte în hambarul unde ţine fânul. E ascunzătoarea perfectă, chiar dacă vin naziştii în miez de noapte, ceea ce e puţin probabil. Majoritatea evadaţilor sunt de la Birkenau şi toţi o iau în direcţia opusă, aşa că nu cred să ne deranjeze astă-seară. A zis că vine mai târziu să ne aducă mâncare şi lapte.

– Cu hainele cum rămâne? întrebă Mala, ridicând fără să vrea vocea.

Oricât de îndepărtat ar fi fost, ţiuitul sirenei părea să acopere totul. Doar bubuitul inimii, ca un pumn furios în piept, era mai puternic.

– Nu poate să ne dea, din păcate, spuse Edek, abătut. Are doar două rânduri de cămăşi, iar fiică-sa a venit aici cu băieţii şi hainele de pe ea. Dacă ne dă hainele lui şi ne prind naziştii, sătenii o să le recunoască imediat, când sunt luaţi la întrebări. Nu vrea să rişte.

Mala dădu aprobator din cap – da, era de înţeles – şi se ridică în picioare. Roua îi scânteia în păr precum diamantele. Se uită la cele două fulgere de la gulerul uniformei lui Edek şi făcu ochii mici.

– N-ai idee cât urăsc să te văd îmbrăcat aşa.

Fără să spună nimic, Edek îşi scoase cureaua şi se apucă să-şi descheie tunica. În câteva secunde, rămase doar în pantalonii lui Lubusch, care nu purtau nici un însemn supărător.

– Aşa e mai bine?

Cu ochii aproape negri pe fundalul de satin al nopţii, Mala clătină nemulţumită din cap.

– Nu. Trebuie să scoţi şi pantalonii.

– Îmi permiţi măcar să-i mai ţin pe mine până ajungem la hambar?

Mala nu răspunse, ci doar pufni în râsul acela care-i înfierbânta sângele lui Edek, şi porni spre hambar, fiinţă a nopţii pentru care şi-ar fi dat viaţa şi sufletul.

Câteva ore mai târziu, stăteau întinşi pe acoperişul unde se căţăraseră ca să scape de aerul înăbuşitor din hambar şi se uitau la stelele care împestriţau cerul de smoală. Purtau în păr mireasma fânului proaspăt, şi pe buze, dulceaţa laptelui de capră pe care li-l adusese fiica lui Szymlak cu vreo două ceasuri înainte. Urciorul, încă pe jumătate plin şi călduţ, stătea alături de un coş cu pâine, cartofi şi carne afumată, adus tot de fiica fermierului, care le mai ceruse o dată iertare.

– Aţi riscat şi aşa foarte mult pentru noi, o liniştise Mala, luându-i urciorul din mână. Vă suntem profund recunoscători.

Vântul blând le dezmierda trupurile goale, încă fierbinţi şi transpirate după ce făcuseră dragoste. De la înălţimea aceea, lumea întreagă părea să se întindă la picioarele lor, invitându-i să profite de posibilităţile ei infinite. În noaptea aceea, moartea încetase să mai existe. Aerul fremăta de viaţă şi, pentru câteva clipe nepreţuite, inspirau libertate pură.

– Chiar de-ar fi să ne prindă…, începu Mala, cu acelaşi glas răguşit cu care, cu doar câteva minute mai devreme, îi şoptise lui Edek cele mai incredibile lucruri.

– Taci! îi curmă el vorba şi încordă braţul pe care îi rezema gâtul. Nu cobi.

– Chiar de-ar fi să ne prindă, repetă ea şi se ridică într-un cot, ca Edek să-i vadă privirea strălucitoare şi limpede, descătuşată de durerea care-i întunecase ochii chihlimbarii atâta amar de vreme, mă bucur că am făcut-o. După o noapte ca asta, liberi amândoi pe acoperişul ăsta, mor cu inima împăcată.

– N-o să murim, spuse Edek, cu o siguranţă pe care nu o simţea.

– Toată lumea moare, dragostea mea, zise Mala, cu un zâmbet senin. Important e cum mori. Eu sunt hotărâtă să mor ca un eroină, nu ca o laşă.

– Eşti deja eroină, replică Edek şi îi sărută vârfurile degetelor. Eroina mea. Datorită ţie, noaptea asta a fost cu putinţă.

– Nu, iubire.

Mala clătină din cap şi-i îndepărtă tandru o şuviţă de păr de pe frunte.

– Datorită *nouă*. Împreună suntem indestructibili. Ca spirit, dacă nu şi trupeşte.

În noaptea aceea, pentru prima dată după mulţi ani, căzură amândoi într-un somn adânc, fără vise. Cel mai important dintre ele se îndeplinise, iar acum nu mai aveau la ce să viseze.

34

În razele arămii şi prăfoase ale apusului de soare, apa micului lac scânteia ca presărată cu mii de nestemate. După ce se frecaseră bine cu nisipul galben de pe fundul apei, Mala şi Edek leneveau pe mal, savurând căldura plăcută a zilei aflate în pragul amurgului. Pe harta desfăcută din faţă, Mala urmărea cu degetul drumul parcurs, măsurând distanţa nu în kilometri, ci în zile petrecute departe de lagăr şi nopţi de îmbrăţişări.

– Cât de departe suntem de satul lui Szymlak? întrebă Edek, mângâindu-i absent coapsa goală.

– Fix şapte zile. Sâmbăta trecută, eram în pădure şi aşteptam să se lase seara.

– Câte mai avem până-n munţi?

– Dacă o luăm pe şosea, doar două săptămâni.

– N-o luăm pe şosea, zise Mala şi aruncă o privire poznaşă peste umăr. Ar fi o mare prostie din partea noastră.

– Tu eşti comandantul, eu sunt doar infanteristul tău credincios, replică Edek, rânjind. Dintre noi doi, tu te-ai antrenat ani buni să devii soldat în armata evreiască. Eu sunt doar un amărât de cadet la marină, pe care l-a arestat Gestapoul înainte să îmbrace măcar uniforma. Tu ştii să citeşti o hartă şi să te fereşti de nazişti.

Zâmbetul jucăuş căzu de pe chipul Malei, ca o mască dacă i-ai tăia brusc sforile.

– După două mii de ani de persecuţii, cred că a învăţat şi poporul meu ceva, spuse ea cu un oftat, apoi îşi reîndreptă atenţia asupra hărţii. Măcar să profităm de asta.

Umbrele începeau să coboare pretutindeni în jurul lor, desenându-le forme misterioase pe trupuri. Edek îşi trecu degetul peste pielea Malei, care căpătase un bronz sănătos după atâtea zile de tolăneală la soare, pe malul pâraielor adăpostite de codrii deşi. La recomandarea ei avizată, se deplasau doar noaptea, tainici ca umbrele, contopiţi cu natura din jur, şi se opreau de câte ori răzbătea din depărtare vreun zgomot suspect.

Înfiorată de plăcere la atingerea lui, Mala îl simţi cum îi număra coastele şi mai proeminente acum, când se hrăneau doar cu ciuperci şi fructe de pădure şi, din când în când, cu câte un peşte, în locul cârnaţilor afumaţi din pachetele de la Crucea Roşie şi al altor bunătăţi pe care deţinuţii privilegiaţi ca Mala le obţineau pe sub mână la Auschwitz.

– După ce se termină războiul, zise Edek, primul lucru pe care o să-l fac va fi să te pun la îngrăşat.

Mala se ridică în capul oaselor şi clătină vehement din cap.

– Ba nu. Lasă-mi oasele aşa cum sunt. Vreau să le port cu mândrie, ca mărturie că n-au reuşit să mă zdrobească. Lasă-mi muşchii aşa cum sunt, ca să fiu gata de luptă în clipa în care abjecţia nazistă ameninţă să se reverse iar asupra lumii. Nu va dispărea nici chiar după ce Germania va preda armele. Va sta la pândă până când va apărea un alt fanatic, retrezind josnicia şi ura în adepţii lui şi reamintindu-le că au detestat şi-au distrus tot ce era străin şi că imigranţii sunt duşmanii lor şi că toţi cei care se deosebesc de ei în vreun fel merită să fie persecutaţi şi exterminaţi fără milă. Nu vreau să mă înmoi şi să uit tot ce s-a întâmplat, ca pe un vis urât. Vreau să ţin minte fiecare om care a murit în grija mea şi vreau să rămân tăioasă ca un cuţit, ca să pot extirpa acest cancer de îndată ce voi vedea că se extinde prin organismul oricărei naţii din care voi face parte.

În lumina amurgului, ochii îi străluceau ca doi tăciuni. Golaşă, o creatură sălbatică a nopţii, a pădurilor prin care cutreierau, a lacurilor în care se îmbăiau, Mala văzu privirea adoratoare din ochii lui Edek şi-l auzi rostind încet:

– M-am înşelat. Nu eşti doar comandantul meu, eşti zeiţa mea.

Gâtuit de emoţie, îşi trecu degetele peste linia ascuţită a maxilarului ei, ca hipnotizat.

– Şi te voi venera toată viaţa, oricât de scurtă sau de lungă va fi.

Munţii Żywiec, Polonia. 6 iulie 1944

Drumul se întindea în faţa lor, nesfârşit şi pustiu în lumina zorilor. Sub cupola azurie a cerului, aerul proaspăt aducea cu sine promisiunea libertăţii. În salopeta albastră, prăfuită şi boţită după încă o noapte petrecută în pădure, Mala molfăia bucuroasă firul de iarba-zimbrului, fără să se sinchisească de chiorăiturile stomacului. Alături, Edek fluiera un cântec vesel, cu braţul pe

umerii ei, în tunica cu însemnele SS descheiată şi mirosind vag a fum şi mușchi.

În zare, se înălțau munții în umbra cărora se ascundea mult râvnitul tărâm al libertății, al partizanilor, al luptelor glorioase ce urmau. Ultimul obstacol pe care-l aveau de trecut ca să scape de titlul de sclavi ai naziștilor şi să devină războinici neînfricați, să-i răzbune pe cei ce muriseră şi să-i apere pe cei sortiți pieirii.

Singuri şi nestingheriți, acum călătoreau ziua, iar harta stătea uitată în buzunarul salopetei Malei. După ce o studiase săptămâni în şir, ajunsese să cunoască terenul ca în palmă. Știa exact încotro merg.

Tocmai din cauza acestei certitudini de nezdruncinat în succesul lor, a încrederii ei într-un viitor măreț împreună, lovitura se abătu cu atât mai năprasnic, ca un pumn în stomac, care o lăsă fără aer – un icnet de deznădejde şi groază.

– Edek.

Înlemnită de spaimă, Mala se uita la cele două siluete care veneau spre ei cu pași hotărâți. Recunoscu imediat uniformele şi-i îngheță sângele-n vine.

Patrula de frontieră.

Patrula *germană* de frontieră.

Edek nu-i observase încă, ci doar se întoarse spre ea zâmbitor – *Ce e, dragostea mea?* –, apoi se uită în direcția în care privea Mala, iar zâmbetul îi pieri de pe buze.

Apăruseră, probabil, de după cotitură, şi doar Dumnezeu ştia ce căutau acolo, căci, din informațiile lor, nemții nu patrulau aproape niciodată prin zona aceea.

Deja pierduți şi pe jumătate morți de frică – atât de aproape de libertate! –, Mala îl văzu pe Edek uitându-se cu jind la pădurea din partea dreaptă, apoi reîndreptându-şi privirea spre patrula de frontieră. Gurile pistoalelor-mitralieră scânteiau în soarele arzător de iulie. Edek se uită deznădăjduit la arme şi simți că îl podidesc lacrimi de furie.

Atât de aproape şi, totuşi, atât de departe…

Mala îi strânse mâna şi clătină din cap cu un zâmbet firav. *Nu, Edek, dragostea mea. N-avem cum să ajungem la pădure. Hai să murim cu demnitate, nu ca doi laşi împuşcați în spate când încearcă să fugă.*

Edek fusese mereu un visător. Mala fusese mereu vocea realității, iar acum realitatea se uita în sufletul ei prin gurile acelor pistoale-mitralieră şi nu mai

exista cale de scăpare.

– Iartă-mă, Mala. Te iubesc.

Fură ultimele cuvinte pe care le rosti înainte ca nemţii să ajungă în dreptul lor, să salute şi să spună respectuos:

– Documentele la control, vă rugăm, Herr Unterscharführer.

Bineînţeles că Edek nu avea nici un document, în afară de *ausweis*-ul inutil.

Bineînţeles că nemţii recunoscură imediat tatuajul de Auschwitz, care se ivea de sub mâneca suflecată a Malei.

Bineînţeles că patrula de frontieră avea o hârtie cu numele a doi deţinuţi evadaţi de curând, semnalmentele şi numerele acestora, şi bineînţeles că, după ce schimbară o privire, înţeleseră repede ce se petrece.

– Tu să mă ierţi, Edek, şopti Mala, chiar înainte ca germanii să-i aresteze şi să le interzică să vorbească unul cu altul. Poate că o să mor, dar dragostea mea pentru tine nu va muri niciodată.

35. *Auschwitz. Iulie 1944*

– A fost frumos, chiar dacă n-a durat mult, zise Edek oftând adânc şi-i dădu lui Jakub, Kapoul buncărului din Blocul 11, un bileţel pentru Wiesław. Îţi mulţumesc că m-ai lăsat să-i scriu. Îi explic totul: cum ne-au arestat şi, cel mai important, de ce n-am putut să trimit uniforma înapoi prin Szymlak. N-a vrut s-o ia. Şi-a dat seama că e mult prea riscant pentru el şi familia lui.

– Şi ai rămas îmbrăcat cu ea?

– N-am avut încotro. I-a fost frică să ne dea hainele lui, ca nu cumva să le recunoască vreun consătean de-ai lui, explică Edek, clătinând din cap. Trebuia să mă fi gândit, fir-ar să fie de treabă! Nu trebuia să am încredere oarbă în oameni. E încă război; trebuia să mă fi gândit. Trebuia să fi luat la mine haine din lagăr, ca să ne putem schimba. Dacă purtam haine civile, patrula de frontieră nici nu ne băga în seamă. Dar un ofiţer SS fără documente la el? Mi-am dat seama că am încurcat-o din momentul în care ne-au oprit şi m-au legitimat.

Oftă din nou.

– Încă o dată, îţi mulţumesc că m-ai lăsat să-i scriu lui Wiesław. Spune-i, te rog, să stea cuminte şi să nu încerce nimic. Războiul se va termina în curând. Măcar unul dintre noi să scape cu viaţă şi să spună lumii ce s-a întâmplat.

Jakub vârî bileţelul la tivul mânecii şi-i aruncă lui Edek o privire compătimitoare. *Tovarăşii se ajută între ei*. Îi era milă de Edek şi de Mala. Şi el făcea parte din Rezistenţă, chiar dacă era Kapoul celui mai temut bloc disciplinar din tot lagărul.

– Îmi pare rău că s-a întâmplat asta. Oamenii sunt laşi în marea lor parte. Prea puţini…

Se opri înainte să-şi ducă vorba la capăt.

Edek zâmbi cu amărăciune.

– Nu-i port ranchiună lui Szymlak. A făcut o promisiune pe care a crezut că o poate respecta, dar când a venit momentul… Mulţi oameni se cred curajoşi până când sunt puşi în faţa unei decizii care le arată de ce sunt sau nu în stare. Are familie; mi-a explicat totul. Dacă ar fi fost singur, era altă poveste. Dar ştii şi tu cum se răzbună naziştii.

– Pot să te mai ajut cu ceva? întrebă Jakub.

Edek se uită la el câteva secunde.

– Aș putea s-o mai văd o dată pe Mala? Câteva minute, nu mai mult.

Jakub căzu pe gânduri.

– O să încerc, dar nu-ți promit nimic.

– Cum o…, începu Edek, dar emoțiile îl gâtuiau. Cum rezistă?

Preț de câteva clipe, Jakub păru că își caută cuvintele. Era în Blocul 11, domeniul călăilor de la Departamentul Politic, construit special ca să obțină informații de la deținuți prin tortură, să le smulgă vorbele din gură odată cu dinții, să-i chinuiască până când își trădau complicii. Era o închisoare în închisoare, un centru de exterminare într-un centru de exterminare – cum își imagina el că se poartă cu Mala sadicii din Gestapo?

– E o tânără foarte puternică și foarte curajoasă, spuse Jakub, cu o voce rezervată și gravă. Le-a zis că preferă să moară decât să le dea vreo informație.

Lui Edek îi tremurau buzele. Încerca din răsputeri să-și țină firea, dar, până la urmă, se schimonosi la față și izbucni în plâns.

– E numai vina mea, murmură, printre suspine. A mea și-a prostiei mele. Nu trebuia să-i pun viața în pericol cu atâta nesăbuință. N-aveam voie să fac asta.

Jakub puse o mână pe umărul lui Edek și-l strânse ușor.

– N-ai obligat-o. A fost decizia ei.

– Ce bine era dacă nu m-ar fi cunoscut.

Pe chipul lui Jakub apăru un zâmbet trist.

– Aseară i-am dus puțină cafea și o prăjitură. Știi ce mi-a zis? Că întâlnirea cu tine a fost cel mai bun lucru din viața ei și că nu regretă nimic. Absolut nimic, auzi ce-ți spun?

Edek încuviință din cap, plângând și mai aprig.

Hauptscharführer Moll, în calitate de asistent temporar al anchetatorului Boger de la Departamentul Politic, se aplecă peste Mala și se uită fix în ochii ei. Sârma care-i lega încheieturile mâinilor la spatele scaunului îi sfâșia carnea, dar, surprinzător, simțea că durerea îi dădea și mai multă putere. Cu cât o loveau, cu atât devenea mai îndârjită și-și dezvelea dinții plini de sânge, aproape provocându-i s-o lovească mai tare.

– Nu știu ce-ți închipui, dar până și cei mai duri bărbați din Sonderkommando au plâns ca țâncii când au încăput pe mâna mea, mârâi Moll. Am cerut expres să fac parte dintre anchetatorii care te interoghează. M-am săturat să tot ard mortăciuni. Din păcate, alea nu zic nimic. Dar tu, Mally, o să ciripești ca o vrăbiuță. Nici măcar protectorul tău, Hössler, nu te mai salvează de data asta.

Pe buzele sparte ale Malei apăru un rânjet sălbatic. Chicotelile inițiale se transformară în hohote de râs. La fel râdeau probabil și vrăjitoarele în fața inchizitorilor, se gândi Mala, în timp ce sunetul îi gâlgâia în gât. Moll se trase involuntar înapoi.

– Mi-e greu să cred o asemenea afirmație lăudăroasă. Tu nu ești în stare să scoți o mărturisire de la o fată pirpirie ca mine, zise ea, printre hohote isterice. Și legată de scaun, pe deasupra. Ia zi, te simți mai bărbat când dai într-o femeie? Te simți puternic când lovești o persoană care nu poate riposta? Ești mândru de tine? Te duci acasă la nevastă-ta și te lauzi ce grozav ești după ce-ai lovit toată ziua o fată legată de scaun? Sau o bați și pe ea, ca să-i arăți cine-i șeful în casă?

Moll se îndreptă de spate și făcu un pas înapoi, palid și vizibil deconcertat.

– De ce nu ești pe front? De ce nu te bați cu cineva care poate să riposteze? reluă Mala, privindu-l cu ochi mijiți. Îți spun eu de ce. Pentru că ești un laș. Oamenii ca tine nu provoacă niciodată pe cineva dacă este măcar un pic mai puternic decât ei. Ești un bătăuș de curtea școlii care necăjește copiii mai mici și mai slabi. Ești o brută care-și altoiește nevasta și care nu se simte bărbat decât dacă bagă spaima în familia lui. Faci parte dintr-o unitate care nici măcar nu luptă într-un război adevărat, ci arde cadavre în spatele camerelor de gazare și bate deținuți neputincioși, legați de scaune. Ești un laș. Ești un măscărici fricos și mi-e scârbă de tine și de tovarășii tăi, care vă ascundeți în spatele sloganurilor politice și duceți războaie politice, fiindcă n-aveți curaj să puneți mâna pe o armă adevărată și să mergeți pe front. O să-ți trag o palmă, Herr Hauptscharführer, de-o să vezi stele verzi. Ascultă la mine, o să te pălmuiesc de față cu tot lagărul și așa o să rămân în memoria oamenilor.

Gâfâind și cu rânjetul încă pe buze, Mala se lăsă pe spătarul scaunului, sleită de puteri, dar încântată de rezultatul obținut.

Spre marea ei satisfacție, Moll tremura din toate încheieturile, fie de indignare, fie dintr-un motiv cu totul diferit. *Teamă*. Aproape că simțea

mirosul fricii pe corpul lui, la fel cum simţea izul metalic al propriului sânge, care persista în cameră de mai multe ore.

– Duceţi javra nesimţită înapoi în celulă! urlă Moll la subalternii lui. Nu-i daţi nici apă, nici mâncare! Să facă foamea până o spânzurăm!

Se uita la Mala cu singurul său ochi sănătos, care îi zvâcnea în cap, de furie. Cel de sticlă era mort, ca şi sufletul lui Moll.

– Cu mâna mea o să-ţi pun ştreangul de gât, jidancă împuţită!

– Am promis să te pălmuiesc de faţă cu tot lagărul, replică Mala, cu un zâmbet crud. Aş suferi enorm dacă ai încredinţa sarcina altcuiva şi ai lipsi de la întâlnirea noastră.

Ghemuit într-un colţ, Edek încerca să uite de toate, pierdut într-un somn agitat, când uşa celulei se deschise. Era Jakub.

– Trezirea, băiete. Hai să te faci prezentabil, că te aşteaptă drăguţa.

În ziua aceea, gardienii SS îl loviseră câteva ore cu răngi metalice la tălpile goale, în speranţa că-i vor dezlega limba, dar eforturile lor se dovediseră a fi zadarnice. Edek sări în picioare, uitând de durere.

– Dacă te-mpinge păcatul să glumeşti, Jakub…

– Nu glumesc niciodată când e vorba de lucruri sfinte.

Kapoul înmuie cârpa pe care o adusese într-o căldare cu apă şi-i curăţă cu blândeţe rănile.

– Ticăloşii de nazişti au petrecere la etaj. Prietenii noştri din Rezistenţă au reuşit să-l mituiască pe unul cu o ladă de coniac, pe care, firește, omul a decis s-o împartă cu camarazii lui. Kostek parcă-l chema pe tipul care a adus-o. Mi-a zis că e din Sonderkommando.

– Aşa e, confirmă Edek, cu un zâmbet cald.

– Atunci, să le mulţumeşti lui şi celor care-au mai donat pentru cauză. Ei ţi-au aranjat întâlnirea.

Uluit de asemenea noroc neaşteptat şi ameţit de emoţie şi nerăbdare, Edek îl urmă pe Jakub pe coridorul slab luminat, care mirosea a mucegai şi a pământ umed.

Când Kapoul descuie celula Malei, la fel de igrasioasă şi întunecoasă ca a lui Edek, îi tresăltă inima de bucurie. Mala sări de gâtul lui şi-i acoperi faţa cu sărutări. Avea obrajii vineţi şi tumefiaţi, buzele sparte, sânge uscat în colţurile gurii, dar zâmbea larg cu buzele acelea sfâşiate, de parcă simpla lui prezenţă i-ar fi alungat orice durere.

– Mala…

– Șșt, să n-aud un cuvânt, zise ea, cu un zâmbet radios, mângâindu-i tandru părul. Sunt atât de fericită să te văd.

– Mala, nu știu dacă o să mă poți ierta vreodată…

– Ți-am zis că nu vreau să vorbim despre asta. N-am pentru ce să te iert.

Edek clătină din cap.

– Din cauza mea, vei…

Muri.

Ce gând oribil; ce cuvânt oribil – nu îndrăznea să-l rostească cu voce tare.

Dar Mala îl înțelegea perfect și îi zâmbea cu blândețe. În lumina palidă și gălbuie, ochii ei străluceau ca două nestemate: pătrunzători, aurii și plini de viață, în ciuda sentinței la moarte care plana deasupra capetelor lor.

– Mi-ai dăruit ceva pentru care merită să mori. Mi-ai dăruit speranță. Le-ai dăruit tuturor speranță. N-ai auzit? Kapo Jakub zice că tot lagărul vorbește despre noi. Lagărul care ne va continua lupta și după moartea noastră.

– Mala, nu…, începu Edek, dar un suspin chinuit îi sfâșie pieptul.

Deodată, ideea unei lumi în care nu va mai bate inima curajoasă a Malei i se păru de neîndurat. Lacrimi tăcute și neputincioase i se prelingeau pe obrajii nerași, în timp ce o strângea în brațe și își îngropa fața în părul ei, inspirându-i parfumul pielii, încercând să se agațe de ceva prețios ce va pieri în scurt timp, răpind omenirii lumina. Plângea, fără să scoată o vorbă – deznădăjduit, neajutorat, murind puțin câte puțin cu fiecare răsuflare.

– Nu trebuia să-ți cer să fugi. N-aveam dreptul să-ți pun viața în pericol într-un mod atât de nesăbuit…

La auzul acestor cuvinte, Mala lăsă capul pe spate, exasperată.

– Încetează. Nu m-ai forțat. Toată viața, am luat singură decizii. Și acum a fost tot decizia mea. Doar a mea. Pentru ce-mi ceri iertare? Pentru nopțile pe care le-am petrecut sub clar de lună? Pentru drumurile pe care le-am bătut împreună? Pentru visurile pe care ni le-am făcut, fie și numai pentru câteva săptămâni? Pentru că m-ai făcut să cred că pot avea un viitor alături de tine? Ai fi preferat să mă lași aici, singură, și să-mi răpești șansa de a trăi aceste clipe minunate împreună cu tine?

Mala clătină din cap, cu falsă indignare, în timp ce degetele calde și iubitoare îi dezmierdau gâtul lui Edek și se încâlceau în părul lui plin de sânge uscat.

– N-aș renunța pentru nimic în lume la clipele alea. Nici măcar pentru

siguranța sau viața mea. Fără tine, nu am de ce să trăiesc. Înțelegi?

Edek încuviință din cap, apoi își lipi fruntea de a ei. Avea ochii împăienjeniți de lacrimi.

– Nu regret nimic, continuă Mala, cu un zâmbet care-i sfâșia inima lui Edek. Am avut o viață bună și o să mor cu demnitate. Sunt fericită, Edek. Uită-te în ochii mei. Chiar sunt fericită. Datorită ție.

Edek îi acoperi gura cu buzele și, preț de câteva secunde, lumea încremeni. Pământul se oprise pentru a face loc sărutului lor.

36. *Birkenau. Două săptămâni mai târziu*

Sentinţa era dată. Edek urma să fie spânzurat a doua zi. Văzuse deja eşafodul singuratic – rudimentar, dar nu mai puţin ucigător –, ridicat lângă bucătăria deţinuţilor, aproape de rezervorul de apă. Edek nu-şi făcea iluzii cu privire la soarta lui. SS-ul nu era recunoscut pentru graţierile de ultim moment.

Singur în cămăruţa de lângă bucătărie, căci la Birkenau nu exista Bloc Disciplinar, Edek medita la existenţa lui scurtă, dar plină de evenimente. Amărăciunea şi furia faţă de nedreptăţile suferite trecuseră. Nu mai gâfâia disperat, ca un animal încolţit. Cu capul rezemat de peretele de piatră, stătea şi se uita la unica fereastră zăbrelită, la stelele care vor dăinui mult după moartea lui, la noaptea de catifea neagră şi la crâmpeiul de lună care-i scălda ultima locuinţă într-o lumină argintie şi rece.

Cu doar o lună în urmă, stătea cu Mala pe câmpul de lângă hambar, ea cu capul pe umărul lui şi părul mirosind a fân. Îi promisese lumea în seara aceea şi, timp de câteva ore, îşi ţinuse promisiunea; i-o spusese chiar Mala la ultima lor întâlnire, în buncărul disciplinar.

Mala.

Cu un cui pe care-l găsise pe podeaua celulei sale din Blocul 11, scrijelise numele şi numerele amândurora. *Mala Zimetbaum 19880 + Galiński Edward 531 + 6.VII.44*. Îi părea rău că nu are un obiect ascuţit, ca să-i scrijelească numele şi pe peretele odăii, dar podeaua fusese bine măturată, aşa că se mulţumi să-l şoptească – *Mala, Mala, Mala* – pătimaş, aproape evlavios, ultima lui rugăciune închinată singurei zeiţe pe care o venerase vreodată.

Singură în beciul din clădirea Administraţiei, Mala privea cu luare-aminte bucata de lamă din palmă. I-o dăduse Jakub la ultima întâlnire. În felul ăsta, îşi puteau tăia câte o şuviţă de păr şi să le trimită lui Wiesław într-un bilet cu numele şi numerele lor, pentru ca acesta să le dea mai departe, tatălui Malei sau al lui Edek – dacă vreunul dintre ei era încă în viaţă. Covârşit de emoţii, Jakub nu observase că lama pe care i-o înapoiase era ruptă în două, cealaltă jumătate fiind bine ascunsă la tivul fustei Malei.

Stătea lângă perete, o viitoare martiră scăldată în lumina argintie a lunii, şi medita la existenţa ei mult prea scurtă şi la moartea inevitabilă. Silueta neagră pândea în colţul cel mai întunecat, dar Mala nu se temea de răsuflarea ei lugubră. O aştepta o moarte onorabilă, o moarte demnă de un războinic – moartea unui luptător pentru libertate, care a trăit şi a iubit fără frică şi la fel va şi pieri.

Gândindu-se la anii tinereţii – tinereţe eternă, căci ea nu va fi niciodată matură, bătrână şi înţeleaptă –, Mala zâmbi senină imaginilor din trecut, cu ochii strălucitori şi limpezi, fără o lacrimă în ei. Da, mai avea doar câteva ore de trăit, dar o alina gândul că nu are regrete şi nici n-ar fi schimbat cu nimic alegerile făcute, drumurile pe care le urmase, convingerile pentru care luptase… oamenii pe care-i iubise.

Edek.

Un zâmbet blând îi lumină faţa când îşi aduse aminte ziua în care l-a cunoscut.

Îi adusese cuie.

În schimb, ea îi dăruise inima.

Acesta era singurul ei regret – că nu avuseseră şansa să trăiască mai mult împreună, să ducă mai multe bătălii, să sărbătorească cinstea şi noblețea umană, iubirea universală care, cu siguranţă, ar fi învins ura, naţionalismul şi fanatismul. Dar nici măcar acest regret nu reuşea să întunece lumina din ochii Malei. Trăise; iubise; luptase alături de cei dragi. Pentru ea, era mai mult decât suficient.

Zorii mijiră, neîndurător de frumoşi, cu un cer de sidef smălţuit cu albastru şi o boare uşoară, delicată şi tandră, ca ultima mângâiere a unei femei. În celula lui Edek, Kapo Jupp îi lega acestuia mâinile cu o sârmă.

– E prea strâns? întrebă, cu o figură neobişnuit de mohorâtă în ziua aceea.

– Nu, minţi Edek. E foarte bine.

Jupp îl scoase în piaţa luminată de soare, unde părea să se fi adunat întreaga populaţie a lagărului de bărbaţi. Priviri îndurerate îl urmăreau la tot pasul. În primele rânduri stăteau vechii lui tovarăşi. Precum o gardă de onoare, membrii Sonderkommandoului stăteau umăr la umăr, cu bărbiile sus, cu ochii înainte, iar în fruntea lor se afla Kostek, care-l salută din priviri pe Edek, martirul mişcării de rezistenţă. Pe rândul următor, stătea Jurek, funcţionarul de la Blocul Primiri, palid şi tremurând, cu şapca vărgată mototolită în

degetele nervoase. Zărindu-l pe uriaşul Jerzy, Edek îl salută din cap şi-i mulţumi în gând pentru ajutorul şi prietenia lui, urându-i să scape de moarte. Nu tresărea nici un muşchi pe chipul polonezului, doar lacrimi de durere îi şiroiau pe obraji. Printre ruşi stătea Wiesław şi suspina fără nici o reţinere.

Edek urcă pe eşafod, mândru şi semeţ, şi se cocoţă pe scăunelul de sub ştreang. Simţi funia aspră zgâriindu-i obrazul şi aţinti privirea înainte.

– Drepţi! răcni un gardian SS.

Un altul se apucă să citească sentinţa, dar Edek nu avea de gând să asculte acea mascaradă. Profitând de neatenţia celor doi gardieni, îşi strecură capul în ştreang şi dărâmă scăunelul de sub picioare.

Unul câte unul, deţinuţii îşi scoaseră şepcile şi le strânseră la piept. Gardienii se chinuiau să-l elibereze pe Edek din funie, ţipau la deţinuţi să pună şepcile pe cap, nu le-a ordonat nimeni să le scoată, o să-i ţină pe toţi la *Stehappell* pentru asemenea insolenţă, să aştepte ei numai şi o să vadă…

Nimeni nu se clinti. Gardienii urlau neputincioşi, ameninţau cu pedepse şi bătăi, dar nimeni nu-i asculta. Edek le arătase ceva în ziua aceea. Le arătase că rezistenţa era alegerea fiecăruia şi că era mai bine să mori ca un om liber decât să trăieşti ca un animal.

Toate privirile erau îndreptate spre eşafod.

Echilibrul de forţe se schimbase.

Sfârşitul era aproape.

Sfârşitul naziştilor.

Adierea blândă mângâia părul Malei. Neînfricată şi mândră, stătea înaintea mulţimii de femei – întregul lagăr, din câte părea –, dintre care unele plângeau fără nici o reţinere. Cu părul negru fluturând în vânt, Zippy stătea în primul rând, cu baticul la gură, ca să-şi înăbuşe suspinele. Văzându-i umerii tremurânzi, Mala îi zâmbi cald, simţindu-se vinovată. *Iartă-mă că te părăsesc şi eu după Alma… Nici una dintre noi n-a avut de ales. Dar tu eşti puternică; vei supravieţui; vei pleca de aici şi vei spune poveştile celor care n-au avut această şansă.*

În faţa Malei, Mandl citea sentinţa, cu glas blând şi uşor gâtuit, parcă ruşinându-se că se face complice la moartea fostei ei secretare preferate.

Cu un zâmbet sumbru pe chip, Mala îşi tăia pe ascuns legăturile de la mâini şi, îndată ce se eliberă, îşi tăie şi venele. Nu simţea nici o durere, doar o euforie ciudată la gândul de a le face în ciudă naziştilor exact când se aşteptau

mai puțin – probabil ultimul ei gest ca om liber, dar gestul cuiva care li s-a împotrivit până la final.

Câteva secunde mai târziu, sângele șiroia pe eșafod. Din mulțime se auzi un geamăt. Gardianca de la baza eșafodului observă prima și scoase un țipăt, atrăgându-i atenția lui Moll.

Ofițerul SS se întoarse spre Mala, consternat. Cu un mârâit dușmănos, fata îl pălmui cu putere peste față, lăsându-i o dâră de sânge pe obrazul proaspăt bărbierit.

– N-o să-l mai speli în veci! strigă ea, și glasul îi răsună peste terenul de paradă, făcându-i pe toți cei prezenți să se cutremure. Eu o să mor azi, dar cât de curând o să fii tu în locul meu. Așa cum am promis că te pălmuiesc, îți promit și asta.

Îi mai trase o palmă zdravănă, de data asta cu stânga.

Într-un final, când se dezmetici, Moll o prinse de mâini și-o trânti de pe eșafod. Apoi sări jos și începu s-o lovească cu cizmele lui cu crampoane de oțel, asudând și gâfâind de efort. Iar ea râdea, râdea de el în fața întregului lagăr, râdea de paloarea cadaverică de pe chipul lui Mandl, care urmărea scena violentă cu gura căscată și hârtia cu sentința Malei tremurându-i în mână. Mala nu mai simțea nici o durere, doar o euforie nebună și, cu cât Moll o lovea mai tare, cu atât hohotele ei răsunau mai puternic, dându-le fiori reci tuturor celor prezenți.

Până la urmă, Moll nu mai suportă.

– Luați-o pe vrăjitoare de-aici! le ordonă subalternilor lui. Duceți-o la crematoriu și ardeți-o de vie!

Un icnet străbătu mulțimea. Până și gardienii schimbară priviri consternate; era deja prea mult.

Printre șiroaiele de sânge care-i împăienjeneau ochii, Mala se uita la cerul dureros de albastru, ca și când n-o mai interesa soarta ei. Își îndeplinise misiunea. Le dăduse oamenilor speranță. De aici încolo, depindea de ei dacă aveau s-o folosească împotriva celor care îi condamnaseră pe ea și Edek la moarte.

Dintr-un motiv bizar, îi reveniră în minte cuvintele lui Zippy despre Ioana d'Arc și zâmbi împăcată, în ciuda durerii covârșitoare. Dacă era să moară în flăcări, precum sfânta războinică franceză, atunci așa să fie. În clipa aceea, i se părea un sfârșit cum nu se poate mai potrivit.

Câteva slovace o ridicară de jos cu blândețe, ca să n-o pângărească naziștii

cu atingerea lor. O urcară în căruciorul morții și porniră spre crematoriu, sub miile de ochi care urmăreau cortegiul funebru. Imediat ce căruciorul dispăru, toți acei ochi se întoarseră spre gardienii SS, care se înfiorară pentru prima oară sub privirile lor dușmănoase.

O fată îl pălmuise pe cel mai temut comandant SS de față cu întregul lagăr.

Deodată, SS-ul nu mai păreau invincibil.

La crematoriu, Kostek și prietenii lui ridicară ușor corpul Malei din cărucior și-l așezară pe masa pe care era deja întins trupul lui Edek. Murise pe drum, din cauza hemoragiei și a rănilor suferite, răpindu-i lui Moll bucuria de a o arde de vie. Kostek îi curăța fața cu o batistă, așa cum și ea o curățase pe a lui cândva, demult, parcă într-o altă viață.

– Îi incinerăm împreună? întrebă Filip.

Kostek încuviință din cap.

– Da, neapărat împreună, răspunse, uitându-se la colegul său. Nu vrei să te duci afară și să tai florile din răzoare? Au murit toți ungurii. Nu mai avem pe cine să păcălim.

– Ce-o să zică gardienii?

– Dracu’ să-i ia, declară Kostek, cu glas periculos de tare.

Se uitară cu toții la el uimiți, după care cineva spuse:

– Chiar așa. Dracu’ să-i ia.

– Să le facem de petrecanie.

– Să-i ardem în cuptoarele astea, că și ei ne-au ars atâția ani.

– Să radem totul de pe fața pământului!

Bombănelile se transformară în strigăte. Strânși în jurul celor doi eroi, oamenii din Sonderkommando se pregăteau de revoltă.

37. *7 octombrie 1944*

Zorii se revărsară, de un albastru pal şi răspândind o căldură plăcută, dar în aer plutea o ameninţare nevăzută, otrăvindu-l şi acoperind discul soarelui ca un nor întunecat. În curtea din faţa Crematoriului V, muncitorii din Sonderkommando se uitau cu neîncredere la gardieni şi şoşoteau pe furiş. Cu două zile în urmă, Moll ceruse o listă cu trei sute de nume – chipurile, le trebuia o echipă de debarasat moloz, undeva în Silezia Superioară, unde ar fi avut mâncare din belşug şi barăci curate şi calde. Numai că Sonderkommandoul arsese destui oameni trecuţi pe astfel de liste, aşa că îşi dădeau prea bine seama ce se petrecea.

În ultimele patruzeci şi opt de ore, ascunseseră cârpe înmuiate în ulei, sub paturi, între grinzile acoperişului crematoriului şi în magazia de cocs.

În ultimele patruzeci şi opt de ore, mutaseră marfa de contrabandă din Blocul Primiri al lui Jurek în blocul lor, o ascunseseră sub scândurile duşumelei şi împărţiseră între ei bombele artizanele şi armele de care reuşiseră să facă rost.

În ultimele patruzeci şi opt de ore, îşi strânseseră solemn mâinile, îşi mulţumiseră pentru prietenia pe care şi-o arătaseră şi juraseră să-şi dea viaţa în numele libertăţii şi să ia pe lumea cealaltă cât mai mulţi nazişti.

Acum, când stăteau adunaţi în curte, Kostek simţea metalul rece al armei lui Edek lipit de piele, la spatele pantalonilor, şi chipul i se schimonosi într-o grimasă de ură feroce.

Sigur de sine şi fără să bănuiască nimic, Moll începu să strige numele. Văzând că nu se clinteşte nimeni din loc, se încruntă şi ridică vocea. Un minut mai târziu, răcnea din toţi rărunchii şi ochiul sănătos stătea să-i sară din cap, într-atât era de iritat ofiţerul SS de tăcerea sfidătoare a Sonderkommandoului.

– Nu mai înţelegeţi germana, putorilor? urlă el, începând să asude din greu pe sub guler.

Transpira de nelinişte căci, pentru prima oară în strălucita lui carieră SS, îşi dădea seama că oamenii nu se mai tem de el; de el, ofiţerul al cărui nume inspira groază tuturor deţinuţilor de la Auschwitz.

O tânără îl pălmuise în faţa întregului lagăr, iar acum lumea îi vedea adevăratul chip – un laş chior, pitic şi jalnic. Dacă pe Mala nu reuşise s-o sperie, cum să intimideze nişte bărbaţi în toată firea?

Din spate răsunară hohote de râs, ca şi când cu toţii s-ar fi amuzat copios pe seama feţei lui congestionate şi năduşite şi a urletelor prosteşti.

– Du-te dracu' de porc nazist! strigă cineva din fundul încăperii.

Moll se clătină pe picioare în momentul în care îl izbi în cap o piatră aruncată de un deţinut. Îşi trecu palma încet peste frunte şi se uită mirat la sângele de pe degete, parcă nevenindu-i a crede că el, invincibilul războinic arian, sângera la fel ca evreii pe care-i împuşcase cu mâna lui.

De data asta, nu sângele Malei îi păta faţa, ci propriu-i sânge, iar ei îl adulmecaseră, fosta pradă devenită prădător, ademenită de mirosul metalic. Un foc sălbatic le ardea în priviri. Un strigăt năprasnic de răzbunare şfichiui aerul, ca un bici, şi din toate părţile se abătu o ploaie de pietre asupra celor câţiva gardieni neajutoraţi.

Soldaţii SS scoaseră armele şi începură să tragă înspre oamenii din Sonderkommando, care se împrăştiaseră deja şi îşi ocupaseră poziţiile strategice din spatele zidurilor crematoriului – fosta lor închisoare transformată rapid în fortăreaţă.

– Ucideţi-i pe asupritori! Ardeţi totul din temelii! Radeţi de pe faţa pământului blestemăţia asta de lagăr! striga Kostek, cu glas răguşit.

Nici el nu-şi recunoştea vocea, mâinile care ţineau pistolul, forţa care-i curgea prin vine, îndemnându-l să se apere în sfârşit, pe el şi pe tovarăşii săi de suferinţă, împotriva răului.

Fumul negru şi înecăcios se înălţa în valuri dinspre acoperişul crematoriului. Cârpa îmbibată în alcool luase foc imediat ce un deţinut aruncase un cocktail Molotov. Aerul fremăta de strigătele triumfătoare ale prizonierilor şi ţipetele speriate ale gardienilor SS care fugeau. Din cerul întunecat, coborau vuietele sirenelor, dar nici măcar ele nu mai puteau înăbuşi chemarea la luptă.

Fascinaţi şi îngroziţi, ceilalţi deţinuţi priveau din spatele sârmei ghimpate cum Sonderkommandoul reuşeşte, preţ de câteva minute grandioase, să ţină piept numărului tot mai mare de soldaţi SS, cu căşti de oţel de cap şi mitralierele pregătite.

Nu avea cum să reziste mult această revoltă inimaginabilă, această revoluţie înălţătoare a oamenilor liberi împotriva tiranilor. Dar, chiar dacă eroii

neînfricaţi cădeau seceraţi de gloanţele mitralierelor, nu mureau în zadar. Căci, pe pământul îmbibat de sânge, soldaţi SS morţi zăceau alături de fostele lor victime. Trecuseră doar două luni de când doi martiri îşi dăduseră viaţa ca să arate tuturor că SS-ul nu este invincibil. Acum pierea şi Rezistenţa, ca să dovedească încă o dată că soldaţii SS sunt şi ei muritori, că pot fi înfrânţi şi uciși, că orice crematoriu poate fi năruit – că trebuie doar să găseşti în suflet curajul de a lupta.

– Radeţi lagărul… de pe faţa pământului…

Cu pântecul ciuruit de gloanţe, Kostek se ridică într-un cot şi, adunându-şi toate puterile, îndreptă pistolul lui Edek spre cel mai apropiat gardian, pe care, cu ultimul glonţ rămas, îl împuşcă în frunte.

EPILOG. *Muzeul de Stat Auschwitz-Birkenau 29 ianuarie 1968*

Bărbatul părea să aibă în jur de cincizeci de ani, un păr brunet destul de încărunţit, ochi negri şi neliniştiţi sub sprâncenele încruntate şi o expresie oarecum frământată pe chipul ridat, dar încă frumos. Era îmbrăcat elegant, cu un costum bleumarin şi cravată sub paltonul descheiat, din păr de cămilă, ca şi când ar fi venit la o recepţie. Angajaţii îl priveau nedumeriţi cum se plimbă prin fostul lagăr de concentrare, vizibil agitat, adus de umeri şi cu ochii la turnurile de pază, parcă aşteptându-se să se materializeze, din clipă-n clipă, spiritele întunecate ale foştilor gardieni SS.

Trecuseră două zile de la cea de-a douăzeci şi treia aniversare a eliberării lagărului. Majoritatea vorbitorilor şi supravieţuitorilor invitaţi plecaseră. În depărtare, vocea ghidului care explica structura lagărului unui grup de şcolari răsuna între zidurile de cărămidă roşie.

Bărbatul închise ochii şi îşi frecă pleoapele, într-un efort zadarnic de a alunga coşmarul. Când îi redeschise, trecutul era încă acolo, inevitabil şi înfiorător de real. Văzând că nu e chip să scape de el, trase adânc aer în piept şi se sili să urce treptele, cu paşi poticniţi de spaimă.

Galben ca ceara şi cu broboane de transpiraţie pe buza superioară, se apropie de o angajată a muzeului şi îngăimă câteva cuvinte, în timp ce se scotocea prin buzunare.

– Pot să vă ajut cu ceva? îl întrebă tânăra.

Angajată aici de doar trei săptămâni, istoriografa idealistă se străduia să fie cât mai serviabilă.

– Doriţi un tur privat?

– Nu, răspunse bărbatul, cu un chicotit sumbru, şi clătină din cap, ferindu-se s-o privească în ochi. Mai bine nu. L-am văzut destul pe vremuri.

Se opri şi, condus de un impuls irezistibil, se uită fix la femeie, apoi îşi suflecă până la cot mânecile paltonului, sacoului şi cămăşii. Pe antebraţ, era tatuat cu cerneală albastră, ştearsă, numărul 290.

Angajata muzeului încremeni. Rareori se întâmpla să vadă numere atât de mici. Rareori, pentru că majoritatea prizonierilor cu numere mici – veteranii lagărului – nu supravieţuiseră celor cinci ani de infern la Auschwitz.

– Se poate să aşteptaţi puţin, vă rog? murmură tânăra, cu o mână întinsă respectuos spre braţul lui, dar fără a îndrăzni să-l atingă. Îl chem imediat pe domnul director…

– Nu, nu! strigă bărbatul, cu o privire imploratoare. N-am venit aici pentru mine. Nu caut atenţie. Am venit pentru că… era timpul. I-am făcut o promisiune şi nu m-am ţinut de cuvânt. Era prea dureros. Totul era încă prea proaspăt. Nu puteam să… Vedeţi dumneavoastră, el a fost mereu mai curajos decât mine. El a fost adevăratul erou. Şi ea la fel…, zise, iar vocea i se stinse, gâtuită de amintiri şi lacrimi.

Se şterse discret la ochi cu dosul palmei şi scoase un plic din buzunarul de la piept. Cu mare efort, îl deschise şi extrase din el un petic de hârtie, ţinându-l în palmă, către angajata muzeului. Îl desfăcu cu degete tremurânde şi scoase la iveală două şuviţe de păr – una scurtă şi castanie, cealaltă mai lungă şi aurie – împletite împreună.

Tânăra istoriografă duse mâna la gură când recunoscu numele scrise cu stiloul pe marginea hârtiei care părea ruptă dintr-un vechi ziar nemţesc.

Mally Zimetbaum 19880, Edward Galiński 531.

– Vreau să donez muzeului aceste două şuviţe de păr. Scrisul îi aparţine lui Galiński. E părul lui şi al Malei Zimetbaum. Kapo Jupp, care a fost silit să-l spânzure pe Edek, mi-a dat şuviţele şi biletul după moartea lui, spunându-mi că ultima lui dorinţă a fost ca acestea să ajungă la tatăl lui sau al Malei. Dar, aşa cum am aflat mai târziu, tatăl Malei murise deja la Auschwitz fără ca ea să ştie, iar al lui Edek a fost împuşcat, ca pedeapsă după ce partizanii au omorât nu ştiu ce mare ştab nazist. Aşa că am purtat această tristă amintire cu mine, prin toate lagărele în care ne-au mutat spre sfârşitul războiului, când Aliaţii erau tot mai aproape – Oranienburg, Sachsenhausen, Neuengamme, Schandelach – şi am păstrat-o până-n ziua de azi.

Bărbatul oftă, apoi continuă cu voce abia şoptită:

– Edek a fost prietenul meu cel mai bun. El şi Mala au ajuns legende la Auschwitz, după ce-au murit. Într-o oarecare măsură, ultimele lor cuvinte şi refuzul de a se supune au stârnit revolta Sonderkommandoului în octombrie 1944. Au murit, dar au devenit un simbol al Rezistenţei. Inspiraţi de exemplul lor, oamenii din Sonderkommando au pus mâna pe arme. Trebuia să fi spus de mult povestea lor, dar…

– Sunteţi Wiesław Kielar, nu-i aşa? întrebă tânăra, cu o privire înflăcărată.

– Da, confirmă el blând. Eu sunt. I-am promis lui Edek că o să scriu o carte

despre Auschwitz, că o să spun adevărul despre cum am trăit şi-am murit. M-am ferit destul de amintiri. Mi-a luat ani întregi până să reuşesc să înfrunt trecutul. Trebuia să vin aici şi să revăd totul, ca să-mi dau seama că amintirile acestea nu sunt doar ale mele şi nu le pot ţine ascunse. E datoria mea faţă de cei morţi să le scot la lumină.

Când se uită la istoriografă, în priviri i se citea din nou hotărârea de fier.

– Cred că a venit vremea să mă apuc de scris. Ca să afle lumea şi să nu uite niciodată.

SCRISOARE DE LA ELLIE

Dragă cititorule,

Îţi mulţumesc din suflet că ai decis să citeşti *Fata care a evadat de la Auschwitz*. În cazul în care ţi-a plăcut şi doreşti să fii la curent cu ultimele cărţi publicate de mine, nu trebuie decât să te înregistrezi accesând linkul de mai jos. Adresa ta de e-mail va rămâne confidenţială şi te poţi dezabona oricând.

www.bookouture.com/ellie-midwood

Vă mulţumesc că aţi citit povestea acestei femei remarcabile. Sper că v-a plăcut *Fata care a evadat de la Auschwitz* şi m-aş bucura să scrieţi o recenzie. Mi-ar face mare plăcere să vă aflu opiniile şi i-ar ajuta pe alţi cititori să-mi descopere cărţile.

Îmi place să comunic cu cititorii mei – mă puteţi contacta pe pagina de Facebook, prin Goodreads sau pe site-ul meu.

Vă mulţumesc,

Ellie

Facebook: EllieMidwood

www.elliemidwood.com

NOTĂ ISTORICĂ

Vă mulţumesc nespus că aţi citit *Fata care a evadat de la Auschwitz*. Cu toate că este o operă de ficţiune, se bazează în mare măsură pe o poveste adevărată, iar atunci când am scris-o, am încercat pe cât posibil să nu mă abat de la datele istorice şi am folosit licenţe artistice doar pentru a oferi cititorilor o emoţie cât mai intensă. Împrejurările sosirii Malei şi a lui Edek în lagăr, trecutul lor, evoluţia relaţiei lor, evadarea, capturarea şi execuţia lor sunt în conformitate cu realitatea.

Edek Galiński a fost într-adevăr adus în lagăr cu acelaşi transport ca şi Wiesław Kielar, în iunie 1940, şi a muncit în atelierul de lăcătuşerie aflat sub supravegherea lui Edward Lubusch. Edward Lubusch a fost unul dintre puţinii ofiţeri SS care s-au străduit să ofere deţinuţilor din subordinea lui o viaţă cât mai tolerabilă la Auschwitz. Din cauza atitudinii lui îngăduitoare şi a conflictelor constante cu conducerea lagărului, Lubusch a fost trimis în lagărul disciplinar pentru membrii SS de la Stutthof-Matzkau, al cărui scop era „reeducarea“ acestor gardieni omenoşi. Dar, potrivit mărturiei lui Wiesław Kielar, sancţiunea „a produs exact efectul opus. Nu numai că nu şi-a schimbat atitudinea faţă de prizonieri, dar îi trata chiar mai indulgent decât înainte“.

Edward Lubusch a acceptat într-adevăr să-i dea lui Edek Galiński o uniformă SS şi o armă, ajutând astfel la evadarea lui Edek şi a Malei. Cu toate că cei doi nu au divulgat nici un nume în timpul interogatoriilor, iar Lubusch nu a fost anchetat, acesta a dezertat la scurt timp după moartea lor. Când a încercat să ia legătura cu Armata Naţională Poloneză – *Armia Krajowa* –, a fost arestat de forţele germane şi condamnat la moarte. Cum însă armata germană ducea mare lipsă de forţă de muncă, pentru a ţine piept Aliaţilor, în loc să-l execute pe Lubusch, l-au trimis împreună cu alţi asemenea „infractori“ să apere Berlinul de armata sovietică. Dar, chiar şi atunci, Lubusch a reuşit să dezerteze, cu ajutorul unor acte false, şi a fugit în Polonia, unde a trăit până la moartea sa, în 1984.

Wiesław Kielar, care a devenit cineast şi scriitor, a scris o carte despre experienţele trăite la Auschwitz şi despre evadarea lui Edek şi a Malei,

intitulată *Anus Mundi*. Când am scris această carte, m-am bazat în mare măsură pe relatările lui, întrucât oferă perspectiva directă asupra evenimentelor petrecute în infernul de la Auschwitz-Birkenau. Recomand tuturor să citească aceste memorii, dacă doriți să vedeți povestea dezvăluită prin ochii lui Wiesław. Acesta a donat într-adevăr șuvițele de păr ale Malei și Edek, pe care le păstrase timp de mulți ani, Muzeului de Stat Auschwitz-Birkenau, unde sunt și astăzi expuse, alături de inscripția făcută de Edek în celula din Blocul 11, pe când își aștepta sentința. Dacă ajungeți vreodată la Auschwitz, rugați ghidul să v-o arate.

Sonderkommandul s-a revoltat împotriva SS-ului în octombrie 1944, reușind să distrugă Crematoriul IV și să ucidă sau să rănească mai mulți gardieni SS. Revolta a fost înăbușită, dar gazările au încetat la scurt timp după aceea, iar cei din Sonderkommando care au avut norocul de a nu fi executați au scăpat cu viață din lagăr. Puteți citi mai multe despre experiențele și revolta lor în relatarea lui Filip Müller, *Eyewitness Auschwitz*. Personajul fictiv Filip, prietenul lui Kostek, este inspirat de deținutul cât se poate de real Filip Müller.

Povestea evadării funcționarului de bloc cunoscut cititorilor sub numele de Rudek este, de asemenea, bazată pe o poveste adevărată. Personajul Rudek este inspirat de supraviețuitorul Rudolf Vrba, care a evadat de la Auschwitz în aprilie 1944, după ce iubita lui din Lagărul de Familie a fost gazată (scena despărțirii se bazează chiar pe memoriile lui) și a reușit să ducă numeroasele documente primite de la Filip Müller liderilor evrei, în speranța că aceștia vor putea împiedica deportarea evreilor maghiari. Din nefericire, atât din cauza birocrației, cât și a neîncrederii generale că asemenea atrocități s-au putut petrece la Auschwitz, nu s-a luat nici o măsură reală, și majoritatea evreilor maghiari au pierit în camerele de gazare de la Auschwitz. Puteți citi mai multe despre experiențele și evadarea lui Vrba în memoriile sale, *I Escaped from Auschwitz*.

Personajul Stasia, doctoriță poloneză și membră a Rezistenței din lagăr, este de asemenea inspirat de o supraviețuitoare reală, Gisella Perl. Medic ginecolog cu origini româno-evreiești, aceasta a fost deportată la Auschwitz și a salvat multe vieți, făcând avorturi prizonierelor pentru care sarcina ar fi însemnat condamnarea la moarte la Auschwitz-Birkenau. Întrucât gravidele fie erau supuse unor experimente cumplite și ulterior ucise, fie erau gazate încă de la sosire, Gisella Perl a făcut tot ce i-a stat în putință să salveze viețile

mamelor, deşi condiţiile din spitalul lagărului nu erau deloc igienice şi nici nu avea strictul necesar folosit la astfel de operaţii. A supravieţuit lagărului şi şi-a descris experienţele în memoriile intitulate *I Was a Doctor in Auschwitz,* publicate în 1948.

Toate celelalte personaje istorice menţionate în carte, precum Lagerführerin Mandl, Obersturmführer Hössler, Lagerführer Schwarzhuber, Kapo Jupp, Otto Moll, Antoni Szymlak, Alma Rosé şi Zippy, colega şi prietena Malei, sunt inspirate din descrierile făcute de supravieţuitorii lagărului. Puteţi citi mai multe despre aceştia în studiul lui H. Langbein, *People in Auschwitz.*

Trecutul, educaţia şi deportarea Malei se bazează pe fapte reale. La sosirea la Auschwitz, a fost într-adevăr numită *Läuferin* (mesager) şi translator şi a lucrat la Administraţia lagărului. Relaţia ei cu mişcarea de Rezistenţă se bazează tot pe relatările martorilor, la fel ca şi altruismul şi dorinţa de a ajuta pe oricine îi stătea în putere. Din spusele supravieţuitoarei Anna Palarczyk, „la Auschwitz, rezistenţa însemna ajutor reciproc pentru a supravieţui. Iar Mala era dornică să ajute; era ceva adânc sădit în etica ei“.

Spre deosebire de majoritatea deţinuţilor privilegiaţi, cărora le păsa doar de bunăstarea şi de viaţa lor, Mala se străduia din răsputeri să îmbunătăţească situaţia celorlalţi deţinuţi. Lorenz Sichelschmidt menţionează în studiul său, *Mala – a Fragment of a Life,* că Mala hrănea deţinuţii flămânzi: „Din când în când, Mala îmi aducea pâine, puţină miere, un morcov. Fără acestea, aş fi murit“ (mărturia lui R. Liwschitz); Mala ridica moralul prizonierilor, aducându-le informaţii esenţiale: „Ne aducea articole decupate din ziare, pe care le citeam şi le dădeam mai departe“ (mărturia lui R. Liwschitz); dar, mai presus ca orice, Mala făcea rost de medicamentele atât de necesare bolnavelor de la infirmerie, ceea ce era deseori o chestiune vitală la Auschwitz-Birkenau. „M-am dus repede la baie, locul nostru obişnuit pentru întâlniri secrete. Mala mă aştepta. «Salutări de la prietena ta», mi-a zis. «E bolnavă. Are nevoie de medicamente. Digitalis sau Pentilentetrazol.» «N-am nici unul, nici celălalt», am zis disperată. «O să încerc să fac rost, dar nimeni nu îndrăzneşte să mai aducă marfă de contrabandă la Birkenau…» «Aduc eu», m-a întrerupt Mala, fluturând din mână şi aşa a făcut“ (mărturia lui R. Kagan).

Potrivit mai multor supravieţuitoare, când Mala a reuşit s-o înduplece pe Maria Mandl s-o numească într-un post de funcţionară însărcinată cu repartizarea bolnavelor de la infirmerie la diverse servicii, a salvat numeroase vieţi. „Nu conta dacă erau evreice, poloneze sau altă naţie. De câte ori avea

posibilitatea, le trimitea pe cele mai fragile la servicii unde gardienii nu erau foarte severi sau nu trebuiau să efectueze munci dificile, ca să aibă o șansă cât de mică de supraviețuire“ (mărturisirea Annei Palarczyk). Altă supraviețuitoare, Margita Švalbová, a confirmat, de asemenea, faptele îndrăznețe ale Malei și apartenența ei la Rezistența lagărului: „Ca să salvăm vieți, să avertizăm lumea cu privire la diverse pericole, cum ar fi selecțiile și apelurile, și să zădărnicim anumite indicații ale SS-ului, aveam oameni de încredere aproape în fiecare bloc. Din acest motiv, Mala putea acționa fără teamă – ceea ce înseamnă că ocupa un loc de frunte în rândul Rezistenței“.

Cred, însă, că mărturia Gizei Weisblum, altă supraviețuitoare, sintetizează cel mai bine caracterul Malei: „Mala era recunoscută drept o persoană săritoare. Se comporta așa cum considera de cuviință și, indiferent de naționalitate și preferințe politice, ajuta pe oricine, atât cât îi stătea în putere“.

Vă mulțumesc nespus că ați citit povestea tinerei curajoase și a bărbatului dârz care au sfidat soarta însăși și i-au inspirat pe mulți alții să opună rezistență prin faptele lor. Să nu uităm niciodată eroismul lor.

MULȚUMIRI

În primul şi în primul rând, vreau să mulţumesc minunatei familii de la Bookouture, care m-a ajutat să aduc la lumină povestea Malei şi a lui Edek. Acest lucru n-ar fi fost posibil fără ajutorul şi îndrumarea redactorului meu, incredibila Christina Demosthenous, a cărei clarviziune dă viaţă personajelor mele şi care mă stimulează, prin sprijinul şi încurajările ei, să lucrez mai mult la romanele mele şi să devin o scriitoare mai bună. Vreau, de asemenea, să le mulţumesc lui Kim Nash, Noelle Holten, Ruth Tross şi Peta Nightingale, pentru că m-aţi primit cu braţele deschise în minunata voastră echipă editorială. A fost o imensă plăcere să lucrez cu voi toţi şi abia aştept să creez mai multe proiecte sub îndrumarea voastră.

Mamă, bunico, vă mulţumesc că v-aţi interesat mereu de evoluţia romanului şi m-aţi îmbărbătat de la început până la sfârşit. Sprijinul şi încrederea pe care mi le acordaţi îmi uşurează enorm munca, căci ştiu că mă veţi susţine şi veţi fi mereu admiratoarele mele cele mai înfocate. Vă mulţumesc pentru dragostea pe care mi-o arătaţi. Vă iubesc pe amândouă nespus.

Ronnie, dragostea mea – fără tine, toate acestea n-ar fi fost cu putinţă. De câte ori cunoşti pe cineva, primul lucru pe care-l spui despre mine este: „Logodnica mea e o mare scriitoare, trebuie neapărat să-i căutaţi cărţile!“ Te bodogănesc mereu că mă faci să mă simt prost, dar, în sinea mea, mă bucur că eşti atât de mândru de mine. Îţi mulţumesc că mă sprijini şi-mi suporţi termenele-limită şi mulţimea de documente pe care ţi le dau să le studiezi. Eşti eroul meu.

Mulţumirile mele speciale se îndreaptă către cele mai bune prietene ale mele, Vladlena şi Anastasia, pentru dragostea şi sprijinul lor; toţi colegii mei de breaslă pe care i-am cunoscut prin intermediul Facebookului şi care mi-au devenit prieteni apropiaţi – sunteţi un model pentru mine! Nu ne-am întâlnit niciodată personal, dar vă consider familia mea.

Şi, bineînţeles, mulţumiri cititorilor mei care au aşteptat răbdători noile apariţii, au sărbătorit alături de mine dezvăluirea copertei, care au citit manuscrisele în faza de prelansare şi mi-au trimis mesaje extraordinare de genul: „Am stat până la trei dimineaţa, pentru că n-am putut lăsa cartea din

mână“, pentru recenziile voastre care mă bucură întotdeauna nespus şi pentru că v-aţi îndrăgostit de personajele mele la fel de mult ca şi mine. Voi sunteţi motivul pentru care scriu. Vă mulţumesc că îmi citiţi poveştile.

Nu în ultimul rând, ţin să le mulţumesc oamenilor neînfricaţi care continuă să mă inspire. Unii dintre voi au supravieţuit Holocaustului, alţii au pierit, dar curajul incredibil, tenacitatea şi abnegaţia voastră vor dăinui de-a pururi în sufletele noastre. Exemplul vostru ne va inspira mereu să fim mai buni, să luptăm pentru dreptate, să fim vocea celor care au fost reduşi la tăcere şi să-i protejăm pe cei care nu se pot apăra singuri. Sunteţi cu toţii nişte adevăraţi eroi. Vă mulţumesc.